T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI
ANABİLİM DALI

AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN ve AİLE MAHKEMELERİ BAĞLAMINDA KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET

Yüksek Lisans Tezi

Kibar Seyhun SARI

Ankara–2010

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI
ANABİLİM DALI

AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN ve AİLE MAHKEMELERİ BAĞLAMINDA KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET

Yüksek Lisans Tezi

Kibar Seyhun SARI

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Gülriz UYGUR

Ankara–2010

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI
ANABİLİM DALI

AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN ve AİLE MAHKEMELERİ BAĞLAMINDA KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı:

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	**İmzası**
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Tez Sınavı Tarihi .....

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER……..….. ……..I
KISALTMALAR…….....V
GİRİŞ……..VI

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET VE HUKUK

I.GENEL OLARAK KADINA YÖNELİK ŞİDDET……..1
A.Kadına Yönelik Şiddet Kavramı……..1
1.Genel Olarak……...……...……...1
2.Uluslararası Belgelerde Kadına Yönelik Şiddetin Tanımlanması……..... 5
3.Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Bakımından
Meşrulaştırılması..... 6
II.AİLE İÇİNDE KADINAYÖNELİK ŞİDDET……..…..……...….17
A.Aile ve Aile İçi Şiddet……...…….17
B.Aile İçi Şiddet Türleri..…….. 27
1.Fiziksel Şiddet……... 28
2.Cinsel Şiddet…….. 29
3.Psikolojik Şiddet (Duygusal Sözel)……..30
4.Ekonomik Şiddet……31
C.Aile İçi Şiddetin Yaygınlığı ……...32
1.Uluslararası Durum……32

2.Türkiye'deki Durum……..……..35

III.AİLE İÇİ ŞİDDETİN HUKUKİ ALANDA GÖRÜNÜR KILINMASI……...…...… 37

A.Hukuk Karşısında Aile……...……... 37

B.Aileye Yönelik Bakışın Değişmesi……...…… 46

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİNDE ŞİDDETİN HUKUKİ BAKIMDAN ÖNLENMESİ: AİLENİN KORUNMASI KANUNU VE AİLE MAHKEMELERİ

I.TÜRK HUKUKUNDAKİ GENEL DURUM……...…… ..52

A.Anayasa……...……... 52

B.CEDAW ve İlgili Diğer Uluslar arası Sözleşmeler……..…..……...54

C.Türk Ceza Kanunu…….…….……56

D.Medeni Kanun……..……...61

II.AİLE MAHKEMELERİ VE 4320 SAYILI AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN…….……. 65

A.Aile Mahkemeleri……..…….65

1.Aile Mahkemelerinin Ortaya Çıkışı……...…65

2.Türkiye'de Aile Mahkemeleri……....68

a.Aile Mahkemeleri ve Aile İçi Şiddet……71

aa.Aile İçi Şiddetin Boşanma Davalarına Etkisi…….….72

bb.Aile İçi Şiddetin Boşanma Sonrası Haklara Etkisi…….....75

cc.Mahkeme Uzmanları……...……....83

B.4320 Sayılı Ailenin Korunmasın Dair Kanun……...……88

1.Aile İçi Şiddet Kanunları…….……...….88
2.4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun……...……...…89
a.Genel Bilgi……...……..89
b.Kanunun Önemi ve Pratikte Sağladığı Kolaylıklar……...91
c.Uygulanacak Usul ve Tedbirler……..…..…. 94
aa.Şiddete veya Korkuya Yönelik Söz ve Davranışlarda Bulunmama... 98
bb.Kusurlu Eşin Müşterek Evden Uzaklaştırılması ve Evin Diğer Aile Bireylerine Tahsisi…….....100
cc.Alkollü veya Uyuşturucu Kullanmış Olarak Ortak Konuta veya İşyerine Gelmeme ve Bu Yerlerde Bu Maddeleri Kullanmama...102
dd.Eşyaya Zarar Vermeme…….……..103
ee.İletişim Araçlarıyla Rahatsız Edilmeme…….…….……103
ff.Silah ve Benzeri Araçların Genel Kolluk Kuvvetlerine Teslim Edilmesi……..…….104
gg. Bir Sağlık Kuruluşuna Muayene ve Tedavi İçin Başvurma……105
hh. Kanunda Öngörülmüş Tedbirlere Benzer Tedbirlere Başvurulması……...…106
d.Şiddet Uygulayan Kişinin Tedbir Kararına Aykırı Hareket Etmesi..… 107
e.Kanunda Yapılan Değişiklikler ve Çıkarılan Yönetmelik ……. 109
C.Aile Mahkemeleri ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanmasında Yaşanan Sorunların ve Kanun Metinlerinde Bulunan Eksikliklerin Değerlendirilmesi…….……..113
1.4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun……116
a.Kurumlararası İşbirliği Yoluyla Kanun'un Etkili Şekilde

Uygulanması, Kamuoyunda Farkındalık
Yaratılması ve Kanun Uygulamalarının İzlenmesi……..…..... 119
b.Aile İçi Şiddet Gören Kadınların Yasal Kaynağa Ulaşımı
ve Şiddet Görenlere Kanun Kapsamında Sunulan Hizmetler……..…129
c.Kanun'un Uygulanması ve Sorumlu Aktörlerin Eğitimi ……137
aa.Polis ve Savcılık……141
d.Kanun'un Kapsam, Amaç ve Hedeflerinin Uluslararası
Standartlara Uygunluğu……..151
e.Kanunda Belirtilen Şiddet Türleri……..…..160
2.Aile Mahkemeleri……...……..162
a.Aile Temelli Yaklaşım ve Sulh Yoluna Teşvik……..…….162
b.Koruma Kararına Kısa Sürede Ulaşım……167
c.Mahkemelerin Yaygınlığı ve Dosya Yükü……..……171
d.Aile Mahkemesi'nde Görevli Personel ve Kurumlararası İşbirliği ..…..174
aa.Aile Mahkemesi Hakimi……...……179
bb.Aile Mahkemesi Uzmanları…….……..…182
e.Farklı Uygulama Örnekleri: İhtisaslaşmış Aile İçi Şiddet
Mahkemeleri ve Kadına Yönelik Şiddet Mahkemeleri……..188
SONUÇ……206
KAYNAKÇA……...…….211
ÖZET……....242
ABSTRACT……..…243

KISALTMALAR

BM-UN	:Birleşmiş Milletler
CEDAW	:Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
E	:Esas
HD	:Hukuk Dairesi
KSGM	:Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
K	:Karar
m	:Madde
No	:Numara
Rec	:Tavsiye Kararı
s	:Sayfa

4320 Sayılı Kanun :4320 Sayılı Kanun Ailenin Korunmasına Dair Kanun

4787 Sayılı Kanun :4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun

5636 Sayılı Yasa :5636 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

GİRİŞ

Kadınlara yönelik uygulanan şiddet, tüm toplumlarda görülen en yaygın insan hakları ihlallerinden biridir. Kadınlar, hayatın her alanında, bir çok değişkenden bağımsız olarak çok çeşitli biçimlerde şiddet ile karşılaşmaktadırlar. Kadınların en sık karşılaştıkları şiddet türlerinden biri olan aile içi şiddet ise çok yaygın bir şekilde görülmesine rağmen, gerek toplumsal kabullenmeler, gerekse devletin ve hukuk sisteminin konuya olan yaklaşımı nedeniyle yakın döneme kadar özel alanın mahremiyeti söylemi altında görünmez kalmıştır. Bununla birlikte, uluslararası alanda özellikle 20. yüzyılın son çeyreğiyle birlikte aile içinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi, şiddete uğrayan kadınların korunması ve şiddet uygulayan kişilerin cezalandırılmasına yönelik olarak daha etkin politikalar ve yasal yanıtlarının sunulması yoluyla bu yapı değiştirilmeye çalışılmış ve olumlu kabul edilen birçok gelişme yaşanmıştır.

Türkiye'de ise, bu gelişmelere paralel olarak, Anayasa, Medeni Kanun ve Ceza Kanunu hükümlerinde değişiklikler olmuş, 1998 yılında çıkarılan 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile birlikte, aile içi şiddet ilk kez yasal bir metinde yer almış, şiddete maruz kalan kadınların, şiddet uygulayan aile bireyine yönelik uygulanacak tedbirler yoluyla yasal olarak korunma elde etmesi sağlanmıştır. Diğer yandan 2003 yılında oluşturulan ve aile hukuku alanında ihtisaslaşmış olarak kabul edilen aile mahkemeleri 4320 Sayılı Kanun'un uygulanmasından sorumlu kılınmıştır.

Bu gelişmelere rağmen, yapılan birçok çalışma göstermektedir ki, uluslararası belgelerin altına imza atmış bir ülke olarak Türkiye, aile içinde kadına yönelik

şiddete yönelik olarak etkin ve bütüncül yasal yanıtlar sunma noktasında henüz uluslararası standartlara yeterli düzeyde ulaşamamıştır. Gerek 4320 Sayılı Kanun hükümlerinde bulunan eksiklikler ve varolan hükümlerin uygulanmasında yaşanılan sorunlar, gerekse aile mahkemelerinde şiddete uğramış kadına yönelik etkin yardım ve yönlendirme yapılamaması, aile içi şiddetin yasal açıdan çok boyutlu olarak yanıt bekleyen bir sorun olmaya devam etmesine neden olmaktadır.

Çalışmamızda, Türkiye'de konuya yönelik yapılan araştırmalar, uluslararası belgelerin sunduğu standartlar, çeşitli ülkelerin aile içi şiddet kanunları ve mahkeme sistemlerinde geliştirdikleri çeşitli uygulama örnekleri sunularak, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri uygulamalarının, aile içinde kadına yönelik şiddete etkin yanıtlar sunma noktasında ne düzeyde etkili ve yeterli olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda çalışmamız; Kadına Yönelik Şiddet ve Hukuk ve Aile İçinde Şiddetin Hukuki Bakımdan Önlenmesi: Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kadına Yönelik Şiddet ve Hukuk başlığını taşıyan ilk bölümde, aile içi şiddetin toplumsal cinsiyet çerçevesinde bir değerlendirilmesi yapılarak, aile içi şiddet ve hukuk arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmış, Aile İçinde Şiddetin Hukuki Bakımdan Önlenmesi: Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri başlığını taşıyan ikinci bölümde ise, Anayasa, Türk Ceza Kanunu ve Türk Medeni Kanunu'ndaki gelişmeler genel olarak sunulduktan sonra, Aile Mahkemeleri ve 4320 Sayılı Kanun kapsamında aile içi şiddet alanında yaşanılan önemli değişiklikler detaylı bir şekilde incelenerek ve yapılan çalışmalar,

uluslararası alandaki gelişmeler ve tespit edilen iyi uygulama örnekleri sunularak 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri uygulamalarının etkililiği ve yeterliliği değerlendirilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET VE HUKUK

I. GENEL OLARAK KADINA YÖNELİK ŞİDDET

A. Kadına Yönelik Şiddet Kavramı

1. Genel Olarak

Şiddet hayatın her alanında, duygusal, sözel, fiziksel, cinsel, siyasal ve daha birçok boyutta karşılaşılan[1], bireysel ve toplumsal öğeler ile birlikte karmaşık bir yapı ortaya koyan bir eylem olup, bu nedenle de tanımlanması kolay olmamaktadır. *Charlen Muehlenhard ve Ann Kimes'a göre* şiddet olarak değerlendirilen şey esnektir ve zamanla ve güç ilişkilerine göre değişmiştir[2].

Şiddet kavramı erken dönem araştırmalarında çoğunlukla fiziksel öğelere gönderme yapacak şekilde tanımlanmaya çalışılmıştır. Örneğin, *Suzanne Steinmetz* şiddeti "niyetli olarak veya niyetli olduğu algılanarak bir başkasına fiziksel olarak zarar vermek" şeklinde tanımlamaktadır[3]. Yakın dönemdeki çalışma ve araştırmalara

---

[1] N.Cansunar, **Aile İçi Şiddet**, Adli Tıp Dergisi, Türkiye Klinikleri Yayınları, Ankara, 2001, 2(1),s.53

[2] Muehlenhard, Charlene L. Ve Leigh Ann Kimes (1999) " The social construction of violence: The case of sexual and domestic violence" aktaran T. Ryan, **"Our Women are Really very Patient": Construction of Domestic Violence as a Problem in Krygyzstan**, Amerika Sosyoloji Derneği Yıllık Toplantısında Sunulan Makale, New York, 2007, s.4 http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/1/8/4/1/8/pages184186/p184186-1.php 03.02.2010

[3] Steinmetz, Suzanne (1987), aktaran Ola W. Bernett et al. **Family Violence Across The Lifespan,** Sage Publications, USA, 1997, s.10

bakıldığında ise fiziksel olarak zarar verici olma halinin yanında, zarara sebebiyet verici diğer eylemler, niyetler ve bu yönde tehdit oluşturabilecek potansiyel tutumları da içine alacak tarzda daha geniş kapsamlı tanımlanmaların başladığını görmek mümkündür. Örneğin, *Dünya Sağlık Örgütü* şiddeti "fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde kendine, bir başka kişiye, gruba ya da topululuğa uygulanması sonucunda yaralanma, ölüm, psikolojik zarar ve yoksunluğa yol açması ya da açma olasılığı bulunması" durumu olarak tanımlamaktadır[4]. *Marion Young'a* göre ise şiddeti baskının bir görünümüne dönüştüren, her ne kadar korkunç olsalar da bu eylemlerin kendilerinden ziyade, bu eylemleri mümkün hatta kabul edilebilir kılan, kendilerini saran sosyal bağlamlardır[5]. Bu bakımdan, şiddetin yalnızca karşıdakine bilinçli ve fiziki olarak zarar verme eylemi olarak değil, aynı zamanda istenç dışı, sözlü ve psikolojik baskı şeklinde[6], her ne zaman meydana gelirse insanlar için politik, yasal, ekonomik, kültürel ve diğer sebeplerle dezavantaj yaratacak, kişi veya gruplar üzerinde olumsuz etkiye sahip her tür eylem ve niyeti kapsayacak şekilde[7] bir tanımlamasının yapılması daha kapsayıcı olacaktır. Böyle bir tanım içerisinde, şiddetin özgürlüklerin ve hakların kısıtlanmasını da içeren bir

---

[4] Etienne G. Krug et al., **World Report on Violence and Health**, World Health Organization, Geneva, 2002, s. 5

[5] Iris Marion, Young (1990), "Justice and the Politics of Difference" aktaran M.Brown, **The Politics of Faith in Domestic Violence Programs,** MPSA Yıllık Ulusal Konferans'ında sunulan makale, Chicago, 2008, s.6 (http://www.allacademic.com/meta/p266730_index.html) 03.02.2010

[6] Helga Rittersberger-Tılıç, **Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım**, 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, s. 120

[7] K.Wolf, **A History of Violence: Direct and Structural Violence in Uganda's Past and its Current Capitalization by the LRA**, Midwest Politik Bilim Derneği 67. Yıllık Ulusal Konferans'ında sunulan makale, Chicago, 2009, s,7–8 http://www.allacademic.com/meta/p362930_index.html 01.03.2010

davranış biçimi[8], diğer bir kişi üzerinde hakimiyet kurmak, onu kontrol etmek ve egemen ile egemen olunan arasında bir bağımlılık ilişkisi kurarak istismar etmek maksadıyla gerçekleştirilen eylemler[9] olduğu, kaynağında eşitsiz güç ilişkilerinin bulunduğu ve güçlünün güçsüze iradesini kabul ettirme biçimini aldığı ortaya çıkacaktır[10]. Bu bakış açısından hareketle, kadına yönelik şiddetin sınırlı kalıplar altında açıklanmasının önüne geçilebilir. Çünkü kadınlar, renk, sosyo-ekonomik statü, ırk, etnik grup, din gibi faktörlerden bağımsız olarak yaygın ve büyük ölçüde meşru olacak bir şekilde ve yaşam döngüsünün tümünde şiddet ile karşılaşabilmektedirler[11].

Kadına yönelik şiddet yaşam döngüsü içerisinde ele alındığında henüz doğum öncesi dönemde başlamaktadır. Aile içinde sahip olunacak çocuğun cinsiyetinin kız çocuklar aleyhinde belirleniyor olması, kız çocukların dövülmesi, cinsel istismara uğraması, başlık parası ile ilgili şiddet yaşaması, evlilik içi tecavüze uğraması, sünnet edilmesi ve fahişeliğe zorlanması gibi zarar verici diğer geleneksel uygulamalara

---

[8] S.K. Steinmetz (1978), "Battered Parents", M.A Straus, R.J.Gelles, S.K.Steinmetz(1980) " Behind Closed Closed Doors:Violence in the American Family", aktaran Rittersberger-Tılıç, 1998, s.120

[9] T. Garcia, B. Hernandez, **Medidas de Proteccion de la Mujer ante la Violencia de Genero**, Editorial Tirant Lo Blanch, Madrid, 2008, s.15

[10] M.Canan Arın, **Kadına Yönelik Şiddet**, 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Tarih Vakfı Yayınları İstanbul, 1998, s. 201

[11] Kirk, Gwyn ve Okazawa, Margo (2004), "Women's lives Multicultural perspectives" aktaran A.İbrahim, **An Overview of Domestic Violence Against Women in Rural Egypt,** Amerika Sosyoloji Derneği yıllık toplantısında sunulan makale, 2005, Philadelphia, s.2 http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/0/2/0/2/8/pages20284/p20284-1.php 03.02.2010

maruz kalması,[12] zorla evlendirilmesi, namus gerekçesi ile öldürülmesi, insan ticaretinin öncelikli aracı haline getirilmesi, toplumsal yaşamdan izole edilmesi[13], intihara zorlanması, sokakta cinsel taciz yaşamaları, kapkaç şeklinde meydana gelen şiddete maruz kalmaları, çalıştırılmamaları veya iş yaşamında düşük ücretle çalıştırılmaları ve politika aracılığı ile karşılaştıkları şiddet[14], kadınların uğradıkları şiddet türlerinden bazılarıdır. Bu olgu bütün dünyadaki silahlı çatışmalarda, üreme haklarına yapılan müdahalelerde, belirli göçmenlik ve sığınmacılık politikalarında, namus cinayetlerinde, tecavüzlerde, kadınların örtünmeye zorlanarak tecrit edilmesinde, ev içinde yaşanan şiddette görülmekte[15], politik tercihleri, etnik aidiyetleri ve cinsel yönelimleri üzerinden farklı biçimler alabiliyorsa da, hayatın her alanında, savaşta ve barışta gerçekleşebilmesi, kadına yönelik şiddetin hayata derinlemesine nüfuz ettiğini, hiçbir durumda münferit bir vaka olarak ele alınamayacağını ortaya koymaktadır[16].

---

[12] L.L.Heisse et al.,**Violence Againist Women: The Hidden Health Burden**, World Bank Discussion Papers No: 255, The International Bank for Reconstruction and Development The World Bank, Washington, 1994, s.3
www-wds.worldbank.org/external/default/.../WDSP/.../multi0page.pdf 14.02.2010

[13] **Aile içinde Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı**, Kadın Dayanışma Vakfı, Ankara, 2005, s.11

[14] TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, **Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu**, T.C Başbakanlık KSGM, Ankara, 2006, s. 99

[15] F. Berktay, **Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye**, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferansı Yazıları No:7, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2004, s.27.
http://stk.bilgi.edu.tr/docs/berktay_std_7.pdf / 03.02.2010

[16] http://www.feminisite.net/news.php?act=details&nid=450 / 03.02.2010

2. Uluslararası Belgelerde Kadına Yönelik Şiddetin Tanımlanması

Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Bildirgesinde kadına yönelik şiddet:

a) Aile içinde meydana gelen dövme, kız çocukların cinsel istismarı, evlenirken verilen başlıkla ilgili şiddet, evlilik içi tecavüz, cinsel organları dağlama ve kadınlara zarar veren geleneksel uygulamalar, eş olmayanlar arasındaki şiddet ve sömürmek için uygulanan şiddet de dahil fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulanması

b) Toplum içinde meydana gelen tecavüz, cinsel istismar, çalışma hayatında, öğretim kurumlarında ve diğer yerlerde cinsel taciz, kadın satışı ve zorla fahişeleştirilme de dahil, fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet

c) Nerede meydana gelirse gelsin, devlet tarafından işlenen veya hoş görülen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet olarak yer almaktadır[17].

1995 yılında yapılan 4. Dünya Kadın Konferansı'nda kabul edilen Pekin Deklarasyonu Eylem Platformu'nda kadına yönelik şiddet, kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet olarak tanımlanmaktadır[18]. 2000 yılında

[17] Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirisi, 1993, Madde. 2

[18] Beijing Declaration and Platform for Action, United Nations, 1995, Madde. 113

yapılan Pekin+5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Belgesi Pekin Eylem Platformunda şiddet tanımı genişletilerek erken yaşta ve zorla evlendirme, namus cinayetleri, başlık parasını ödeyememekten kaynaklanan şiddet ve evlilik içi tecavüz gibi şiddet türleri kadının insan hakları ihlalleri olarak sıralanmıştır[19]. Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'ne göre ise kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen, kadını orantısız bir şekilde etkileyen ve kadınların, erkeklerle eşit olarak hak ve özgürlüklerini kullanmalarını engelleyen bir ayrımcılık biçimidir.[20]

3.Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Bakımından Meşrulaştırılması

Erkeğin kadın üzerinde nasıl üstünlük kurduğu ve onu aynı tarih içerisinde nasıl görünmez kıldığı henüz kategorik olarak açıklanabilecek verilere sahip olunamayan bir konudur. Konu hakkındaki araştırma ve çalışmalar, erkeğin tam olarak ne zaman toplum yönetimini ele geçirmeye başladığını deşifre edememiştir[21].

Her bir bireyin kişiliginde ve kendine özgu kimliğinin inşasında, kendisine erken ve bilinçsiz bir tarzda asimile edilen ait olduğu geleneksel kültür, paradigmalar, değerler ve inanışların çok önemli bir ağırlıgı vardır. Aynı şekilde içerisinde yaşadığı sosyal yapı, hiyerarşik örgütlenme ve doğumunda aldığı

[19] Report of the Ad Hoc Committee of the Whole of the twenty-third special session of the General Assembly, United Nations, 2000, Madde: 14.69.96

[20] Committe on the Elimination of Discrimination againist Women, General Recommedations No: 19, United Nations, 1992

[21] Pedro F. Santiago, **Violencia Familiar; La vision de la Mujer en Casas de Acogida**, Colleccion Ciencia Politica, Editorial Tirant lo Blanch, Valencia, 2007, s.19.

cinsiyetinin de. Çünkü bu davranış çerçevesi kusursuz şekilde ayrımsallaşmış iki alt kültüre bağlıdır: Eril ve dişil alt kültür. Yapı ataerkil olduğundan eril altkültür egemendir ve dünyayı algılayış şekli biriciktir[22]. Erkek ve kadın olmaya yönelik davranışları ve şartları oluşturan normlar, adetler ve sosyal alışkanlıklarla birlikte[23], ataerkil toplumların yarattığı en sürekli, zamana karşı en direngen kalıplar olan "kadınlık" ve "erkeklik" kimlikleri ile bunların ilişki ve davranışlarını tanımlayan örüntüler[24], kadınlar ve erkekler arasında var olan ve kendi başına bir eşitsizlik ilişkisi içermeyen bir farklılığın (biyolojik farklılık) toplum ve kültür içinde eşitsiz, hiyerarşik bir farklılığa dönüştürülmesiyle, toplumsal cinsiyet olarak kavramsallaştırılan verili "kadın" ve "erkek" tanımlarını ortaya çıkarmıştır. İnsanların farklı alanlarda (aile, iş, coğrafya...), farklı şekillerde, farklı rol ve ayırmalar yoluyla erkekler ve kadınlar olarak konumlandırılmasına yarayan işaret ve mesajlar, bir kız çocuğunun dünyaya geldiği andan itibaren- doğumundan öncesi de dahil- onun geleceğini belirleyen etiketler yerleştirilmesine neden olmaktadır[25]. Bu etiketlerin belirlediği erkek ve kadın arasındaki sosyal ilişkiler kültürel normlara

[22] Fina Sanz'dan aktaran P.A.Domingo, "**Violencia Contra las Mujeres, Violencia de Genero**", C. Ruiz- J. Quemada, P. B. Prieto, **La Violencia Contra Las Mujeres. Prevencion y Deteccion. Como Promover Desde los Servicios Sanitarios Relaciones Autonomos Solidarios y Gozosos**, Ediciones Diaza de Santos, Madrid 2004, s.25

[23] Santero, 2006, s. 10–11

[24] Berktay, 2004, s.2

[25] M.Luisa M. Abreu, **Gènero, Acoso y Salud: Violencia Contra las Mujeres**, ArCibel Editores, Sevilla, 2006, s.35.

dayanmaktadır. Bu ifadeden, erkek veya kadın olmaya bağlı olarak davranışları şartlandıran sosyal norm, görenek ve alışkanlıkların bir bütünü anlaşılabilir[26].

Ann Swidler kültürü " inanışlar, ritüel pratikler, sanat formları ve seremonileri içeren anlamın sembolik araçları, aynı zamanda dil, dedikodu, hikayeler ve günlük hayatın ritüelleri gibi kültürel pratikler olarak tanımlamaktadır. Buna göre kültürel gelenekler çok düşünülmeden kabul edilmeye meyillidirler ve değişik sosyal kurumlar yoluyla aktarılmaktadır[27]. Androsentrik bir kültür, erkek bakışının olabilecek tek ve evrensel bakış olabileceğinden ve bundan tüm bir insanlığın üretileceğinden hareketle, erkeği dünyanın merkezine ve her şeyin ölçüsü olarak alan bir dünya görüşüne işaret etmektedir. Dişillik görünmez kılınmakta, tüm alanlarındaki katkıları gizli kalmaktadır[28]. Kültürel ikilik şeklinde olan bu basmakalıplar kadınları yalancı, kaprisli, edilgen, kişiler üzerinde etkiye sahip, akılsız, kurnaz olarak, bunun karşısında erkekleri ise akıllı, sadık, etken, bağımsız, mantıklı, yetenekli, maceraperest olarak sunmaktadır[29]. Sosyal dünyanın bu şekilde cinsiyetçi olarak bölünmesi; amaçsal varlığı ve bunun habitusa dahil edilmesi arasındaki uyumun varlığına bağlı olarak mümkün olmaktadır. Bunlar eril / dişil

---

[26] E. B. Marin de E. Ceballos, **La Violencia Domestica: Analisis Sociologico, Dogmatico y de Derecho Comparado**, Editorial Comares, S.L, Granada 2001, s.15.

[27] Swidler, Ann (1986), "Culture in Action: Symbols and Strategies", aktaran İbrahim, 2004, s.6.

[28] E. Bosch Fiol, V. A. Ferrer Perez, **Los Feminismos Como Herramientas de Cambio Social (ii) : de la Violencia Contra las Mujeres a la Construccion del Pensamiento Feminista**, Universitat de les llles Balears, 2007, s.175

[29] P. Lopez Diez, **Como Tratan la Violencia de Genero los Medios de Comunicación,** Jornadas Unıversıtarıas de Igualdad; Oficina para igualdad, Universidad de Extramadura, Badajoz, 2008, s.208

temel karakteristik farklılıklar yoluyla doğal kadın erkek asimetriğini yapılandırarak keyfi bölünmeleri meşru kılan pre-refleksiv algılama, düşünce ve eylem sistemini oluştururlar. Buna göre erkek egemenliği fikrine dayanan güç ilişkileri gerek sembolik düzende, gerekse fiziksel ve sosyal olarak kadınlar üzerinde şiddetin ortaya çıkmasına neden olan temeldir. Kurumsal olarak, erkek gücünün yeniden üretimi, sosyal dünyanın dışlayıcı bir tarzda üretimi ve kamusal alan ile ilgili bir erkek evrenine ve bakım boyutunu ve aile içi alanı ilgilendiren bir kadın evrenine bölünmesiyle meşrulaştırılır ve sürdürülür. Sosyal temsillerde, zaman ve mekan yapılandırılmasında, ideallerin tanımlanmasında, eylem ve beklentilerde ve bedensel pratiklerde dahil olacak şekilde izah edilen, hiyerarşik cinsiyet bölünmesi modeli "doğal ve kaçınılmaz" olarak görülmeye başlanır[30].

Havva'nın, en azından batı kültüründe, tarihteki ilk baştan çıkarıcı, kötü veya kötülüğe yatkın insan olarak gösterilerek (diğer bir örnek Pandora miti olabilir) kadınların düşük ahlaklı olduğu düşüncesi geleneklere, dini emirlere ve yasalara cinsiyetçi bir önyargıyla yansımıştır. Örneğin 1485 – 1486 yılları arasında Jacobus Sprenger ve Heinrich Kramer isimli iki Dominikli keşiş, bir anlaşma haline gelen ve hakimlere, savcılara ve papazlara engizisyonla ilgili olarak belirgin bir otorite veren "Malleus Malleficarum o Martillo de las Brujas"ı yayınlamışlardır. Böylelikle gerek protestan gerekse de katolik Avrupa'daki cadılara karşı oluşturulan hükümler yoluyla iki yüzyıl boyunca kadınların işkence, eziyet ve ölümlerine sebep olunmuştur. Kadını

[30] Rosa P. Carballo et al., **Violencia Sembolica: Aspectos Diferenciales Sobre el Cuerpo y la Identidad,** Violencia y Genero Vol.1 Congreso Interdisiplinar sobre Violencia de Género**,** Universidad de Malaga, Malaga, 2003, s.457–458

yeniden üretici döngüde, hormonlarından, kırılgan ve hastalıklı vücudundan dolayı bir köleye dönüşturen dişil doğa kadınların öngörülen diğer bir düşük konumunu belirleyen biyolojik eksikliklerine gönderme yapmaktadır. Bunlar kadını bağımlı, incinebilir ve korumaya gereksinim duyan zayıf cinsiyet haline sokmaktadır. Romantik literatürde ve kadınların erkeklere göre daha zayıf, hastalıklı ve nevrotik olduğunu savunan bilimsel tedavilerde bu örneklere rastlanmaktadır. Üçüncü sırada ise kadınlarda var olan sözde akıl eksikliği gelmektedir. Kadınların biyolojik açıdan sahip oldukları eksikliklere yönelik söylemlerle aynı doğrultuda evrensel olarak literatur ve bilim sayfaları bu hususta sanki istilaya uğramıştır. Buna göre, kadınlar şefkat, empati ve sezgi kapasitelerinin tersine, mantıki nitelikleri bakımından daha az kabiliyete sahiptirler. Bu inanış 15. yüzyılda yayınlanan Cristina de Pisan'ın "Kadınların Kenti" adlı kitaba kadar uzatılabilir. Tartışma sürekli olarak kadınların kısıtlı akılları olmuş ve bu yüzden eğitim almaları da gereksiz ve boşuna görülmüştür[31].

Kültürel açıdan erkek imgeleriyle ve kadınların toplumdaki rollerini erkeğin belirlemesiyle ayırt edilen bu mit ve öyküler, topluluktaki kamusal yaşama erkeğin egemen olmasının bir yansımasıdır[32]. Erkeğin hakları ve ayrıcalıkları üzerine yapılandırılmış olan kültürel ve yasal kurallar, kadının erkeğe ekonomik bağımlılığını ilerleterek ve onu kontrol etmek için şiddet kullanımı ve tehdidini

[31] Esperenza B. Fiol, **La Violencia de Género:Algunas Cuestiones Basicas**, Tres Impresores Sur, Formacion Alcala, Jaen, 2007 s.20-21

[32] M. Mellor, **Sınırları Yıkmak, Feminist, Yeşil bir Sosyalizme Doğru**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1993, s.167

garanti altına alarak, kadın üzerinde tarihsel olarak bir güç ve egemenlik kurulmasını meşrulaştırmıştır. Böylece kadına karşı şiddet eylemi kuşaktan kuşağa öğrenilen ve aktarılan eylem örüntüleri olarak üretilmekte, aktarım temel olarak ilişki alışkanlıkları çevresinde olmakta, bir çok mit yoluyla sürdürülmekte ve mağdurlara yeterli desteğin sağlanmasının önüne geçmektedir[33]. Kadınların değerinin, çocukluklarından itibaren düşük görülmesi, eğitimlerinin engellenmesi ve yetişkin olduklarında kendilerine bağımsız ve otonom kişiler olarak değil, kocanın mülkü veya yoldaşı olarak muamele edilmesi sonucunda, erkeğin kadına saldırma da dahil istediği şekilde davranmasını sağlayan kadın üzerindeki mülkiyet hakkı kavramsallaştırılmaktadır[34]. Buna göre her kadın bir erkeğe aittir ve erkeğin görevi onu ve çocuğu dayak yoluyla disipline etmektir[35]. Kadınların kendisinden beklenilen rolü yerine getirmediği takdirde dövülmesi gerekmektedir. Yemek ve temizliğin tam yapılmaması, ev dışında çalışılması[36], alış veriş yapılmaması, çocuklarının olmaması, erkeğin cinsel ihtiyaçlarının karşılanmaması, erkeğe saygısızlık yapma, fikirlerde farklılık gösterme, iddiacı olma, daha fazla para kazanma, erkek rolünü küçümseme gibi durumlar şiddeti meşru kılan şeylerdir[37].

---

[33] Miguel L. Acosta, **El Agresor en la Violencia de Genero. Consideracines Sobre su Conducta y Estrategias,** II. Jornadas Universitarias de İgualdad, Oficina para igualdad Universidad de Extramadura, Badajoz, 2008, s. 21-22

[34] Santero, 2006, s.10.

[35] Randal. W.Summers, Alan. M.Hofmann, **Domestic Violence: A Global View**, Greenwood Press, Westport, 2002**,** s.13

[36] Summers, Hoffman, age. s.29

[37] Marcus D. Patterson**, Contextualizing Human Rights: A Response to İnternational Family Violence,** İnternational Perspectives: Family Violence and Abuse a Cognitive Ecological Approach, Lawrance Erlbaum Associates inc. Publishers, Manwah New Jersey, 2004, s.488-489

Bu ifadelerin tümü temelinde toplumsal cinsiyet ve ataerki terimlerine gönderme yapmaktadırlar. Toplumsal cinsiyet, cinsiyetten daha geniş bir terimdir. İnsanların dişil ve eril davranışlarını karakterize eden sosyokültürel kategorileri içerisine almaktadır. Bu nedenle toplumsal cinsiyet biyolojik ve doğal olarak değil sosyal ve tarihsel bir inşa olarak kabul edilmektedir[38]. Toplumsal cinsiyet üzerine gerçekleştirilen ilk kavramsallaştırma çalışmaları 20. yüzyılın ortalarında görülmeye başlamıştır. 1960'lı yıllarda toplumsal cinsiyet kavramı, kültürel, sembolik, ideolojik ve sosyal bir yapıya işaret edecek şekilde, bir cinsiyetin diğeri üzerinde güç sahibi olması ve nihayetinde sosyal eşitsizliğin ortaya çıkması olarak anlaşılmaya başlanmıştır. 1980'lerin başlarında, cinsiyet farklılığının kültürel inşalarına dayanacak şekilde erilllik ve dişillik kavramsallaştırılmalarında yeni ilerlemeler sağlanmış, beşeri ve sosyal bilimlerdeki gelişmelerle birlikte toplumsal cinsiyet kuramları geliştirilerek, toplumsal cinsiyet kavramı kültürel inşalara, erkek ve kadın için belirlenen uygun rollere yönelik olan sosyal yaratımlara işaret eden bir tarz halini almıştır. Bu, kadınların ve erkeklerin öznel kimliklerinin büyük ölçüde sosyal köklerine gönderme yapma şeklidir. Toplumsal cinsiyet, bu kurama gore, cinsiyetçi beden üzerinde kurulmuş sosyal bir kategoridir. 1990'lı yıllarda ise etkinlik ve mantığı erilliğe, edilgenlik ve etkilenirliği (duygusallık) dişilliğe bağlayan batı orijinli kültürel düalistik düşünme yapılarının görünmeye başlamasıyla beraber, eril ve dişil olana gönderme yapılırken, içerisinde dişil özelliklerin olumsuz şekilde değerlendirilerek hiyerarşik bir ilişkinin kurulduğu kadın ve erkek olmayı inşa eden

[38] Quemada, Prieto**,** 2004, s.24.

sosyo kültürel, tarihsel, politik, ekonomik ve ailsel özelliklere toplumsal cinsiyet gözlüğüyle bakılmıştır[39].

Ataerki terimi ise *Kate Millett*'in orjinali 1969 yılında basılan 'Cinsel Politik' çalışmasından itibaren genel bir tanıma kazanmıştır[40]. İçinde erkeğin güçlü, muktedir ve üstün olduğu hiyerarşik sosyal yapılanmaya ataerki denmekte[41] ve ataerkinin toplumun sağlam harçları gibi eyleme geçecek şekilde bir güç ve egemenlik kurma yapısı olduğu kabul edilmektedir[42]. Bu temelinde iki bileşeni içermektedir: Erkeklerin kadınlardan daha fazla güç ve ayrıcalık sahibi olmasını sağlayan ve bu durumu sürdüren bir örgütlenme sistemi olan sosyal yapı ve bu durumun meşrulaştırılması ve sürdürülmesine eşlik eden inançlar veya ideolojiler bileşeni[43]. *Simone De Beauvoir* "insanlık erkektir ve erkek kadını olduğu gibi değil kendisine göre tanımlar, kadın özerk bir varlık olarak görülmez, kadın erkeğe atıfla, ondan başkalaştırılarak tanımlanır, fakat erkek, kadına atıfla tanımlanmaz. Kadın arızi olandır, asli olan değil önemsiz olandır. Erkek öznedir, mutlaktır- kadın ötekidir"

[39] Diez, 2008, s.110 – 111.

[40] E. Bosch, V. A. Ferrer, A. Alzamora **El Laberinto Patriarcal: Reflexiones Teórica-Prácticas Sobre la Violencia Contra las Mujeres**; Anthropos Editorial, Barcelona 2006, s.27

[41] V.R.Wiehe, **Understanding Family Violence: Treating And Preventing Partner, Child, Sibling And Elder Abuse**, Sage Publications, USA, 1998, s.77

[42] E. R. Santero, **Perspectiva Juridica de la Violencia de Genero,** Gènero, Acoso y Salud. Violencia Contra las Mujeres, ArCibel Editores, Sevilla, 2006, s.10

[43] Millet, Kate (1969) " Sexual Politics", aktaran Bosch, Ferrer, Alzamora , 2006, s.27 - 28

demektedir[44]. *Luce İrigaray* ise kadının kendi başına bir alan işgal ettiğinin değil, bir başkası için alan oluşturduğunun düşünüldüğünü öne sürmektedir[45].

Bu sosyal yapılanmada, erkeğe kadının kişiligi, malları ve sözleri üzerinde bir güç kullanımı hakkı verilerek, koruyuculuk, karar alma, yöneticilik, mülkiyetin sahibi olma, ailenin reisi olma, politik ve ekonomik sorumlulukları üstlenme gibi genel olarak ifade edilicek olunursa kamusal alanla ilgili tüm şeylere karşılık gelen özellikler atfedilmekte iken, kadınlara ise güçsüz, kırılgan, günlük yaşamın meşguliyetleri ile yüklü, incinebilir ve bağımlı gözüyle bakılmakta[46], boyun eğiciler ve itaatkarlar olmaları, başkalarının arzularına karşı suskun kalmaları, ilgi gösterici olmaları, kendi niteliklerine güvenmemeleri, sonuç olarak, eril otoriteye itaat etmeleri öğretilmekte[47], çocuk doğurma ve bakımı yoluyla üzerlerinde baskı oluşturarak ve bağımlı kılınarak kontrol altında tutulmaları sağlanmaktadır[48]. Millett, buradan hareketle cinsiyetler arası ilişkilerin bir baskınlık ve teslimiyet ilişkisi olduğunu ve aile, sınıf sistemi, ekonomi ve eğitim sisteminin ataerkinin yapısal koruyucuları olduğunu belirtmiştir. Ona göre ataerki ideolojik ve yapısal etmenlece sürdürülmekte, erkek baskınlığı sosyalleşme sistemi içerisinde kadınlar ve erkekler tarafından doğal olarak kabul edilmekte[49], kadınlar itaatkar ve pasif rollerini

---

[44] De Beauvoir, Simone (1965), " The Second Sex" aktaran, V. Plumwood**, Feminizm ve Doğaya Hükmetmek**, Metis Yayınları, İstanbul, 2004, s.75-76

[45] Irigaray, Luce (1984) , "The Ethics of Sexual Difference" aktaran, Plumwood, age. s.76

[46] Santero, 2006, s.11

[47] Bosch, Ferrer, Alzamora. 2006, s.29.

[48] Summers, Hofmann, 2002, s.28

[49] Millet, Kate (1969) " Sexual Politics", aktaran N.Johnson, **Domestic Violence An Overview,** Family Violence and The Caring Professions, Palgrave Macmillan, Houndmills, 1995, s. 103.

benimseyerek ve teslimiyetçi konumlarını kabul ederek sosyalleşmektedirler. Bu sebeple ataerki politik bir güce işaret etmektedir[50].

Marcela Lagarde' a göre ataerki paradigmasi, erkek egemenlik türüne dayanan gücün jenerik sosyal düzenidir. Bu düzen erkeklerin ve erilin kadınlar ve dişil üzerinde kurduğu üstünlüğü güvence altına almaktadır[51]. Çünkü ataerkinin işlevlerinden birisi, kadınlığın boyun eğdirilmesine neden olmak ve kadının teslimiyetini meşrulaştırmak için, kadınlar ve erkekler arasındaki kültürel keyfiyetleri akli ve doğal olacak şekilde nesnelerin durumları bilincine dönüştürmektir[52].

*Consuelo Vega'*nın hatırlattığı gibi, ideolojik boyun eğme beraberinde sürekli olarak yasal olanı da getirmektedir. Çünkü ataerkil güç, kadının zayıf doğasının eril vahşiliğe ihtiyacı olduğu mitini yaratarak ve bu miti sürdürerek çıkarlarını meşrulastırmaya ihtiyaç duymaktadır[53]. *Ximena Andrade, Conseiçao Asório* ve *Joao Trindad*'e göre ise toplumun ataerkil organizasyonu, kadının kültürel ve sistematik olarak bastırılışı ve içerisinde meşru/yasal değerlerin ve becerilerin eril olduğu bir yüklemedirler[54]. Çünkü tüm kurum, aynı zamanda, yapısal bir model ve kolektif

---

[50] Evelina Z. Marquez**, Del Limbo Al Infierno: La Construccion Social de la Violencia en las Parejas,** Diputacion de Huelva, Imprenta Provincial , Huelva, 2008, s.65.

[51] Lagarde, Marcela (1996), "Género y Feminismo, Desarrollo Humano y Democracia", aktaran Bosch, Ferrer, Alzamora, 2006, s.27

[52] M.Arriaga, **Cultura y Violencia Simbólica,** Las Mujeres en la Cultura y los Medios de Comunicación, ArCibel Editores, Sevilla, 2004, s.7-14

[53] Vega Diaz, Consuelo (2002), "La Mujer en la Historia y la Historia de las Mujeres", aktaran Bosch, Ferrer, Alzamora, 2006, s 29-30.

[54] Andrade, Ximena, Conseição, Asório ve João Carlos, Trindade (2001) "Four Issues:Women Human Rights", aktaran F.Henderson, **Rights Claims and Transitional Governments:Domestic Violence**

temsiller bütünüdür ve bir değerler sisteminin veya başka bir ifadeyle, bir şey uğruna ve birşeye karşı duruşa sahip olmayı içine alan iyi ve kötünün, adil ve adil olmayanın kavramsallaştırılmasıdır. Meşrulaştırma nosyonu bu değerler sisteminden gelmektedir[55]. Bu doğrultuda, kadınlara yönelik uygulanan şiddet, başka bir gruba yapılana benzer olmasına rağmen farklı şekilde yanıt bulmaktadır. Bu nedenle bu tür bir şiddet sadece kişisel ve kültürel değil aynı zamanda politiktir[56] ve kontrol kaybının bir göstergesi değil, aksine bir kontrol kurma aracıdır[57]. Temel mesele erkeklerin elinde olan güç, bu gücün kadını kontrol etmek için işlevsel hale getirilmesidir[58].

Bu bilgiler ışığında söylenebilir ki, ataerkil olan ve cinsiyet ayrımı yapan bir toplum, kadınları nesnelere dönüştüren, iradelerinden mahrum bırakan, düşük seviyede olduklarını veya basitçe tüm istek ve arzularına karşı bir güce boyun

---

in Mozambique, MPSA Yıllık Ulusal Konferansı'nda sunulan makale, Chicago, 2008, s.9. http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/2/6/7/4/1/pages267412/p267412-1.php 01.03.2010

[55] A. Herrera Rivera**, La Violencia Contra Las Mujeres y Los Derechos Humanos,** XVII Congreso De La Federacion Internacional de Mujeres de Carreras Juridicas, El Ejerecicio del Poder Politico y los Derechos de las Mujeres**,** Federacion Internacional de Mujeres de Carreras Juridicas, Madrid, 2002, s.185

[56] C.Corrin, **Women in a Violent World: Feminist Analyses and Resistanse Across Europe**, Edinburgh University Press, Scotland, 1996, s.6.

[57] Ylöö, K.A.(1993), "Through a Feminist Lens: Gender, Power and Violence", Horsfall, Jan (1991), " The Presence of the Past: Male Violence in the Family" aktaran Renate C.A. Klein**, Conflict And Violence İn Family: Cross-Disciplinary İssues,** Multi Disciplinary Prspectives on Family Violence, Routledge, London, 1998, s.8.

[58] Hester, M. , Kelly, L. ve Radford, L.(1996) "Women, Violence and Male Power", aktaran, Wiehe, 1998, s.86

eğmelerini öğreten bir gücün kullanımı ve istismarı önünde kadınları savunmasız bırakan bir toplumdur[59] ve toplumsal cinsiyet şiddeti bu toplumda kadın üzerinde kadın olmasından dolayı uygulanan şiddettir. Kadın sadece kadın olması ve kendisinden buna uygun sosyal rolünü yerine getirmesi beklendiğinden dolayı bu tur şiddete maruz kalmaktadır[60].

II. AİLE İÇİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET

A. Aile ve Aile İçi Şiddet

Ailenin birçok tanımı mevcuttur. Bununla birlikte, ailenin, "içinde insan türünün belli bir biçimde üretildği, topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ilk ve etkili biçimde cereyan ettiği, cinsel ilişkilerin belli biçimde düzenlendiği, eşler ve ana-babalarla çocuklar (ailenin biçimine göre başka yakınlar) arasında belli bir ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunulan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok bir ölçüde yer aldığı bir toplumsal kurumdur"[61] şeklinde olan ve literatürde ortak noktalara sahip tanımlamalara rastlamak mümkündür.

Ailenin bu tanımlama şeklinden hareketle, ilk belirleyicilerin öğrenildiği alan[62], bir toplulukta bireylerin etkileşiminin olduğu en küçük birlik, bireylerin

---

[59] Abreu, 2006, s.36

[60] Santero, 2006, s.10

[61] T.Yıldırım, Anadalu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamalama Programı Ünite 1, Vatandaşlık Bilgisi, T.C Anadolu Üruiversitesi Yayınları No: 1065, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1998, s. 5
www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2293/unite01.pdf 07.05.2010

[62] Marquez, 2008, s.60

öznelliklerinin belirlendiği ilk etkileşim sistemi, bilişsel ve duygusal bir boyuttan oluşan verili bir sosyal sistemde bireylerin kimliğinin düzenleyici elementi olduğu ve temel işlevlerinin temsil, değer verme, içerisinde topluluğun yazılı olduğu kültürün kendi eyleminin tüm yapılanmaya aktarılması ve korumayı kapsadığı söylenebilir. Bu şekilde aile, bütünlüğünde sürekli olarak kültürel sistemle sistematik bir etkileşim içerisinde olan, kişiliği ve bireylerin kendisinden sosyal olarak beklenen eylemleri yapmasını belirleyen, bilişsel ve duygusal bir konteks, içerisine yerleştirildiği topluluktan ayrılmaz ve içerisinde bireylerin varoluşlarının duygusal bir şekilde geliştirdikleri özel bir alan değil aksine birlikte yaşam ile ilişki içerisinde olan, sosyal sisteminin sürdürülmesi ile ilgili olan kamusal bir alan olduğu anlaşılmaktadır. Topluluk köklerini bu kültürel yapılarda bulmakta ve bireylere aile alanında aktarılması gereken değerleri belirlemektedir[63].

Kültürler, genelde ailenin sevgiyle ve uyum içerisinde hareket eden bireylerin birleşik grubu olduğu görüşlerinde hem fikir olduklarından dolayı, bu türden aile açıklamalarında, aileler kültürlerden bağımsız olarak (kültürlerarası), genellikle aile, üyelerini koruma, besleme ve destekleme yetenekleriyle birlikte ideal bir halde düşünülmektedir. Bununla birlikte aile içi dinamikler hakkında farklı açıklamalar sunan yaklaşımlar da mevcuttur. Bu yaklaşımlarda, ailenin tamamen olumlu özelliklere sahip olarak sunulmasının kültürlere bağlı olarak üretilen mitler ve bunların sürdürülmesi ile ilgili olduğu, aile içerisinde işleyen karmaşık dinamiklerin

[63] J.O.Canavate, **La soledad de Mae; Una Investigacion Antropologica Sobre la Violencia Domestica**, Editorial Fundementos, Omograf S. L, Madrid, 2007, s. 178 -181

basitleştirilmekte ve aile içerisindeki hoş olmayan gerçeklerin üstünün kapanmakta olduğuna değinilmektedir. Bu tür kuramlara göre aile istismarın temel kaynaklarındandır ve bir kişi her hangi başka bir yerde olduğundan daha çok aile içerisinde şiddet yaşamaya yakındır[64]. Bir diğer ifadeyle, her kültür evin önemi, huzur vermesi, güvenli bir yer olması üzerine deyişler, şarkılar üretse de, ev bazı kadınlar için, güvenli ve huzurlu bir yer değil, acının ve aşağılanmanın olduğu bir yerdir[65].

Mesleki literatürde çok çeşitli aile içi şiddet tanımları mevcuttur. Birçok aile araştırmacısı için itme, şaplak atma gibi davranışlar şiddeti oluşturur. Suç uzmanları uzun yıllar daha farklı bir standart benimsemişlerdir. Buna göre olaylar sadece fiziksel yaralanmaya sebebiyet veriyorsa bunlar şiddet kategorisine alınmış, aksi halde suç olarak görülmemiştir. Bir diğer ilişkisel şiddet perspektifi olan ve erkeklerin kadınlara üstünlük kurmak ve korku salmak için yaptıkları girişimleri açıklayan araştırmalar ise, erkeğin kadınları denetim altına alma hakkı olan ataerki geleneğinden kaynaklanan şiddette var olan fiziksel şiddete ilave olarak, ekonomik boyun eğdirme, zorlama ve korkutma, tecrit etme ve diğer şiddet kontrol taktiklerini[66] açıklamaktadır.

En genel anlamada aile içi şiddet, kadının aile içerisinde her hangi bir birey tarafından uğradığı şiddeti ifade etmektedir. Partner istismarı kavramı ise, genel

---

[64] Baca Zinn ve Eitzen (1993), Canetto (1996), Anderson ve Sabatelli (2002), aktaran Patterson., 2004 s.474.

[65] Fidan K.Owen, Dean W. Owen, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008, s.6

[66] Ximena B.Arriaga, S.Oskamp, **The Nature, Correlates, and Consequences of Violence in İntimate Relationships**, Violence in İnitimate Relationships, Sage Publications, USA, 1999, s.4

olarak, bir kadının eşi tarafından veya beraber yaşadığı arkadaşı tarafından istismara uğraması olarak tanımlanmaktadır[67]. *Home Office* aile içi şiddeti genel anlamda "Her ne zaman ve her nerede olursa olsun yakın ilişkide mevcut veya eski partnerler arasında meydana gelen şiddet" olarak tanımlamaktadır. *The Crown Prosecution Servic*e'e göre aile içi şiddet "Bir kişinin mevcut veya eski aile üyesine uyguladığı fiziksel, cinsel, psikolojik, duygusal veya ekonomik istismardan doğan ve ceza gerektiren saldırıdır[68]". *Amerika Şiddet ve Aile Derneği Çalışma Grubu*'na göre ise "Bir kişi tarafından yakın ilişki içerisinde olduğu diğer kişiye güç kazanmak veya güç istismarını sürdürmek, bu kişi üzerinde kontrol ve otorite sağlamak için kullanılan fiziksel, cinsel veya psikolojik kötü muameleleri içerisine alacak geniş bir ölçeğe sahip istismar davranışları örüntüsü" aile içi şiddettir[69]. Sonuç olarak bu tanımlamaları kapsayan temel bir aile içi şiddet tanımı yapmak gerekirse, bu tanım "cinsiyete dayalı, kadın üzerinde baskı ve üstünlük kurmayı amaçlayan tehdit, dayatma ve kontrolü içeren, psikolojik, cinsel, ekonomik, fiziksel zararla sonuçlanan, her türlü eylemdir[70]" şeklinde veya "zoraki kuvvet ve baskıyı içeren ve hiyerarşik toplumsal cinsiyet ilişkilerini daimi hale getirmeyi / sürdürmeyi amaçlayan her türlü davranış" şeklinde olabilir. Bu tanımın iki avantajı vardır. Birincisi, aile içi şiddetin, toplumsal cinsiyetle bağlantısını ön plana çıkarmaktadır. İkincisi ise, kadınların aile

[67] Wiehe, 1998, s.75

[68] M.Burton, **Legal Responses to Domestic Violence**, Routledge-Cavendish, Abington, Oxon, 2008, s.3.

[69] Francisco J. Labrador; Paulina P.Rincon, Pilar de Luis, Rocio F. Velasco, **Mujeres Victimas de la Violencia Domestica**, Ediciones Piramide, Madrid, 2004, s.25.

[70] **Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı**, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, 2005, s.6

içinde uğradıkları, şiddetin salt fiziksel şiddete indirgenerek tek boyutlu kalmasını engellemektedir[71].

Mary Warehime, tüm dünyada ve tarih boyunca toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve aile içi şiddetin bir arada var olduğu düşünüldüğünde, aile içinde kadına yönelik şiddetin bir toplumsal cinsiyet eşitsizliği formu olduğunun ortaya çıktığını savunmaktadır[72]. *Maria Gómez Patiño* ve *Cristina Almeida*'ya göre ise aile içi şiddetten partnerler arasinda kamufle edilmiş olarak süren, sorumluluk ve güç eşitsizliği anlaşılmalıdır[73]. Çünkü kadına karşı aile içi şiddet yanlışlıkla / kazayla olan bir şey değil, aksine zarara yol açan, insan haklarını ihlal eden, mağdurun boyun eğmesi ve kontrol edilmesine çalışılan aktif bir eylemdir[74].

Bu perspektiften yola çıkılacak olunursa, aile içi şiddet sosyal katmanlar ve aile belirliyecilerinden bağımsız değildir. Bu bakımdan, bu eylemin sebeplerini şiddet uygulayan kişinin kişisel özelliklerinde değil, sosyal yapılanmada aramak gerekmektedir. Bu demek oluyor ki, sosyal ve kültürel sistemlerde kadın ve çocukların erkeklere göre daha alçak seviyede görülmesi aile içi şiddetin

---

[71] İlkkaracan ve diğerleri, 1996, s.22 (Tanım, Asai Pasific Forum on Women, Law and Development (1990)'dan aktarılmıştır)

[72] Mary N. Warehime, **Gender Inequality and Domestic Violence: National and Global Explanations**, Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, Atlanta, 2003, s.1–17
http://www.allacademic.com/meta/p107239_index.html 02.03.2010

[73] C. Almeida, Mairo G. Patiño**, Las Huellas de la Violencia İnvisible**, Editorial Ariel, S.A, Barcelona 2005, s.68

[74] Torres Falcon, Marta (2004), "Familia", aktaran, Canavate, 2007, s. 10

benimsemesini harekete geçirmekte[75], aile içi şiddet sosyal bir kontrol mekanizması olarak işlev görmekte ve eril egemenliğinin statükosunu yeniden üretmekte ve sürdürmektedir. Bir yandan da kocanın hakları ve ayrıcalıkları üzerine olan kültürel ve yasal düzenlemeler, kadının erkeğe bağımlılığını artırarak ve onu kontrol etmek için şiddet ve tehdit kullanımını garanti altına alarak erkeğin kadın üzerinde tarihsel olarak güç ve egemenliğini meşrulaştırmaktadır[76]. Bu şekilde aile içinde yeniden üretilen bu meşrulaştırma yine erkek egemen ideolojinin ürettiği yasalar ve hukuk düzeni tarafından desteklenmektedir[77]. Böylelikle erkek egemen siyasal, toplumsal ve ekonomik yapılar, aile içi şiddeti beslemekte ve kadınlara şiddetten çıkış yollarını kapatmakta önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla aile içi şiddeti üreten dinamikler, yalnızca aile içindeki dinamikler değil, toplumsal, hukuksal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitimsel yapısı içerisinde kadını ayrımcılığa uğratan ve onu erkeğe bağımlı kılan mekanizmalardan kaynaklanmaktadır[78].

Jean Baker-Miller, ailenin temelinin erkeğin kadın üzerinde sahip olduğu ayrıcalıklara olanak tanıyacak şekilde yapısal eşitsizliklere dayandığını, kadınlara cinsiyet rolleri yoluyla düşük benlik duygusu aktarıldığını ve aile çatışmasının kaçınılmaz olduğunu belirtir[79]. Bu bakımdan, aile kavramını gösteren özel alan, geniş ve karmaşık olan geniş bir aile ağıdır ve bu yolla aile üyeleri bir çok olayda aile

[75] Ceballos, 2001, s.10

[76] Ceballos, 2001, s.16

[77] İlkkaracan ve diğerleri, 1996, s.22

[78] İlkkaracan ve diğerleri, 1996, s.25

[79] Miller, Jean Baker (1976), "Towards a New Psychology of Women" aktaran E.Stark, A.Flitcraft, **Women at risk Domestic Violence and Women's Health**, Sage Publications, USA, 1996, s.60

hayatını düzenleyen toplumsal cinsiyet kodları ve normlarına bağlıdırlar[80]. Ailesel ilişkiler ve özellikle partnerler arası ilişkiler çoğu zaman erkeklerin kadınlara karşı uyguladığı sürekli şiddet için mükemmel bir alana dönüşmektedir[81]. *Charlotte Perkins Gilman* ise bu eleştiriyi uç noktaya taşır ve özel alana ilişkin radikal eleştirisinde, erkeğin evde yarattığı ortamı despotizm olarak görür. Erkek, ailenin reisi sayılır, ev ona aittir. Ataerkilliğin özel mülkiyete dayalı ailesinde kadınlar hane içinde erkeklerin malıdır, aile ilişkilerine her kanun ve gelenek eril bakış açısından düzenlenir[82].

Karmaşık yasal, dini, ahlaki ve sosyal normlar, tarihin başlangıcından itibaren haneyi hiyerarşik bir yapıya sahip bir alana dönuşturmuş ve bunun için erkek ve kadınların farklı sosyalleşmelerini araçsallaştırmıştır[83]. Böylece, kadın ve erkek arasındaki diğer şiddet türleri gibi eşler arası şiddette de her iki cinsin sosyalizasyonu, cinsiyet statüsü farklılıklarını güçlendiren ve devam ettiren kadın ve erkek davranışlarının öğretilmesine hizmet etmekte, istismar kadına boyun eğdirmenin bir aracı haline gelmektedir[84]. Tarih boyunca kadının erkek karşısında düşük konumu ve bunun aile içindeki ilişkilere yansımasıyla sonuçlanan

---

[80] Sheldon, Kathleen (2002) "Pounders of Grain: A History Women, Work and Politics in, Mozambique" , aktaran Henderson**,** 2008, s.9

[81] Juan İ. Paz, **Fuente del Proceso de la Violencia**, Gènero, Acoso y Salud. Violencia Contra las Mujeres, ArCibel Editores, Sevilla, 2006, s.40.

[82] Gilman, Charlotte Parkens (1903, Urbana; University of Illionis Press,1972), " The Home" aktaran J. Donovon. **Feminist Teori**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s.97

[83] Rivera**,** 2002, s.188

[84] Albert P. Cardelli, **Violence and İntimacy: An Overview**, Violence Between İntimate Partners: Patterns, Causes and Effects, Allyn & Bacon, Boston, 1997, s.166-167

yapılanmalara rastlamak mümkündür. Yunanlıların en önemli tanrıçalardan biri toprak tanrıçası Gea'dır ve diğer bir tanrıça olan Atena gibi Zeusun başıdan dünyaya gelmiştir, böylece erilin dişile yaşam verdiği elementi gösterilmektedir. Atena eril özelliklere sahip bir tanrıçadır, Artemis de aynı şekilde erilleştirilmiş ve bakire bir tanrıçadır. Yunan kadınına bu bağlamda hiç bir zaman kendisini birey olarak temsil etme yetkisi verilmeyip, onun önce babası sonra kocası ve kocası öldügü takdirde oğlu tarafından idare edilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Romulo kanunlarından Augusto kanunlarına kadar Roma hukuku 'Potestas' nosyonuna dayanmaktadır. Bu demektir ki, otorite nerdeyse tamamen ailenin babasıyla sınırlandırılmıştır. Baba aileyi yönetmekte ve tüm varlıkların sahibi, çocukları, kadını ve köleleri üzerinde yaşam ve ölüm hakkına sahip olan kişi olarak görülmektedir. Bu, Roma'da kadınların tam anlamıyla erkeklere boyun eğmelerine ve bunun sonucu aşağı ve bağlı olmalarına neden olmaktadır. Kadınların doğalarından dolayı insan haklarına sahip olmadıkları doktriniyle birleşim halinde, bu fikirler orta çağda zirve yapmıştır. Tıpkı tarihin diğer zamanlarında olduğu gibi orta çağda da kadınlar erkeğe bağımlı durumdadır. Modern dönemde kadınlar ile ilgili köklü değişikliklerin olmadığı görülmektedir. Kadın için en önde gelen şey öncesi ve sonrasında olduğu gibi yine evlilik ve anneliktir. 1804 Napolyan sivil haklarıyla birlikte aile içerisinde tamamıyla ataerkil güç kurulmuştur[85]. Mutlak siyasal iktidarın sınırlandırılmasını savunan ve bu tezi doğal hukuk ve toplumsal sözleşme teorisiyle temellendiren *John Locke*'a göre

[85] Santiago, 2007, s.20-32

ise, kadının aile içindeki bağımlılığı doğal bir şeydir ve bu bağımlılığın tarihi örgütlü toplumdan önceye dayanmaktadır[86].

Ev kadını kullanımı ise bugün bilinen şekliyle birinci dünyada 19.yüzyılda ortaya çıkmıştır. Proleterleşme sürecine benzer ve onunla yakından ilgili uzun bir tarihsel sürecin sonucudur ve bu bağlamda bu sürece "evcilleştirme" ya da "evkadınlaştırma" adı verilmektedir[87]. Batı toplumlarında kadınlar son iki yüz yıldır yalnızca sağlıklı ve başarılı çocuklar yetiştirmekten değil, geniş anlamda kutsal bir yuva yaratmaktan da sorumlu tutulan anneler olarak öngörülmüştür[88]. Zirvesini Viktoryan İngiltere'sinde bulan burjuva ideolojisinin, kadını sosyal değerlerin aktarıcısı olarak kurgulaması, anneliği kurumsallaştırması ve kadınlar için namus ve temizlik gibi değerleri ortaya çıkarmasının yanı sıra çocukların bakımını önererek, ideolojik bir şekilde kadın için fiziksel ve sembolik bir alan olarak yuvanın yaratılması yoluyla özel alanı oluşturmuştur[89]. Modern topluma geçişle beraber ailenin ve nikahın yapısında büyük bir değişim meydana gelmiş, çalışma topluluğu olarak aile, bir duygu topluluğuna, bireylerin çalışmanın araçsal karakteristiği karşısında destek aldıkları bir yer haline dönüşmüştür. Sanayi toplumuyla beraber çekirdek aile kalıpları oluşmaya başlamış, ev içi çalışma ve üretim işleri farklı şekilde organize edilmiştir. Bunlardan ikincisi pazar tarafından kullanılırken,

---

[86] Berktay, 2004, s. 5.

[87] V.Bennholdt-Thomsen, **Neden Üçüncü Dünyada Halen Ev Kadınları Yaratılıyor,** Son Sömürge Kadınlar**,** İletişim Yayınları, İstanbul, 2008, s.245,246

[88] Skolnick (1991), aktaran Cardelli, 1997, s.5

[89] Marquez, 2008, s.65

birincisi ücretsizliği ve aynı zamanda doğallaşmayı gerektirmiştir[90]. İş ev dışına doğru çıkmış ve kadınlara kamu yaşamında kısıtlı rolleri güvence altına alan, aile yaşantısının devamı için esas olan besleyiciler olarak yüklenen kültürel talepleri beraberinde getirmiş[91] ve sanayi toplumunun ortaya çıkmasına paralel olarak 19. yüzyılda yeni toplumsal cinsiyet düzenleri gelişmiştir"[92]. *Maria İzquierdo*'ya göre ise sanayi toplumunun gelişimi, tüm yönleriyle pazar eylemlerinin diğer sosyal eylemler karşısında baskınlığına neden olmuş ve üretilmiş iki konum kurmuştur: Ev hanımı kadın ve eve ekmek getiren erkek. Bu kadınlar ve erkekler arasında bir sömürü, egemenlik ve bağımlılık ilişkisi yapılandırmış[93] ve ailede babanın rolünü ekmek getirici olarak hegemonik bir konum sağlayan güçte temellendirerek, bu aile yapısında erkeğin kadın ve çocuklar üzerindeki maddesel gücünü, kadınların ise koca ve çocuklar üzerinde duygusal gücünü doğurduğundan dolayı babanın otoritesini teşvik etmiştir[94]. *Carole Pateman,* yeni sivil toplumu ve poltik hakların yeni biçimini yaratan orijinal sözleşmenin, yalnızca sosyal bir sözleşme değil aynı zamanda ona eşlik eden, erkeklerin kadınların bedenlerine ulaşımını düzenleyecek ve hikayenin diğer kısmını oluşturan bir cinsel sözleşmenin var olduğunu, bu cinsel sözleşmenin kadınların erkeklere boyun eğdikleri bir ilişki meydana getirdiğini ve bu cinsel sözleşmeye varıldığında, kadınların sözleşmenin taraflarının dışında tutulduklarını,

[90] Marquez, 2008, s.106

[91] Pease and Pease (1990), Ryan (1990), Lasch (1977), Kerber (1991), Skolnick (1991), Morgan (1996), Nye (1960) aktaran Cardelli, 1997,s. 20

[92] Beck, Ulrich / Beck-Gernsheim, Elisabeth (2001), aktaran Marquez, 2008, s.107

[93] M. J. Izquierdo, **Los Ordenes de la Violencia: Especie, Sexo y Género**, El Sexo de la Violencia: Genero y Cultura de la Violencia, Icaria Editorial, Barcelona, 2004, s.84

[94] Izquierdo, Maria Jesus (2000), "Cuando los Amores Matan. Cambio y Conflicto en las Relaciones de Edad y de Género*"* aktaran, Marquez, 2008, s.108

özgürlük ve boğun eğme arasında yer alan farklılığın politik bir farklılık olduğunu tartışmaktadır[95] .

Modern erkek egemenliğinin temeli olan bu toplumsal düzenleme, aile içinde bireysel dokunulmazlık sınırını aşan ihlaller ve özellikle de şiddet karşısında kadınların haklarını muğlak ve tanımsız bırakmış[96], evin tecrit edilmeyi amaçlayan bu örgütlenmesi yalnızca evin içerisindekinin mahrem ve özel kalmasını değil aile içi şiddetin de yaygınlaşması sonucunu doğurmuş[97], erkeğin yasalardan ve toplumun ataerkil geleneklerinden kaynaklanan kadına göre üstün konumu, kadının erkeğe hizmet etmesinin ve erkeğin aile içi kararlarda kadından daha fazla söz sahibi olmasının doğal görülmesi ise şiddeti besleyen diğer unsurlar olmuştur[98].

B. Aile İçi Şiddet Türleri

Aile içi şiddet çok çeşitli formlarda olabilir. Temel sınıflandırmalar genellikle fiziksel, cinsel, duygusal veya psikolojik olarak tanımlanmaktadır, fakat bu sınıflandırma oldukça basittir ve her bir kategorinin içerisinde çok fazla çeşitlilik bulunmaktadır[99]. Örneğin şiddet, isim takma, akıl oyunları oynama, tenkit etme, aileden veya arkadaşlardan tecrit etme, paraya erişimden uzak tutma, işe girme veya

---

[95] C. Pateman**, The Sexual Contract**, Standford University Press, Standford, 1988, s.1-19

[96] S.Sancar, **Türkiye'de Kadınların Hak Mücadelesini Belirleyen Bağlamlar,** Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, Ankara, 2006, s.3 www.stgm.org.tr/.../1194972787Kadin%20Hareketi-Serpil%20Sancar.doc 11.04.2010

[97] Marquez, 2008, s.111

[98] İlkkaracan ve diğerleri, 1996, s.25.

[99] Johnson, 1995, s.111

işe sahip olmaya engel olma, korkutma, tehdit, fiziksel, cinsel saldırı, taciz, denetim altında tutmak için yapılan davranışlar[100] ve beden mülkiyetinin hiçe sayılmasını[101] içine alabilir, ölüm, aids, doğum anında can verme, astım, göz bozuklukları, kronik acı çekme, kalıcı bozukluklar, bağırsak sendromları, mide bağırsak bozuklukları, düşük yapma, cinsel işlevsizlik, istenmeyen hamilelik ya da erken yaşta hamilelik, pelvis iltihabı, cinsel yönden bulaşıcı hastalıklara yakalanma, anksiyete, panik bozukluklar, düşük benlik saygısı, takıntı davranışları, kişilik düzensizliği, psikosematik düzensizlikler, korku, depresyon, suç ve utanç duygusu, post travmatik stres bozuklukları, beslenme ve uyku bozuklukları ve intihar[102] gibi pek çok sonuca yol açabilir. Her ne kadar, fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet, ayrı olarak değerlendirilse de, araştırmalar bu üç türün art arda ve aynı zamanda olabileceğini, duygusal istismarın fiziksel ve cinsel istismara zemin hazırladığını göstermektedir[103].

1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, kaba kuvvetin bir korkutma, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılmasıdır[104] ve daha çok bedensel güce dayalıdır. Burada kadının bedeni erkek tarafından bir cezalandırma objesi konumundadır ve güç kullanarak karşısındakini denetim altına alma, ona hükmetme, istediğini yaptırmak için canını yakma ve

---

[100] İbrahim, 2005, s.3

[101] Y.Kitiş, Sema Ş. Bilgici, Bir **Aile İçi Şiddet Olgusu; Sır Tutma İlkesi ile Şiddeti İhbar Etme Yükümlülüğü Arasındaki Etik İkilem**, Aile ve Toplum Dergisi, T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 3 (11), 2007, s. 9

[102] Fiol, 2007, s. 85

[103] Wiehe, 1998, s.76

[104] Cansunar, 2001, s.54

korkutmayı hedefleyen bir girişimdir[105]. Saldırgan kendi bedenini kullanarak (tekme, tokat, yumruk, ısırma, boğaz sıkma vb.) veya alet kullanarak (sopa, kemer, zincir, makas, bıçak, ateşli silah, çakı vb.) şiddeti uygulayabilir[106].

2. Cinsel Şiddet

Yakın partner istismarı yaşayan kadınlar sıklıkla olumsuz sağlık sonuçlarına yol açacak, zorla cinsel ilişki veya korumasız ilişkiye da maruz kalmaktadırlar[107]. Cinsel şiddette kadının bedensel, ruhsal, akılsal bütünlüğüne saldırılmakta, kimliği yok edilmeye çalışılmaktadır. Bu kadını denetim altında tutmanın bir ispatıdır[108]. Cinsel istismar tanımının özü her iki partner tarafından da cinsel eylemin karşılıklı onay olmaksızın olması, karşı tarafın rızasını almadan her hangi bir partnerin cinsel ilişkide bulunması veya bulunmaya sebep olmasıdır. Yani cinsel istismar failin, kadının rızasını almadan cinsel ilişki talep etmesidir ve bu evlilik içi tecavüzü tanımlamaktadır. Bu durumda erkek kadının duygularını hesaba katmaksızın her ne zaman ve ne şekilde arzu ederse cinselliğe hakkı olduğunu ve bu konuda ayrıcalığı olduğunu varsayar[109]. Cinsel şiddet genellikle kadının hoşlanmadığı tarzda sözle taciz, şaka ve dokunmayla başlamakta, kadını cinsel ilişkiye zorlama, aşırı kıskançlık ve cinsel suçlama biçiminde olabilmektedir. Cinsel şiddet olaylarında kadının grup

---

[105] G. Cantürk, **Aile İçi Şiddet ve Hukuki Düzenlemeler**, Adli Psikaytri Dergisi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, 1 (4) s.18

[106] Cansunar, 2004, s.54

[107] P.W.Sharps, J.Campbell, **Health Consequences for Victims of Violence in İntimate Relationships**, Violence in İntimate Relationships, Sage Publications, USA, 1999, s.167

[108] Cantürk, 2004, s.22

[109] Wiehe, 1998, s.76.

sekse ya da anal sekse zorlanması veya ilişki sırasında acı veren obje kullanılması gibi davranışlar da görülebilir[110]. Kadınların toplumda genellikle erkeklerin bu tür cinsel isteklerini reddetme özgürlüğüne sahip olduğuna inanılmamakta ve istemediği halde ilişkiye zorlanmasını eşine bir kadınlık görevi olarak görülebilmektedir. Bu yüzden kadını istemediği zamanda ve biçimde cinsel ilişkiye zorlama, aldatma, başkalarıyla ilişkiye zorlama, doğurmaya ya da doğurmamaya zorlama olarak görülebilen cinsel şiddet erkeğin kadını denetleme ve iktidarı kullanma arzusu, kadının cinsel ritüeldeki rolünü oynamaması ve erkeğin bu rolü zorla kabul ettirmesi sonucu oluştuğu şeklinde sunulsa da, erkeğe verilen/sunulan bu iktidar, kolay kolay kadınlar tarafından yıkılabilecek bir davranış olmadığından, genellikle sadece erkeğin istediği/ hazır olduğu durumlarda ve kolayca uygulanabilen bir davranış şekli olmaktadır[111].

3. Psikolojik Şiddet (Duygusal-Sözel)

Psikolojik şiddet, duygusal veya sözel istismar şeklinde görülebilir. Sözel şiddet söz ve hareketlerin korkutma, sindirme, cezalandırma ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır[112]. Sözel şiddete örnek olarak aşağılayıcı sözler söylemek, zaafları ile alay etmek, suçlamak, küfür etmek, küçük düşürmek, hakaret etmek, yüksek sesle bağırmak gösterilebilir[113]. Erkeğin kadın partnerine saldırganlık

---

[110] Aliye M. Aktaş, **Aile İçi Şiddet**, **Kadının ve Çocuğun Korunması**, Elma Yayınevi, Ankara, 2006, s.34

[111] TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, 2006, s. 91-92

[112] Cansunar, 2001, s.55

[113] Owen, Owen, 2008, s.17

gösterdiği birçok ilişkide, sözel şiddet ve tehdit istismar örüntüsünün önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Fiziksel şiddetin çok ciddi olduğu fiziksel saldırılarda bile, kadınlar genelde sözel istismar ve aşağılamanın fiziksel saldırı ve yaralanmadan daha acı verici ve zararlı olduğunu belirtmektedirler[114]. Duygusal istismar ise mağdurun kendine olan saygısı ve kendine verdiği değerde aşınma meydana getiren dalga geçme, hakaret etme, suçlama, sadakatsizlik ve ihmal etme gibi davranışlardır. Duygusal istismar ayrıca, failin mağdurun şikayetçi davranışını yararına kullanması (gönlünü alma) gerektiği konumuna koyduğunda da oluşur. Kasıtlı olarak partnerini ailesi, arkadaşları ve komşularından tecrit eden, ilişki içerisinde partnerinden hemen hiç yardım görmeksizin tüm ev işleri ve çocuk yetiştirme görevlerinden sorumlu olması beklentisi, kadının davranışlarını kontrol etmek, fiziksel ihtiyaçlarını karşılamasına izin vermemek gibi davranışlar diğer tür duygusal istismarlardır[115].

4. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet mal, para ve gelir getirecek kaynakların kadın üzerinde baskı ve kontrol aracı olarak düzenli bir şekilde kullanılmasıdır. Ekonomik şiddet davranışları, kadının çalışmasına izin vermemek, kazandığı parayı veya kadına ait malları elinden almak, satın alma hakkını engellemek, iş yaşamında ilerlemesine engel olmak[116], evin masraflarını karşılamamak, gerekli harçlığı vermemek, kadının

[114] Pagelow (1984), Walker (1979,1984), aktaran, A.Browne, **Violence in Marriage: Until Death Do us Part?**, Violence Between İntimate Partners: Patterns, Causes and Effects, Allyn & Bacon, Boston, 1997, s. 59

[115] Wiehe, 1998, s.76

[116] Aktaş, 2006, s.36–37

nereye para harcadığını kontrol etmek, para yönetimi konusunda eleştirmek ve etiketlemek[117], kadının geliri üzerinde söz sahibi olmasını engellemek, parasını, malını, ziynet eşyalarını elinden almak, kişisel zevk, beğeni ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kadına para vermemek ya da belli çıkarlar doğrultusunda verme sonucu oluşan ekonomik şiddet kadın üzerinde bir baskı ve denetim aracı olarak kullanılmaktadır[118]. Büyük kentlerde ve Anadolu'da gelir getiren sadece erkek olduğu için erkeğin, ailenin gelirinin ne olduğunu bilmeyen kadın sayısı da azımsanmayacak orandadır. Ücretsiz aile işçisi konumundaki kadının mülk edinme hakkı oldukça sınırlıdır. Nitekim Türkiye'deki gayrimenkullerin %92'si erkeklerin elindedir[119].

C. Aile İçi Şiddetin Yaygınlığı

1. Uluslararası Durum

Günümüzde bir insan hakları ihlali olarak kabul edilen kadına yönelik aile içi şiddet, halen gelir ve eğitim düzeyi ne olursa olsun, farklı toplumlarda, farklı kültürlerde yaşayan kadınların ortak sorunu olmaya devam etmektedir. Yapılan araştırmalar kadınların özellikle ev içinde yaşadıkları şiddetin yaygınlığını ortaya koymaktadır. Tüm dünyada kadınlar babaları, kocaları, erkek kardeşleri, ya da akrabalık ilişkisi bulunun diğer aile üyeleri tarafından şiddete maruz kalabilmektedir[120]. Dünya Sağlık Örgütü dahil son yıllarda yapılan bir çok araştırma,

[117] Owen ve Owen, 2008, s.17

[118] TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, 2006, s. 91

[119] Aktaş, age. s.36–37

[120] Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı , 2005, s..2

kadına yönelik şiddetin en yaygın türlerinden biri olarak, kadının kocası veya yakın ilişki halinde olduğu partneri tarafından uygulanan şiddet olduğunu göstermekte[121], kadınların sınıf, etnik köken, veya sosyo-ekonomik düzey gözetmeksizin sürekli olarak birlikte yaşadıkları erkekler veya kocaları tarafından şiddete maruz bırakıldıklarını ortaya çıkarmaktadır[122].

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 10 ülkede (Bangladeş, Etopya, Japonya, Brezilya, Peru, Namibya, Samoa Ada Grubu, Sırbistan, Karadağ, Tayland, Tanzanya) 24000 kadın ile görüşülerek gerçekleştirilen araştırmaya göre, eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı % 13 – 61, cinsel şiddete uğrayan kadınların oranı %6 – 59, duygusal şiddetle karşılaşan kadınların oranı ise %20 – 75 aralığındadır[123]. *Olga Tóth* 1999 ve 2002 çalışmalarında, Macaristanlı'ların üçte birinden fazlasının tehdit edici bir çevrede büyüdüğünü ve yaklaşık %20'sinin babalarının annelerini dövdüğü, *Florina Serbanescu ve Mary Goodwin* post komunist devletlerde yüksek oranda aile içi şiddet olduğu, Gürcistan'da %5, Romanya'da %29 oranında kadının eşinin fiziksel şiddetine maruz kaldığı sonucuna ulaşmıştır[124]. *Sindey Ruth Schuler ve arkadaşlarının* çalışması, Bangladeşli kadınların

---

[121] Krug et al. 2002, s.89.

[122] İlkkaracan ve diğerleri, 1996, s.21

[123] **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007–2010**, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, Ankara, s.10

[124] Serbanescu, Florina ve Goodwin, Mary (2005), "Domestic Violence in Eastern Europe: Levels, Risk Factors and Selected Reproductive Health Consequences" aktaran K. Fabian, **Against Domestic Violence: The Interaction of Global Networks with Local Activism in Central Europe,** Politik Bilim Derneği'nin yıllık toplantısında sunulan makale, Philadelphia 2006, s.5.dipnot

%38'nin kocaları tarafından fiziksel eziyete uğradığını belirttiklerini ortaya koymuştur[125]. Mısır'da 15–49 yaş arasındaki kadınların %35'i evlilikleri sırasında kocaları tarafından en azından bir defa dövüldüklerini belirtmektedir[126]. 1999 yılı İskoç Suç Araştırması ve 2000 yılı İngiltere Suç Araştırmaları, aile içi şiddetin tüm şiddet suçlarının %23'ünü oluşturduğunu ortaya çıkarmışdır[127]. İspanya'da tüm öldürme olayların %10' u kadın ölümüdür. Mahkemeye getirilen dosyaların % 36'sı kadın mağduriyetini içermektedir[128]. Amerika Birleşik Devletleri'nde her 15 saniyede bir kadın, genellikle kocası/partneri tarafından dövülmektedir[129]. Norveç'te 20–49 yaşları arasındaki kadınların %18'i herhangi bir yakın ilişki içerisinde fiziksel olarak şiddete maruz kalmakta ve 4 milyon nüfusa sahip olan ülkede, her sene 10.000 kadın aile içi şiddet sebebiyle meydana gelen yaralanmalar yüzünden sağlık tedavisi yoluna gitmektedir. Finlandiya'da 2002 tarihli bir araştırmanın sonuçlarına göre, kadınların

---

http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/1/5/2/1/5/pages152154/p152154-1.php 02.03.2010

[125] Schuler, S.R., S.M. Hashemi ve S. Badal (1998), "Men's violence against women in rural Bangladesh: Undermined or exacerbated by microcredit programmes?", aktaran Akm S. Islam, **Spotlight on the Organized Resistance towards Ending Domestic Violence İn Bangladesh,** Amerika Sosyoloji Derneği yıllık toplantısında sunulan makale, Philadelphia, 2005, s.3 http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/0/2/2/8/1/pages22816/p22816-1.php 03.02.2010

[126] http://www.aaets.org/arts/art8.htm, aktaran İbrahim, 2004, s.2.

[127] Macpherson, S. (2002), "Domestic Violence: Findings from the 2000 Scottish Crime Survey", Kershaw, C., Budd, T., Kinshott, G., Mattinson, J., Mayhew, P. and Myhill, A. (2000) "The 2000 British Crime Survey England and Wales", aktaran K.Paradine, J. Wilkinson, **Protection and Accoutability; The Reporting, Investigation and Prosecution of Domestic Violence Cases,** HMIC, HMCPSI, Londra, 2004, s.4–5
www.hmcpsi.gov.uk

[128] Summers, Hoffman, 2002, s.15.

[129] Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007–2010, s.10

%40'ı aile içi şiddete maruz kalmış veya bu yönde bir tehditle karşı karşıyadır. Yeni Zelanda'da bir çalışma son on iki ayda kadınları % 21' inin yakın ilişki halinde olduğu erkek tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Avustralya'da yapılan bir çalışma ise araştırmanın tamamlandığı 12 ay içerisinde kadınların (409,400 kadın) %7,1'i şiddet yaşamıştır[130]. Bu rakamlar gerçekte gelişmiş olarak ifade edilen toplumlarda kadına karşı şiddetin gerileme içinde olmadığından şüphe duyulmasına neden olmaktadır ve daha ilginci *Miguel Lorente* gibi uzmanlar kötü muamele hakkındaki verilerin, gerçek küresel durumun % 10'unu temsil ettiğini tahmin etmektedirler[131].

2. Türkiye'deki Durum

Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddetin boyutlarına ilişkin istatistiksel bilgiler sınırlıdır. Yapılmış araştırma sayısı yok denecek kadar azdır ve eldeki sınırlı veriler genellikle yerel veya bölgesel çalışmalara dayanmaktadır[132].

BM Nüfus Fonu ve Nüfus Bilim Derneği tarafından "Türkiye'de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri 2005" isimli niteliksel çalışmada dört ilde(İstanbul, Şanlıurfa, Adana ve Batman) 195 görüşme yapılarak toplumdaki namus anlayışı ve namus cinayetlerinin dinamikleri konusunda ipuçları elde etmek amaçlanmıştır. Çalışmada, kişilerin, namusu, insanların uğruna öldürebileceği büyük bir değer

[130] Johns Hopkins Center (2002) , Keltosova, (2002), Information Bank (2002), Australian Statistics on Domestic Violence (2002), aktaran, Warehime, 2003, s.7-9

[131] Marquez, 2008, s.26

[132] Ayşe G.Altınay, Y.Arat, **Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet**, Metis Yayınları, İstanbul, 2008, s.10

olarak gördükleri saptanmıştır. Saptanan en büyük eğilim, namusun kadın, kadın bedeni, cinselliği ve kadınların kontrol edilmesi biçimindedir. Bu çalışmaya göre namus bir erkeğin, karısı, kız kardeşi, annesi, ailedeki diğer kadınlar hatta yakın çevredeki kadınlardır[133]. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı tarafından 2006 yılında il merkezinde yapılan bir araştırmada, kadınların %60,4'ü, çoğunluğu eşinden olmak üzere, fiziksel, sözel ve ekonomik şiddete maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Şiddet tiplerine göre incelendiğinde %28,2'si eş dayağı, %1,7'si ailenin diğer üyelerinden dayak, %21,5'i başkaları yanında sözel şiddet, %12,8'i ailenin diğer üyelerinden sözel şiddet, %25,5'i ekonomik şiddet bildirmişlerdir. Bu çalışmada, kadın ve erkeğin eğitimsiz olması, ailenin yoksul olması, kendi isteği dışında evlendirilmesi ve aile içinde kadının statüsünün düşük olması kadına yönelik şiddeti artıran önemli faktörler olduğu saptanmıştır[134]. TÜBİTAK'ın Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu tarafından desteklenen *Ayşe Gül Altınay ve Yeşim Arat* tarafından 56 ilden 1850 evli kadınla 2006–2007 arasında yapılan ve toplam 18 ay süren Türkiye'de kadına yönelik şiddet araştırması bulgularına göre, her on kadından sadece 4'ü eşinin izni olmadan komşu/arkadaş ziyareti yapabilmekte, üçü eşinde izin alma ihtiyacı duymadan ailesini ziyaret edebilmekte veya alışverişe/çarşıya gidebilmekte, yalnızca biri eşinden izin almadan başka bir şehre/köye gidebilmektedir. Eşinden hayatı boyunca en az bir kez fiziksel

[133] Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve Nüfus Bilim Dernerği (2005), "Türkiye'de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri", aktaran, TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, 2006, s. 110

[134] **Şanlıurfa Yerel Eşitlik Eylem Planı ve Yerel Eşitlik Hizmet Sunum Modeli,** Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı, Şanlıurfa, 2007, s.12
http://www.sabancivakfi.org/tr/programlar/birlesmis.../Urfa_YEEP.pdf 03.02.2010

şiddet görmüş kadınların oranı Türkiye örnekleminde %35, doğu örnekleminde %40'dır. Görüşülen kadınların %14'ü en az bir kez istemediği zamanlarda cinsel ilişkiye zorlandığını, cinsel şiddet uğrayanların %67'si aynı zamanda fiziksel şiddete uğradığını söylemiştir. Gelir getiren, çalışmak isteyen kadınların %36 'sı doğu örnekleminde ise %52'si böyle bir durumda eşlerinin kendilerini engelleyeceğini belirtmiştir[135]. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından Temmuz –Eylül 2008 tarihleri arasında 51 ilde gerçekleştirilen 24.048 hane halkı büyüklüğündeki alan çalışması ve örneklem sonuçlarına göre ise, ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %39'dur. Başka bir ifadeyle her 10 kadından 4'ü eşi veya birlikte olduğu kişi/kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Türkiye'de evlenmiş kadınların %15'i cinsel şiddet davranışlarından bir ya da bir kaçına hayatlarının herhangi bir döneminde maruz kalmıştır. Her iki şiddet türünün en az birinin yaşanma yüzdesi 42'dir. Ülke genelinde kadınların %44'ü duygusal şiddeti yaşamının herhangi bir döneminde yaşamıştır. Ayrıca kadınların %23'ü eşi veya birlikte olduğu kişi/kişiler çalışmasına veya işten ayrılmasına neden olduğunu belirtmektedir[136].

III. AİLE İÇİ ŞİDDETİN HUKUKİ ALANDA GÖRÜNÜR KILINMASI

A.Hukuk Karşısında Aile

Fatmagül Berktay'a göre, varolan eşitsiz ve hiyerarşik toplumda eşitlik, ancak yasa önünde sağlanabilir ve hukukun kendisi bireyleri genelleştirmek, soyut

---

[135] Altınay, Arat, 2008, s.77–87

[136] A.F.M.Henrica Jansen ve Diğerleri(a)**, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor**, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009, s.6–13

bir kategori olarak ele almak zorundadır. Bununla birlikte der Berktay, hukuk, yalnızca insanların bireysel farklılıklarını, farklı yetenek ve gereksinmelerini değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik durumlarındaki farklılıkları, farklı aidiyetlerini de göz ardı etmektedir. Soyut "insan"ın sınıfının, ırkının, cinsiyetinin vb. olmadığı varsayılır. Oysa varolan toplumda insanların tümü, "insanlık"larını somut aidiyetler çerçevesinde, yani belirli bir ırka, sınıfa, etnik gruba vb. olduğu kadar belirli bir cinsiyete de ait olarak yaşamakta, bu verili toplumda eşit ilişkiler değil, iktidarın egemen olduğu hiyerarşik ilişkiler geçerli olmaktadır. İnsan hakları söyleminin temel aldığı insan soyutlamasının ardında, aslında, iktidar ilişkileri içinde egemen olanı temsil eden somut bir insan vardır. Bu "insan", herhangi bir insan varlığı değil, beyaz, burjuva ve aynı zamanda da erkek olan bir insandır.[137] *Elizabeth MacKinnon,* erkek üstünlüğünün egemen olduğu toplumlarda erkek görüşünün, nesnel standart biçiminde sivil topluma egemen olduğunu, bu görüşün dünyaya egemen olduğu için hiç de bir görüş noktası olarak işliyor gözükmediğini ve devletin bu toplumsal iktidar olgusunu yasalarla hukuk kapsamında düzenlediğini, sonuç olarak eril üstünlüğe dayalı hukuk biliminin yaşam ile hukuk arasındaki asli ve geçerli ilişki ölçütlerini, eril bakış açısına göre saptadığını belirtmektedir.[138] Bu şu noktaya işaret etmektedir; toplumu yönetenler ve yasaları yapanlar erkeklerdir. Yasaları uygulayanlarda yasalarla öngörülmüş biçimde erkeklerin çıkarlarını savunmak durumunda

[137] Berktay**,** 2004, s.2

[138] Catherine. A. MacKinnon, **Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru,** MetisYayınları**,** İstanbul**,** 2003, s.271.272

kalırlar.[139] Böylelikle erkek çıkarlarını savunma mekanizmasının en açık görünümlerinden birisi olarak aile içi şiddet, yakın zamana kadar, özel alanın mahremiyeti içerisinde, erkeğin kontrolü ve kadınların insan hakları çerçevesinin dışında tutulmalarının kasıtlı bir yok sayma hareketine[140] dönüşmüş ve yasaların her erkeğin evine yasal denetimden koruyacak bir mahremiyet perdesi çekmesini sağlamıştır[141]. Sonuç olarak, ceza muhakemesi organlarına en az yansıyan suç tipleri aile içinde işlenen suçlar olmuş ve şiddet eylemi aile içinde birisi tarafından uygulandığında katlanılabilir olarak görülme oranı yükselmektedir[142]. Bu nedenle, konunun, aile içindeki egemenlik ilişkisinin uzantısı olarak[143], kamu bakışları, yorumları ve tartışmalarının dışarısında, özel bir mesele olarak değerlendirilmesinin uzun bir tarihi vardır[144].

---

[139] S. Akço, T.Koyuncuğlu, **Çocuk ve Kadınların Hak Arama Özgürlüğü ve Adli Yardım**, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul, 83 (4), 2009, s.1831

[140] Garcia, Hernandez, 2008, s.139

[141] A.Maytal, **Specıalızed Domestıc Vıolence Courts: Are They Worth The Trouble İn Massachusetts? ,** The Boston University Public İnterest Law Journal, Boston University Scholl of Law, Boston**,** 2008- Sonbahar, 18 (1), s.200 www.bu.edu/law/central/jd/organizations/journals/.../18-1MaytalNote.pdf 02.03.2010

[142] Yıldız, Yakup / Yavuz, M. Fatih / Sokulu-Akıncı, Füsun / Gölge, Z. Belma (2003), "Aile İçi Şiddet Olgularında 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulamaları", aktaran, Ali. K. Yıldız, **Aile İçi Şiddete İlişkin Ceza Muhakemesi ve İnfaz Hukuku Sorunları**, Suçla Mücadele Bağlamında Türkiye'de Aile İçi Şiddet Ülke Çapında Kriminolojik-Viktimolojik Alan Araştırma ve Değerlendirmesi, XIII. Dünya Kriminoloji Kongeresinde Sunulan Tebliğler, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003, s. 73.

[143] E.Karınca(a), **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete Yönelik Hukuksal Durum ve Uygulama Örnekleri**, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008, s.9

[144] K.Hunt, J.Kitzinger, **Public Place, Private İssue? The Public's Reaction to the Zero Tolerance Campaign Againist Violence Againist Women**, Defining Violence: Understanding Causes and Effects of Violence, Aldershot, Avebury, 1996, s.54

Ailede kadına yönelik şiddet, yeni yeni açığa çıkarılan, şimdiye kadar önemli ölçüde gizli kalmış ve önemli bir bölümü gizli kalmaya devam eden, özel bir şiddet biçimidir[145]. Romalıların milattan önce 753 yılına ait evlilik kanunu, kadının evlilik yoluyla erkeğe katılması ve tüm sahip olduklarını paylaşmasını, bununla birlikte, kadının erkek tarafından yönetilmesini, onun istek ve arzularını yerine getirmesini tanımlamaktadır[146]. Buna göre evli bir kadın kocasına itaat etmeye mecburdur. Erkek ise, bunun tersine, karısının yanlış bir davranışında manevi ve yasal olarak onu kontrol etme ve cezalandırma hakkına sahiptir. Aslında, bu cezalandırma hakkı gerekli olduğu hallerde öldürme noktasına kadar uzanmaktadır. Bu şekilde erkeğe, kadınları ve aynı şekilde çocuk ve köleleri üzerinde tam bir yaşam ve ölüm gücünü kullanma hakkı verilmektedir. Şunu belirtmek ilginç olacaktır ki, aile kelimesi Roma kültüründe bir erkeğin sahibi olduğu toplam kölelere çağrışım yapan latin "familia" kelimesinden gelmektedir[147]. Kilisenin hüküm sürmeye başladığı dönemlerle birlikte, erkeğin kadın üzerinde uyguladığı kurallar, açık şekilde kilise kurallarında yazılmaya başlamıştır. Kilise hukuğunun ilk sistemleştirilmesi olan The Decretum, kadının erkeğe olan bağımlılığını ve kadınların cezalandırma yoluyla düzeltilmesi gerektiğini

---

[145] İ. Kalan, **Ailede Kadına Yönelik Şiddet ve Hukuk Düzeni**, 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, TODAİE Yayınları, Ankara, 1998, s.103

[146] Martin, D. (1981), " Batteres Wives", aktaran, Wiehe,1998, s.86

[147] Dobash, R. Emerson ve Dobash, Russell (1978), " Wives: The "Appropriate" Victims of Marital Violence", Hilberman, Elaine (1980), "Overview: The "Wive-Beater's Wife " Reconsidered", Hirschel, J.David ve Hutchison, Ira (1992), " The Failure of Arrest to Deter Spouse Abuse", Martin, Del. (1987), " The Historical Roots of Domestic Violence", Taub (1983), Stedman (1917), aktaran, L.Feder**, "Woman and Domestic Violence, An İnterdisciplinary Approach",** The Haworth Press Inc., New York, 1999, s.1-2

belirlemiştir. Bu cezalandırma kadının öngörülen düşük statüsü ve kötü niyetli şeylerin tesirine kapılmaya olan yatkınlığından dolayı gerekli görülmüştür[148]. Kilise ideolojisinin sunduğu bu bakış açısı daha sonraları genel yasalara girmeye başlamıştır. *Robert Sigler*'e göre İngiltere'nin yazılı olmayan hukuk kurallarında, kadınlar erkeklere göre düşük seviyededir. Bir kadının kocasından ayrı olarak hiçbir yasal varlığı yoktur. Kocası ona sahiptir ve onu kontrol etmektedir[149]. Fransa, İsviçre, İtalya ve Alman hukuğunu etkileyen 18. yüzyıl Napolyon medeni kanunu, aile gücünü tamamıyla erkeğe vermiş ve sadece ölüme teşebbüs durumunu bir boşanma nedeni saymıştır. Böylece erkek aile içindeki gücünü muhafaza etmek için öldürmeye teşebbüs etme noktasına kadar şiddet uygulayabilme hakkına sahip olmuştur[150]. İlerleyen dönemlerde, mahkemeler erkeğin kadını dövme hakkının olmadığını kabul etmeye başlamış, bununla birlikte orta şiddette olan ve ağır yaralanmaya sebebiyet vermeyecek cezalandırma şekillerinin özel mesele olarak görülmesi gerektiği düşüncesinin etkisi devam etmiştir[151]. Amerika Birleşik Devletleri gibi bazı ülkelerde ailenin kutsal konumu uzun süre kilise ve devletin birbirinden ayrılmasında yansıma bulmuştur. Bir yandan devlet ailenin dinsel bağlantılarına ve aile içerisindeki pratiklerine müdahale etmeyerek[152], diğer yandan İtalya gibi ülkelerde hem kilise hem de devlet aile içi şiddeti kişisel ve özel bir

---

[148] Donald G.Dutton, **The Domestic Assault of Women: Psyhcological and Criminal Justice Perspectives**, UBC Pres, Vancouver, 1995 s.19

[149] Siegler, Robert T. (1989), aktaran, Barnett et al. 1997, s.7–8

[150] Dutton, age. s.21

[151] Eisenberg, Sue ve Micklow, Patricia (1977), " The Assaulted Wife: " Catch 22" Revisited", Greenblat, Cathy (1985), " Don't Hit Your Wife…Unless…: Preliminary Findings on Normative Support for the Use of Physical Force by Husbands", Taub (1983), aktaran Feder, 1999, s.2

[152] Patterson, 2004, s.476

mesele olarak görerek ve aile içi şiddeti normal olarak kabul edilerek -hatta yok sayarak-[153] konuyu yuvanın ve erkeğin kadın arkadaşının cinsel ilişkisinin mahremiyeti içerisinde değerlendirmiştir[154]. Suudi Arabistan gibi ülkelerde ise devlet ile dini kurumlar arasında bir ayrılık görülmemiş ve yönetim ailenin kutsallığı ve dokunulmazlığını desteklemiştir[155].

Çok sayıda ve farklı özelliklere sahip toplumun, ailenin mahremiyeti düşüncesini bu şekilde benimsemeyişi, yuvayı kutsal olarak gören düzenlemeler, politik oluşumlar ve yasal kurumların içinde yazılı hale gelmiş, yasa güçlendirme çalışmalarına tesir etmiş ve birçok toplumda politik gücün kaynağı olarak kendini göstermiştir. Ülkelerde etnik veya dinsel hegemonya kurmuş grupların diğer gruplara uyguladıkları şiddet ile kadınlara özellikle aile içerisinde uygulanan sistematik şiddet arasındaki paralelliğe rağmen, uygulanan bu şiddet kadının insan hakları ihlali olarak görülmemiş, hem toplum hem de devlet tarafından eşler arasında çözümlenmesi gereken özel bir mesele olarak kabul edilmiştir[156]. Böylece, kadınların aile üyelerinden gelen ruhsal ve fiziksel istismarı kabul ettikleri düşünülerek, hukuk sistemi tarafından ev alanı erkeğin denetimi altında ve tartışmasız otoritesi tarafından yürütülen bir alana dönüşmüştür[157]. Bu açıdan bakıldığında, şiddetin en çok evde gerçekleşiyor olması, evin büyük ölçüde cezadan muaf bir alan olması açısından

[153] Summers, Hofmann, 2002, s.13

[154] Hunt, Kitzinger, 1996, s.54

[155] Patterson, 2004, s.476

[156] İlkkaracan ve diğerleri, 1996, s.21

[157] Islam, 2005, s.3

şaşırtıcı değildir[158]. Çünkü toplumlarda mevcut olan yaygın ve baskın görüşe göre aile özeldir ve öncelikli olan onun kutsallığıdır. Aile içinde erkeğin kadına yönelik uyguladığı şiddet kamusal şiddet ile eşit bir şekilde değerlendirilemez[159]. Aile içi şiddetin kamusal şiddet ile eş değerlendirilmemesinin bir sonucu, bu şiddetin "gerçek" şiddet olarak adlandırılmayarak ve "ciddi bir suç ve insan hakları ihlali olarak değerlendirilmeyerek, tartışma, çekişme/kavga veya anlaşmazlık olarak adlandırılması olmuştur[160]. Ailenin kutsallığı ve dokunulmazlığına zemin hazırlayan üstü kapalı bu tür kuramlar aileye atfedilen mahremiyeti artırarak, aile içerisindeki davranışların çoğunu gizlemiş, beraberinde ise aile içi şiddetin özel alanın örten görünmezlik örtüsünün altında özenle yerleştirilmesi, özel bir mesele olarak tanımlanarak sorunun en iyi şekilde evin sınırları içinde bireyler tarafından

[158] Asociacion de Mujeres Juridistas THEMIS (1990), " Respuesta penal a la violencia familiar" aktaran M.Collins, **Unveiling the Hidden Data on Domestic Violence in the European Union**, Euorepean Women's Lobby Study, Brüksel, 1999**,** s.15, http://www.womenlobby.org/SiteResources/data/MediaArchive/Publications/Unveiling%20the%20hidden%20data.pdf 02.03.2010

[159] Summers, Hofmann, 2002, s. 31

[160] US Department of Justice Bureau of Justice Statistics (2002), Dobash and Dobash (1979) op. cit.; Edwards, S. (1989) "Policing 'Domestic' Violence: Women, the Law and the State" , Freeman, M. (1984) "Legal ideologies, patriarchal precedents and domestic violence" in, Freeman, M. (Ed) (1984b) "State, Law and the Family" , McWilliams, M. and Spence, L. (1996), "Taking Domestic Violence Seriously: Issues for the Civil and Criminal Justice Systems", Pahl, J. (Ed) (1985) "Private Violence and Public Policy" , Radford, J., Hester, M. and Kelly, L. (Eds) (1996) "Women, Violence and Male Power", Estrich, S. (1987) "Real Rape: How the Legal System Victimizes Women Who Say No", aktaran K.Paradine, J. Wilkinson, 2004, s.17

çözüleceği yönündeki görüşleri ve kamu bakışından gizli tutularak uygun bir şekilde yurttaşlık söylemlerinden ayrı tutulması sonucunu getirmiştir[161].

Thomas Sullivan ve arkadaşlarına göre bir sosyal sorunu belirlemede en önemli dört bileşen şunlardır;

- Öncelikle, bir topluluğun üyeleri arasında, sorunun sosyal bir sorun olduğuna dair geniş bir fikir birliği olması gerekir.
- Sosyal sorun, sorunlarına en ilgili olanlar oldukları için varlığını tanımlayan sosyal gruplara açıklanabilmelidir.
- Bir sorunun sosyal olarak tanımlanmasında mantığı belirleyen vazgeçilmezler olduğundan sosyal değerlere gönderme yapmaktadır.
- Sosyal sorunlar kişisel ve özel olmayan kamuya mal olmuş meselelerdir[162].

Bu sınıflandırmaya göre açıktır ki, aile içerisindeki sorunlar sosyal bir sorun değil aksine özel bir sorundur. Bu tür yaklaşımlar aile içi şiddetin yasal değerlendirmelerinde temeli teşkil etmişlerdir. Oysa ki eğer kadına karşı şiddeti karakterize edecek bir şey varsa bu şey, şiddetin nitelendirilmesine açık bir şekilde katkı sağlayan şey değil, aksine gizli kalan, kadının kontrolü ve boyun eğmesini sağlamak için şiddet içeren eylemlere imkan veren ve müsaade eden nedenlerdir. Bu

[161] J.H.Shope, **The Right to be Free from Harm: Rural Women, Citizenship And Domestic Violenve in South Africa**, Amerika Sosyoloji Derneği yıllık toplantısında sunulan makale,San Francisco, 2004, s.3 http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/1/0/9/8/9/pages109897/p109897-1.php 11.04.2010

[162] Sullivan ve diğerleri (1980), aktaran Fiol, 2007, s.47

yüzden bu şiddete karşı bir tanımama durumu değil, bir gizleme durumu söz konusudur. Normal olmayan bir eylemin normal olarak sunulması olayların çoğunluğunun evin sığınağı içerisinde tutulu kalmasını ve gerçek yüzünün görülmesine izin vermeyen bir dizi sosyo-kültürel inanç, norm ve değerlerin her birince örtülmesine destek vermektedir. Çünkü bir toplum, nüfusunun yarısını oluşturan kadınları kontrol etmek ve boyun eğdirmeyi sürdürmek için şiddet ve saldırganlık kullanıldığını kabul edemeyecek, konuyu norm ve değerleriyle evin özel alanına iterek ve konu hakkındaki gerçeği gizleyerek cevap verecektir[163].

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kültürel olarak kabul edilmesini içeren bu bakış açıları sonucunda, ya kadının temel haklarını korumaya yönelik kanunların oluşturulması için çaba gösterilmemiş ya da oluşturulan gevşek haklar yoluyla aile içi şiddetin ortaya çıkması ve devam etmesine yol açılmış[164], kadına karşı şiddet evliliğin kutsallığı örtüsüyle örtülerek, arkadaşlar ve yakınların aile işlerine karışmaya ve karı ile kocanın arasına girmeye tereddüt etmesi ve şiddetin kadının bireysel sorumluluğu olarak tanımlanması beklenmiştir[165]. Bu düşünceye göre, kadınların özel alanda belirlenen kuralları çiğnemeye kalkması durumunda, kendisinin fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne karşı gerçekleşecek olan ihlal özel alanda gerçekleştiği için kamu alanındaki yaptırımlara tabi olarak görülmeyecektir[166]. Özel

[163] Miguel L. Acosta, **El Agresor y la Victima de la Violencia de Genéro: Lo que Esconden los Perfiles**, Violencia y Genero Vol. 1, Congreso Interdisiplinar sobre Violencia de Género Universidad de Malaga, 2003, s.343-344

[164] Fabian, 2006, s.9

[165] Hunt, Kitzinger 1996, s.46

[166] Henderson, 2008, s.9

alanda gerçekleşin şiddet bu sebeplerle diğer şiddet türlerine göre daha az istismarcı bir şiddet türü olarak değerlendirilmiştir[167]. Evlilik veya birlikte yaşamayla ilgili olarak oluşturulan sözü geçen bu yüksek seviyedeki özellik gereği saklı tutulan eş şiddeti, kamu alanına ulaşsa dahi, yakınlar ve yabancılar arasında meydana gelen şiddetten genellikle daha az ciddiyetle karşılanmış, içerisinde şiddet gözlemlenen ilişkide yakınlık ne kadar fazla ise, o kadar az düzeyde kurumsal yanıt bu davranışı şiddet olarak nitelendirmiştir. Yakın ilişki şiddetini "iç" olarak etiketlemek onu sadece ailenin özel alanı içerisine düşmesi algısı yaratmakla kalmamış, ilaveten ceza-adalet sisteminin hükmü dışında daha iyi çözüleceği düşüncesini doğurmuştur[168].

B. Aileye Yönelik Bakışın Değişmesi

Kadınları insan hakları koruma kalkanından mahrum bırakan bu yapı, 19. yüzyılın sonundan başlayan ve 20. yüzyılın sonunda giderek ivme kazanan kadın hakları mücadeleleri ile değiştirilmeye çalışılmıştır[169]. Aslında aile içi şiddete karşı yasal yanıtların ilk örnekleri ve bu alandaki öncü gelişmeler Amerika Birleşik Devletleri'nde 1641 yılında püritenler tarafından yasalaştırılan Massachussets Hukuk ve Özgürlükler Organı'nın, aile içi şiddeti açık bir şekilde yasadışı eylem olarak gören dünyanın ilk ceza kanunu kabul etmesine kadar gitmektedir. 1871 yılında Alabama eyaleti, erkeğin kadını dövme hakkının olmadığına ve erkek ile ilgili korumalara benzer yasal koruma haklarının kadınlar içinde geçerli olduğuna karar

[167] Patterson, 2004, s.484

[168] Cardelli, 1997, s.2

[169] Sancar, 2006, s.3

vermiştir. Bu örneğin ardından, 19. yüzyılın sonuna kadar 12 eyalet eş dövme eylemini bir ceza saldırısı olarak değerlendiren aile içi şiddet yasalarına sahip olmuştur. 1962 yılında *Henry Kempe*'nin aile içi şiddete uğrayan çocukların ve beraberinde eş ve partnerlerin sayılarının ciddi boyutlarda olduğunu ve kamunun bu durumu daha fazla göz ardı edemeyeceğini belirtmesinin ardından, feminist aktivistler, tecavüz kriz merkezleri ve sığınma evlerinin çabaları sonunda aile içi şiddet özel alandan çıkarak bir kamu sorunu olmaya başlamıştır[170].

Uluslararası topluluklar ise 1970'den bu yana toplumsal cinsiyet eşitsizliği meselesini yerel, ulusal ve uluslararası gündeme taşımaya gayret etmiş, bu gayretlerin bir sonucu olarak özellikle son kırk yıl içerisinde kadına karşı şiddet bir tabu konusu olmaktan çıkarak kamu alanında tartışılan ve suç politikası kapsamına giren bir sosyal sorun olma yönünde bir evrim geçirmiştir[171]. Birleşmiş Milletler 1975–1985 arasını Uluslararası Kadın On Yılı ilan etmiş,[172] 1979 yılında Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi üye ülkelerin imzasına açılmıştır. Böylece, uluslararası hukukta, var olan insan hakları belgelerinin,

---

[170] Elizabeth Pleck (1989), "Criminal Approaches to Family Violence, 1640-1980", Betsy Tsai (2000), "The Trend Toward Specialized Domestic Violence Courts: Improvements on an Effective Innovation", Eve S. Buzawa ve Carl G. Buzawa (2003), " Domestic Violence: The Criminal Justice Response", Jeffrey Fagan (1996), " The Criminilization of Domestic Violence: Promises and Limits", aktaran, Maytal, 2008, s.199–201.

[171] L.Kelly, L.Regan**, Violence Againist Women: A Briefing Document On İnternational İssues and Reponses**, British Council, Manchester, 1999, s.3

[172] O.Avdeyeva, **Global Activism and Intergovernmental Networks: Policy Change on Trafficking and Domestic Violence Against Women,** Amerika Politik Bilim Derneği yıllık toplantısında sunulan makale, Chicago 2007, s.10 http://www.allacademic.com/meta/p209438_index.html 03.02.2010

kadınların özgül sorunlarını tam olarak kapsamadığı ve bu konuda özel düzenlemelere ve önlemlere gereksinim bulunduğu kabul edilmiş, kadınların insan hakları kavramı, uluslar arası hukuk belgelerinde giderek daha fazla yer almaya başlamıştır[173]. İlerleyen dönemde, Meksiko City (1975), Kopenhag (1980) Nairobi (1990) ve Pekin'de (1995) uluslararası kadın konferansları düzenlenmiştir[174]. Kadına yönelik şiddet konusu en kapsamlı biçimde 1985'de Nairobi'de gerçekleştirilen 3. Kadın Konferansında ele alınmıştır. Nairobi Geleceğe Yönelik Stratejiler kapsamında, kadına yönelik şiddetin tüm toplumlarda ortaya çıktığı belirtilmiş ve ev içinde kadına yönelik şiddet, insan ticareti, silahlı çatışmalarda kadının durumu gibi, kadına yönelik şiddetin farklı biçimleri üzerinde durulmuştur[175]. Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programının kabul edildiği 1993 Birleşmiş Milletler Viyana İnsan Hakları Konferansı'nda kadının insan hakları kavramı Birleşmiş Milletler insan hakları belgelerine girmiştir. Konferans kadına yönelik şiddeti "kadınların fiziksel bütünlüğünü, bireysel özgürlüklerini ve temel haklarını tehdit eden davranışlar olarak tanımlamış[176], kamusal ve özel alanda kadına karşı şiddetin bununla beraber cinsel taciz ve istismarının insan hakları ihlali olduğunu bildirmiştir[177]. Viyana Konferansının önemli sonuçlarından bir diğeri 1994 yılında İnsan Hakları Komisyonunca "Kadına Yönelik Şiddetin Sebepleri ve Sonuçlarını" araştırmak üzere Özel Raportör atanması olmuştur. Böylece tüm dünyada kadına yönelik şiddet

[173] Berktay, 2004, s.9.

[174] Avdeyeva, agm. s.10

[175] Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007–2010, s.12

[176] Arın, 1998, s.201

[177] Corrin, 1996, s.5

konusunda derinlemesine inceleme yapacak bir mekanizma kurulmuştur[178]. Pekin Konferansında insan hakları standartları çerçevesinde kadına yönelik şiddet bağlantıları göz önünde tutulmuştur. *Charlotte Bunch* "İnsan Haklarını Feminist Perspektiften Dönüştürme" adlı eserinde kadınların küresel olarak vahşice ve sistematik olarak şiddet görmesine karşılık vermek için, hükümetlerin ve insan hakları topluluğunun erkek tanımlı normların ötesine geçmesi gerektiğini, bu geçişin toplumsal cinsiyet önyargılarını sınaması ve kadını haklarını insan hakları olarak tanıması gerektiğini belirtmiştir[179]. Konferansta sonuç olarak kadınlara karşı şiddetin kadınların insan haklarından faydalanmasını ve temel özgürlüklerini engelleyen eşitlik, kalkınma ve halklar arasındaki barış önünde bir engel olduğu görüşü bildirilmiştir[180]. Pekin Eylem Platformunun kabulünün üzerinden beş yıl geçtikten sonra ulaşılan noktayı gözden geçirmek üzere 2000 yılında yapılan Pekin+5 Konferansında, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin, ister kamusal alanda ister özel yaşamda vuku bulsun bir insan hakları meselesi olduğu ve bunun önlenmesinde devletlerin sorumluluğu bulunduğu vurgulanmıştır[181]. Devletler hiçbir durumda kültürel söylemleri, gelenek, töre veya dinden kaynaklanan anlayışları, kadına karşı şiddeti haklılaştırmak için kullanamayacaktır. Bu ayrıca söz konusu anlayışlara referans vererek, devletlerin kadınlara karşı şiddeti reddedemeyeceği, küçümseyemeyeceği ve üzerine spekülasyon yapamayacağı anlamına gelmektedir.

---

[178] Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010, s.12

[179] Bunch, Charlotte, (1995) " Transforming Human Rights from a Feminist Perspective", aktaran, Corrin, 1996, s.2

[180] Santero, 2006, s.8

[181] Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007–2010, s.12-13

Bunun yerine devletlerin bu tür bir şiddeti özellikle kınaması ve eğer haklılaştırmak için ortaya konan bir kültürel söylem söz konusu ise, bunu açığa çıkartması gerekmektedir. Bu nedenle, kendi nüfuslarının önemli bir bölümü kadına karşı uygulanan belirli bir tür şiddeti kültüre referansla haklılaştırıyorsa, bu tür bir şiddet karşısında sessiz kalan devlet görevlileri insan hakları ihlalinden sorumlu olacaktır[182]. Çünkü CEDAW Sözleşmesini tasdik eden devletler, kadına karşı ayrımcılığın tüm formalarına son vermek için;

- Kadın erkek eşitliği ilkelerini yasal sistemleri içerisine dahil etmek, tüm ayrımcı yasaları ilhak etmek, kadına karşı ayrımcılığı yasaklayan yasaları benimsemek

- Kadınların ayrımcılığa uğramasının aktif bir şekilde engelleyecek mahkemeler ve diğer kamu kuruluşlarını oluşturmak

- Kişi, kurum ve şirketlerden gelecek kadına karşı her türlü ayrımcılık eyleminin ortadan kaydırılmasını güvence altına almak gibi bir dizi önlemler almayı taahhüt etmişleridir[183].

[182] Y. Ertürk, **Intersections Between Culture and Violence Against Women, İmplementatıon** of General Assembly Resolutıon 60/251 of 15 march 2006 entıtled "Human Rights Council, Birleşmiş Milletler Genel Meclisi, 2007, s. 11–12 http://daccess-dds ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G07/103/04/PDF/G0710304.pdf?OpenElement 03.02.2010

[183] http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/ 03.02.2010

Bu gelişmelere paralel olarak, yakın zamana kadar ülkelerin aile hukukuna zayıfların korunması ilkesi gereği hakim olan ve kocanın karşısında zayıf konumda olan kadını koruyucu hükümler, eşitsizlik doğurduğu ve kadının aleyhine olduğu yönünde eleştirilmiş ve ailedeki ataerkil yapının yerine, eşit haklara dayanan bir yaşama ortaklığı düşüncesini gündeme getirmiştir. Sabit rollere dayalı aile anlayışı terk edilerek evliliğin eşit haklara dayalı bir yaşam ortaklığı biçiminde ele alınması ve evlilik birliğine ilişkin kararlarda erkeğin ayrıcalıklı ve üstün durumuna son verilerek, her iki eşe eşit haklar tanınması uzun bir zaman sürecinde gerçekleşebilmiştir. Avrupa'da bu konuda öncülüğü İskandinav ülkeleri yapmış, onları 1950'lerde Belçika ve Almanya izlemiş, daha sonraları Fransa, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, İtalya ve İsviçre'de de değişiklik yapılarak eşlere eşit haklar sağlanmış[184], eşlerin mutlak eşitliği doğrultusundaki akıma uygun olarak, çeşitli ülkelerin aile hukuku düzenlemeleri eşlerin eşitliği ilkesini benimsemiştir[185].

[184] Akıntürk, T.(2002), "Aile Hukuku", Ertaş, Ş., (1985), "Medeni Kanun Öntasarısmda Aile Hukuku Alanında Öngörülen Yenilikler", Gören, Z. (1998), "Türk-Alman-İsviçre Hukukuna Göre Farklı Cinslerin Eşit Haklara Sahip Olması", 81; Koçhisarlıoğlu, C, (1988), " Aile Hukukunda Eşlerin Eşitliği", Cansel, E. (1977), "Medeni Kanunda Kadın Erkek Eşitliği İlkesinin Değerlendirilmesi", Knoepfler, F. (1985), " İsviçre'de Yeni Aile Hukuku Üzerinde Açıklamalar", Zevkliler, Aydın / Acabey, Beşir / Gökyayla, Emre (2000), "Medeni Hukuk", Burcuoğlu, H./ Altop, A./ Ünan, S., "Çağdaş Aile ve Sorunları", Koçhisarlıoğlu, C, (1991), "İsviçre'de Evlilik Birliği Hukukundaki Son Gelişmeler", Ozdamar, D. (2002), "Türk Hukukunda Özellikle Türk Medeni Kanunu Hükümleri Karşısında Kadının Hukuki Durumu", aktaran M.Doğan, "**Türk Medenî Kanunu'nun Evliliğin Genel Hükümleri Bakımından Getirdiği Yenilikler"**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 52 (4), 2003, s.96–97

[185] C.Koçhisarloğlu, **Aile Hukukunda Eşlerin Eşitliği**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakultesi Dergisi, Ankara, 40 (1–4), 1988, s.251

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİNDE ŞİDDETİN HUKUKİ BAKIMDAN ÖNLENMESİ: AİLENİN KORUNMASI KANUNU VE AİLE MAHKEMELERİ

I.TÜRK HUKUKUNDAKİ GENEL DURUM

Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren kadın hareketinin çabaları sonucunda cinsiyete dayalı aile içi şiddet, kamuoyunun ve devletin gündeminde önemli bir sorun alanı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Bu konuda özellikle ulusal mevzuata ilişkin birçok çalışma yürütülmüş ve kadına yönelik şiddetle mücadelede, şiddet mağduru kadınların korunması, desteklenmesi ve faillerin cezalandırılması konularında yasal düzenlemeler yapılarak olumlu gelişmeler elde edilmiştir. Özellikle son on yıl, kadına yönelik şiddet konusundaki yasal yaklaşımlarda köklü değişimlere tanık olmuş ve hemen hemen tüm yetersiz ve ayrımcılık yansıttığı kabul edilen hükümlerde değişiklikler olmuştur[1].

A.Anayasa

Devletin Temel Amaç ve Görevleri başlıklı Anayasa'nın 5. Maddesine göre, devlet, kişilerin ve toplumun huzur ve mutluluğunu sağlamak için temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak ve maddi manevi

[1] P. İlkkaracan, Liz E. Amado, **Good Practices in Legislation on Violence against Women in Turkey and Problems of Implementation,** Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women United Nations, Viyana, 2008, s.1 http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/expertpapers/EGMGPLVAW%20Paper%20_Pinar%20Ilkkaracan%20and%20Liz%20Ercevik%20Amado_.pdf 03.03.2010

varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmakla görevlidir[2]. "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir" diyen Anayasa'nın 12. Maddesi ise, en temel hak olan şiddete uğramadan yaşama hakkını güvenceye almaktadır. Anayasa'nın 17. Maddesinin 3. fıkrası şiddeti yasaklamaktadır: "Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz, kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz".Yine kişi hürriyeti ve güvenliği başlıklı 19. Madde, "Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir" biçimindeki düzenlemesiyle, kişi olarak kadının özgürlüğünü güvenceye alır[3].

2001 ve 2004 yıllarında Anayasa'da yapılan değişikliklerle kadın erkek eşitliğine ilişkin iki yeni adım atılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 4709 Sayılı Kanun'un 17. Maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 41. Maddesinin birinci fıkrasına *"*ve eşler arasında eşitliğe dayanır" ibaresi eklenmiştir. Bu değişiklik sonrasında Anayasa'nın "Ailenin Korunması" kenar başlıklı 41. Maddesi "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar" şeklini almıştır. Anayasası'nın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 5170 Sayılı Kanun'un 1. Maddesine göre Anayasa'nın 10. Maddesinin birinci fıkrasından sonra gelmek üzere "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla

[2] Karınca(a)**,** 2008, s.12

[3] E.Karınca(b), **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler**, T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara 2008, s.12–13

yükümlüdür." fıkrası eklenmiştir. Bu değişiklik sonrasında Anayasa'nın "Kanun Önünde Eşitlik" kenar başlıklı 10. Maddesi "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar" halini almıştır. Bu değişiklikler sonucunda kadınların erkeklerle eşit haklara sahip oldukları, daha açık bir ifadeyle anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Üstelik devlete bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Ayrıca kadına aile içinde de eşitlik anayasal bir hak olarak tanınmıştır[4].

B.CEDAW ve İlgili Diğer Uluslararası Sözleşmeler

7 Mayıs 2004 tarihinde gerçekleştirilen düzenleme ile Anayasa'nın 90. Maddesine "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır" hükmü eklenmiştir. Bu değişikle, herhangi bir uyuşmazlık durumunda Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi de dahil

[4] E. Badur, B.Ertem, **Evlilik İçi Şiddet Ve Aile Hukuku Yansımaları**, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Eğitim Merkezi, İkinci Uluslararası Kadın Araştırmaları Konferansı, Kıbrıs, Nisan 2006, s.1
http://cws.emu.edu.tr/en/conferences/2nd_int/pdf/Emel%20Badur%20&%20Burcu%20Erdem.pdf 27.02.2010

olmak üzere, temel hak ve özgürlükleri hedef alan uluslararası anlaşmalar ulusal düzenlemeler karşısında öncelikli konuma getirilmiştir[5].

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin 1. Maddesine göre kadınlara karşı ayrım deyimi kadınların medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayrım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir. Sözleşmesi'nin 5. Maddesi a bendine göre taraf devletler, her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyargıların, geleneksel ve bütün diğer uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek için uygun önlemleri alacaklarıdır. Sözleşmenin 16. Maddesi'ne göre ise taraf devetler kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklarıdır[6].

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 1. Maddesi'ne göre, bütün insanlar onurları ve hakları bakımından eşit ve özgür doğarlar. Bildiri'nin 2. Maddesine göre ise herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir görüş, ulusal veya

---

[5] **Toplumsal Cinsiyet Eşitlliği Ulusal Eylem Planı,** T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara, 2008, s.18

[6] Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi, Unicef Türkiye (Mullanlar tarafından hazırlanan Pdf versiyonu), 2004, Madde. 1,5,17 www.unicef.org/turkey/pdf/_gi18.pdf

toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi hangi bir nedenle ayrım gözetilmeksizin bu Bildiride yer alan bütün haklara ve özgürlüklere sahiptir[7].

İnsan Hakları ve Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi 3. Maddesine göre, hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz. 5. Madde uyarınca ise herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır[8].

C.Türk Ceza Kanunu

Türk Ceza Kanunu'nda, aile içi şiddet ile ilgili özel bir hüküm yer almamaktadır. *Hayriye Daloğlu ve diğerlerleri,* aile içi şiddetin ceza yasasında özel bir hüküm olarak yer almasının, toplumdaki kadına yönelik şiddeti kabul eder tutumun değiştirilmesinde önemli bir basamak olabileceğini belirtmektedir[9]. Kanun'da, doğrudan aile içi şiddet maddesi yer almamasına rağmen, kişiye yönelik suçlar ve bu suçların nitelikli hallerinin belirtilmesinde eş sözcüğüne değinilmekte, bu şekilde aile içinde eşin veya birlikte yaşanılan diğer aile bireylerinin psikolojik, fiziksel ya da cinsel şiddet uygulamasının suç olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre kasten veya tedbirsizlik nedeniyle yaralamak, eziyet, çocuk düşürtmek, izinsiz kısırlaştırmak, zorla alıkoymak, çalışma özgürlüğünü engellemek, birden fazla

---

[7] İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Madde. 1,2 http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/yedek/a1insanhaklari/sozlesmeveprotokolleri/İnsan%20Hakları%20Evrensel%20Bildirisi.htm

[8] İnsan Hakları ve Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme, Madde. 3,5 www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/3BAA147F-29C9.../0/TurkishTurc.pdf

[9] H. Daloğlu ve diğerleri, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Yasal Açıdan Değerlendirilmesi,** Adli Tıp Bülteni**, A**dli Tıp Uzmanları Derneği, İstanbul, 2000, 5(3), s.229

evlilik, töre ve namus cinayetleri, hakaret etmek, tehdit etmek, cinsel taciz ve saldırı, bekaret kontrolü, fuhuşa zorlamak, huzuru bozmak, konut dokunulmazlığı ihlali gibi sebeplerle şikayetçi olunabilmektedir[10].

Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Yeni Türk Ceza Kanunu konuyla ilgili yeni düzenlemeler içermektedir. Bu yeni düzenlemelerde sadece suçların adı değiştirilmemiş, suçların tasnifinde de daha objektif sayılabilecek kriterler kabul edilmiştir[11]. Yeni yasayla, kadın, kız ayrımı biçimindeki tanım madde metninden çıkarılmıştır. Cinsel suçlar kişilere karşı suçlar başlığı altında cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar olarak değerlendirilmiştir. Zorla ırza geçme ve zorla ırza tasaddi kavramları kaldırılarak yerine cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı kavramları kullanılmıştır. Yürürlükteki mağyubiyet kavramı kaldırılmıştır. Ruh sağlığı kavramı getirilmiştir. Dava veya cezanın ertelenmesini gerektiren etkin pişmanlık halleri düzenlenmiş, bu düzenleme ile kaçırılan veya alıkonulan ile sanık veya hükümlülerden biri evlendiği takdirde cezalarında indirim veya erteleme yapılması ya da bu cezaların silinmesinin mümkün olamayacağı hükme bağlanmıştır. Kasten öldürme suçunun, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren nitelikli hallerinin düzenlendiği maddeye "töre saikiyle" ifadesi eklenerek töre cinayetleri faillerinin en yüksek ceza ile cezalandırılması kabul edilmiştir. Kasten yaralama suçu düzenlenmiş ve bu suçun üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı

[10] Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı , 2005, s.26-30

[11] Mehmet Ş. Işık, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Cinsel Taciz Suçu,** Adalet Dergisi, T.C. Adalet Bakanlığı, Ankara, Mayıs 2007, 28. Sayı, s. 218

işlenmesi suçun nitelikli hali olarak kabul edilmiştir. İşkence ve eziyet başlığı altında işkence, eziyet suçları düzenlenmiştir. Aile Hukuku'ndan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suç olarak tanımlanmıştır. Fuhuş suçu düzenlenerek kişilerin ve özellikle çocukların fuhuşa teşviki, sürüklenmesi fiillerinin hangi koşullarda suç oluşturduğu hususunda düzenlemeler yapılmıştır. Genital muayene bağımsız bir madde olarak düzenlenmiş, yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası getirilmiştir[12].

Kasten öldürme suçunun eşe karşı işlenmesi nitelikli hal sayılmıştır. Ayrıca suçun "töre saikiyle" işlenmesi hâlinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Kasten yaralama suçunun eşe karşı işlenmesi şikâyet aranmaksızın verilecek cezayı yarı oranında arttırmaktadır. Yaralama suçunun işlenmesinde kullanılan aracın mutlaka cebir olması gerekmez[13]. Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe karşı işlenmesi hâlinde, kişi hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur[14].

[12] **Türkiye'de Kadının Durumu**, T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara, 2009, s.6-7 www.ksgm.gov.tr 03.03.2010

[13] Badur, Ertem, 2006, s.2

[14] Türk Ceza Kanunu, Madde. 96

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu da evlilik içi psikolojik şiddetin bir görünümüdür[15]. "Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir[16]". Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma aslında psikolojik şiddet türü olmakla birlikte, kişinin bu fiili işlemek için veya fiili işlediği sırada cebir kullanması halinde fiziksel şiddet kapsamına girmektedir. Madde 109/2'de bu durum, ayrıca düzenlenmiş olup, Madde 109/3'de eşe karşı işlenmesi nitelikli hal olarak öngörülmüştür[17].

Bazı suçların her somut olaya göre hem fiziksel hem de psikolojik şiddet oluşturmaları mümkündür. Madde 232/1'de kişinin aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunması suç olarak düzenlenmiştir. Madde gerekçesinde, her türlü kötü muamelenin suçun oluşmasını olanaklı kılmayacağı, kötü muamelenin merhamet, acıma ve şefkatle bağdaşmayacak nitelikte bulunması gerektiği belirtilmiştir. İnanç düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali, haberleşmenin engellenmesi de ayrı birer suç oluşturdukları gibi, somut durum değerlendirildiğinde kötü muamele suçunun da unsurlarını oluşturabilirler.

Evlilik içi psikolojik şiddet kapsamına giren suç tiplerinden biri diğeri Madde 84/1'de düzenlenen intihara yönlendirme suçudur. Yasa koyucu başkasını intihara

[15] Badur, Ertem, 2006, s.3

[16] Türk Ceza Kanunu, Madde. 109

[17] Badur, Ertem, 2006. s.4

azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişiyi cezalandırmıştır. Söz konusu maddede esas itibariyle üç ayrı suç tipi öngörülmüş olup, evlilik içi psikolojik şiddete konu olabilecek suçlar intihara ikna veya yardım ile intihara zorlamadır. Evlilik içi psikolojik şiddetin bir diğer görünüm biçimini oluşturan birden çok evlilik ise Madde 230'da suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre, evli olmasına rağmen başkası ile evlenme işlemini yaptıranlar, kendisi evli olmamakla birlikte evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıranlar ve aralarında evlenme olmaksızın evlenmenin dinsel törenini yaptıranlar hakkında cezai yaptırım öngörülmüştür.

Evlilik içi şiddetin üçüncü ve son türü olan cinsel şiddet ise yeni kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte, "Adabı Umumiyeye ve Nizamı Aile Aleyhine Cürümler" başlığı altında düzenlemekten vazgeçilerek, "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" başlığı altında düzenlemiştir[18]. Buna göre, bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına hükmolunur. Bu fiiller, hiyerarşi, hizmet veya eğitim ve öğretim ilişkisinden ya da aile içi ilişkiden kaynaklanan nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ya da aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanılarak işlendiği takdirde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında arttırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur, işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise, verilecek ceza bir yıldan az olamaz denilmektedir. Maddenin ikinci fıkrası 29.06.2005 tarih ve 5337 sayılı Kanun'un 13'üncü Maddesi ile

[18] Badur, Ertem, 2006, s.3–5

değiştirilerek bugünkü halini almıştır[19]. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda cinsel dokunulmazlığa karşı suçları düzenlerken doktrinde daha önceleri kullanılan cinsel saldırı, cinsel istismar, cinsel taciz gibi kavramları kullanmış, yeni kanunda geçen ırza geçme, ırza tasaddi, söz atma ve sarkıntılık kavramları terk edilmiştir. Yasanın temel felsefesi, cinselliği bir özgürlük değeri olarak ele almak, cinsel suçları ağırlığı ile orantılı olarak eski yasadan daha yüksek cezalarla karşılamak ve cezalandırılabilir davranış biçimlerini çeşitlendirerek korumayı genişletmek gibi görünmektedir[20]. Bununla birlikte 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu "cinsel saldırı" ve "cinsel istismar" olmak üzere yeni suç tanımlarına yer vermesine rağmen, önceki kanunda olduğu gibi bu kavramları tarif etmeyerek, bu hususu aynı şekilde uygulama ve öğretiye bırakmıştır[21].

D. Medeni Kanun

20. yüzyıl başında yapılan birçok medeni kanun, kadın ve erkeğin farklı biyolojik ve ruhsal yapıya sahip oldukları, bu nedenle toplumda ve ailede rollerinin farklı olduğu, buna bağlı olarak farklı hak ve yükümlülüklere sahip bulunmalarının eşyanın tabiatı gereği olduğu düşüncesine dayanarak hazırlanmıştır. Buna göre, kadın annedir, çocuklara ve eve bakar. Erkek ise onların geçimini sağlamak için mücadele etmek, kazanmak ve onları barındırmakla yükümlüdür. Bu sabit rol düşüncesinin

[19] Işık, 2007, s.213

[20] Aydın, Ö.D. (2005), "Yeni Türk Ceza Kanununda Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar", aktaran Ş.Gürkan, A.Uğuz, **Yeni Ceza Yasamızda Cinsel Suçlar**, Adalet Dergisi, T.C Adalet Bakanlığı, Ankara, Ocak 2007, 27. Sayı, s. 245

[21] Gürkan, Uğuz, agm. s. 245.

sonucu olarak da erkek ailenin reisi, son karar mercii, ailenin temsilcisi ve alınan kararların dışarıda uygulayıcısıdır. Kadın ise ev içi işlerle ve çocuklarla ilgilenir. Yetkisinin azlığına paralel olarak sorumluluğu da son derece sınırlıdır. Burada, Türk Medeni Kanunu da dahil olmak üzere, söz konusu medeni kanunların mutlak eşitliği kabul etmeyip, nisbi bir eşitliği kabul ettiği, genel olarak kocaya üstünlük tanıdığı, yani esas olarak eşlerin eşitsizliğini öngördüğü anlaşılmaktadır[22].

1926 yılında kabul edilen ilk Medeni Kanun'un 152. Maddesinde evi geçindirme yükümlülüğü kocaya verilmiştir. Mademki evi geçindirmek kocaya aittir, o halde eşlerin oturacakları evi kendi bütçesine göre tayin etme yani seçme hakkı da kocaya ait olmalıdır. Yine kadının bir meslek ve sanatla uğraşması kocanın iznine bırakılmıştır. Evi geçindirmek kocaya ait olduğundan kadının çalışıp çalışmamasına karar verme yetkisi de kocaya ait olmalıdır. Evlenme başvurusunun erkeğin yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki belediyeyi yapılması zorunluluğu öngörülmüştür. Ayrıca

[22] Cansel, E. (1977), "Medeni Kanunda Kadın Erkek Eşitliği İlkesinin Değerlendirilmesi", Egger, A. (1943), "İsviçre Medeni Kanunu Şerhi, Aile Hukuku", Sirmen, L. (2000), "Medeni Hukuktaki Son Gelişmelerin Işığı Altında Evlenme ve Boşanma Alanında Yeniden Düzenlenmesi Gereken Konular", Zevkliler. A.IAcahev. M. B. Gökyayla. K. E., Zevktiler (2000), "Medeni Hukuk", Tekinay, S. S., (1990), "Türk Aile Hukuku" , Acabey, M. B., (1998), " Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi", Meier-Hayoz, "Zur Reform des ehelichen Vermögensrechts in der Schvveiz. MHAD 1982-1987", Koçhisarhoğlu, C, (1998),"Aile Hukukunda Eşlerin Eşitliği", Öztan, B.,(2000), "Aile Hukuku", Ertaş, Ş., (1985), "Medeni Kanun Öntasarısmda Aile Hukuku Alanında Öngörülen Yenilikler", Burcuoğlu, H./ Altop, A./ Ünan, S., "Çağdaş Aile ve Sorunları", Tuor, P/ Schnyder. B./ Schmid, J.(1995), " Das Schweizcrische Zivilgesetzbuch", aktaran Doğan, 2003, s. 95–96

kadının ev işlerinde çalışması, çocuklara bakması, kocanın iş ve işletmesine yardımcı olması, doğal ve karşılıksız bir çalışma olarak kabul edilmiştir[23].

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile ise eski Medeni Kanun'un, gerek şekil gerek içerik bakımından pek çok hükmünde değişiklikler yapılmıştır[24]. Bu değişiklikler kadınların yaşamlarını etkileyebilecek türdendir. Örneğin Eski Medeni Kanun'da yer alan koca evlilik birliğinin reisidir kuralı kaldırılarak, birliğin yönetiminde eşlere eşit söz hakkı tanınmıştır. Bu maddenin değişimine paralel ailede alınan kararlarda kadının da söz sahibi olması için fırsat sağlanmıştır[25]. Bundan dolayı, birliğin yönetimiyle ilgili kararlan eşlerin birlikte almaları gerekmektedir. Eşlerden her biri yönetime ilişkin bir işi yapmadan veya bu konuda bir girişimde bulunmadan önce diğerini haberdar ederek fikrini ve onayını almalıdır[26]. Ayrıca eşler, evlilik birliğini birlikte temsil ederler ifadesiyle, eski kanundaki evlilik birliğini temsil hakkının bazı haller dışında kocaya ait olması durumu, evlilik birliğinin temsili eşlerin her ikisine verilmesine dönüşmüş, eski kanuna göre evin ve çocukların geçimi kocaya ait iken, Yeni Medeni Kanun'da "eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla birlikte katılırlar" şeklinde düzenleme

[23] A.Kılıçoğlu, **Kadın ve Çocuk Hakları Bakımından Yeni Türk Medeni Kanunu**, T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara, 2003, s.21–22,69

[24] V.Başpınar, T**ürk Medeni Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 2003, 52 (3), s.79–80

[25] S.Ayaz, Ş.Y.Efe, **Ankara Kale Bölgesinde Yaşayan Kadınların Yeni Türk Mendi Kanunu, Yeni Türk Ceza Kanunu ve Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Kadın Sağlığı ile İlgili Bölümlerine İlişkin Bilgi Düzeyi**, Tıp Etiği Hukuku Tarihi Dergisi, Türkiye Klinikleri, Ortadoğu Reklam ve Yayıncılık, Ankara, 2007, 15 (2), s.70

[26] Akıntürk, T.(2002), "Aile Hukuku", Mimaroğlu S.K (1961), " Evli Kadının Kocası Menfaatine Üçüncü Kişilerle Yaptığı İltizam Muameleleri", aktaran Doğan, 2003**,** s.99

yapılmıştır[27]. Diğer yandan, "evin seçimi kocaya aittir" hükmü değiştirilmiş ve yeni düzenlemede "eşler oturacakları konutu birlikte seçerler" hükmüne yer verilmiştir ve aile konutu ile ilgili işlemlerde diğer eşin rızasının alınması zorunluluğu getirilmiştir[28]. Kiralık bir konut bile olsa diğer eşin rızası olmadan kira akdi fesih edilemez[29].

Ekonomik anlamdaki en önemli düzenleme, edinilmiş mal rejiminin yasal mal rejimi olarak kabul edilmesidir. Böylece kadının ev işlerindeki emeği değerlendirilmiş ve boşanma halinde eşlerin birlikteyken edindikleri kişisel olmayan malları eşlerin eşit olarak paylaşımı sağlanmıştır. Ancak mal rejimi kurallarının, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren edinilen malları kapsayacak biçimde düzenlenmesi, mevcut evliliklerde edinilmiş olan malları dışarıda bırakmaktadır[30]. Ayrıca yeni yasa evin geçimine katkının sadece mal varlığıyla değil emek karşılığı da olabileceğini öngörmüş[31] ve mesaisini eve, çocuklara hasreden veya teşebbüste yardımcı olan eşin, diğer eş tarafından kendisine düzenli bir ödemenin yapılmasını talep etme hakkına sahip olduğu ve bu meblağı serbestçe tasarruf edebileceği hükme bağlanmıştır[32]. Eski Medeni Kanun'da yer alan eşlerin çocukların velayetini birlikte kullanacağı, anlaşmazlık halinde ise babanın reyinin üstün olacağı hükmü değiştirilerek, eşlerin velayeti birlikte kullanacakları hükmü getirilmiştir. Evlilik

[27] Türkiye'de Kadının Durumu, 2009, s.3–4

[28] Başpınar, 2003, s.92–93

[29] Türkiye'de Kadının Durumu, 2009, s.4

[30] Karınca(a), 2008, s.14

[31] Kılıçoğlu, 2003, s.70

[32] Başpınar, 2003, s.99

dışında doğan çocuğun velayeti ise anneye aittir[33]. Ayrıca eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir. Dilediği meslek ve işi seçmekte ve yürütmekte eşler serbesttirler[34].

II.AİLE MAHKEMELERİ VE 4320 SAYILI AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN

A. Aile Mahkemeleri

1. Aile Mahkemelerinin Ortaya Çıkışı

Genel mahkemelerin yanında, belirli türdeki uyuşmazlıklara bakmak üzere özel mahkemelerin kurulması düşüncesi; sosyal, ekonomik ve hukuki ilişkilerdeki karmaşıklık ve buna bağlı olarak, çözümü ayrı bir uzmanlık gerektiren uyuşmazlıkların artması ile ortaya çıkan ihtiyacı karşılamak için uzman yargı durumunda mahkemeler oluşturma fikrine dayanmaktadır[35]. Aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların da, bir taraftan sayıları artarken, diğer taraftan gün geçtikçe daha karmaşık bir nitelik kazanmaları ve çözüme kavuşturulmalarının uzmanlık gerektirdiği düşüncesiyle[36], hukuk sistemi içerisinde aileye yönelik davaların kendi dinamikleri içerisinde değerlendirilmesini sağlamak amacıyla aile konularında ihtisas sahibi aile mahkemeleri oluşturulmuştur.

---

[33] Türkiye'de Kadının Durumu,2009,s.3–4

[34] Doğan, 2003**,** s.119

[35] B.Aras, **Karşılaştırmalı Hukukta Aile Mahkemeleri ve Türk Aile Mahkemelerinin Yapısı**, Ankara Barosu Dergisi, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2006/2, s.90

[36] E.Tercan, **Türk Aile Mahkemeleri**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, 2003, 52 (3), s.20-21

İlk oluşumlarına Amerika Birleşik Devletleri'nde rastlanılan aile mahkemeleri, XX. Yüzyıl'ın başında çocuk mahkemelerinin genel ceza mahkemelerinden ayrı mahkemeler olarak hizmet vermeye başlamasıyla temellerini kazanmaya başlamıştır. Çocuklarla ilgili dosya yükünün sürekli artması, sosyal bilimlerin gelişmesi, çocuk bakım hizmetlerinin ilerlemesi, çocuk ve suç dosyalarının bir arada yargılanmasının uygun olmadığının ortaya çıkması gibi sebepler sonucunda çocuk işleri alanında ihtisaslaşmış bir mahkemenin oluşturulması kaçınılmaz bir hale gelmiş ve 1901 yılında Chicago'da ilk çocuk mahkemesi kurulmuş, 1922 yılında New York Çocuk Mahkemesi'nin[*] kurulmasıyla birlikte uygulama yaygın şeklini kazanmıştır. Yaklaşık 40 yıllık süre zarfında aile ve özellikle çocuk ile ilgili dosyaların takip edildiği bu mahkemeler, 1960'lar ile birlikte sahip olduğu bölünmeli yargılama usulleri, yasal temsil konusundaki yoksunlukları ve usul açısından sahip oldukları dağınıklıkları gibi sınırlılıkları ve eksiklikleri nedenleriyle eleştirilmeye başlanmış,[37] bu kadar bölünmüş bir sistemin çatışan mahkeme emirleriyle sonuçlanabileceği, çocuk ve aile davaları sayısının artmasının beraberinde getirdikleri birçok sorunun da bunları daha karmaşık bir hale dönüştürdüğü, birçok mahkeme sisteminin ailelere çok az hizmet sunmakta olduğu ve mahkemeler arasında hizmet koordinasyonun mevcut olmadığı gibi gözlemler sonucunda, bu sorunların bir çözümü olarak, aile ilgili birçok konuda karar verme yetkisi olan,

[*] Chicago Juvenile Court ve New York Child Court

[37] M. Sobbie, **The Family Court: A Short History**, 2003 http://www.courts.state.ny.us/history/family_ct/History_Fam_Ct.htm 27.02.2010

çocuk ve aile davalarını bir araya toplamak için kurulan bir mahkeme veya bölüme[38] ihtiyaç duyulmuş ve 1962 yılında Newyork'da ilk aile mahkemesi kurulmuştur[*].

Aile mahkemesi çerçevesinin hazırlanmasındaki niyet, yargı önüne çıkarılabilecek aileyle ilgili her türden sorunun yargılanmasını sağlayabilecek çok amaçlı mahkemelerin oluşturulması olmuştur. Dolayısıyla eski eyalet çocuk mahkemeleri, yerel suç mahkemelerinin aile şiddeti bölümleri, ayrıca evlat edinme ve terk yargılamaları, velayet konuları, boşanma sonrası süreçleri[39], ihmal, destek, ebeveynlik, çocuk suçluluğu, süper vizyona ihtiyacı olan kişiler ve aile suçlarını içine alacak bir yapılanmaya sahip olunmuştur[40]. İlerleyen dönemde meydana gelen yeni yasal düzenlemeler ile birlikte aile mahkemelerinin yapısı da genişlemeye başlamış ve mahkeme çocuk, ebeveynler ve ailenin diğer üyelerinin bireysel haklarını koruma altına alacak ve aile içi şiddet yetkisini genişletecek kapsamlar kazanmıştır[41].

---

[38] K.Littel, **Specialized Courts and Domestic Violence**, The Changing Face of U.S Courts, An Electronic Journal of the U.S. Department of State – Issues of Democracy, May 2003, 8 (1), s.26-27 http://italy.usembassy.gov/pdf/ej/ijde0503.pdf

[*] ABD'nin arından, Avustralya 1976 yılında, Almanya1977 yılında, Yeni Zelanda'nın ise 1980 yılında aile mahkemelerini hukuk sistemleri içerisine dahil etmeleriyle birlikte bugün mevcut olan yaygınlığını kazanmaya başlamıştır.Bilgi için bakınız: Muhammet Zeki Temel, **Aile Mahkemelerinin Kururluşu ve Yargılama Usulü**, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku, 2007, Ankara, s. 52 http://tez2.yok.gov.tr/11.04.2010 http://www.familycourt.gov.au/wps/wcm/connect/FCOA/home/about/For_Students/FCOA_Student_FCOAhttp://www.justice.govt.nz/courts/family-court/about 27.02.2010

[39] Sobbie, 2003

[40] http://www.courts.state.ny.us/courts/5jd/onondaga/family/ 27.02.2010

[41] Sobbie, 2003

2.Türkiye'de Aile Mahkemeleri

Türk Medeni Kanunu'na bağlı olarak gelişen bir uzmanlık mahkemesi olan aile mahkemeleri, evlilik ve aile hukuku açısından yeni bir yasal gelişmedir[42]ve birçok ülkede, belirli bir geçmişe sahip olmasına rağmen türk hukuk sistemi açısından yeni bir kavramdır[43]. Yargının çok yavaş işlemesi, mahkemelerin ağır iş yükü altında olmaları, hakimlerin özel ve titiz bir inceleme yapmaları gereken aile hukuku uyuşmazlıklarında gereken önemi verememeleri[44] ve aile mahkemelerinin görev alanına giren davaların genel davalar içindeki oranının yüzde onbeşe ulaşması gibi nedenlerle[45], Yeni Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte aile mahkemelerinin kurulması konusu gündeme gelmiş**,** hükümet gerekçesinde belirtildiği şekliyle, aile hukukundan doğan uyuşmazlıkların, ailenin, sosyolojik, psikolojik yapısı ve özellikleri dikkate alınarak, ona göre, bir yargılama yapılması, bunun için de uzman bir mahkemenin kurulması, özel bir düzenlemenin yapılmasının zorunluluğundan[46] hareketle 09.01.2003 tarih ve 4787 sayılı Aile Mahkemeleri Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun gereğince, aile hukukundan

---

[42] İ. Cılga, **Aile Mahkemesi Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme**, Aile ve Toplum Dergisi, T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2(5), 2002, s.51

[43] Ç.Özel, E.Tatar, **Aile Mahkemesinin Yapısı ve Kararları Üzerine Genel Bir Değerlendirme**, Sosyo-Ekonomi Dergisi, Hacettepe Üniversitesi Piyasa Ekonomisi ve Girişimciliği Geliştirme Merkezi, Ankara, 2008/1, s.49

[44] E.Topal, **Aile Mahkemelerinde Uzman Raporuyla Çözümlenecek Sorunlar ve Usul**, Mevzuat Dergisi, İstanbul, 10(24), 2008 http://www.mevzuatdergisi.com/2008/04a/02.htm 11.04.2010

[45] T.Büyüktanır, **Aile Mahkemeleri**, Ankara Barosu Dergisi, Ankara Barosu Yayınları, 2003/1, s.39 (TBMM'inde yasa görüşülmesi sırasında Adalet Bakanı tarafından verilen bilgi)

[46] Tercan, 2003, s.21

kaynaklanan dava ve işleri görmek üzere, sadece bu tür uyuşmazlıkları incelemekle görevli, özel ihtisas mahkemeleri niteliğindeki aile mahkemeleri kurulmuştur[47].

Aile mahkemeleri, hukuk mahkemeleri ve ceza mahkemeleri olmak üzere iki ana bölümden oluşan adli yargı içerisinde, hukuk mahkemelerine dahil özel mahkemeler içerisinde[48] ve bir hukuk mahkemesi olarak asliye hukuk mahkemesi nitelikleri taşıyan, yargıç bağımsızlığına dayalı, aile hukukundan doğan dava ve işlemlerle görevli, yapısında hakim yanında uzmanların da çalıştığı bir uzmanlık mahkemesidir[49]. Aile mahkemeleri, her ilde ve nüfusu yüz binin üzerindeki ilçelerde başlangıçta 157 adet açılmıştır. İşi çok olan il ve ilçelerde ise mahkemenin birden fazla dairesi kurulabilmektedir[50]. 4787 sayılı Aile Mahkemeleri Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun Kanun'un yürürlüğe girmesinden önceki mevzuat hükümlerine göre, aileye ilişkin olan dava ve işlere genel görevli asliye hukuk mahkemelerinde bakılmakta ve asliye mahkemeleri bu tarihe kadar aileye ilişkin davaların yanı sıra diğer hukuk davalarına da bakmak durumunda olduğundan ve aile ile ilgili uyuşmazlıkların çözümünde ihtiyaç duyulan, psikolog pedegog ve sosyal çalışmacı gibi uzmanların mahkeme bünyesinde bulunmadığından, bu tür davaların çözümlenmesinde kendilerinden beklenen görevleri yerine getiremedikleri

---

[47] Topal, 2008

[48] Ömer U.Gençcan, **Aile Mahkemelerine İlişkin Yasal Çerçeve,** Aile Mahkemesi Yasal Çerçevesi ve Uygulamadaki Sorunlar**,** İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2004, s.21

[49] İ. Cılga, **Aile Mahkemelerinin İşleyişi ve Uygulama Sorunları Konusunda Ankara'daki Aile Mahkemelerinde Görevli Hakim ve Uzmanların Görüşleri**, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü, Ankara, 2005, 16(2), s.9

[50] Özel, Tatar, 2008, s.54-55

düşünülmekteydi. Yeni oluşum ile birlikte, aile mahkemeleri görev alanına giren dava ve işlerde kuruluşundaki yaklaşımında bir gereği olarak, görevli uzmanlardan da yararlanarak taraflara arasındaki sorunların çözümlenmesini sağlamaya çalışmaktadırlar[51].

Aile mahkemeleri; yapısı, hakimlerinin görevlerinin niteliği, bünyesinde bulundurduğu uzmanları, özel yargılama usulleri, tedbir niteliğinde verebileceği kararları ve bunları yerine getirilmesi gibi özellikleri nedeniyle genel mahkemelerden farklıdır[52]. Mahkemenin kurulmasında bütüncü, sistemci, disiplinler arası bir yaklaşım benimsenmiştir. Aile konusunda makro ve mikro ele alış düzeylerinin bütünlüğü öne çıkarken, toplum, aile ve aile bireyleri birbirini tamamlayan odaklar olarak düşünülmüştür[53]**.** Kanuna göre aile mahkemelerine, atanacakları bölgeye veya bir alt bölgeye hak kazanmış, adli yargıda görevli, evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olan hakimler ve mahkeme uzmanları olarak tercihan, evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile sorunları alanında lisansüstü eğitim yapmış olanlar arasından, birer psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı atanmaktadır[54].

---

[51] **Aile Mahkemeleri**, T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2003, s.17

[52] Özel, Tatar, 2008, s.53

[53] Cılga, 2002, s.54

[54] **Ceza Mevzuatı**, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Birimi, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları No:14, İstanbul, 2009, s.264

a. Aile Mahkemeleri ve Aile İçi Şiddet

4787 sayılı Aile Mahkemeleri Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'a göre aile mahkemelerinde, 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun İkinci Kitabı ile 3.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medeni Kanun'un Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'a göre aile hukukundan doğan dava ve işler, 20.5.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi ve kanunlarla verilen diğer görevler ile ilgili davalara bakmaktadır[55].

Türk hukuk sistemi içerisinde, yasalarda tanımlanmış veya onun dışında muhtemel şiddetten korunmak için, ister ihbarla, ister savcılık aracılığı ile veya doğrudan şahsi başvuru yapıldığında koruma kararı verebilen tek görevli yer aile mahkemeleridir[56]. 4787 sayılı Aile Mahkemeleri Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun çerçevesinde mahkemenin görevleri ile ilgili olarak açıklama getirilen maddelerinde aile içi şiddet konusuna doğrudan bir hitap bulunmamakta fakat Medeni Kanun'un boşanma davalarını ilgilendiren kısımlarında ve kanunlarla verilen diğer görevler maddesiyle 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'u içine almak yoluyla aile içi şiddet konusu aile mahkemelerinin görev alanına girmektedir.

[55] 4787 sayılı Aile Mahkemeleri Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun, Madde. 4

[56] Kadınlara Hukuki Destek Merkezi (Kahdem), 25 Kasım 2009 Basın Açıklaması http://www.kahdem.org.tr/?p=271 27.02.2010

aa. Aile İçi Şiddetin Boşanma Davalarına Etkisi

Boşanma sebepleri Medeni Kanun'un 161–164. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu sebeplerin özel ve genel sebepler olarak ayrılması mümkündür. Boşanmanın özel sebepleri zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetiz hayat sürme, terk ve akıl hastalığıdır. Genel boşanma sebebi ise evlilik birliğinin temelinden sarsılmasıdır[57]. Türk hukuk sistemi, imtizaçsızlık, şiddetli geçimsizlik yönünden temelden sarsılma ilkesini, belirli koşullarda kısmen irade ilkesini, zina, hayata kast, pek kötü ve onur kırıcı davranışta kusur ilkesini, haysiyetsiz hayat sürmede kusur ve temelden sarsılma ilkesinin akıl hastalığında ise elverişsizlik ve temelden sarsılma ilkesini benimsemiştir[58].

Evlilik içi psikolojik şiddet türlerinden birini ve özel-mutlak boşanma sebebini oluşturan zina, evlilik birliği devam ederken eşlerin karşı cinsten başka biriyle bilerek ve isteyerek cinsel ilişki kurmaları anlamına gelmektedir. Eşlerden birinin sadakatsizliği nedeniyle zinaya dayanarak boşanma davası açılabileceği gibi,

[57] Badur, Ertem, 2006,s.8

[58] Köprülü, Bülent / Kaneti, Selim (1986), " Aile Hukuku", Akıntürk, Turgut (1996), " Boşanmanın Hukuki Sonuçları", Öztan, Bilge (2004), "Aile Hukuku", Zevkliler, Aydın / Acabey, Beşir / Gökyayla, Emre (2000), "Medeni Hukuk", Tutumlu, Mehmet Akif (2002), " Evliliğin Butlanı, Boşanma Aryılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları", Yalçınkaya, Namık / Kaleli, Şakir (1988), "Yeni Boşanma Hukuku", Çakın, Akın (1999), " Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Nedeniyle Boşanma" aktaran, B.Aras(a), **Boşanma Davalarında Yargılama Usulü ve Aile Mahkemeleri,** Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s.16

bu eylemin doğurduğu çekilmezlik nedeniyle de boşanma davası açılabilir. Davacı hem zinayı, hem evlilik birliğinin sarsıldığını ileri sürerek dava açabilir[59].

Hayata kast, eşlerden biri tarafından diğerinin hayatına karşı yapılmış olan kusura dayanan ve mutlak nitelikte olan bir boşanma sebebidir[60]. Eşlerden her biri 162. Madde uyarınca "diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunulması sebebiyle boşanma davası açabilir". Eşlerden birinin diğerine karşı, hayatına kastetmek amacıyla yapmış olduğu öldürmeye teşebbüs veya intihara azmettirmesi gibi kasıtlı eylemler[61], ölümü doğurabilecek bir ortamda eşi yardımsız bırakarak ölüme terk etmek de hayata kast olarak nitelendirilebilir[62]. Eğer bu eylem, diğer eşi fiilen öldürmeye teşebbüs şeklinde ortaya çıkmışsa evlilik içi fiziksel şiddet, diğer eşi intihara teşvik, zorlama ve yardım olarak ortaya çıkmışsa evlilik içi psikolojik şiddet söz konusudur[63].

Pek kötü davranış, eşlerden birinin diğerinin bedensel ve ruhsal sağlığını tehlikeye düşürecek maddi nitelikteki her türlü davranışıdır. Evlilik içi fiziksel şiddet

---

[59] Y. 2. H.D., 31.05.1983, 3732/4974, Özuğur, A. İ (2000), "Boşanma ve Ayrılık" , aktaran Badur, Ertem, 2006, s.8-9

[60] İstanbul Barosu Kadın Hakları Çalışma Grubu Rapor No.1, **Boşanma Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları**, Aile Mahkemesi Yasal Çerçevesi ve Uygulamadaki Sorunlar**,** İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2004, s.117

[61] A. Karagülmez, **Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s.59

[62] B. Köseoğlu, **Aile Mahkemelerinin İşleyişi: Bilimsel Görüşler, Yargı İçtihatları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005, s.35

[63] Badur, Ertem,2006. s.9

örnekleri de oluşturan eşlerden birinin diğerini dövmesi, aç bırakması, hapsetmesi, cinsel ilişkiye zorlaması pek kötü davranış olarak nitelendirilir[64]. Maddi mahiyette pek kötü davranışlar, bedeni zarar meydana getiren, eşin sağlığını, bedensel bütünlüğünü ve hürriyetini ihlal eden kasıtlı olarak yapılan fiili hareketlerdir. Eşi dövmek, gıdasız bırakmak, hapsetmek gibi eylemler de bu kapsamdadır[65]. Zulüm ve işkence ise eşlerden biri tarafından diğerinin sağlık ve beden dokunulmazlığının ciddi biçimde ihlal edilmesidir[66].

Onur kırıcı davranış, eşlerden birinin diğerinin kişiliğine yönelik yıkıcı nitelikteki davranışıdır. Bunlarda mutlak nitelikte bir boşanma sebebidir[67]. Onur kırıcı davranış, eşlerden birinin diğerinin onuruna veya haysiyetine bilerek ve isteyerek haksız saldırı yöneltmesidir. Davranışın amacı genellikle eşe hakaret etmek ya da onu küçük düşürmektir. Saldırı sözlü, yazılı olabileceği gibi, hareketle de yapılabilir[68]. Eşine karşı müessir fiilde bulunmak, hürriyetini kısıtlamak, rızası olmadan cinsel ilişkiye girmek, hakarette bulunmak pek kötü ve onu kırıcı davranış kapsamı içerisinde değerlendirilebilir[69]. Yeni Medeni Kanun'un 163. hükmünde Eski

[64] Dural, M., Oğuz, T., Gümüş, A. (2005), " Türk Özel Hukuku, C.III, Aile Hukuku, / "Y. 2. H.D., 07.05.2002, 1532/6083", aktaran, Badur, Ertem, 2006, s.9

[65] Öztan (2004), Tutumlu (2002), aktaran, Aras(a), 2007, s.171

[66] N. İnal, Örnek **Dilekçe ve Kararlarla Açıklamalı Aile Mahkemeleri Davaları**, Legal Yayıncılık, Ankara, 2004, s.123

[67] İstanbul Barosu Kadın Hakları Çalışma Grubu Rapor No.1, 2004, s.118

[68] Dural, M., Oğuz, T., Gümüş, A. (2005), aktaran Badur, Ertem, 2006, s.10

[69] Karagülmez, 2004, s.59

Medeni Kanun'da yer alan terzil edici cürüm yerine daha geniş bir kavram olan küçük düşürücü durum ifadesi kullanılmıştır[70].

Terk, eşlerden birinin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek maksadıyla ortak hayata son vermesidir ve psikolojik şiddeti de oluşturur. Ortak hayata son verme, ortak konutun terki şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, diğer eşi ortak konutu terk etmesini için zorlamak veya ortak konuta dönmesini engellemek şeklinde de oluşabilir[71]. Diğerini, ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir neden olmaksızın ortak konuta dönmesini engelleyen eş de terk etmiş gibi kabul edilir[72].

Evlilik birliğinin temelden sarsılması ise genel boşanma sebepleri içerisine girmektedir. Evlilik birliğinin temelden sarsılması genel itibarıyla, eşler arasında önemli fikir ve duygu ayrılığının, yani şiddetli geçimsizliğin bulunmasıdır. Evlilik birliğinin temelinden sarsılması eşlerden en az biri için ortak hayatı sürdürmesi beklenemeyecek derecede olmalıdır.[73]

bb. Aile İçi Şiddetin Boşanma Sonrası Haklara Etkisi

Boşanma nedenleri altında değerlendirilen ve çeşitli şiddet davranışlarını içerisine alan bu maddelerin boşanma sonrasına etkisi nafaka ve tazminat alanında

[70] İstanbul Barosu Kadın Hakları Çalışma Grubu, 2004, s.118

[71] Badur, Ertem, 2006, s.11

[72] Karagülmez, 2004, s.60

[73] Badur, Ertem, 2006, s.11

olmaktadır. 4721 sayılı Medeni Kanun'un Madde 174/I hükmü, mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu tarafın, kusurlu taraftan uygun bir maddi tazminat talep etme hakkını düzenlemektedir. Eski Medeni Kanun Madde 143 hükmüne göre, mevcut ve muntazar bir menfaati boşanma yüzünden haleldar olan kabahatsiz karı veya kocanın, kabahatli olan taraftan münasip bir maddi tazminat talebine hakkı vardır. Bu madde hükmüne göre, davacının boşanmada kusursuz, davalının ise kusurlu olması gerekliydi[74]. Yeni kanunla birlikte, boşanma halinde maddi ve manevi tazminat istenen tarafın mutlak kusursuz olması koşulu kaldırılarak, daha az kusurlu olan tarafa da dava açma hakkı tanımak suretiyle, davalı tarafın kusurlu olması yeterli görülmüştür[75].

Medeni Kanun'da, boşanmada maddi tazminatla beraber manevi tazminatı da düzenlemiştir. Zira boşanma durumunda, boşanan tarafların sadece mevcut veya gelecekteki maddi menfaatleri değil, aynı zamanda, kişilik hakları da zarar görebilir, onların üzülmesine ve sonuç olarak da onların acı ve ıstırap çekmesine neden olur. Eşlerin kişilik haklarının ihlal edilmesinden dolayı duydukları bu ıstırap ve acının biraz olsun hafifletilmesi, manevi zarara uğramış olan tarafa, karşı taraftan manevi tazminat isteme hakkının verilmesiyle mümkün olur[76]. İlgili maddeye göre "Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf,

---

[74] Emine S.Of, **Boşanmada Maddi Tazminat**, Adalet Dergisi, T.C. Adalet Bakanlığı, Ankara, Ocak 2009, 33. Sayı, s.66-67

[75] M.Kıcalıoğlu, **4721 Sayılı Yeni Türk Medeni Kanunu'na Göre Boşanma Halinde Maddi ve Manevi Tazminat**, Ankara Barosu Dergisi, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2002/2, s.39-40

[76] Ö.Arbek, **Boşanmanın Mali Sonuçları**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakaltesi, 2005, 54 (1), s. 133

kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir." Bunun için davalının kusurunun bulunması yeterli olup, ağır kusur aranmaz. Davacının ise hiç kusursuz olması değil, davalıya oranla daha az kusurlu olması manevi tazminat istemi için yeterlidir[77]. Yani, Yeni Medeni Kanun manevi tazminat bakımından talepte bulunanın kişilik hakkına tecavüzde bulunulmasını yeterli görmüş, manevi zararın ağırlığı koşulu aranmamış, kişilik hakkının saldırıya uğraması yeterli görülmüştür[78]. Bu nedenle olayların şahsiyet haklarında oluşturduğu tecavüzün Eski Medeni Kanun'daki gibi ağır bir surette olması gerekmez[79]. Ayrıca, nişan bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf da kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak uygun bir miktarda para ödenmesini isteyebilir[80].

Evlilik bağının sona ermesinden sonra, mağdur tarafın ortaya çıkacak mağduriyetine göre bunu telafi etmek için başka hükümler de getirilmiş ve boşanmanın mali sonuçları arasında, maddi ve manevi tazminatla beraber yoksulluk nafakası da öngörülmüştür[81]. Yoksulluk nafakası, boşanmada talep edilen maddi ve manevi tazminattan dayandığı temel düşünce itibariyle tamamen farklıdır. Boşanmada maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi veya hükmedilmemesi,

---

[77] Badur, Ertem, agm, s.13

[78] Zevkliler/Acabey/ Gökyayla (2000), Oğuzman, Kemal / Dural, Mustafa (2001), " Aile Hukuku", aktaran, Aras(a), 2007, s.324

[79] Köseoğlu, 2005, s.194

[80] T.Büyüktanır, **Türk Medeni Kanunu Değişiklikler ve Yeni Düzenlemelere İlişkin Açıklamalar**, Ankara Barosu Dergisi, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2002/2, s.6

[81] Köseoğlu, 2005, s.133

mutlaka yoksulluk nafakasına da hükmedilmeyeceği anlamına gelmemektedir[82]. Medeni Kanun Madde 175'e göre, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir ve nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz[83]. Yani nafaka yükümlüsünün kusurlu olması şart olmayıp, önemli olan talep eden eşin kusursuz ya da daha az kusurlu olmasıdır. Başka bir ifade ile nafakayı talep eden tarafın kusuru nafaka talep edilecek tarafın kusurundan daha ağır olmamalıdır. Yargıtay boşanmaya neden gösterilen olaylarda, kadın kusurlu da olsa, karısını döven kocanın da kusurlu sayılacağını ve kusurlar eşit kabul olunarak yoksulluğa düşecek kadın lehine yoksulluk nafakası takdir edilmesi gerektiğini belirtmiştir[84]. Ayrıca, velayet kullanılması kendisine verilmeyen eş çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır denmek suretiyle iştirak nafakası düzenlenmiştir[85].

Tedbir nafakası ise taraflar arasında ortaya çıkan boşanma davası devam ederken, yargıç tarafından alınması gereken tedbirleri ifade eder. Medeni Kanun 169. Maddeye göre "Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen

[82] Arbek, 2005, s.139

[83] İnal, 2004, s.896

[84] "Y. 2. H.D., 06.03.2003, 1626/2984", kararı aktaran Badur, Ertem, 2006, s.14

[85] Köseoğlu, 2005, s.133

alır"[86]. Böylece, Yeni Medeni Kanun'da boşanma davası devam ederken kadın yararına tedbir nafakasına hükmetmek yasal bir zorunluluk olarak belirtilmiştir. 169'uncu Maddeye göre boşanma ve ayrılık davası ister kadın, ister koca tarafından açılsın, mahkeme, davanın devamı süresince eşlerin barınması, mallarının yönetimi için gerekli olan geçici önlemleri almalıdır. Bu konuda istek olup olmaması önemli değildir. Bu durumda mahkeme tarafların ekonomik ve sosyal durumunu araştıracak, özellikle eşin gelirinin bulunmaması veya yeterli olmaması durumunda diğer eşi dava tarihinden itibaren aylık belli miktar tedbir nafakası ödemesine karar verecektir. Aleyhine nafaka istenen eşin kusurlu davranışlarına örnek olarak, diğer eşin dövülmesi, hakarete, kötü muameleye maruz bırakılması, başkasıyla cinsel ilişkiye girilmesi, eşin aile büyükleri ile birlikte yaşamaya zorlanıp ayrı ev açılmaması, evin geçimi için gerekli paranın içki ve kumara harcanması, evin ihtiyaçlarının karşılanmaması, eşin evin elektrik, su, doğalgaz giderlerini ödemeyerek evin elektriksiz, susuz kalmasına sebebiyet verilmesi, kış için gerekli olan odun, kömür gibi yakacak ihtiyaçlarını karşılamaması, eşin evi terk ederek başka biriyle yaşaması, evin giderlerini ödememeyi alışkanlık haline getirmesi, eşin sokağa atılması, evden kovulması, kocanın çalışacak durumda olmasına rağmen çalışmaması, çocukların eğitimi ve eğitim gideriyle ilgilenmemesi, eşlerden birisinin ağır ve bulaşıcı hastalıklarını tedavi ettirmemesi, güven sarsıcı ve sadakatsiz davranışlarda bulunma gibi olaylar karşı tarafın kusurlu olduğunu gösterir[87].

---

[86] İnal, 2004, s.819

[87] H.İbrahim Kütük, **Tedbir Nafakası**, Adalet Dergisi, T.C Adalet Bakanlığı, Ankara, Eylül 2006, 26. Sayı, s.223

Bedensel bütünlüğü ihlâl edilen ev kadınının çalışma gücünü kaybetmesi nedeniyle ortaya çıkan zararının tanzim edilmesi ise tartışılan bir konudur. Ev kadını, evdeki çalışması karşılığında herhangi bir ücret almamakla birlikte, ev işleri başka bir kişi tarafından yapıldığında bu kişi ücrete hak kazanmakta, dolayısıyla ev işlerinin yapılmasının piyasada ölçülebilen bir değeri bulunmaktadır. Alman Hukuku'nda, Federal Mahkeme'nin 1962 yılında verdiği karardan bu yana bedensel bütünlüğü ihlâl edilen ev kadınının çalışma gücünü kaybetmesi nedeniyle ortaya çıkan zararı hiçbir çekince gösterilmeksizin kabul edilmektedir. 1958 yılında Eşit Haklar Yasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra, ev kadınının çalışma gücünün, kocanın mal varlığının bir bölümü olarak değerlendirilmesine son verilmiş ve ev kadınının bağımsız tazmin talebi, somut olarak mal varlıksal bir kayıp ortaya çıkmasına rağmen kabul edilmiştir. Dolayısıyla, ev kadınının zararının da, ev işleri başka bir kişi tarafından yapılmış olsaydı, bu kişiye ücret ödenmesi gerekeceği dolayısıyla ev kadını tarafından yapılan işlerin piyasada bir karşılığının olduğu düşüncesinden hareket edilerek, ev işlerinde kullanılan çalışma gücü mal varlığının kapsamına dahil edilmiştir. Alman ve İsviçre Hukuku'nun aksine Türk Hukuku'nda bedensel bütünlüğü ihlal edilen ev kadınının ev işlerini yapamaması nedeniyle ortaya çıkan zararı, üzerinde çok fazla durulmuş bir konu değildir. Bedensel bütünlüğü ihlal edilen ev kadınının zararı, yargı uygulamasında da üzerinde çok fazla tartışılan konulardan biri değildir. Bununla birlikte konunun yargı uygulamasında hiç yeri olmadığı söylenemez. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, 20 Ekim 1975 tarihli kararı ile, bedensel bütünlüğü ihlal edilen ev kadınını, "normal yaşama süresince, ev işlerini ve

hizmetlerin yürütürken, beden gücündeki eksilme nedeniyle fazla gayret sarf etmesi karşılığı olarak maddi tazminat ödetilmesine hak kazandığını" kabul etmiştir[88].

Hakimin başvurabileceği önlemlerden bir diğeri ortak yaşamın devamı yüzünden, eşlerden birinin sağlığını veya ekonomik durumunun ciddi olarak tehlikeye düşmesi halinde ortak yaşama ara verilmesi, yani eşlerin ayrı mesken edinmeleridir[89]. Medeni Kanun'un 197'nci Maddesine göre "Eşlerden biri ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi bir şekilde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir"[90]. Medeni Kanun'da ayrılık kurumunun yer almasının sebebi, Türk Medeni hukukunun, Katolik Kilise hukukunun (kanonik hukuk) etkisinde bulunan İsviçre hukukunun etkisi altında olmasından kaynaklanmaktadır. İsviçre Medeni Kanunu bu müesseseye, boşanma durumun gelen eşleri bir süre ayrı yaşatıp, barışmaları imkanının denenmesi gayesi için başvurulacak bir yol niteliğinde görmüştür. Medeni Kanun'da bu sürenin 1 yıl ile 3 yıl arasında olacağı kabul edilmiştir[91].

---

[88] Fatma T. Karakaş, **Bedensel Bütünlüğü İhlal Edilen Ev Kadınının Çalışma Gücünün Kaybı Nedeniyle Tanzim Talebi**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 2006, 55(2), s.144–154

[89] İ.Uluğ, **Ailenin Korunmasına Dair Kanun Çerçevesinde Aile İçi Şiddetin Önlenmesi**, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, Akademik Araştırma ve Dayanışma Derneği, Diyarbakır, 3(6), 2005 s.443

[90] Kütük, 2006, s.222

[91] Yalçınkaya / Kaleli (1988), Köprülü/Kaneti (1986), Tekinay, Selahattin Sulhi (1990), "Aile Hukuku", Akıntürk (1996), Feyzioğlu, Feyzi Necmettin (1986), " Aile Hukuku", Oğuzman / Dural (2001), Akgün, Zerrin (1949), " Boşanma Hukuku", Öztan (2004), aktaran, Aras(a), 2007, s.25-26

Hakim, eşlerin belli bir süre ayrı yaşamalarına karar vermiş ise eşlerin belli bir süre içerisinde birbirine ödemesi gereken tedbir nafakasını da kararlaştırması gerekir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır. Ayrılık kararıyla birlikte tedbir nafakasına karar verilmemişse eşler zaten ayrı yaşama hakkına sahip olduğundan diğer eş aleyhine açacağı tedbir nafakası davası ile boşanma davasından bağımsız olarak tedbir nafakasına karar verilmesini talep etme hakkına sahiptir. Bu halde dava tarihinden ayrılık kararının sona erdiği tarihe kadar tedbir nafakasına karar verilmesi gerekir[92]. Boşanma davası açıldıktan sonra kimin davacı olduğuna ve boşanma talebinin ne gibi nedene dayandığına bakılmaksızın erkeğin bu yükümlülüğü devam eder. Erkek, zina yapan eşe dahi boşanma süresince nafaka vermekle yükümlüdür[93].

Hakim eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemler de alabilir[94]. Eşlerden birinin diğerinin canını, sağlığını, onurunu tehlikeye düşürmesi, diğerine veya aile bireylerine karşı şiddet uygulaması, toplum içinde utanç duymasına neden olması gibi haller, bu durum için haklı nedenlerdir[95].

---

[92] Ergün, Zafer (2004), "Boşanma Davaları", aktaran Kütük, 2006, s.223

[93] İnal, 2004, s.820

[94] Karagülmez, 2004, s.190

[95] Zevkliler ve Havutçu (2003), " Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)", Hatemi, H. (2005), "Aile Hukuk I (Evlilik Hukuku)", Akıntürk, T. (2004), " Türk Medeni Hukuku, Yeni Kanuna Uyarlanış, Aile Hukuku", Öztran, B. (2004), "Aile Hukuku", aktaran, Uluğ, 2005, s.443

Burada aranılan koşul, fiziki ve psikolojik sağlığın kısmen veya tamamen bozulması şeklinde somut bir zararın oluşmuş bulunması değil, bunların ciddi bir tehlikeyle karşılaşmış olmasıdır. Tehlike ileride zarar meydana getirecek bir olayın gerçekleşmesi riskidir. Risk gerçekleşene kadar zarar değil, zarara uğrama ihtimali söz konusudur. Tehlike taşıyan risk gerçekleştiği takdirde ise zarar meydana gelmiş olur[96]. Bu çerçevede, örneğin birlikte yaşamayı neredeyse olanaksız kılan, birliğin mutluluğu ve huzurunu tehlikeye düşüren bir iş veya meslek seçimi ve yürütülmesi, haklı neden olmaksızın aile kontuyla ilgili işlemin yapılmasına izin verilmemesi, çocukların bakım, gözetim, eğitilmesinde özen gösterilmemesi, birliğin giderlerine katılma yükümlülüğüne uyulmaması durumlarında hâkimin müdahalesi istenebilecektir[97]. Hakim bir başka önlem olarak, ailevi görevlerini yerine getirmeyen kocanın borçlularına, ödemenin kadına yapılmasını öngörülmesine başvurabilir[98].

cc. Mahkeme Uzmanları

Aile mahkemelerinin ayırıcı özelliklerinden birisi mahkemede görevli uzman kadrosuna sahip olmasıdır. Aile hukukunda uyuşmazlıkların çözümünde, mahkemece uzman yardımından yararlanılması, 4787 sayılı Aile Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun ile ilk kez getirilen bir kural değildir. Medeni Kanun'un 195. Maddesinde evlilik birliğinin korunmasına ilişkin olarak,

---

[96] K.Güven, **4320 Sayılı "Ailenin Korunmasına Dair Kanun"un Getirdiği Hukuki Tedbirler,** Prof.Dr. İhsan Tarakçıoğlu'na Armağan, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, 2 (1), 1998, s.6

[97] Zevkliler ve Havutçu (2003), Akıntürk (2004), Hatemi, (2005), Öztran, (2004), Zevkliler, Acabey ve Gökyayla (2000), " Medeni Hukuk", aktaran, Uluğ, 2005, s. 442-.443

[98] Uluğ, 2005, s.443

hakimin, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarması, onları uzlaştırmaya çalışması ve eşlerin ortak rızasıyla uzman kişilerin yardımını isteyebilmesi öngörülmektedir[99]. 4787 sayılı Aile Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un aile mahkemeleri bünyesinde bulunan uzmanlar başlığını taşıyan 5. Maddesine göre, "her aile mahkemesine, Adalet Bakanlığınca, tercihan, evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile sorunları alanında lisansüstü eğitim yapmış olanlar arasından, birer psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı atanır." Bu hükümle, her aile mahkemesine, bir tane psikolog, bir tane pedagog ve bir tane de sosyal çalışmacı olmak üzere, en az üç tane uzman atanması kabul edilmiştir. Bu uzmanlar, birbirine alternatif değil, yani biri olmazsa, diğeri atanacak şekilde değil, bir aile mahkemesine üçünün birlikte atanması kabul edilmiştir. O nedenle, kural olarak, her aile mahkemesinde bu uzmanlardan birer tane bulunacaktır[100].

Aile mahkemesi hakimi uzmanlardan davanın esasına girmezden önce veya girdikten sonra gerekli gördüğü konularda görüşlerine başvurabilecek, gerekirse onları duruşmaya davet ederek dinleyebilecek, yaptıkları araştırma ve incelemelerle ilgili rapor vermek suretiyle görüş ve düşüncelerinden yararlanabilecektir[101]. Aile mahkemelerindeki uzmanların görevleri 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 5,6 ve 7.maddelerinde tanımlanmıştır:

---

[99] Karagülmez, 2004, s.169

[100] Tercan, 2003, s. 29

[101] Ali İ.Özuğur, **Aile Mahkemelerine İlişkin Uygulama Sorunları**, Aile Mahkemesi Yasal Çerçevesi ve Uygulamadaki Sorunlar**,** İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2004, s. 62

a)Eşler arasındaki uyuşmazlık nedenlerinin saptanması,

b)Küçükler hakkında koruyucu, eğitici ve sosyal önlemler alınması

c)Eş ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunların saptanarak sulh ile çözümünün sağlanmasına yardımcı olurlar. Bu amaçla uzmanlar, belirlenen gün ve saatte bireysel olarak ve eşlerle birlikte, varsa çocukları ile de bireysel görüşme yapmakta hazırladıkları rapor ile hakime karar verme sürecinde görüş bildirmektedir[102].

Uzmanların görevleri hakkında şiddet ile ilgili olarak doğrudan bir atıfta bulunulmamıştır. Uzman araştırmasına gerek duyulan en önemli konular velayet, evlat edinme, evlenmeye izin davaları olarak gözükmektedir. Bununla birlikte, uzmanlar dosyaya çoğu zaman yansıtılmayan veya yansıtılamayan konularda rapor yazarak görüş bildirebilir[103]. Özellikle boşanma dosyalarına yönelik gerçekleştirilen incelemelerde uzmanlar aile içi şiddet konusunda birçok vaka ile karşılaşabilmektedir. Boşanmayla sonuçlanan aile iç şiddet olgusunun belirlenmesi son derece güç hatta kimi zaman imkansız olduğundan ve boşanma talebi ile gelen müvekkillerin çoğu zaman anlaşmazlık nedenleri arasında şiddet olgusunu belirtmediklerinden[104] bir çok boşanma davasında kadınlar 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'dan habersiz olarak ve hatta bazı durumlarda şiddete uğradığının farkında olmaksızın mahkemeye geldiğinden, uzmanların görüşmeleri

[102] Topal, 2008

[103] İ. Cılga, 2005, s.24

[104] A.Sezen, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Boşanma Davalarına Yansıması**, Layiha Dergisi, 2004, (8–9), s. 80

sırasında kadınların çeşitli şiddet olaylarına maruz kaldıkları ortaya çıkabilmektedir. Uzmanlar bu şiddet olaylarını raporlarında belirtme imkanına sahiptirler. Bununla birlikte, uzmanların sundukları görüş ve raporlarlar, hakimin kanaatinin oluşmasında etkili olmakla birlikte, hukuk yargılamasının genel hükümlerine göre hakimi bağlamamaktadır[105].

Diğer yandan, mahkemenin koruyucu, eğitici ve sosyal önlemleri bağlamında, aile mahkemesi hakimlerinin, uzman görüşlerinden de yaralanarak kişileri resmi ve özel kurum kuruluşlara (sağlık kurumuna, sığınma evlerine, meslek sahibi yaptırmalarına) yerleştirme gibi tedbirleri almaya yetkili olması[106], uzmanların aile içi şiddete uğramış kadınları toplumsal kaynaklara ve hizmetlere yönlendirilmesine imkan vermektedir. Mahkeme, yetişkin aile bireylerini aile içinde taşıdıkları yükümlülükler konusunda uyarıp uzlaştırmaya, gereğinde bunları sosyal hizmet kurumlarına, huzur evlerine yerleştirmeye, meslek edinme kursuna veya eğitim kurumuna vermeye karar verebilir[107]. Uzmanlar, bu doğrultuda, şiddete maruz kalmış kadınların sosyal hizmet kurumlarına, sığınma evlerine, meslek edinme kursuna veya eğitim kurumuna verilmesi yönünde görüş belirtebilir ve kadınların kurumlara yönlendirilmesinde veya çiftin, kusurlu eşin ya da aile bireyinin, yaşadıklarını, yaptıklarını, eylemlerinin neden ve sonuçlarını anlama ve anlamlandırma, şiddet duygusunu dizginleyebilmek için güçlü ve zayıf yanlarını

[105] Karagülmez, 2004, s.174

[106] Özuğur, 2004, s.69

[107] A. Çiftçi, İ.Biçici, **Aile Rehberi**, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005, s.46
http://www.aile.gov.tr/sabit/AileRehberi.pdf 04.03.2010

keşfetme konusunda aydınlatılabilecekleri danışmanlık tedbiri niteliğinde, aile danışmanlığına yönlendirilmesinde aktif rol oynama şansına sahiptirler. Danışmanlık tedbirine hükmedilmesi halinde, bu tedbirin uygulanması için oluşturulacak karar örneğine ilişkin bir öneri şu şekildedir: "4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun 1. Maddesinin 1. Fıkrası gereğince, ... Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'nce görevlendirilecek bir sosyal hizmet uzmanı yardımıyla ve uygun bir mekanda aile içi şiddetin nedeni, zararları ve çözümüne yönelik tedbirler konusunda kusurlu eşe (veya aile bireyi) danışmanlık tedbiri uygulanmasına;

- Sosyal hizmet uzmanının, ilgili müdürlük tarafından görevlendirilmesinden itibaren 10 gün içinde danışmanlık tedbirinin uygulanmasıyla ilgili planını hakim onayına sunmasına, hakimin onay verdiği tarihten itibaren danışmanlık tedbirinin 6 ay süreyle devamına,

- Danışmanlık tedbirinin amaca hizmet edip etmediği konusunda 2 ayda bir uzman tarafından özet inceleme raporu sunulmasına,

- Her eğitim çalışmasının tamamlanmasından sonra hangi konularda eğitim verildiğinin ve ayrıca eğitim çalışmasının aksatılması halinde davalı aleyhine tutuklama ve hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilebileceğinin davalıya tebliğiyle, tebliğ tebellüğ tutanaklarının her çalışmadan sonra düzenli olarak mahkememize gönderilmesine...karar verildi[108]".

[108] Akın, M.(2007) " Ailenin Korunmasında Dair Kanunda Belirtilmeyen Tedbirlere Hükmedilmesi vr Danışmanlık Tedbirnin Uygulanması", aktaran, Karınca(a), 2008, s.31–32

B. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun

1. Aile İçi Şiddet Kanunları

Aile mahkemeleri aile hukukunu ilgilendiren davaların yanı sıra Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulanmasından doğan davalara da bakmaktadırlar. Birçok devlet 20.yüzyılın son çeyreğiyle birlikte aile içerisinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi, şiddet uygulayan kişilere yönelik gerekli önlemlerin alınması ve şiddetin ortadan kaldırılması amacıyla, konuyla ilgili mevcut anayasa, ceza kanunu ve medeni kanun hükümlerinde düzenlemeler yapmanın yanında, aile içi şiddet alanında yaşanan gelişmelerle bağlantılı bir şekilde konuyla ilgili özel düzenlemeleri içeren kanunlar oluşturmaya başlamıştır. Aile içi şiddete işaret eden ilk kanunlar, ceza yasalarında değişikliklerle ve koruma emri düzenlemelerini içeren özel yasaların oluşturulmasıyla sonuçlanan Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de 1970'ler ve 1980'lerin ilk dönemlerinde yasalaştırılmış, 1990'ların başından itibaren ise birçok devlet kadına karşı şiddet ile ilgili yasalar kabul etmeye başlamıştır[109].

Bu yasaların sundukları önlemler uluslararası hukukta genelde "koruma emri" veya "geri durma emri" olarak bilinmektedir. Çünkü uluslararası hukukta, şiddete uğrayan kişi açısından olaya bakıldığında "koruma emri", saldıran açısından bakıldığında ise "geri durma emri" denen koruma-önleme kararları verilmektedir. Koruma emri şiddete uğrayanın korunmasına ilişkin, geri durma emri ise şiddet

[109] **Good Practices in Legislation Violence againist Women,** Report of the expert group meeting organized by United Nations Division for the Advancement of Women United Nations Office on Drugs and Crime, United Nations, Viyana, 2008, s. 3 http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/Report%20EGMGPLVAW%20(final%2011.11.08).pdf 12.04.2010

uygulayanın şiddet uyguladığı kişinin-mağdurun yanına yaklaşmamasına ilişkin kararlardır[110].

2. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun

a. Genel Bilgi

Dünya devletlerinin aile içerisinde şiddete yönelik oluşturmuş olduğu hukuki düzenlemelerin Türk Hukuk Sistemi içerisindeki paraleli olarak 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun görülebilir. Türkiye aile mahkemelerinin aksine, aile içi şiddeti düzenleyen özel bir yasasının yürürlüğe girmesi bakımından dünyadaki benzerleri ile hemen hemen aynı dönemleri paylaşmaktadır. Zira dünyadaki aile içi şiddet kanunları da genelde 90'lı yıllarda yasalaştırılmış kanunlardır[111].

Dünyadaki örneklerine benzer olarak, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, ailenin korunması ve özellikle aile içi şiddete karşı daha etkin mücadele amacıyla kamuoyunun talepleri de (özellikle akademik çevrelerin, basının ve kadın kuruluşlarının yoğun talepleri) dikkate alınarak, 14 Ocak 1998 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilerek, 17 Ocak 1998 tarih, 23233 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir[112]. Kanun tasarısıyla birlikte, Amerika

---

[110] Arın, Canan (2003), "Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve 4721 Sayılı Medeni Kanuna İlişkin Uygulama Sorunları Sempozyumu" aktaran İ.Doğan, **Kadına Yönelik Şiddet Uluslararası Belgeler, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına İlişkin Yasa ve Bu Yasada Yapılan Değişiklikler Üzerine Bir İnceleme**, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 82(3), 2008, s.1229

[111] bilgi için bakınız, http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/domesticviolence.htm 27.02.2010

[112] Uluğ, 2005, s.43

Birleşik Devletleri, Yeni Zelanda, İngiltere, İrlanda ve Norveç gibi ülkelerde uygulanan ve şiddete uğrama ihtimali bulunan kadınların mahkemelere başvurarak koruma emri alabilmelerini sağlayacak hükümler Türk Hukuk Sistemi'ne dahil edilmiştir[113]. Kanun çok kısadır ve toplam 4 maddeden ibarettir. Son iki madde yürürlük tarihi ve uygulamaya ilişkindir. Geriye iki madde kalmaktadır. Birinci madde aile içi şiddetin mağdur veya Cumhuriyet savcısının bildirmesi üzerine aile mahkemesi hakiminin hükmedebileceği tedbirleri açıklamakta, ikinci madde ise hükmedilen tedbir kararının infazını ve tedbir kararına muhalefet halinde, ihlal edene uygulanacak yaptırımı düzenlemektedir[114].

4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun yasallaşmadan önce, 4320 Sayılı Kanun'un uygulanmasında sulh hukuk mahkemeleri görevliyken, 4787 sayılı Kanun'un 9. Maddesi ile 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1.Fıkrasındaki "Sulh Hakimi" sözcükleri "Aile Mahkemesi Hakimi" olarak değiştirilmiştir[115]. Bu alanda ihtisaslaşmış mahkemelerin ve uzman kadronun görev almasının, kadınların yargıda hak arayışlarının önündeki engelleri azaltacağı düşüncesi ve 4320 Sayılı Kanun'da öngörülmüş olan önlemlerin bir ya da bir kaçını içeren koruma kararını almak görevi de aile hukuku alanında bir bütünlüğün sağlanması bu düzenlemedeki niyet olmuştur[116]. Aile mahkemesi

---

[113] Mehmet A. Uçar, **Aile İçi Şiddet ve Aile Koruma Yasası**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2003, s.149

[114] A.Akın, **Kadına Karşı Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun Açısından Konuya Bakış**, T.C. Adalet Bakanlığı, Adalet Dergisi, 30. Sayı, Ocak 2008, s.273

[115] Doğan, 2008, s.1234

[116] **Aile Mahkemeleri**, T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2003, s.26

bulunmayan yerlerde ise 4787 sayılı Kanunun 2/II. Maddesi uyarınca kanunun uygulanmasında görevli mahkeme, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca belirlenen asliye hukuk mahkemesidir[117].

Kanun'un çıkarılmasından dokuz yıl sonra 04.05.2007 günlü Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5636 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile yasanın eksik olduğu düşünülen bazı noktalarında değişikliğe gidilmiştir. 5636 sayılı Kanun, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün koordinatörlüğünde ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin hukukçu temsilcileri ile yapılan bir dizi toplantı sonucunda hazırlanan değişiklik tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda kabul edilerek, yürürlüğe girmiştir[118].

b. Kanunun Önemi ve Pratikte Sağladığı Kolaylıklar

Aile içi şiddetin en aza indirilmesi, tekrarının önlenmesi, yaptırımsız kalmaması için yapılacak şeyin, şiddetin kaçınılmaz olmadığının benimsenmesinin sağlanması, bu konudaki duyarlılık ve farkındalık bilincinin geliştirilmesi, yapılması gerekenin sınır çizmekten, yani şiddeti amacına bakarak değerlendirmekten vazgeçerek ve hiçbir şekilde olumlanmayacak şiddet biçimleri kataloğunu mümkün

[117] Karınca(b), 2008, s.27

[118] Türkiye'de Kadının Durumu, 2009, s.5

olduğunca genişletebilmektir[119]. 1998 yılına kadar aile içi şiddeti önlemeye yönelik olarak, genel normatif düzenlemeler dışında, özel bir normatif düzenlemeye Türk Hukuk Sistemi içerisinde yer verilmemiştir. Bu anlamda 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ilk spesifik normatif düzenlemedir[120]. Aile içi şiddet yasal anlamda ilk kez bu yasada kullanılmış ve bu tarihe kadar genel hükümler ile çözülmeye çalışılan aile içi şiddet, önlem alınması gereken bir olgu olarak saptanmıştır[121]. Bu bakımdan denilebilir ki, Ailenin Korunmasına Dair Kanun'la devlet, aile içi şiddetin varlığını kabul etmiş ve önlenmesi için yükümlülükler üstlenmiştir. Başka bir deyişle o tarihten itibaren kamu, genel hükümlerden ayrı olarak aile içi şiddetin kaynağında önlenmesi için tavır almıştır[122].

4320 sayılı Kanun'un yasallaşmasından önce, aile içi şiddet vakalarında uygulanabilen tek yasal araç, şiddetin mağdurunun kendisinin faile karşı yasal başvuruda bulunması, şiddeti kanıtlar nitelikte polis ve doktor raporu alınması gibi bir dizi karmaşık adımı gerektiren Ceza Kanunu uygulamaları olması nedeniyle, yasasının pratikteki önemi aile içi şiddetle baş etme de uygulanması kolay yasal

[119] Reemtsma, Jan Philipp (1998), " Vahşeti Kavramak: İnsan Zulmünü Açıklama Denemeler", aktaran, Karınca(b), 2008, s.6

[120] Filiz ve diğerleri, **4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma**, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008, s.76

[121] Erdoğan, Meral (2000), " Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Uygulaması", aktaran Uçar, 2003, s.148-149

[122] Karınca(a), 2008, s.10

kaynaklar sağlamasında yatmaktadır[123]. Örneğin, görevli aile mahkemesi, başvurunun hemen ardından, tanık ya da saldırganın dinlenmesine ve mağdurun şiddet görme olasılığını kanıtlamasına gerek olmadan koruma emrini verebilmektedir. Koruma emrinin verilmesi için mağdurun mutlaka şiddet görmesi de gerekmemekte, şiddete uğrama olasılığı da yeterli olmaktadır[124]. Kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere, şiddetin gerçekleşme olasılığının bulunması tedbir kararının verilmesi için yeterlidir[125]. Bu mağdurların tekrar şiddete uğrama olasılığını göz önüne alarak başvurunun hemen ardından tanık ya da karşı tanık dinlenmesine gerek olmadan tedbir kararı verilebilmesi anlamına gelmektedir. Nitekim, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 09.097.1998 tarih E: 1998/7229 ve K: 1998/ 8655 sayılı kararıyla şiddete uğrayan mağdurların tekrar şiddete uğrama ihtimalini göz önüne alarak başvuru üzerine tanık ya da karşı tarafın dinlenmesine gerek olmadan karar verileceğini, şiddete uğrayanların mahkemede yeniden şiddete uğrama ihtimallerini kanıtlama yükümlülüklerinin bulunmadığını hükme bağlamıştır[126].

Tedbir başvurusu bir harca tabii değildir ve alınacak tedbirlerde bir ihtara gerek yoktur[127]. Böylece, şiddete maruz kalan kişileri koruma altına alma, onları yargı işlemlerinde mali külfetten koruma[128] ve aile içi şiddete gecikmeksizin

---

[123] L.Gülçür, **A Study on Domestic Violence and Sexual Abuse in Ankara, Turkey**, Women for Women's Human Right Reprot No:4, 1999, s.2 http://www.wwhr.org/files/3_7.pdf 27.02.2010

[124] İlkkaracan, Pınar (1996), " Kadınlara Karşı Aile İçi Şiddet Konusunda Hukuki Sorumluluklar ve Koruyucu Önlemler: Uluslar arası Stratejilere Bir Bakış" aktaran Uçar, 2003, s.149

[125] Karınca(b), 2008, s.26

[126] Kararı aktaran Filiz ve diğerleri, 2008, s.88

[127] Uçar, 2003, s.155

[128] Filiz ve Diğerleri, 2008, s.20

müdahale etme amaçlanmaktadır[129]. Kanunla birlikte aile içi şiddetin meydana geldiği durumlarda yalnızca mağdurun şikayeti dikkate alınması uygulaması kalkarak, mağdurun şikayeti olmaksızın (üçüncü şahısların bildirimiyle) polis ve adalet mekanizması harekete geçebilmekte[130], böylelikle herhangi bir yurttaş herhangi bir yerde aile içi şiddet olgusunu Cumhuriyet savcısına ihbar edebilmekte ve bildirebilmekte[131] ve polis merkezine, jandarma karakoluna, cumhuriyet savcılığına ve aile mahkemesi hakimliğine masraf ödemeden başvuruda bulunabilmektedir[132].

c. Uygulanacak Usul ve Tedbirler

Kanun ile uygulanacak usuller, hem her özel nitelikli düzenlemede olduğu gibi bir kısım genel kanun niteliğindeki Medeni Kanun ile düzenlenen genel tedbirlerin somut olarak ele alındığı hükümler olması nedeniyle değerlendirilmesi gerektiği gibi, hem de var olan sistem içindeki yerinin tespiti zorunlu görüldüğünden incelenmesi gerekmektedir[133].

Kanun, hem medeni, hem de cezai hükümlere yer vermek suretiyle kanunlaştırma tekniği açısından alışılmamış bir sistematik sergilemiştir. Genel kural bir yasal düzenlemenin, ait olduğu hukuk dalına özgü esasları içermesi ve farklı hukuk dallarına ait olan esasların ise ayrı bir düzenlemeye tabi tutulması yolundadır. Bu prensip, farklı disiplinlere dahil hukuk dallarında ise öncelik ve özellikler

[129] Uçar, 2003, s.155

[130] Türkiye'de Kadının Durumu, 2009, s.30

[131] Akın, 2008, s.277

[132] Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara, s.24

[133] Uluğ, 2005, s.438-439

uygulama alanı bulur. İstisnai olarak bazı özel hukuk düzenlemelerinde cezai hükümlere rastlanırsa da, alışılmış yöntem cezai müeyyidelerin ayrı bir kanun ile düzenlenmesi şeklindedir. Örneğin, kişilik hakkı ihlali sayılan pek çok fiilin Türk Ceza Kanunu ile suç sayılmış olması gibi. Oysa 4320 Sayılı Kanun'a bakıldığında bir istisnai yasalaştırma tekniğinin benimsendiği görülür. Bu suretle Medeni Hukuk'a ilişkin bir müessese olarak hükmolunan tedbirlere aykırılık hallerine suç olma özelliği kazandıran ve ceza uygulayan kanun koyucu, hukuk mahkemesince verilecek bir karara dayanarak ceza tahakkuku olanağı tanımıştır. Yani bu kanun ile Medeni Hukuk'a ait bir müessesenin maddi şartları, Ceza Hukuku açısından oluşturulan bir suçun da maddi unsurlarını oluşturmuştur[134]. Şöyle ki; genel olarak benimsenen sistem, her yasal düzenlemenin ait olduğu hukuk dalına özgü esasları içermesi bunun dışında farklı hukuk dallarına ait olan esasların kendi içinde ayrı bir düzenlemeye tabi tutulmasıdır. Oysa 4320 sayılı Kanunun benimsediği sistem ile medeni hukuka ilişkin olarak hükmedilen bir önleme uyulmaması halinde uygulanacak olan cezai yaptırım kanunun kendi içinde düzenlenmiştir. Bu sistem ile Kanunun etkinliğinin sağlanması amaçlanmıştır[135].

Kanun genel anlamda, ailenin şiddete maruz kalan her hangi bir üyesinin, şiddetin failine karşı mahkemeye koruma emri olarak bilinen emir için

---

[134] Güven, 1999, s.19- 20

[135] Ruhi, Ahmet Cemal (2004), "Ailenin Korunmasına Dair Kanun Çerçevesinde Eş Ve Çocukların Aile İçi Siddete Karsı Korunması" Güven, Kudret (1998), "4320 Sayılı Ailenin Korunmasın Dair Kanun'un Getirdigi Hukuki Tedbirler"aktaran, B.Könezoğlu, **Aile ve Ailenin Korunması**, Yüksek Lisans Tezi, T.C Ankara Üniversitesi Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara, 2006, s.96 http://tez2.yok.gov.tr/ 29.04.2010

başvurabilmesi ve aile içerisinde şiddet uygulayan kişinin koruma emrini ihlal etmesi halinde tutuklanma ve hapis cezası almasını içermektedir[136]. Yani, yasa şiddete uğrama olasılığı olan kişilerin mahkemeye başvurarak bir koruma emri almasını sağlamaktadır[137]. Koruma emri kadının fail tarafından daha fazla şiddete maruz kalmasını önleyen mahkeme emirleridir ve şiddet uygulayan kişinin davranışlarına kısıtlama getirebilecek önlemleri koymaktadır[138]. Böylelikle aile içinde şiddet uygulayan bireyi, ortak yaşam alanından uzaklaştırarak veya diğer birtakım tedbirleri uygulamaya koyarak aile içi şiddetin önlenmesi amaçlanmaktadır[139].

Kanun ile düzenlenen tedbirler, medeni yasa ile öngörülen tedbirlerden ayrı olarak veya onların yanı sıra alınmak üzere düzenlenmiştir[140]. Medeni Kanun'da öngörülen tedbirlerden ayrı olarak ifadesiyle, ailenin korunmasının ve aile içi şiddetin önlenmesinin önemini göz önünde tutarak, konuyu genel hükümler çerçevesi dışında ayrıca ele alıp, aile içi huzurun toplum hayatında sadece aileyi oluşturan bireylere bırakılacak bir olgu olmadığını aile içi sorunların çözümünde kamu otoritesinin de konuya doğrudan müdahale etmesi gerektiğini belirten anlayışı

---

[136] Gülçür, 1999, s.2

[137] Uçar, 2003, s.149

[138] Sally F. Goldfarb**, The Legal Response to Violence against Women in the United States of America: Recent Reforms and Continuing Challenges**, Expert Paper, Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women, United Nations, Viyana, 2008, s.5 http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/expertpapers/EGMGPLVAW%20Paper%20(Sally%20Goldfarb).pdf 13.04.2010

[139] Karınca(b), 2008, s.17

[140] Uçar, 2003, s. 148

yansıtan bir biçimde düzenlenmiştir[141]. Kanuna göre, aile mahkemesi, kusurlu tarafa bir veya daha çok güvenlik önleminin uygulanmasına karar verebilecektir[142]. Örneğin şiddet uygulayan kişinin altı aya kadar yaşanılan eve gelmesi engellenebilmekte, bu süre sonunda şiddet devam ederse tekrar korunma kararı için başvuru yapılabilmektedir. Ayrıca ortak evin dışında bir yerde kalınıyorsa, bu ev veya iş yerine gelmesi de engellenebilmektedir.[143] Aile mahkemesi kusurlu eşin veya aile bireyinin;

- Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmaması,

- Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya iş yerlerine yaklaşmaması,

- Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi,

- Aile bireylerini iletişim araçlarıyla rahatsız etmemesi,

- Varsa silah ve benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesi,

---

[141] Filiz ve Diğerleri, 2008, s.147

[142] B. Erman, **Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Türk Hukukuna Etkisi**, Suçla Mücadele Bağlamında Türkiye'de Aile İçi Şiddet Ülke Çapında Kriminolojik-Viktimolojik Alan Araştırma ve Değerlendirmesi, XIII. Dünya Kriminoloji Kongeresinde Sunulan Tebliğler, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003, s.89

[143] Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara, s.21

- Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması

- Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi içi başvurması gibi bir takım farklı önlemlere başvurabilmektedir[144].

Bu önlemler, numerus clausus ilkesine göre (sınırlı sayıda) sayılmadıklarından dolayı, hakim başka hukuk kaynaklarından örnekseme yoluyla önlem uygulayabileceği gibi, her somut olaya özgü olarak yeni önlemler de yaratabilecektir[145].

aa. Şiddete veya Korkuya Yönelik Söz ve Davranışlarda Bulunmama

Kötü davranış teşkil eden hareketler, icrai nitelikte olabileceği gibi ihmali suretle de gerçekleştirilebilir. Ayrıca, bu suçun tehlike suçu olması dolayısıyla zararın meydana gelmesi şart değildir[146]. Kanunda şiddete veya korkuya dayalı davranışlarla ilgili herhangi bir açıklama ve tanımlama bulunmamaktadır[147]. Bununla birlikte, Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik içerisinde aile içi şiddet "Aile bireylerinden biri fiziksel, cinsel, ekonomik veya

[144] 4320 Sayılı Kanun, Madde.1

[145] Erman, 2003, s. 90

[146] Burhan C.Hacıoğlu, **4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunla İhdas Edilen Ailenin Korunmasına Dair Kanun'a Muhalefet Suçu Üzerine Bir Araştırma**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Erzincan, 1999, 3(1), s. 42

[147] Hacıoğlu, agm, s. 42

psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik nitelikte şiddet içeren davranışlardır". Bu yüzden, öngörülen kötü davranışlara, mağdura maddi ve manevi bakımdan eziyet veren, bedeni ve ruhsal yapısında zarar veya tehlike meydana getiren her türlü hareketi dahil etmek gereklidir[148]. Hakim, kusurlu olan eşin* diğer eşe veya çocuklara veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasını ihtar eder. Hakim kusurlu eşi uyarmadan diğer önlemlere de başvurabilir. Dolayısıyla hakim ihtarın yarar getireceğine inanmıyorsa diğer önlemlere de başvurabilir[149]. *Eray Karınca*'ya göre, diğer eşe, çocuklara veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik davranışlarda bulunulmamasına ilişkin olarak yapılan bu uyarı, 4320 sayılı Kanun'un çıkarılış felsefesine en uygun olanıdır ve hakim hemen her başvuruda öncelikle bu uyarıyı yapmalıdır. Psikolojik şiddet uygulanması halinde de, kişi üzerinde travmatik sonuçlara yol açtığından uygulanabilecek en uygun yaptırımdır. Ancak psikolojik şiddetin eyleme dönüşebileceği endişesiyle yargıçların bu durumda da evden uzaklaştırma kararı verdikleri görülmektedir[150].

[148] Uluğ, 2005, s.444 – 445

* Veya şiddet uygulayan diğer aile bireyi

[149] Uluğ, 2005, s.444

[150] Karınca(a), 2008, s.27

bb. Kusurlu Eşin Müşterek Evden Uzaklaştırılması ve Evin Diğer Aile Bireylerine Tahsisi

4320 sayılı Kanun uyarınca hakimin başvurabileceği diğer bir önlem, kusurlu olan eşin müşterek evden uzaklaştırılarak, müşterek olarak kullanılan evin diğer eşe varsa çocuklara* tahsisi ile diğer eşin çocukların oturmakta olduğu eve veya iş yerine yaklaşmamasıdır. Bu bentte sözü geçen "müşterek ev" den kasıt mutlaka aile konutu olarak birlikte oturulan, ortak yerleşim yeri olarak kullanılan ev değildir. Kusurlu eşin uzaklaştırılacağı müşterek konut, birlikte ortak yerleşim yeri olarak kullanılan konut olabileceği gibi, üye olmayan, ancak ailenin belli amaçlarla belirli bir süre ortaklaşa kullanıldığı başka konutta olabilir[151]. Diğer yandan tedbir kararına konu olan konutun, kusurlu eşin tek başına veya birlikte mülkiyeti altında ya da konuta ilişkin kira sözleşmesinin kusurlu eş tarafından akdedilmiş olması da önemli değildir[152]. İkametgah olan veya olmayan müşterek konut, kusurlu eşin tek başına mülkiyeti altında olsa veya bu konuta ilişkin kira sözleşmesinin tarafı kusurlu eş olsa dahi hakim, bu konutun diğer eş ve çocuklara geçici bir süreyle tahsisine hükmedebilecektir. Bu kanuna göre alınabilecek diğer tedbirler gibi, kusurlu eşin müşterek konuttan uzaklaştırılması önlemine yönelik kararda en çok altı ay için verilebilir. Yani geçici bir tedbir olan bu koruma tedbirinin üst sınırı altı aydır. Hakim bu tedbir için daha kısa bir süre öngörebilir. Hakim kusurlu eşi, bu tedbire aykırı davrandığı takdirde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı

---

* Veya şiddete maruz kalan diğer aile bireyi

[151] Uluğ, 2005, s.445

[152] Zevkliler, Aydın / Acabey, M.Beşir / Gökyayla, K.Emre (2000), " Medeni Hukuk", aktaran Uçar; 2003, s.157

konusunda uyarır[153]. Kusurlu eş uzaklaştırıldığı diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya iş yerlerine girer veya yaklaşırsa suç oluşacaktır. *Burhan Caner Hacıoğlu*, evin diğer eş veya çocuklara tahsis edildiği için bu tedbire aykırı hareketlerin Türk Ceza Kanunu'nun 193. Maddesindeki konut dokunulmazlığı suçuna da vücut vereceğini belirtmektedir[154].

Diğer yandan, şiddete uğrayan kişinin şiddet uygulayan eşten evden ayrı kaldığı süre boyunca nafaka talep etme hakkı vardır[155]**.** Kusurlu eşin ortak konuttan uzaklaştırılması ve diğer eş ile çocukların ev ve iş yerlerine yaklaşmaması yönünde uyarı yapılması söz konusu ise, bu uyarı ile birlikte şiddete uğrayanların yaşam düzeyleri dikkate alınarak parasal katkıya da hükmedilebilmekte ve şiddete uğrayan kişi şiddet uygulayan evden uzaklaştırıldığı süre boyunca kendisi ve çocuklarının geçimini sağlamak için nafaka ödenmesini isteyebilmektedir[156]. Böylece, şiddeti uygulayan eş veya diğer aile bireyi aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise yargıç bu konuda mağdurların yaşam düzeylerini göz önünde bulundurularak daha önce Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedilebilmektedir[157]. Bu kararı alırken hakim, mağdurun yaşam standartlarını

[153] Zevkliler, Acabey ve Gökyayla (2000), Zevkliler ve Havutçu (2003), aktaran, Uluğ, 2005 s.445–446

[154]Hacıoğlu, 1999, s. 43

[155]Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, s.21

[156]Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, s.24

[157] Doğan, 2008, s.1225

göz önünde bulundurmalı ve uygun bir geçim ödemesine karar kılmalıdır[158]. Aile mahkemesi hakimi bu tür bir uzaklaştırma kararı alındığında şiddet uygulayan ve evden uzaklaştırılan bireyin evin kira, su, elektrik, telefon, doğalgaz gibi giderlerini karşılamasına da karar verebilmektedir[159].

cc. Alkollü veya Uyuşturucu Madde Kullanmış Olarak Ortak Konuta veya İşyerine Gelmeme ve Bu Yerlerde Bu Maddeleri Kullanmama

Alkol veya uyuşturucu madde kullanan eşin ortak konuta* gelmemesi veya bu maddeleri ortak konutta kullanmasının yasaklanması da aile içi şiddeti önleyici tedbirler arasındadır. Bu tür maddeleri kullanarak aile bireylerine zarar veren, sözel, fiziksel ve cinsel taciz uygulayabilen kusurlu eşin bu maddeleri kullanmış olarak ortak konuta gelmemesi veya bu maddeleri ortak konutta kullanmamasına dair tedbir kararı verilebilir[160]. Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu madde kullanmak 404. ve devam eden maddelerde, sarhoşluk ve mütecaviz sarhoşluk halleri 571. ve 572. maddelerde ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. Ancak bu suçlardan ayrı olarak Ailenin Korunmasına Dair Kanun alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanarak ortak konuta gelmeyi veya ortak konutta bu maddeleri kullanmayı ayrı bir

---

[158] Ilkkaracan, Amado, 2008, s. 6

[159] Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, s.21

* Bu konut birlikte yaşanılan veya ayrı yaşanılan bir ev, işyeri veya gerektiğinde çocukların okulları olabilir.

[160] Uçar, 2003, s.158

suç tipi olarak kabul ettiğinden hakkında bu tedbir kararı verilen kusurlu eşin karara uymaması halinde suç oluşacaktır[161].

dd. Eşyaya Zarar Vermeme

Kanun kusurlu eşin diğer eş, çocuklar ve aynı çatı altında yaşayan aile bireylerinin mal varlığına zarar vermeme sorumluluğunu yüklemekte ve buna aykırı hareketi yasaklamaktadır[162]. Böylelikle, yasa aile bireylerinin sadece can varlığını değil mal varlığını da korumaktadır. Kusurlu eş, diğer aile bireylerinin mallarına zarar veriyorsa veya bu konuda tehdit ederek onları ciddi şekilde korkutuyorsa, örneğin diğer aile bireylerinin ellerinden eşyalarını zorla alıyorsa, ya da eşyaları tahrip ediyor, kırıyor, bozuyor, yok ediyorsa hakim tarafından tedbir kararı verilebilir[163]. Burada eşya tabiri maddi veya manevi değeri olan taşınır ve taşınmaz mal olarak anlamak gerekmektedir. Hacıoğlu'da aynı şekilde her ne kadar eşya tabiri kanunda açıklanmamış olsa bile, bunu taşınır veya taşınmaz mal olarak anlamak ve eşyanın mutlaka maddi ve ekonomik bir değerinin olmasının yanında manevi değerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği kanaatindedir[164].

ee. İletişim Araçlarıyla Rahatsız Edilmeme

---

[161] Yusuf S.Balo**, Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Uygulanması**, Aile ve Toplum Dergisi, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2003, 2(6), s. 29

[162] Hacıoğlu, 1999, s.43

[163] Zevkliler, Acabey ve Gökyayla (2000), aktaran, Uçar,2003, s. 157

[164] Hacıoğlu, 1999, s.43

Hakim eş, çocuk ve aynı çatı altındaki aile bireylerinin iletişim vasıtasıyla rahatsız edilmemesini sağlamak üzerede karar verebilir[165]. Kusurlu eş tarafından iletişim vasıtalarıyla mağdurların rahatlarını ihlal edici hareketlerin yapılması halinde bu suç oluşacaktır. Rahatlılığı ihlal edici hareketlerden maksat aile bireylerinin huzur ve sükununu bozucu, kişide üzüntü, sıkıntı ve tedirginliğe sebebiyet verecek hareketlerdir[166]. İletişim vasıtalarından maksat ise, telefon, mektup, telgraf, faks, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları veya modern elektronik iletişim araçlarından olan e-mail posta ile rahatsız etme gibi her türlü iletişim teknolojisidir. Bu vasıtalarla hakaret, sövme, tehdit, şantaj gibi suçlar işlenebileceği gibi, sürekli olarak eve telefon etmek suretiyle telefonda müzik dinletmek, küfretmek, korkutucu sözler sarf etmek, her gün mektup ve kartla eş ve çocuklarına rahatsız edici resim, afiş, korku verici figür ve semboller göndermek, radyo ve televizyon programlarında eşi ve çocuklarına sataşmak, faks veya internet aracılığı ile çalıştığı kurumlara, iş yerlerine sürekli mesaj göndermek bu tür davranışlara örnektir. Bu önleme daha çok kusurlu eşin müşterek konuttan uzaklaştırılması tedbiriyle birlikte başvurulacaktır. Ancak tek başına veya başka tedbirlerle de başvurulabilir[167].

ff. Silah ve Benzeri Araçların Genel Kolluk Kuvvetlerine Teslim Edilmesi

[165] Uluğ, 2005, s.446

[166] Hacıoğlu, Burhan Caner (1999), "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'la İhdas Edilen "Ailenin Korunmasına Dair Kanun'a Muhalefet Suçu" Üzerine Bir İncelemeaktaran" aktaran Balo**,** 2003, s.28

[167] Zevkliler, Acabey ve Gökyayla (2000), Zevkliler ve Havutçu (2003), Uaçr, M.A. (2003), " Aile İçi Şiddet ve Aile Koruma Yasası", aktaran Uluğ, 2005, s.446-447

Silah veya benzeri araçların teslimi tedbiri; hakim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması amacıyla kusurlu eşe veya şiddet uygulayan diğer aile bireyine ait olan silah veya benzeri araçların genel kolluk kuvvetlerine teslimi ve tedbir süresinin sonuna kadar adli emanete alınması amacıyla hükmedilen tedbirdir[168]. Dolayısıyla, kusurlu eşin ileride aile bireylerine zarar verme ihtimalini göz önünde bulundurarak kendisine ait silah ve benzeri araçları genel kolluk kuvvetlerine teslim edilmesi tedbirini öngörmektedir[169]. Eğer kusurlu eşin silahı veya benzeri araçları varsa ve bu araçlarla diğer aile bireylerini, diğer eşi ya da çocukları tehdit edip korkutuyorsa, hakim, kusurlu eşten bu silahları kolluk kuvvetlerine teslim etmesini ister[170]. Kusurlu eşin varsa silahlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesi gerekir, teslim etmemesi halinde taşımaya ve bulundurmaya devam etmesi durumunda bu tedbire aykırı hareket edilmiş olacaktır[171]. Öngörülen bu tedbir, sadece gerçekleşen değil, ileride gerçekleşebilecek bir zararı önlemek amacı taşıdığından önlem kavramı ile örtüşen anlamı bakımından isabetli görülmektedir[172].

gg. Bir Sağlık Kuruluşuna Muayene ve Tedavi İçin Başvurma

Muayene ve tedavi tedbiri, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması için, kusurlu eşin ve diğer aile bireyinin bir sağlık kuruluşunda

---

[168] Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik, Madde 11(1)
[169] Balo**,** 2003, s.28

[170] Uluğ, 2005. s.447

[171] Balo, 2003. s.28

[172] Güven, K. (1998), 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Getirdiğiaktaran", aktaran Uluğ, 2005, s.447

muayene ve tedavisinin sağlanması amacıyla hükmedilen tedbiri ifade etmektedir. Şiddet uygulayan kişinin tedavisini sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu İl Sağlık Müdürlüğü ve Sağlık Grup Başkanlığı tarafından Cumhuriyet Savcılığına bildirilir[*].

hh. Kanunda Öngörülmüş Tedbirlere Benzer Tedbirlere Başvurulması

Hakim, kanunda öngörülmüş olan tedbirlerden birine veya bir kaçına başvurabileceği gibi, somut olayın özelliklerini göz önünde tutarak bunlara benzer başka tedbirlerde alabilir. Burada hakime Medeni Kanun'dan farklı olarak daha geniş hareket alanı tanınmıştır. Örneğin, somut olayda kusurlu eşin davranışı çok ağır değilse, hakim, eşin konuttan uzaklaştırılması yerine, aynı evde odaların ayrılması şeklinde bir tedbire başvurabilir[173]. Bunun dışında oturulan ev kusurlu eşe ait ise ve bu eş tarafından satılması ihtimali varsa evin satılmasını önleyici önlemler de hakim tarafından alınabilir[174]. Bu hükümlerin uygulanması amacıyla öngörülen süre altı ayı geçemez ve kararda hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği hususu şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyine ihtar olunur. Bu süre tedbir kararı verilebilecek yeni bir durumun meydana gelmesi halinde hakim tarafından yeniden tedbir kararı verilmesine engel değildir. Koruma kararlarının duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden, işin niteliği

---

[*] Bilgi için bakınız: Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik, Madde.13

[173] Zevkliler, Acabey ve Gökyayla (2000), Zevkliler ve Havutçu (2003), aktaran, Uluğ, 2005, s.448

[174] Karınca(b), 2008, s.21

gereği en kısa sürede verilmesi esastır. Hakim tarafından gerekli görülmesi durumunda taraflar dinlenebilir[175].

d. Şiddet Uygulayan Kişinin Tedbir Kararını Aykırı Hareket Etmesi

Yasaların bir çoğu, ancak ciddi şiddet eylemlerinde madeni kanun hükümlerinin yanında eş zamanlı olarak ceza uygulamalarına imkan sağlamaktadır. Ceza uygulaması süreçlerinde kabul edilen yöntem genel ceza kanunlarınca sağlanmaktadır. Koruma emirlerinin ihlali cezalandırılabilir eylemler olarak kabul edilmiştir[176]. 4320 sayılı Kanun, aile içi şiddet uygulayan kusurlu eşe bir uyarıda bulunulması ve kusurlu eşin bu uyarıya uygun davranıp davranmadığının denetlenerek, uyarıya uygun davranmaması durumunda cezai yaptırım uygulanması şeklinde bir sisteme dayanmaktadır[177]. Eğer fail, kendisi hakkında hükmedilmiş bulunan önleme veya önlemlere itaatsizlik edecek olursa, tutuklanacak ve üç aydan altı aya kadar hapisle cezalandırılacaktır. Mağdurun bu konuda bir şikayeti gerekli olmadığı gibi, failin itaatsizliğine rıza gösterip göstermemesi de dikkate alınmayacaktır[178]. Kanun'a muhalefet suçu birden fazla hukuki menfaati korumaktadır. Koruma hukuki menfaat, aile bireylerinin yaşama, vücut tamlığı,

---

[175] 4320 Sayılı Kanun Madde. 1

[176] Lawyers Collective Women's Rights Initiative, **Domestic Violence Legislation and its İmplementation: An analysis for ASEAN Countries Based on International Standards and Good Practices,** United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), Bangkok, 2009, s.10 cedaw-seasia.org/docs/DomesticViolenceLegislation.pdf 27.04.2010

[177] Badur, Ertem, 2006, s.14

[178] Erman, 2003, s. 93

haysiyet ve hürriyet gibi kişilik haklarını veya malvarlığına ilişkin haklarını herhangi bir zarar veya tehlikeden korumaktadır[179].

Aile içi şiddetin ortaya çıkması durumunda konu ya kolluk birimlerine oradan savcıya ya da doğrudan savcıya intikal etmektedir. Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hali öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlamakta**,** savcının kolluğun yardımıyla hazırladığı dava dosyasına göre gerekli gördüğü durumda aile mahkemesine dava açabilmektedir. Mahkeme hakimi davayı dosya üzerinden incelemekte ve kanunun öngördüğü tedbirler ışığında kararını vererek konuyu gereğinin yapılması için infaz savcısına göndermekte, infaz savcısı ilgili kolluk birimine kararı göndererek uygulanması talimatını vermektedir[180]. Kararın uygulanmasının takibi ise kolluk kuvvetleri olmaktadır. Kolluğun izleme görevi, koruma kararının verildiği tarihte başlar. Kolluk kuvveti, koruma kararının içeriğine göre ilgililere bildirimde bulunur. Bu bildirim tutanak altına alınır ve karar süresince tedbirlerin yerine getirilip getirilmediği kontrol edilir. Bu kontrol lehine koruma kararı verilen kişinin:

a) Bulunduğu konutun haftada bir kez ziyaret edilmesini,

b) Birinci derece yakınları ile iletişim kurulmasını,

c) Komşularının bilgisine başvurulmasını,

ç) Oturulan yerin muhtarından bilgi alınmasını,

[179] Hacıoğlu, 1999, s.40

[180] Filiz ve Diğerleri, 2008, 50 ve109. sayfalar

d) Bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılmasını, içerir[181].

Koruma kararına uyulmaması halinde genel kolluk kuvvetleri, mağdurların şikayet dilekçesi vermesine gerek kalmadan re'sen soruşturma yaparak evrakı en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığı'na intikal ettirir. Cumhuriyet Başsavcılığı koruma kararına uymayan eş veya diğer aile bireyleri hakkında Sulh Ceza Mahkemesi'ne kamu davası açar. Fiil başka bir suç olsa bile, koruma kararına aykırı davranan eş veya diğer aile bireyleri hakkında ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur. Eğer koruma kararına aykırı hareket aynı zamanda başka bir suç oluşturuyorsa, sanık o suçtan ayrıca yargılanacaktır[182].

e. Kanunda Yapılan Değişiklikler ve Çıkarılan Yönetmelik

1998 yılında yürürlüğe giren 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun dokuz yıl sonra 04.05.2007 günlü Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5636 Sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır[183]. Ayrıca, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün koordinatörlüğünde, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının ve sivil toplum örgütlerinin hukukçu temsilcilerinin katılımlarıyla "Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik" hazırlanmış, 1 Mart 2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmelik ile 4320 Sayılı Kanun'da yer alan tedbirler ayrıntılı olarak düzenlenmiş, aile içi şiddet, ihbar ve şikayet gibi kavramlara açıklık getirilmiş, nafaka ve tedbir

[181] Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik, Madde. 15/3

[182] 4320 Sayılı Kanun Madde. 2

[183] Doğan, 2008, s.1229

kararlarının yerine getirilmesi ve usul işlemleri de kanun uygulayıcılara ve vatandaşlara yol gösterecek şekilde ele alınmış[184], kanunun boşlukta bıraktığı birçok alandaki düzenlemeleriyle uygulamacılara ışık tutmuştur[185].

4320 sayılı Kanunun ilk halindeki, kusurlu eş ifadesi nedeniyle korunma kararı yalnız eşe karşı istenebiliyorken, 5636 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle, kusurlu eş ifadesinin yanına "veya diğer aile bireyi" olarak ekleme yapılmıştır. Böylece Kanun'daki önlemlerin kusurlu eşin yanı sıra şiddet uygulayan diğer aile bireyleri hakkında da uygulanmasına olanak tanınmıştır[186]. Şiddet olgusunu geniş yorumlayarak aile içi şiddeti sadece eşler arası şiddet olarak algılamamak gereğinin ortaya çıkması, aynı çatı altında yaşamayan, ayrılık nedeniyle ayrı konutlarda bulunan bireyler ve evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri ve çocuklar da aile içi şiddete maruz kalabildiklerinden, aile içi şiddet mağduru kapsamının buna uygun olarak düzeltilmesi gerektiğinden[187] hareketle kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin ifadesinin kullanılması ile aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri hakkında da tedbir kararına hükmedilmesine olanak sağlanmaktadır[188]. Dolayısıyla, yasanın önceki halindeki anlatım nedeni olan ailenin "aynı çatı" altında yaşamaları koşulunun aranmasına son verilmiştir[189]. Böylece bu konuda yasanın son

[184] Türkiye'de Kadının Durumu, 2009, s.30

[185] Karınca(b), 2008, s.35

[186] Karınca(b), 2008, s.18

[187] 4320 Sayılı Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Genel Gerekçe http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=15299 04.03.2010

[188] Türkiye'de Kadının Durumu, 2009, s.30

[189] Doğan, 2008, s.1229-1230

hali “eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemece ayrılık karır verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı olarak yaşayan aile bireylerinden birinin” aile içi şiddete maruz kalması halinde bu kanun kapsamındaki tedbirleri isteme hakkının olduğu şeklindedir[190].

Asıl olan kadın ve çocukların yalnızca aile konutunda–ortak konutta korunması değil geçici bile olsa sığındıkları her yerde korunmaları olduğundan dolayı, şiddetten zarar görenlerin yalnızca aile konutunda–ortak konutta korunmaları yeterli görülmeyerek, zarar görenlerin yaşadıkları çalıştıkları veya sığındıkları yerlerde de korunmalarının gerektiği yasada yapılan başka bir değişikliktir. Değişiklikle birlikte ayrıca, zabıta sözcüğü yerine genel kolluk sözcüğü kullanılmıştır. Bundan amaçlanan belediye sınırları içerisinde polis, bunun dışındakilerde jandarma güvenlik birimleridir. Yasanın önceki kuralına göre, hakim şiddetten zarar görenlerin yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak önlem nafakasına (tedbir) karar verirken, yeni düzenlemede şiddeti uygulayan eş veya diğer aile bireyi aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise hakim bu konuda şiddetten zarar görenlerin yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak daha önce medeni kanunun hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydı ile talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir. Bir başka anlatımla hakim nafaka konusunda istemle bağlı değildir. Bunlara ek olarak değişiklik ile kanundan yararlanmak için yapılacak başvuruların ve infazı için

[190] 4320 Sayılı Kanun Madde. 1

yapılan icrai işlemlerin harca tabi olmayacağı da hükme bağlanmıştır[191]. Yetki konusunda ise herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir. Mağdurun bulunduğu, ulaşabildiği herhangi bir yer mahkemesinden istekte bulunması olanaklıdır. Aksi yönde kararlar var ise de uygulama, kanunun amacı doğrultusunda yetki kısıtlamasının aranmaması yolundadır. Taraflar arasında boşanma davası görülmekte ise, her ikisi arasındaki nitelik farkı ve şiddetin önlenmesinin acele işlerden olması nedeniyle davalar birleştirilmemelidir[192]. Nitekim Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin ikinci bölüm 6. Maddesine göre koruma kararı en az masrafla, en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer aile mahkemesinden istenebilir.

Kanun'da aile içi şiddetin ne olduğu ve hangi şiddet türlerinin aile içi şiddetin kanun kapsamın içine girdiği açıkça bildirilmemektedir. Yönetmeliğin en olumlu taraflarından birisi şiddet çeşitleri konusunda uluslararası standartlara uygun bir açıklama getirmesidir[193]. Aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla şiddet uygulayan aile bireyleri hakkında alınacak tedbirleri ve bu tedbirlerin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik içerisinde "Aile bireylerinden biri fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel,

[191] Doğan, 2008, s.1230–1231

[192] Karınca(b), 2008, s.27

[193] Kahdem, 2009

cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik nitelikte şiddet içeren davranışa maruz kalmaları hâlinde, şikâyet ve ihbar mercilerine müracaat etmek suretiyle tedbir talebinde bulunabilir" ifadelerinde geniş bir şekilde ifade edilmiştir. Uygulamada sözel şiddet, psikolojik şiddet, cinsel şiddet gibi şiddet türlerinin göz ardı edildiği ve şiddet denilince sadece fiziksel şiddetin algılanmakta olduğu göz önünde bulundurularak 14.01.1998 tarihli 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1.Maddesine şiddetin herhangi bir türü ibaresi eklenerek kanunun ruhuna uygun olan etkin korumanın sağlanması amaçlanmıştır[194]. Bu açıklama ile aile içi şiddetin hangi görünüm ve olasılıklarda görünebileceği konusunda uygulayıcılara kolaylık sağlanmıştır. Böylece sadece darp sonuçlu ve bilindik türde tıbbi rapor düzenlenebilecek olgularda koruma kararı verilmesi alışkanlığı değişebilecektir. Ayrıca toplumsal alana da işaret edilerek, aile içi şiddetin sadece konut içerisinde ve konutta yaşarken gelmediği/gelmeyebileceği belirtilmiştir[195].

C. Aile Mahkemeleri ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulamasında Yaşanan Sorunların ve Kanun Metinlerinde Bulunulan Eksikliklerinin Değerlendirilmesi

Aile içindeki duygusal, fiziksel, cinsel ve ekonomik istismar olayları hukuki açıdan yoğun olarak birer dava konusuna dönüşmektedir[196]. Aile hukukundan doğan

[194] 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Genel Gerekçe

[195] Kahdem, 2009

[196] Aktaş, Mavili Aliye (1997), "Aile İçi Şiddet ve Önleme Yolları", Aile Araştırma Kurumu (1995), "Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları", aktaran Cılga, 2002, s.52

ilişkiler, esas itibariyle özel hukuk alanına girmesine ve özel hukuk alanında devletin müdahalesi oldukça az olmasına rağmen, devletin, aile hukukuna müdahalesi özel hukuka dahil olan diğer hukuk dallarına oranla daha fazladır[197]. Bu durum, aile içi şiddetle mücadele konusunda, yıllardır yeni yasal yöntemler getirmede istekli davranılmaması, konunun hukukçular, uzmanlar, uygulayıcılar ve toplumun büyük bir kesimi tarafından ısrarla gözardı edilmesi[198] ve özel alanın dinamikleri içerisinde çözülmesini öngören bakış açısı merkezli bir tabunun aşılması anlamına gelmektedir. Aile mahkemelerinin aileyi sorun odaklı yaklaşım ile inceleyerek, belirli aile sorunlarını çözmek için hüküm verme mekanizması olarak oluşturulması[199] ve Avrupa Hukuku'na uyum süreci çerçevesinde tek amacı aile içi şiddetle mücadele olan, zayıf bireyi koruyan ve geleneksel yapıları zorlayan bazı yasaların parlamentodan geçmesiyle birlikte oluşturulan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun bu amaca yönelik gelişmelerdir[200]. Bu anlamda, aile mahkemeleri ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, aile içi şiddet mağdurlarının korunması konusunda önemli kilometre taşları olmuş, en azından topluma, bu tür şiddetin hoş görülmediği, onaylanmadığı mesajının verilmesi sağlanmıştır[201].

---

[197] Tercan, 2003, s.19

[198] Erman, 2003. s.89

[199] Cılga, 2002, s.52

[200] Erman, 2003, s. 89

[201] N.Centel, **Kadını Şiddete Karşı Korumaya Yönelik Yasa Hükümlerine Eleştirel Yaklaşım**, İstanbul Ticaret Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku ve Kadın Paneli, 2003, s.4 http://www.nurcentel.com/makaleler/kadinakarsisiddet.pdf 07.05.2010

Bu gelişmelere rağmen, uluslararası belgeler ve çeşitli ülkelerin düzenlediği aile içi şiddet kanunları incelendiğinde, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uluslararası belgelerde işaret edilen standartlara henüz ulaşamamış olduğu, Tükiye'de yapılan araştırmalar ise Kanun'un uygulama alanında çeşitli sebeplerle yeterli etkililiğin sağlanamadığını ortaya koymaktadır. Aile mahkemelerinin ise karşılaştırmalı hukuk açısından farklı ülkelerdeki mahkemeler incelendiğinde, sınırlı bir aktarma ile yetinilerek[202], alt yapısı oluşturulmadan, hakimlerin eğitimi yapılmadan, fiziki ortamları hazırlanmadan ve uzman kadrolarına gerekli atamalar yapılmadan kuruluş hizmetleri tamamlanmak zorunda kalınmış[203] olunması, aile içi şiddetin halen sıkılıkla ataerkil yargılamalar çerçevesinde değerlendiriliyor olunması, şiddetin bütüncül olarak değerlendirilmemesi ve eksik düzenleme gibi nedelerle şiddetin önlenmesi ve mağdurun korunması noktasında sahip olduğu önemli konumuna rağmen yasayla kendilerine yüklenen görevleri yerine getiremediği[204] anlaşılmaktadır.

Birleşmiş Milletler'in insan hakları organları her fırsatta kadına karşı şiddet konusundaki yasal düzenlemelerin; kolluk kuvvetlerinin kadının uğradığı şiddeti ihbar etmesini engelleyen tutumları, polis ve savcılıklar tarafından vakaların dikkate alınmaması ve şiddete uğrayan kişilerin davalarını geri çekme oranlarının yüksek olması, şiddet uygulayan kişilere yönelik kovuşturma ve mahkum etme oranlarının

[202] aktaran Cılga, 2005, s.11

[203] İ.Okur**,Aile Mahkemeleri ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar**, Hukuk ve Demokrasi Dergisi, Hukuk ve Demokrasi Kurumu, Ankara, 2003, s.24

[204]Kahdem, 2009

düşük olması, mahkemelerin bilhassa şiddete uğrayan kadınların korunmasına yönelik önlemlerde her zaman aynı kriterleri uygulayamaması, yasal yardım eksikliği, kadınların mahkemelerde yüksek maliyetlerle temsil edilebilmesi, kadınların rızaları dışında uygulamaların yapılması, şiddete uğrayan kişiye zarar verecek şekilde şiddet uygulayan ve şiddet yaşayan kadın arasında ceza davaları ve boşanma davalarında sulh sağlamaya yönelik çalışmaların yapılması gibi nedenlerle etkin bir şekilde uygulanamadığı yönündeki kaygılarını ifade etmektedir[205]. Uluslararası belgelerin altına imza atarak, belirli taahhütleri kabul etmiş olan devletler ise bu kaygılar doğrultusunda yeni kanun hükümleri ve uygulama yöntemleriyle soruna karşı yasal alanda daha iyi yanıt sunma yollarını aramaktadır. Bu bölümde, bu noktalardan hareketle, uluslararası alanda yaşanan gelişmeler ve Türkiye'de konuyla ilgili araştırmaların ortaya koyduğu noktalar dikkate alınarak, 4320 Sayılı Kanun ve onun yasal uygulayıcısı konumunda olan aile mahkemelerde varolan eksiklikler ve uygulamada yaşanılan sorunlar çeşitli ülkelerden sunulacak örneklerle karşılaştırmalar yapılarak değerlendirilmeye çalışılacaktır.

1. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun

Heisoo Shin'e göre iyi bir aile içi şiddet yasası açık bir amacı barındırmalı, tüm ilişkileri kapsamalı ve cezalandırma, koruma ve önleme adıyla anılan 3p[*] sistemini içermelidir. Ayrıca yasanın tamamen uygulanması için, bakanlıkların, yönetim, parlamento ve yargı organlarının, hükümet ve sivil toplum örgütlerinin

[205] Report of the expert group meeting, 2008, s.7

[*] Prosecution/punishment, protection, prevention

yakın ilişkileri gerekmektedir[206]. *Jean D'Cunha* ise aile içi şiddet kanunlarının gözden geçirilmesinde aşağıdaki soruların bir kontrol listesi olarak kabul edilebileceğini belirtmektedir:

- Kanun, aile içi şiddeti kadına karşı bir ayrımcılık ve bir insan hakları ihlali olarak mı görmektedir? Amaçlara yönelik açıklamalar Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) gibi uluslararası araçlara gerçekten gönderme yapmakta mıdır? Kanun CEDAW gerekliliklerindekine uygun olarak bir toplumsal cinsiyet bakış açısına göre mi düzenlenmiştir?

- Kanun, yasal yorumlamalara yer bırakmayacak ve kendine has kültürel aile içi şiddet eylemlerini dikkate alacak kapsamlı bir aile içi şiddet tanımına sahip midir?

- Kanun, etki alanı bakımından kapsayıcımıdır ve bu kapsam alanlarının anlaşılabilir bir tanımını yapmakta mıdır?

- Kanun, medeni kanun mu yoksa ceza kanunları üzerine mi oluşturulmuş veya ikisini birden içine alıyor mu?

---

[206] **Best Practices in domestic violence legislation and its implementation in the Asia-Pacific**, UNİFEM, 2009, s.2 http://www.unifemeseasia.org/docs/summary_report_Best_Practices_DVLaw_and_its_implementation_asia-pacifi.pdf 14.04.2010

- Kanun kadınların çözümlere kolayca ulaşmasını sağlayacak işlem, mekanizma ve önlemlere sahip mi?

- Kanun kadınlar için yargılama öncesi, sonrası ve başvuru sırasında kolay ve ulaşılabilir destek hizmetlerine sahip mi?

- Kanun içerisinde çok sektörlü işbirliği, eşgüdüm ve çalışma düzenlemeleri var mı?

- Kanun, yasama çalışanları ve hizmet sağlayıcıları için eğitim düzenlemelerine, önleyici tedbir olarak kamu bilincini artırıcı kampanyalar yürütülmesin ilişkine düzenlemelere sahip midir?

- Kanun, travma danışmanlığı, gibi daha sonra meydana gelebilecek şiddeti önleyici düzenlemeler içeriyor mu? Yoksa sadece basitçe barışı sağlama, arabuluculuk veya uzlaştırma üzerine mi odaklanıyor?

- Kanun, etkisi, değerlendirilmesi ve izlenmesi için bir düzenlemeye sahip mi?

D'Cunha'nın detaylı bir şekilde sunduğu ve yol gösterici olarak kabul edilebilecek bu sorular hikayenin sadece bir kısmını oluşturmaktadır. Geciken uygulamalar, ödenek ve finansman eksiklikleri ve tüm bir toplumsal cinsiyet zihniyeti ise hikayenin diğer kısmıdır[207]. Bazı durumlarda, yasal metinler olsa dahi

[207] UNİFEM, 2009, s.1-2

uygulamada sorunlar yaşanabilmekte ve *Aydeniz Tuskan*'ın belirttiği gibi hukuki düzenlemeler olmasına karşın yasaların hayata geçirilmesi ve uygulanmasında kadınlar için eşitlik anlayışının dışına çıkılmaktadır[208].

a.Kurumlararası İşbirliği Yoluyla Kanun'un Etkili Şekilde Uygulanması, Kamuoyunda Farkındalık Yaratılması ve Kanun Uygulamalarının İzlenmesi

Bir aile içi şiddet kanununda varolması gereken önemli noktalardan birisi, aile içi şiddet konusunda kamu farkındalığını artırmayı amaçlayan eğitimleri sağlıyor olmasıdır[209]. Ayrıca, ulusal eylem planı veya stratejilerini içeren kapsamlı bir politika çerçevesine sahip yasamalar etkili bir şekilde uygulanmaya daha yakındır[210]. Birleşmiş Milletler Aile İçi Şiddet Özel Raportörü *Radhika Coomaraswamy* 1996 tarihli Aile İçi Şiddet Üzerine Model Yasama Çerçeve isimli raporunda bu noktaya işaret ederek, aile içi şiddet yasasının toplumda daha fazla anlaşılırlık kazandırma çalışmalarına yer vermesi ve şiddetin ortadan kaldırılması konusunda toplumun katılımını sağlaması gerektiğine değinmektedir[211].

---

[208] Aydeniz A.Tuksan, **İnsan Hakları Bağlamında Kadın Hakları**, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul, 2009, 83 (2), s.757

[209] Lawyers Collective Women's Rights Initiative, 2009, s.XI

[210] Report of the expert group meeting, 2008, s.17

[211] R.Coomaraswamy, **A Framework for Model Legislation on Domestic Violence**, United Nations Economic and Social Council, 1996 http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/0/0a7aa1c3f8de6f9a802566d700530914?OpenDocument 24.04.2010

Çeşitli araştırmalar, 4320 sayılı Kanun'dan bilgi sahibi olanların ve yararlananların oranının hala çok düşük olduğunu[212], yasanın çıkarılmasından uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen, kadınların bu kanundan hala haberleri olmadığını[213] ortaya koymaktadır. İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi Sosyal ve Kriminolojik Araştırmalar Çalışma Grubu tarafından 2003 yılında yapılan Kadına Yönelik Şiddet Konulu Araştırma Raporu'na göre, evli veya evlilik tecrübesi yaşamış kadınların %57.43'ü kanundan haberdar değildir[214]**.** *Ali Kemal Yıldız'ın* 2003 *yılında* Türkiye genelinde 1133 kişi ile gerçekleştirdiği alan araştırmasının sonuçları, birçok kimsenin yasal haklarını bilmemekte ve bu nedenle de çaresizlik içinde, bu tür eylemlere yönelik herhangi bir girişimde bulunmamakta[215] olduğunu ortaya koymaktadır. *Sultan Ayaz ve Şengül Yaman Efe*'nin 2006 yılında Ankara kale bölgesinde yaptıkları çalışmalarında, 15 yaş ve üzeri kadınların, Yeni Türk Medeni Kanunu, Yeni Türk Ceza Kanunu ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un kadın sağlığını ilgilendiren bölümlerine ilişkin bilgi düzeylerinin çoğunlukla yanlış ya da yetersiz olduğu belirlenmiştir[216]. 2006–2007 yılları arasında gerçekleştirilen ve toplam 18 ay süren, TÜBİTAK'ın Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu tarafından desteklenen ve Ayşe Gül Altınay ile Yeşim Arat tarafından yapılan "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet" konulu niteliksel araştırma ve alan araştırmasına göre, kanundan haberi olmayanların oranı, Türkiye ortalamasında %42,8, Doğu'da ise %65'tir[217]. 2008 yılında

[212] Karınca(a), 2008, s.20

[213] Uluğ, 2003, s.455

[214] Ayan, S. (2004), " Evlilik Birliğinin Korunması", aktaran Özel, Tatar, 2008, s. 63

[215] Yıldız, 2003, s.81

[216] Ayaz, Efe, 2007, s.69

[217] Altınay, Arat, 2008, s.96

Aile Araştırma Kurumu'nun yaptığı araştırma verilerine göre, kırsal bölgelerde yaşayanların aile içi şiddetten korunmaya yönelik başvuru oranları düşüktür, kişilerin büyük bir çoğunluğu kanun hakkında hiçbir bilgiye sahip değildir, hatta böyle bir kanununu varlığından haberdar değildir. Kanuna yönelik bilinirlik ve farkındalık o kadar düşüktür ki, aile bireyleri şiddete maruz kaldıklarında sadece karakola başvurabileceklerini bilmektedirler[218]. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 2008'de "Türkiye'de Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet" araştırmasında ise eşi veya birlikte olduğu kişilerden fiziksel veya cinsel şiddet görmüş kadınların yaşadıkları şiddet sonucu polise, jandarmaya, hastaneye, savcılığa, avukata, toplum merkezine, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na veya belediyeye başvurup başvurmadıkları sorulmuş, bu kişilerin büyük bir çoğunluğu (%92) bu kurum ve kişilerden hiç birine başvurmadığını belirtmiştir[219]. Çalışmalar, 4320 Sayılı Kanun'un uygulamaları hakkında toplumda varolan genel bilgi eksikliği yanında, şiddet türleri konusundaki bilinç ve farkındalığın da yeterli düzeyde olmadığını, şiddet tanımından yalnızca fiziksel şiddetin algılamakta[220] olduğuna işaret etmektedir. Örneğin, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 2008 yılında gerçekleştirilen araştırmasında, eşi veya birlikte olduğu kişi tarafından şiddete maruz kalan kadınların yaklaşık yarısı yaşadıkları şiddeti ilk kez bu araştırma sırasında yapılan görüşmelerde görüşmecilere anlatmışlardır[221]. Bu araştırma sonuçları, yürürlüğe girmesinden bu yana on yıldan

[218] Filiz ve diğerleri, 2008, s. 121-122

[219] Jansen ve diğerleri(a), 2009, s.23

[220] **V.Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri Komisyon Kararları**", T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008, s.48 http://www.aile.gov.tr/index/index/konu/10 24.04.2010

[221] Jansen ve diğerleri(a), 2009, s. 22

fazla bir zaman olmasına rağmen, 4320 Sayılı Kanun'un yeterince tanınmadığı, dolayısıyla yeterince etkili bir şekilde uygulanmadığı[222], kırsal bölgelerde daha fazla olmakla birlikte Türkiye genelinde ciddi anlamda bir tanınma ve aile içi şiddete yönelik farkındalık yaratma sorununun olduğuna işaret etmektedir. *Sahra Mutlu Kavas'*a göre, yasanın tanıtımı hakkında güçlü ve etkili devlet politikaları gerekmektedir[223].

Türkiye'de "Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi" amacıyla kurulan komisyon raporunu takiben, kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için alınması gereken önlemler ve sorumlu olacak kuruluşların belirlendiği 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelge'sinde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetlerinin önlenmesi konularında genelge ile koordinatör kurum olarak belirlenmiş ve müdürlüğe kadına yönelik şiddetle mücadele ulusal eylem planı hazırlama sorumluluğu verilmiştir. Ayrıca söz konusu genelge gereğince, sorumlu devlet bakanı başkanlığında "Kadınlara Yönelik Şiddet İzleme Komitesi" kurulmuştur[224]. Fakat 4320 Sayılı Kanun metni içerisinde, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne veya başka bir kurum veya kuruluşa bir koordine edici olarak değinilmemiş, yasanın tanıtımı, yasa hakkında kamuoyunda farkındalık yaratılması, yasanın etkili bir şekilde uygulanması

---

[222] Akın, 2008, s.273

[223] Sahra M.Kavas, **4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasanın Getirdikleri**, Eskişehir Barosu Dergisi, Eskişehir, 2003/2, s. 33

[224] Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010, s.14

için devletin üzerine düşen roller, devletin sivil toplum kuruluşları ile gerçekleştireceği çalışmalar ve bu çalışmaların sonuçlarının izlenmesi gibi hükümler yer almamaktadır. Oysaki çeşitli ülkelerin, aile içi şiddet kanunlarının konuya yönelik olarak düzenlediği kapsamlı hükümler göstermektedir ki, değişik bakanlıklar, yasama, yürütme ve yargı, hükümet ve sivil toplum kuruluşları, hastaneler, danışma merkezleri, karakollar, sığınaklar ve yerel yönetimler arasında sıkı bir iletişim olmalıdır[225].

Venezuela Kadın ve Aileye Yönelik Şiddet Kanunu'nda (1998), Ulusal Kadın Enstitüsü'ne kadına karşı şiddet konusundaki politika ve programlar ile ilgili görevler verilmiştir. Kanuna göre, devlet ve yerel yönetimler kadına karşı şiddetin önlenmesi ve konuya dikkat çekilmesi için ulusal kadın enstitüsü ile birlikte çalışmalar yapacaktır. Kitle iletişim araçları, Ulaşım ve İletişim Bakanlığı, kadın ve aileye yönelik şiddetin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına yönelik mesaj ve programların yayınlara etkili bir şekilde dahil edilmesinden sorumludur. Ayrıca Eğitim Bakanlığı, eğitim plan ve programlarına, genel anlamda cinsiyetler için eşit fırsatlar sunulması temasını ekleyecektir[226].

Malta Aile İçi Şiddet Kanunu (2005) kapsamında oluşturulan "Aile İçi Şiddet Komisyonu" aile içi şiddetin tüm yönleriyle ilgili olarak bakanlığa tavsiyelerde

---

[225] H.Shin, **Combating Domestic Violence from CEDAW Perspective,** slayt.12 http://unifem-eseasia.org/newsroom/UNIFEM_luanches_pub_bestpractices_on_domesv.html) 03.02.2010

[226] **Ley Sobre la Violencia Contra la Mujer y la Familia**,Venezuela, 1998, Madde. 8-9-12 http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/venezuela.dv.98.htm 30.03.2010

bulunacağı ve aile içi şiddetin, sonuçlarının ve bu şiddeti azaltma yollarının anlaşılması ve konuya yönelik farkındalığın artırılması, aile içi şiddetin araştırma gerektiren alanlarının belirlenmesi, şiddete maruz kalanlar ve şiddet uygulayanlar ile alakalı kamu ve özel kuruluşların müdahalelerini kolaylaştırma ve aile içi şiddeti görünür kılmada stratejiler geliştirilmesi, kamuoyunun aile içi şiddetin tüm yönleriyle ilgili olarak eğitilmesi, kamu, özel sektör ve aile içi şiddete karşı eylem halindeki diğer kuruluşların arasındaki iletişimin kolaylaştırma yollarının belirlenmesi, sosyal destek dahil aile içi şiddet konusunda hizmet sunan kamu ve özel sektör eylemlerinin ulusal düzeyde etkili şekilde eşgüdümünün sağlanması için yöntemler sunmakla görevlendirilmiştir[227].

Kıbrıs Aile İçi Şiddet Kanunu (2000) altında aile iç şiddeti önleme amacıyla oluşturulan Danışma Komitesi'nin görevlerinden birisi kamunun ve özel konferanslar, seminerler ve eğitimler gibi medyaları kullanan kişilerin bilgilendirilmesi ve aydınlatılması için gerekli tüm adımları atmak ve bunların etkililiğimi takip etmektir[228].

Bulgaristan Aile İçi Şiddete Karşı Koruma Kanunu'na (2005) göre, yasanın yürürlüğe girmesinden sonraki altı ay içerisinde İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim ve Bilim

---

[227] **Domestic Violence Act,** Malta, 2005, Madde. 4
http://docs.justice.gov.mt/lom/Legislation/English/Leg/VOL_15/Chapt481.pdf 30.03.2010

[228] Law which Provides for the Prevention of Violence in the Family and Protection of Victims, Kıbrıs, 2000, Madde.7
http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/cypus.domviolence.00.pdf 24.04.2010

Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve diğer bakanlıklar, aile içi şiddeti önleme ve aile içi şiddetten koruma programı geliştireceklerdir[229].

Moldova Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Kanunu'nda (2008) aile içi şiddetin önlenmesi ve aile içi şiddetle mücadele edilmesi konusunun dayandığı ilkelerden birisi olarak, kamu yönetim makamlarının sivil toplum ve uluslarası kuruluşlarla gerçekleştireceği işbirliği gösterilmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerden, alanda çalışan dernekler, sendikalar, işveren birlikleri gibi hükümet dışı örgütlerle ve uluslarası kuruluşlarla sosyal ortaklık geliştirmeleri beklenmektedir[230].

Lüksemburg Aile İçi Şiddet Kanunu (2003) kapsamında kadına yönelik şiddet alanındaki meslek elemanları arasında oluşturulacak olan işbirliği komitesinin görevlerinden birisi Kanun'un 1 ve 2. maddelerinin uygulmaya konulmasının uygulamada yaşanan sorunların incelenmesidir[231].

Uruguay Aile İçi Şiddet Kanunu'nun (2002) 7. Bölümü Aile içi Şiddetin Önlenmesi ve Mağdura Yönelik Bütüncül Hizmetlerin İlerletilmesi başlığını

---

[229] **Law on Protection against Domestic Violence**, Bulgaristan, 2005, Kısım 3, Bölüm 3, Son Hükümler No:2
www.stopvaw.org/.../Protection_Against_Domestic_Violence_Act_BG.doc 24.04.2010

[230] **Law on Preventing and Combating Family Violence, Moldova, 2008,** Unofficial Translation Prepared by the osce Mission to Moldova, 2008, Madde.5 ,8
http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/Moldovan%20law%20on%20family%20violence%20_EN.pdf 18.04.2010

[231] **Loi Sur la Violence Domestique**, Grand-Duché de Luxembourg, 2003, Madde. 4
http://www.legilux.public.lu/leg/a/archives/2003/0148/a148.pdf 18.04.2010

taşımaktadır. Başlık altındaki bulunan 22. Madde devletin aile içi şiddeti önleme, ortadan kaldırma ve yaptırımda bulunma konularında gerekli tüm önlemleri alması ve mağdurlara bütüncül desteği teşvik etmesi gerektiğini açıklamaktadır. 24. ve 29. Maddeler arasında ise, Eğitim ve Kültür Bakanlığı etrafında kurulacak olan ve Eğitim ve Kültür, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları, Ulusal Çocuk Enstitüsü, Yargı Erki, Kamu Eğitimi Ulusal İdaresi ve İdareciler Kongresi'nden bir temsilcinin ve aile içi şiddetle mücadele alanındaki sivil toplum örgütlerinden üç temsilcinin bir araya gelmesinden oluşan Ulusal Aile İçi Şiddet ile Mücadele Danışma Kurulu'ndan detaylı şekilde söz edilemektedir. Buna göre Kurul'un, kanunun uygulanmasının izlenmesi, aile içi şiddete karşı ulusal düzeyde plan düzenlenmesi, aile içe şiddete karşı sektörel politikaların koordinasyonunun artırılması, aile içi şiddetin ulusal düzeydeki durumu hakkında yıllık rapor hazırlanması, aile içi şiddet ile bağlantılı olan program ve yasa tasarıları hazırlanma aşamasında görüş bildirme gibi birçok amacı vardır[232]. Paraguay Aile İçi Şiddet Kanunu'nun (2000), Devletin Yükümlülükleri başlıklı 9. Maddesinde, Cumhuriyet Başkanlığı Kadın Sekreterliği, Kanun'un uygulamalarının takip edilmesi ve değerlendirilmesi görevi verilmiştir[233].

Arnavutluk Aile İlişkilerindeki Şiddete Karşı Önlemler Kanunu'nda (2007) öncelikli sorumlu olan makamının Çalışma, Sosyal İşler ve Eşit Fırsatlar Bakanlığı olduğu, bunun yanında, yerel hükümet birimleri, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı

[232] **Ley No. 17.514: Domestica Violencia**, Uruguay, 2002, Madde. 22–29 http://sip.parlamento.gub.uy/leyes/AccesoTextoLey.asp?Ley=17514&Anchor= 24.04.2010

[233] **Ley Contra la Violencia Domestica**, Paraguay, 2000, Madde.9 http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/paraguay.dv.00.htm 18.04.2010

ve Adalet Bakanlığının diğer sorumlu bakanlıklar olduğu belirtilmiş ve aile içi şiddetin mağdurlarına yönelik bakım ve koruma anlamında ulusal programlar geliştirilmesi, bu anlamdaki projelerin finanse edilmesi, kanunun uygulanmasındaki aktörlerin eğitilmesi, aile içi şiddetin boyutuyla ilgili istatistiklerin toplanması, polis merkezlerinde özel birimlerin kurulması gibi ve daha birçok görev ve sorumluluk ilgili olduğu kurumlar ile birlikte ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir[234].

Gürcistan Aile İçi Şiddetin Önlenmesi, Aile İçi Şiddet Mağdurlarının Korunması ve Desteklenmesi Kanunu'nun (2006) amaçlar bölümündeki kısımlardan biri, aile içi şiddetin önlenmesi ve ortadan kaldırılması için ilgili kuruluşlar arasında işbirliğini sağlanmasıdır. Bunun yanında aile içi şiddetin önlenmesi ve önleyici tedbirlerin uygulanması maddelerinde, devletin ve diğer mekanizmaların rolleri ve aile içi şiddet ve insan haklarının korunması alanında paydaşlarla geliştirilecek ortak projeler ve bunların uygulanmasına yer verilmektedir[235].

Şili Aile İçi Şiddet Yasası'nın (1994) 3(a) Maddesi şiddeti artıran, teşvik eden ve devam ettiren davranışların nasıl değiştirilebileceğiyle ilgili olarak okul müfredatının aile içi şiddeti hakkında içerikleri kapsaması gerektiğini belirtmektedir. Brazilya Maria de Penha Kanunu'nun (2006) 8. Maddesi medyanın aile içi şiddeti

---

[234] **Law on Measures Against Violence in Family Relations**, Arnavutluk, 2006, Madde: 5-8 http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/Albanian%20DV%20law.pdf

[235] **Law of on the Prevention of Domestic Violence, Protection and Assistance of Victims of Domestic Violence**, Gürcistan, 2007, Madde. 2 http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/DV%20law%20changes%20saved.pdf

meşrulaştıran ve özendiren basmakalıp rolleri sunmamasını istemektedir[236]. Moldova Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Kanunu'nunda ise öğretmenlerin aile içi şiddet konusunda eğitilmesinin sağlanması öngörülmüştür[237].

Aile içi şiddet kanunlarının uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi, devletin yasal zorunluluklara bağlılığını ortaya koymak, iyi örneklerin sunulmasını sağlamak ve yasadaki boşlukları tespit etmek için kritik öneme sahip[238] olan diğer bir noktadır. 4320 sayılı Kanun hükümlerinde, devletin bu sorumluluğuna yönelik herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Tayland Aile İçi Şiddet Mağdur Koruma Kanunu (2007), Toplumsal Gelişim ve İnsan Güvenliği Bakanlığı'nı yıllık olarak açılan aile içi şiddet dosyaları, çıkarılan koruma emirleri ve ihbar edilen şiddet vakaları gibi konularda rapor düzenlemekle görevlendirmiştir[239]. Malta Kadına Karşı Şiddet Kanunu, kurulan Aile İçi Şiddet Komisyonu'nun, mahkemeler, savcılar, yasa uygulama görevlileri, sağlık personeli, sosyal hizmet uzmanları ve diğer kurum ve kuruluşların aile içi şiddet mağdurlarının kimliklerinin korumada kullanılmasına yönelik veri toplanması için kapsamlı ve eşgüdümlü bir rapor hazırlamasını bu komisyonun görevlerinden biri olarak belirlemiştir[240]. Guatemala Kadın Öldürme ve Kadına Karşı Diğer Şiddet Türleri Kanunu'na (2008) göre Ulusal İstatistik Ofisi

---

[236] Law on Intrafamily Violence, Chile,1994 / Maria da Penha Law, Brazil, 2006, aktaran Report of the expert group, 2008, s.33,34.

[237] Law on Preventing and Combating Family Violence, Moldova, 2008, Madde.8

[238] Lawyers Collective Women's Rights Initiative, 2009, s.XI

[239] Act on Protection of Victims of Domestic Violence, Thailand, 2007, aktaran Lawyers Collective Women's Rights Initiative, 2009, s.30

[240] Domestic Violence Act, Malta, Madde. 4

kadına karşı şiddet hakkındaki verileri toplama ve konu hakkında göstergeler geliştirmekle yükümlüdür[241]. Moldova Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Kanunu'nda ise belirtilen merkezi yönetim mercilerinin sorumluluklarından birisi aile içi şiddet dosyalarının toplumsal cinsiyet kriterlerine göre belirlenmesi, kayıt altına alınması ve raporlaştırılması için gerekli usulleri oluşturmaktır[242].

b. Aile İçi Şiddet Gören Kadınların Yasal Kaynağa Ulaşımı ve Şiddet Görenlere Kanun Kapsamında Sunulan Hizmetler

Sadece aile içi şiddet eylemlerini yasaklayan, bu eylemlere karşılık yaptırımlar öngören ve şiddete uğrayan kişinin uğradığı zararın telafisi yönünde haklar sunan kanunların yürürlüğe koyulması yeterli değildir. Bunların yanında, kadınların uğradıkları insan hakları ihlali hakkında etkili bir şekilde şikayetçi olabilmelerini sağlayan bir yargı sisteminin kurulması ve kadınların kendilerini korumak için düzenlenen sisteme kolaylıkla ulaşabilmeleri de aynı ölçüde önemlidir [243].

Araştırmalar, aile içi şiddet gören kadınların çeşitli sebeplerle 4320 Sayılı Kanun'un sunduğu haklarına kolayca ulaşamadıklarını göstermektedir. Öncelikle, Türk ailelerin çoğunda ailenin ekonomik yönetimi halen kocanın/babanın

[241] Law against Femicide and other Forms of Violence against Women, Guatemala, 2008, aktaran Report of the expert group, 2008, s.24

[242] Law on Preventing and Combating Family Violence, Moldova, 2008, Madde.8

[243] Vesna N. Ristanović, M. Dokmanović, **International Standards on Domestic Violence and Their Implementation in the Western Balkans**, Prometej, Belgrade, 2006, s.94-95 stopvaw.org/.../Intl_Standards_on_DV_and_Implementation_in_Western_Balkans.pdf 24.10.2010

sorumluluğunda ve yetkisinde bulunduğundan, kocanın ekonomik tehditleri, mağdurun hukuksal korunmadan yararlanma talebini engelleme yönünde ciddi bir unsur olmaktadır[244]. *Alev Sezen*'in araştırmasına göre, Türkiye şartlarında şiddete maruz kalan eş haklarını bilse dahi, sosyal, kültürel ve ekonomik eşitsizlikler sebebiyle bu hakları tam olarak kullanamamaktadır[245]. *Nazan Moroğlu*'na göre şiddete maruz kalan kadın, ekonomik bakımdan güçsüz olması, bir işte çalışmaması dolayısıyla cesaretinin olmaması, iddiasının ciddiye alınmayacağı korkusunu taşıması ya da saldırganın cezalandırılmayacağı ve şiddetin tekrarlanacağı endişesi içinde olduğundan dolayı şiddet uygulayan eşe karşı şikayet başvurusunda bulunmamaktadır[246]. *Zeynel Kangal*'ın araştırmasında, araştırmaya katılan ve gördüğü şiddet nedeniyle şikayet etmeyi düşünmediğini belirten 88 kişiden, 39'u kendisine cebir uygulanmasından korkmasını, 8'i terk edilmekten/boşanmaktan çekinmesini, 29'u kişi çocukları düşünmesini, 15'i kişi komşu akrabaların tutumu şikayet etmeme nedeni olarak göstermiştir[247]. *Emre Yanıkkerem ve Aynur Saruhan*'ın 15-49 yaş arası evli kadınlar ile gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçlarına göre ise, kadınların %91.01'i ekonomik destek yokluğu nedeni ile şiddet ortamında yaşamaya devam ettiklerini, eşlerden korktukları için şiddet ortamında yaşamaya devam

---

[244] Erman, 2003, s.91

[245] Sezen, 2004, s.66

[246] N. Moroğlu, **Kadina Yönelik Şiddet ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun**, Aile Mahkemesi Yasal Çerçevesi ve Uygulamadaki Sorunlar, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, , 2004, s. 98

[247] Zeynep T. Kangal, **Türk Toplumunun Aile İçi Şiddete Bakışı**, uçla Mücadele Bağlamında Türkiye'de Aile İçi Şiddet Ülke Çapında Kriminolojik-Viktimolojik Alan Araştırma ve Değerlendirmesi, XIII. Dünya Kriminoloji Kongeresinde Sunulan Tebliğler, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003, s. 17-18

ettiklerini söyleyen kadınların oranının ise %77.1 olduğu, bunun dışında çocuklar için endişe duymalarının bir diğer neden olduğu ortaya çıkmıştır[248].

Bu araştırmalar, kadınların yasal kaynaklara ve çözümlere ulaşımının önünde sosyal ve ekonomik etmenlerin engelleyici bir rol oynadığına, şiddete uğrayan kadınların, yasal hak arayışlarını teşvik edecek destek hizmetlerine ihtiyaç duyduklarına ve aile içi şiddet kanunlarının bu tür destek önlemlerini düzenleyici hükümleri içermesi gerektiğine işaret etmektedir. 4320 sayılı Kanun metninde, şiddet uygulayan eş veya aile bireyinin bir sağlık kuruluşuna muayene ve tedavi için başvurması ve Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelikte ise bu başvuru, tedavi ve sonuçların takibi ile ilgili maddeler yer almakta, fakat aile içinde şiddete uğrayan kişiye yönelik, sosyal, psikolojik, tıbbi, hukuksal ve benzeri destek hizmetleri sunulacağına dair herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Koruma emirleri aile içi şiddet konusunda mevcut olan en etkili kanun yolları arasında olmakla birlikte, bu emirlerin her derde deva olan bir ilaç olduğu söylenemez[249]. Bu yüzden, koruma emirlerinin kadına yönelik destek hizmetleri ile güçlendirilmesi gerekmektedir. Kanun, destek hizmetlerine ulaşımı doğrudan bir hak olarak kabul edebilir, destek hizmetlerine ulaşımı kolaylaştırmak için destek hizmeti sunan görevlilere yönelik sorumluluklar belirleyebilir veya uygulama ve eşgüdümlü bir çözüm sunmak için

[248] E.Yanıkkerem, A.Saruhan, **15–49 Yaş Arası Evli Kadınların Aile İçi Şiddet Konusunda Görüşlerinin ve Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi,** MN Klinik Bilimler ve Doktor, Medical Network Yayıncılık, Ankara, 2005, 11(2), s. 201

[249] Goldfarb**,** 2008, s. 6

politika oluşturma veya eylem planları geliştirme yoluyla destek hizmetlerine ulaşımı kolaylaştırabilir[250].

Birleşmiş Milletler Aile İçi Şiddet Model Yasa Çerçevesi'ne göre şiddetten kurtulan kadınlara yönelik sunulan hizmetler iki grup halinde toplanabilir. Kadının hızlı bir şekilde hastaneye ulaştırılması, sığınığa yerleştirilmesi ve kadına yasal danışmanlık verilmesi gibi 72 saat içerisinde gerçekleştirilebilecek kriz müdahalesi hizmetlerini içeren acil olarak nitelendirilebilecek önlemler ve danışmanlık, meslek eğitimi ve kadınların gerekli yerlere yönlendirmeleri gibi uzun dönemi hedefleyen ve ücretsiz verilmesi gereken hizmetler[251].

Ahmet Cemal Ruhi, 4320 Sayılı Kanun'un sosyal yönünün zayıf olduğunu savunmaktadır. Tedbir kararına muhalif hareket ederek aile içi şiddet uygulayan kişi hakkında kamu davası açıldıktan sonra, yapılan yargılama neticesinde kişi para cezasını ödemediği gibi, paraya çevrilebilir herhangi bir mal varlığı olmaması nedeniyle bu para tahsil edilememekte, ayrıca bu kişinin hapis cezasına çarptırılarak ceza evine gitmesi durumunda, şiddet gören kişi şiddete uğramaktan kurtulmakta fakat açlıkla karşı karşıya kalmaktadır[252]. Bu doğrultuda, mahkemeler uzaklaştırma kararının etkin bir şekilde uygulanamayacağı inanmakta veya uygulansa bile fakirlik, işsizlik gibi sosyal gerçekler ile aile yapısından dolayı bu tür kararların aileyi daha

[250] Lawyers Collective Women's Rights Initiative, 2009, s. XI.

[251] Lawyers Collective Women's Rights Initiative**,** 2009, Bölüm: 1, s.10–11

[252] Ahmet C. Ruhi, **Ailenin Korunmasına Dair Kanun Çerçevesinde Eş ve Çocukların Aile İçi Şiddete Karşı Korunması**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Erzincan, 2004, 8(1–2), s. 561–562

zor duruma düşürebileceğini düşünmekte ve dolayısıyla evden uzaklaştırma yerine uyarı tedbiri kararı ile yetinilmektedir[253]. Bu durumun farkında olan şiddete uğramış kadın ise şikayette bulunmaktan vazgeçme eğiliminde olmaktadır. Böyle bir durumda belirlenen süre zarfında kişi ve ailesinin her türlü ihtiyaç ve giderlerinin hakim kararı gereğince Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu veya devlet tarafından kurulacak sosyal yardımlaşma ve dayanışma müesseseleri tarafından karşılanabilir[254].

Çeşitli ülkeler aile içi şiddet kanunlarında kadınlara ekonomik ve sosyal destek sağlayacak hükümlere yer vermiş, devlete ve devletin desteği ve işbirliğiyle resmi ve gönüllü kuruluşlara bu alanda sorumluluklar yüklenmesini sağlamıştır. Örneğin, Gana Aile İçi Şiddet Kanunun (2007) 29. bölümü Aile İçi Şiddet Mağduruna Destek Fonu'nu düzenlemektedir. Fon, bireylerin, örgütlerin ve özel sektörün gönüllü desteğini almakta, aile içi şiddete uğrayanların temel ihtiyaçlarının giderilmesi, rehabilitasyon ve sosyal katılımlarının yeniden sağlanması, sığınakların inşa edilmesi, rehabilitasyon ile ilgili kişilerin eğitilmesi ve kapasite oluşturulması gibi amaçlarla kullanılmaktadır[255].

Filipinler Aile İçi Şiddet Kanunu'na (1998) göre, Sosyal Refah ve Kalkınma Dairesi aile içi şiddet mağdurları için sığınaklar, danışma ve rehabilitasyon

[253] Filiz ve diğerleri, 2008, s.94

[254] Ruhi, 2004. s.562

[255] Domestic Violence Act, Ghana, 2007, aktaran Report of the expert group, 2008, s. 37

programları oluşturmakla görevlidir[256]. Bosna Hersek Aile İçi Şiddetten Korunma Kanunu (2005) 13. Maddesine göre, aile içi şiddet gören kişilere geçici olarak sığınaklardan ve nafaka fonunundan yararlanma imkanı sunulmaktadır[257]. Bulgaristan Aile İçi Şiddete Karşı Koruma Kanunu, devletin aile içi şiddet mağdurları için sığınaklar, rehabilitasyon ve diğer hizmetleri oluşturmasını zorunlu kılmakta, kanunun 5. ve 6. maddeleri meslek elemanlarının eğitimi ve mağdurlar için hizmet sağlanmasını düzenlemektedir. Yasanın son maddesi ise, mağdurların korunması için devleti, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler ile işbirliğini desteklemekten ve uygulama için yönetimler arası bir mekanizma oluşturmaktan sorumlu kılmaktadır[258].

Slovenya Aile İçi Şiddeti Önleme Kanunu'nun (2008) 17. Maddesi sivil toplum örgütlerine ayrılmıştır. İki alt başlığı olan bu maddede mağdurların korunması ve sivil toplum kuruluşlarının yetkili kuruluşlar ile gerçekleştirecekleri işbirliği gibi rollerinden söz edilmektedir[259]. Moldova Aile İçi Şiddetle Mücadele ve

---

[256] **An Act Defining Domestic Violence and Providing Penalties Therefor,** Filipinler Cumhuriyeti, 1998, Bölüm.7 http://erbl.pids.gov.ph/listbills.phtml?id=186 31.03.2010

[257] **Law on Protection from Domestic Violence**, Bosna Hersek Federasyonu, 2005, Madde. 13 http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/bosnia.domesticviol.05.pdf 21.04.2010

[258] "Bulgarian Gender Research Foundation", "Animus Association", "Foundation for Care in the Community "Diva" and "SOS Families at Risk", aktaran Raluca M. Popa, **Ending Domestic Violence in Southeast Europe and Turkey: Towards a Regional Strategy for ActionAn analysis of responses to domestic violence in Southeast Europe and Turkey,** UNİFEM, Central and Eastern Euorope, Bratislava, 2007, s. 13 www.stopvaw.org/.../Ending_DV_in_SEE_and_Turkey__UNIFEM_.pdf 01.05.2010

[259] **Family Violence Protection Act**, Slovenya, 2008, Madde.17 http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/slovenia.domesticviol.05.pdf

Önleme Kanunu'nun 8. Maddesi'nin 3. bölümü Sosyal Destek ve Aile Koruma Bölümlerinin görevlerine, 10. Maddesi ise mağdur ve fail için rehabilitasyon hizmetleri sunan merkezlerin rollerine detaylı olacak şekilde ayrılmıştır[260]. Polonya Aile İçi Şiddete Karşı Eylem Kanunu'nun (2005) 3. Maddesine göre aile iç şiddet mağdurları, tıbbi destek, psikolojik danışmanlık, yasal ve sosyal destek, kriz müdahalesi ve desteği ve sığınak gibi hizmetler yoluyla destek alacaktır. 5. Maddeye göre Sosyal Güvelik Bakanlığı şiddet mağdurunun durum ve ihtiyaçlarına göre destek merkezleri tarafından sunulacak hizmetler için gerekli standartları belirleyecektir. 6 ve 12 maddeler ise diğer makamların sorumlulukları detaylı bir şekilde sunmaktadır[261].

San Marino Kadına Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Şiddetini Önleme ve Ortadan Kaldırma Kanunu'nun şiddet mağdurlarına yardım başlıklı 4. Maddesine göre, Devlet'in aile içi şiddet ve cinsel şiddet mağdurlarının korunması, güvenliği ve yardım hakkı için kanunda öngörülmüş olan önlemler hakkında bilgilendireceği ve destekleyeceği, mağdur için uygun şekilde konumlanmış ve mağdurun kolay bir şekilde ulaşabilecekleri, çalışanlarının özel eğitim almış oldukları ihtisaslaşmış sosyal hizmet birimileri sağlayacağı, bu birimlerin acil durumlarla baş edebilmesini temin edeceği, psikolojik türden de olabilecek acil destek sunacağı, sosyal destek, koruma, öğrenim desteği, eğitim ve mesleki katılım sağlayacağı, aile içerisinde yaşamanın tehlike oluşturduğu hallerde mağdur için sosyal katılımı geliştirmek için

---

[260] Law on Preventing and Combating Family Violence, Moldova, 2008, Moldova, 2008, Madde.8

[261] **Act on Counteracting Domestic Violence,** Polonya, 2005, Madde. 3.5.6, http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/ustawa%20o%20przemocy_en.pdf

gerekli zamanı oluşturması için aile ölçekli topluluklara kabul edileceği ve barınma ihtiyaçlarının karşılanacağı gibi çeşitli hükümler içermektedir. Ayrıca şiddet gördüğü kişiye yönelik koruma emri çıkmasının ve evden uzaklaştırılmasının sonucunda yeterli ekonomik kaynakları kalmayan mağdurlar için düzenli aralıklarla bir yardım alması sağlanmaktadır[262]. Fransa Çiftler Arasında veya Çocuklara Karşı Uygulanan Şiddetin Önlenmesini Güçlendiren Kanunu'nun 13. Maddesine göre, Fransa hükümeti, parlementerler meclisine, her iki yılda, çiftler arasında meydana gelen şiddete karşı mücadele ulusal politikası hakkında ve bilhassa mağdurların bakım ve barınma koşullarına ve şiddet uygulayan kişilerin sosyal rehabiltasyonlarına, alacakları tıbbi, sosyal ve psikolojik hizmetlerin yöntemlerine ve şiddet uygulayanın ortak konutun dışında kalmasına yönelik hukuki önlemlerin sayısı, süresi ve hukuki temellerine ilişkin rapor sunacaktır[263].

Arnavutluk Aile İlişkilerindeki Şiddete Karşı Önlemler Kanunu'nun (2007), amaçlar bölümünde, kanunun amaçları olarak, mağdurların korunması, desteklenmesi, rehabilitasyonu, aile içi şiddetin önlenmesi ve sonuçlarının hafifletilmesi için yetkili makamlar arasında koordineli bir ağ oluşturmak, mağdurların desteklenmesi ve aile içi şiddetin önlenmesi konularında merkezi ve

---

[262] **Prevention and Elimination of Violence Againist Women and Gender Violence Law**, San Marino, 2008, Madde.4,27 http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/Legge%20violenza%20donne%20ENGLISH.pdf 21.04.2010

[263] **Loi Renforçant la Prévention et la Répression des Violences au Sein du Couple ou Commises Contre les Mineurs,** Fransa, 2006, Madde.13 http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000422042&dateTexte= 21.04.2010

yerel düzeylerdede sorumlu mercii ve yapılar oluşturulması için uğraşmak, aile içi şiddete karşı koruyucu önlemler alınmasında yargıyı güçlendirmek ve kanuna uygun olarak mahkemeler ve kanunun uygulanmasında görevli diğer kuruluşlar tarafından aile içi şiddet mağduruna hızlı, karşılanabilir ve basit hizmetler sunulmasını sağlamak yer almaktadır[264].

Meksika Kadının Şiddetsiz Yaşama Erişim Kanunu'nun (2007), aile içi şiddet ile ilgili olan II. Kısım ilk bölümünde yer alan 8. Maddeye göre, devlet aile içi şiddetten koruma anlamında, kadınların güvenliğinin garanti altına alınması ve insan haklarının tamamıyla uygulanması için dikkate alması gereken konulardan birisi mağdurlara, uğradıkları şiddet sonucu oluşan zararı onarıcı ve güçlenmelerini sağlayıcı olan ihtisaslaşmış ve ücretsiz hizmet, yasal danışmanlık ve psikolojik tedavi sunmaktır[265]. Farklı bir uygulama olarak, Trinidad ve Tobago Aile İçi Şiddet Kanunu formlar bölümünde koruma emirleri ve geçici koruma emirleri başvurularında kullanılacak olan dilekçe örneklerine yer verilmektedir[266].

c. Kanun'un Uygulanması ve Sorumlu Aktörlerin Eğitimi

Aile içi şiddetle ilgili özel yasamalar genellikle hakimler, savcılar, sosyal hizmet uzmanları, sağlık çalışanları gibi konuyla ilgili meslek elemanları için

---

[264] Law on Measures Against Violence ın Family Relations, Arnavutluk, 2006, Madde.2

[265] **Ley General de Acceso de las Mujeres a Una Vida Libre de Violencia**, Meksika, 2007, Madde. 8 (1) (Kanun'un 20.01.2009 yılında yeniden düzenlenme yapılmış olan hali) www.cddhcu.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LGAMVLV.pdf 24.04.2010

[266] **The Domestic Violence Ac**t, Trinidad ve Tobago Cumhuriyeti, 1999 http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/trinidad.dv.99.pdf 21.04.2010

yenilikçi usuller ve yazılı davranış hükümleri getirmektedir[267]. Çeşitli ülkelerin aile içi şiddet alanında gerçekleştirdiği yasal çalışmalarda, polis, savcılık ve mahkemeden oluşan üçayaklı süreçte şiddete uğramış olan kişilere karşı gösterilen tutum ve uygulamada izlenen yöntemlerin şiddet gören kişilere ikinci bir mağduriyet yaşattığı ortaya çıkmış ve konuyla ilgili olarak reformlara ve bilinç artırıcı eğitimlere gidilmiştir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde, aile içi şiddetin özel alandan çıkarak bir kamu sorunu olarak görülmeye başlamasının ardından, polis merkezleri aile içi şiddete yönelik tutumları nedeniyle sık sık eleştirilmiştir. Bu eleştiriler, ihbar ve koruma talebine yönelik başvuruların polis tarafından dikkate alınmaması ve mevcut ceza yasalarının yeteri kadar uygulanmaması üzerinde odaklanmıştır. Aile içi şiddet vakalarına yönelik olarak polisin sunabileceği en etkili yanıtın tutuklama olduğunu ortaya koyan 1982 Minnesota deneyiminin ardından, aynı kişi tarafından uygulanan aile içi şiddet olaylarında altı ay içinde yarı yarıya azalma sağlandığının görülmesine rağmen, kısa süre sonra polisin bu uygulamayı terk ederek geleneksel keyfi uygulama yöntemlerine geri dönmeye başladığı görülmüştür. Daha sonra gerçekleştirilen reformların ardından ise süreç uzmanlaşmış aile içi şiddet polis ekiplerinin oluşumuna doğru evrilmiştir. Diğer yandan, Milwaukee'de 1992 yılında yapılmış bir çalışma, polis tarafından tutuklanan faillerin %95 'i hakkında savcılık tarafından kovuşturma yapılmadığını ve sadece %1'i hakkında mahkumiyet kararı verildiğini göstermiş ve ilerleyen dönemde bir çok savcılık bürolarında mağdura yabancı olduğu ve bazen korkutucu olan ceza hukuku alanındaki mücadelesinde destek verecek olan, konusunda hassas mağdur savunucularına sahip ihtisaslaşmış

[267] Ristanović, Dokmanović, 2006, s.85

aile içi şiddet birimleri oluşturulmaya başlanmıştır. Bu gelişmelerin ardından ise son halka olarak mahkemelerin değişimi sağlanmıştır[268]. Başlangıçta mahkemeler, ihtisaslaşmış aile içi şiddet mahkemeleri fikrini benimsemeye isteksiz davranmış, ancak yargı alanında kadınların daha fazla üst düzey pozisyonları üstlenmeye başlamasıyla birlikte bu fikre daha sıcak bakılmaya ve kademeli olarak fikir benimsenmeye başlanmıştır[269]. Amerika örneği göstermektedir ki, mevzuat ve içtihat kararlarının aile içi şiddeti yasalara karşı bir eylem olarak kabul etmelerinin ardından bile, birçok hakim, polis ve diğer ceza sistemi görevlileri aile içi şiddete karşı yasal müdahalelerin, kaynakların israf edilmesi olduğuna inanmakta ve birçoğu aile içi şiddeti ciddiye almayan bir tutuma sahip olmaktadırlar.[270]

Türkiye'de ise 4320 sayılı Kanun'un uygulamasının etkinliği ile ilgili gerçekleştirilen bazı araştırmalar, kolluk güçlerine başvurulduğunda gerekli duyarlılığın gösterilmemesi, adli makamların yasanın amacına uygun ivedi kararlar

---

[268] Christopher D. Maxwell, Joel H. Garner & Jeffrey A. Fagan (2001), "The Effects of Arrest on Intimate Partner Violence: New Evidence From the Spouse Assault Replication Program", Ann Jones (2000), " Next Time, She'll be Dead: Batterind and How to Stop it", Eve S. Buzawa, Carl G. Buzawa (2003), " Domestic Violence: The Criminal Justice Response", aktaran Maytal, 2008, s.203-206

[269] Fritzler, R B., & Simon, L. M. J. (2000). "Creating a Domestic Violence Court: Combat in the Trenches", Simon, L. M. J. (1995). "A therapeutic jurisprudence approach to the legal processing of domestic violence cases*."* aktaran Donald. E. Shelton, **The Current State of Domestic Violence Courts in the United States**, National Center for State Courts White Paper Series, Michigan, 2007, s.8 http://contentdm.ncsconline.org/cgi bin/showfile.exe?CISOROOT=/famct&CISOPTR=173 24.04.2010

[270] R.Mazur, L.Aldrich, **What makes a Domestic Violence Court Work? Lessons From Newyork**, American Bar Association, Chicago, 2003, 42(2), s. 5 www.courtinnovation.org/_uploads/documents/whatmakesdvcourtwork.pdf 24.04.2010

vermemeleri[271], polis memurları, sağlık, savunma ve yargı mensuplarının kendi toplumsal değerleri nedeniyle ya da kanunu henüz yeterince bilmemeleri nedeniyle kanunu gerektiği gibi uygulamamaları[272], polis, jandarma, hakim ve savcının, verilen mahkeme kararlarının akıbetinden habersiz bir durum içine düşmeleri, kararın sonuçlarından haberdar olamamaları ve karar uygulamasının takibinin yapılabileceği etkili bir sistemin kurulamaması[273] gibi faktörlerin kanunun etkili bir şekilde uygulanmasını engelleyen sebepler olduğunu göstermektedir. Uygulamada en çok şikayet edilen konulardan biri, şiddete uğrayan kadınların başvuru sırasında karşılaştıkları zorluklardır[274]. Bir yandan polis, jandarma ve savcılıklar tarafından kanun çok iyi bilinmemekte ve normatif düzenlemeler yargı camiasında bile tam ve doğru olarak algılanmamakta[275], diğer yandan ilk başvurusunu genellikle karakola yapan kadın, polisin göstereceği olumsuz ve ters davranış karşısında, adeta ikinci kez şiddete uğramaktadır[276]. Dahası, şiddete maruz kalan kişilerin şikayet etmeleri durumunda daha fazla şiddete maruz kalma ihtimalleri söz konusu olduğundan kolay kolay şikayet etmemekte, kolluk kuvvetine haber vermemekte veya şikayet sonrası karakolda ya da mahkemede iş kötü gittiğinde davanın düşmesini istemektedirler[277].

---

[271] Doğan, 2008, s.1229

[272] Karınca, E.(2007), " Aile İçi Şiddet Mağdurunun Hukuki Korunmasına İlişkin Düzenleme" aktaran, Karınca (a), 2008, s.20

[273] Filiz ve diğerleri, 2008, s.114.

[274] N.Moroğlu, Kadına Yönelik Şiddet ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 2003 http://www.istanbulbarosu.org.tr/Detail.asp?CatID=1&ID=351&SubCatID=4 07.03.2010

[275] Filiz ve diğerleri, 2008, s.78

[276] Moroğlu, 2003

[277] Filiz ve diğerleri, 2008, s.77

Birleşmiş Milletler Kadın Kalkınma Fonu'nun Asya ülkelerindeki aile içi şiddet kanunları ve bu kanunların uygulamaları üzerine gerçekleştirdiği çalışmasında, kamu görevlilerinin eğitimi ve kamu bilincini artırıcı programların aile içi şiddet yasasının içerisine dahil edilmesinin, yasanın daha güçlü olması için iyi bir seçenek olacağı[278], bu yüzden, aile içi şiddet yasalarının, aile içi şiddetten kurtulan kadınların korunması ve ileride oluşabilecek şiddetin önüne geçilebilmesi için polisler, savcılar, hakimler, sosyal hizmet uzmanları ve kamu görevlilerine kurumsallaştırılmış, düzenli eğitim ve öğrenim verme konusunda yetkilendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir[279]. Sunulacak olan bu eğitimlerin konu hakkında yeterli bir anlayışa sahip olunacak ve toplumsal cinsiyet hassasiyetli bir tutumla uygulanabilecek şekilde olması önemlidir[280].

aa. Polis ve Savcılık

Şiddet deneyimini yaşayan kadınlar için polis yetkilileri çok önemli aktörlerdir. Bununla birlikte, tecrübeler şiddet yaşayan kadınların şikayetlerinin dikkate alınmayacağından veya söylediklere şeylere inanmayacağından korktuklarından dolayı polisi aramakta tereddüt yaşadıklarını göstermektedir[281].

---

[278] Lawyers Collective Women's Rights Initiative, 2009, Bölüm:1, s. 29

[279] Lawyers Collective Women's Rights Initiative, 2009, s.33

[280] Report of the expert group, 2008, s.19

[281] Logar, Rosa (2001), "Proposed Measures to Preserve the Rights and Dignity of Survivors in Criminal Proceedings" aktaran, R.Logar, **Good Practices and Challenges in Legislation on Violence against Women**, Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women, United Nations, Viyana, 2008, s. 11-12 http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/vaw_legislation_2008.htm 24.04.2010

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması sonuçlarına göre, savcılık veya sağlık kuruluşuna başvuranların yarısından fazlası polise başvuranların ise ancak % 41 'i aldıkları hizmetten memnun olduklarını belirtmiştir[282]. Yıldız yaptığı araştırmada, şiddete uğrayarak başvuruda bulunan kadınların başvurularında kolluk kuvvetleri ve savcıların %15'inin konuyla hiç ilgilenmediği, %45'inin aile içinde bir çözüm aradığı, sadece %30'unun konuyu yargıya aksettirmeye çalıştığı sonucuna ulaşmıştır[283]. Ankara ili çapında yapılan diğer bir araştırma sonuçlarına göre ise, şiddete maruz kalan kadınların 60'ının polis karakoluna gittiği, ancak bunların çoğunun (Adli Tıp Kurumu gibi) resmi bilirkişilik kurumlarında muayene edilmek zorunluluğu ve karakollardaki olumsuz tutum nedeniyle şikayetlerinden vazgeçtikleri saptanmıştır[284]. Bu süreçte, kolluk birimlerinin sorunu aile içi sorun olarak görmesi ve kendiliğinden çözümleneceğine dair hakim olan alt kültür[285], kadının dayak yemesinin doğal karşılanıp, aile içi özel sorun olarak nitelendirilmesi ve aile içi şiddetin karı koca ve aile fertleri arasına girilmez düşüncesi ile örtbas edilmeye çalışılmasının[286] etkili faktörler olduğu söylenebilir.

[282] Jansen ve diğerleri(a), 2009, s.24

[283] Yıldız, 2003, s.81

[284] Bülbül, Nafiye Yasemin (2003), "Ankara Barosu Kadın Danışma Merkezi ve Şiddet Mağduru Kadınların Başvuruları", aktaran Yıldız, 2003, s.82

[285] Filiz ve diğerleri, 2008, s.89

[286] Yüksel, Ş., Altun S., Öztürk S., Ulusoy, P., Tura, N., Savran,G, Arın, C., Paker, B. (1988), " Bağır Herkes Duysun", Sokullu-Akıncı, F. (1999), " Viktimoloji", aktaran Sezen, 2004, s.70–71

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, Kanun'un uygulanmasında titizlik gösterilmesi için 15.11.2002 ve 01.01.2006 tarihli olmak üzere iki kez genelge yayımlamıştır[287]. Buna göre:

1. Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasındaki eşitliğe dayandığına ilişkin Anayasa ve Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri de göz önünde bulundurularak, Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında, Cumhuriyet savcıları tarafından aile içi şiddete maruz kalındığının öğrenilmesi halinde, bu konuda herhangi bir şikayet de gerekmediğinden derhal soruşturmaya geçilmesi, ayrıca koruma kararı alınması için ivedilikle aile mahkemesi hakimine bildirimde bulunulması,

2. Mahkeme tarafından tedbirleri içeren koruma kararının verilmesi durumunda, kararın kanunun amacına uygun olarak infazının sağlanabilmesi için kolluk birimleriyle sıkı iş birliği kurulması

3. Mahkemece verilen koruma kararma uymayanlar hakkında kanuni işlemlerin yerine getirilmesi konularında gereken özen ve dikkatin gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir[288].

İçişleri Bakanlığının 2007/8 sayılı aile içi şiddetle ilgili genelgesinde ise, "aile içi şiddet nedeniyle kolluk kuvvetlerine başvuruda bulunulması durumunda kanunlar çerçevesinde gerekli tüm işlemlerin yapılması, bu hususta mağdurların

[287] Akın, 2008, s.277

[288] Karınca(a), 2008, s.25-26

mağduriyetlerinin devamına veya artmasına sebebiyet verecek inisiyatif kullanılmaması gerektiği" belirtilmiştir. Buna göre, polis merkezinde ya da olay yerinde mağdur ve şüpheli asla aynı ortamda bulundurulmamalı, mağdurun şikayetleri hızla, bir kerede ve onun anlattığı ayrıntılara önem verilerek saptanmalı, bu yapılırken gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalı, mağdurun kişiliği örselenmemeli ve olanaklıysa bu işlemler kadın polis aracılığıyla yapılmalıdır[289].

Çeşitli çalışmalar, polislerin şiddete maruz kalmış kadınlarla ilgili olarak kritik bir noktada bulunmaları, başvuruda bulunan kadınlara davranışlarının kadınların güven duymama ve destek almaktan vazgeçmelerine yol açabileceği[290], bu yüzden polislere yasa konusunda bilgilendirici hizmet içi eğitimlerin verilmesinin[291], karakola şiddet nedeniyle başvuranlara bilgilendirilmesi ve bu tedbire başvuran kadınlara yan desteklerin sunulmasının[292] önemini vurgulamaktadır. 26.12.2006 tarihinde şiddet mağduru kadınlar için ilk başvuru yerleri olan polis merkezleri ve karakollarda çalışan yaklaşık 40.000 emniyet teşkilatı personelinin eğitimine yönelik bir protokol imzalanmıştır. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından bu kapsamda, karşı şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği, şiddet mağdurlarına yaklaşım tarzı, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve diğer ilgili kanunların uygulanması konularını kapsamayan "Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin

[289] Özvarış, Ş. Ve diğerleri (2008), " Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri", aktaran Karınca(a), 2008, s.24

[290] A.F.M.Henrica Jansen ve diğerleri(b), **Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009, s.176

[291] Moroğlu, 2003

[292] Uluğ, 2003, s.456

Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Programı" yürütülmektedir[293]. Bununla birlikte 4320 sayılı Kanun kapsamında polisin görevleri ve eğitimler ile desteklenmesi gerektiğine dair bir ifade yer almamaktadır. Uygulamaya dair yönetmelikte ise kolluğun başvuru sırasında mağdura vermesi gereken destekler ile ilgili bir ifade yer almazken, tedbir kararının yerine getirilip getirilmediğini kontrol ederek, lehine koruma kararı verilen kişinin bulunduğu konutun haftada bir kez ziyaret edilmesi, birinci derece yakınları ile iletişim kurulması, komşuların bilgisine başvurulması ve bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılması[294] görevlerini yerine getirmesi gerektiği belirtilmektedir.

Koruma kararı sonrasında şiddete uğrayan kadının polis tarafından daha etkili korunmasını sağlamaya yönelik olarak düzenlenmiş mekanizma örneklerini çeşitli ülkelerde görmek mümkündür. Örneğin Fransa'da deneme aşamasında olan uygulama sayesinde kadınların kendilerine verilen cep telefonunun bir tuşuna basmak suretiyle doğrudan acil çağrı merkezine bağlanabilmesi ve koruma emrinin ihlali ve şiddet ihtimali karşısında hemen polis müdahalesi sağlanması amaçlanmaktadır[295]. Coomaraswamy düzenlediği raporda, bir aile içi şiddet yasal metninde polislerin görevlerinin ve eğitim almaları gereken konuların neler olduğuna değinilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu rapora göre, polis memurları, aile içi şiddetin doğası, boyutu, nedenleri ve sonuçları, mağdurların yasal hakları, mağdurlar için bulunan hizmet ve olanaklar, tutuklama, koruma emirleri ve mağduru

[293] Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Programı,2007–2010, s.15

[294] Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulaması Hakkında Yönetmelik, Madde.15/3

[295] http://www.justice.gouv.fr/ 28.02.2010

destekleme konularına aşina olmalı, her polis akademisi öğrencisi aile içi şiddet hakkında eğitilmeli, daha karmaşık ve zor konularda ise yoğun ve derinlemesine eğitim vermek için ihtisaslaşmış birimler kurulmalı, eğitmenler, psikologlar ve mağdurlar polis hassasiyetini sağlamak için seminer programlarına katılmalıdırlar[296].

Arnavutluk Aile İlişkilerindeki Şiddete Yönelik Önlemler Kanunun (2006) 7. Maddesine göre İçişleri Bakanlığı aile içi şiddet vakalarıyla ilgilenen polislerin Adalet Bakanlığı ise sağlık ve yasa uzmanların aile içi şiddet konusunda eğitiminden sorumlu kılınmıştır[297]. Filipinler Aile İçi Şiddet Kanunu kapsamında, Emniyet Müdürlüğü polislerin aile içi şiddet, müdahale teknikleri ve kanunun etkili bir şekilde uygulanmasın sağlayacak diğer her türlü yasal görevleri ve hizmetleri bilgi edinmeleri için eğitim ve öğretim programları düzenleyecektir[298]. Kanun'un 6. Bölümünün Polisin Aile İçi Şiddete Müdahalesi kısmında, polisin şiddet uygulayan kişi hakkında bir koruma çıkarılmış olup olmamasına bakmaksızın aile içi şiddete uğrayan kişi veya onun adına başvurana her türlü yardım ve koruma isteğine karşılık vereceği ve isteği yerine getirmeyen polis memuru ilgili yasa çerçevesinde cezalandırılacağı[299] hükmüne yer verilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin North Carolina eyaletinde akademi sınıflarının bazı bölümlerinde ve hizmet programlarında

[296] Coomaraswamy, 1996

[297] Law on Measures againist Violence in Family Relations, Albaina, 2006, aktaran Report of the expert group, 2008, s.19

[298] An Act Defınıng Domestıc Violence and Provıdıng Penaltıes Therefor, Filipinler Cumhuriyeti, 1998, Bölüm 8

[299] An Act Defınıng Domestıc Violence and Provıdıng Penaltıes Therefor, Filipinler Cumhuriyeti, 1998, Bölüm 6

yirmi saate kadar aile içi şiddet eğitimi ve ilave süpervizyon eğitimleri dahil edilmiştir. Eğitimlerin tasarlanması sırasında, tüm bölümler polis memurlarının var olan tutumları ve uygulamadaki alışkanlıklarını değerlendirmek ve ele almak zorundadır. Ayıca destek ve bilgi sunmak, mağdurları sığınaklara yönlendirmek ve emniyet planlamasına katılmak gibi ek hizmetler verilmesi gerekmektedir[300].

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında düzenlenen V. Aile Şurası'nda, Avrupa Konseyi'nin 15 Mart 2001 tarihli çerçeve kararı ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 14.06.2006 tarihli Rec (2006) 8 Sayılı Kararları gereği üye ülkelerde suç mağdurlarına destek verilmesi için özel servislerin kurulması ve suç mağdurlarına dava öncesinde, dava esnasında ve dava sonrasında gerekli duygusal, sosyal, hukuki ve maddi yardımlarda bulunulması gerekli olduğuna değinilmiş ve Türkiye'nin de gerekli çalışmalara ivedilikle başlayarak, şiddete maruz kalan aile bireyine hizmet verilmesi ve aile mahkemesinin tedbir kararlarının izlenmesi için kolluk kuvvetleri nezdinde "Aile Birimleri" nin oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır[301]. Yıldız'a göre de, kolluk içerisinde, uzman bir birimin kurulması ve bu konuda özel olarak eğitilmesi, kolluk içerisinde kurulacak bu birim içerisinde çocuklarla ilgili birimlerde olduğu gibi uzman kişilerin

[300] A.Gregory ve diğerleri, **Domestic Violence: Best Practices for Law Enforcement Response: A Model Policy Manuel Prepared Under The Violence Againist Women Act**, North Carolina Governor's Crime Commission Violence Against Women Committee, North Carolina, 1998, s.V – VI www.ncgccd.org/pubs/dvproto.pdf 24.04.2010

[301] V.Aile Şurası**,** 2008, s.48–49

yer alması, bunların kendilerine başvuran aile içi şiddet mağdurlarını yönlendirmesi gibi çeşitli uygulamalar gerçekleştirilebilir[302].

Kosova Polis Hizmetleri, acil durumlarda mahkeme emri olmadan müdahale etme yetkisine sahip ayrı bir aile içi şiddet birimine sahiptir[303]. İngiltere'de kadınların kadın polis görevlileri ile konuşmayı tercih edebilecekleri düşünülerek, yönetimin kadın polis görevlilerine bırakıldığı aile içi şiddet birimleri bulunmaktadır[304]. Brezilya'da bulunan Özel Kadın Polis İstasyonlarında ise, aile içi şiddet mağdurlarına yasal destek ve danışmanlık hizmetlerini sunmak için eğitimden geçirilmiş kadın polis görevlileri ve sosyal hizmet uzmanları görev yapmaktadır[305].

Kolluk kuvvetlerine başvurularda yaşanan bu gibi sorunların benzerleri savcılık yoluyla yapılan başvurularda da yaşanabilmektedir. Kanun tedbir kararı vermeye yetkili aile mahkemesini, tedbir kararını infaz etmeye yetkili savcılık makamını ve tedbir kararına aykırı davranma suçunu takibe yetkili savcılık makamını düzenlemeye kavuşturmamıştır. Tedbir talep eden savcının talebi mahkeme tarafından olumlu karşılanarak tedbir kararı verildiğinde, tedbir kararının takibini yapacak olan savcıyla tedbir talebinde bulunan savcı aynı kişi olmamaktadır. Bu durum tedbir kararlarının takibinde savcıların oynayabileceği rolü

---

[302] Yıldız, 2003, s. 83

[303] "Medica Kosova", " Women's Wellness Center", aktaran Popa, 2007, s.15

[304] Summers, Hoffman, 2002, s.32

[305] Wilson B. Flanders, "**Latin America: Brazil"**, İnternaitonal Perspectives on Family Violence and Abuse: A Cognitive Ecological Approach, Lawrance Erlbaum Associates inc. Publishers, Manwah New Jersey, 2004, s.410

sınırlamaktadır. Böylelikle, aktörler konunun sadece bir aşamasında rol almakta, daha sonra sürece dahil olmamakta ve sürecin tamamında ne olup bittiğini bilmemektedirler. Diğer bir ifadeyle kanununu getirdiği tedbirlerin ne kadar uygulanabildiği ve ne türden bir getirisi olduğu anlaşılamamaktadır[306]. Cumhuriyet savcılığından gelen bildirimlerde gecikmelerin olması diğer bir aksaklık olarak gözükmektedir. Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin 14(1) Maddesi uyarınca, hakim tarafından hükmedilecek tedbirlerin yerine getirilmesi amacıyla öngörülen süre altı ayı geçemez[*]. Şiddetin öğrenildiği gün bildirimin yapılması ve aynı gün tedbir kararının verilmesi gerekirken, gözden kaçma nedeniyle veya başka sebeplerle evrakın savcılıktan aile mahkemesine geç intikal ettiği, hatta bazen aylar sonra, soruşturma bitince iddianameyle dava açılırken bildirimde bulunulduğu olmakta[307], tedbir kararının aleyhine tedbir konulana iletilmesi aşamasında bir ay savcılık bir ayda polis veya jandarmada oyalanılarak kararın tebliği ulaşıncaya kadar zaman bitmekte[308] ve tedbir kararının zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle bazen uygulanmamakta olduğu görülmektedir[309].

Aile içi şiddet kanunlarını uygulama konusunda deneyim sahibi olan ülkelerde mağdur güvenliği için koruma emirlerinin süresinin uzatılmasının daha iyi

---

[306] Filiz ve diğerleri, 2008, s.99/115 ve 116. sayfalar

[*] Bu süre tedbir kararı verilebilecek yeni bir durumun meydana gelmesi halinde hakim tarafından yeniden tedbir kararı verilmesine engel değildir

[307] Akın, 2008, s.277

[308] Filiz ve diğerleri, 2008, s.96

[309] Köseoğlu, 2005, s.282

olduğu düşünüldüğünden[310] uzun süreli koruma emirleri sunulabilmektedir. Örneğin, Avustralya Capital Territory Aile İçi Şiddet ve Koruma Emri'ne (2008) göre iki yıl ve özel ve istisnai bir gerekçe olması halinde daha fazla süreli koruma kararı alınabilmektedir[311]. Arnavutluk Aile İlişkilerindeki Şiddete Karşı Önlemler Kanunu'na göre de uzatma imkanı bulunmakla birlikte 12 aya kadar koruma emri verilebilmektedir[312].

Bu aksaklıklar, savcıların kadınların insan hakları, konuyla ilgili uluslararası sözleşme, standartlar, kadına yönelik şiddet[313] ve yasanın etkin bir şekilde uygulanması için eğitim almaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Bazı ülkelerde savcıların aile içi şiddet konusunda eğitim almalarını sağlayan düzenlemeler mevcuttur. Örneğin, İngiltere'de Aile İçi Şiddet Mahkemeleri kurulması kararlaştırılan bölgelerde 2006 yılından bu yana savcıların aile içi şiddetin anlaşılması ve aile içi şiddetin kovuşturulması adı altında iki eğitim programlarına

---

[310] Cheryl A. Thomas, **Legal Reform on Domestic Violence in Central and Eastern Europe and the Former Soviet Union,** Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against womenUnited Nations, Viyana, 2008, s. 5 http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/vaw_legislation_2008.htm 24.04.2010

[311] **Domestic Violence and Protection Orders Act**, Australian Capital Territory, 2008, Madde. 55 http://www.legislation.act.gov.au/a/2008-46/default.asp 24.04.2010

[312] Law on Measures Against Violence ın Family Relations, Arnavutluk, 2006, Madde. 17

[313] Kahdem, 2009

katılımı istenmektedir[314]. Slovenya Aile İçi Şiddeti Önleme Kanunu'na göre ise Yargı Eğitim Merkezi, eğitim içeriğine aile içi şiddet alanını da ekleyecektir[315].

d. Kanun'un Kapsam, Amaç ve Hedeflerinin Uluslar arası Standartlara Uygunluğu

Aile içi şiddet kanunları hakkında görüş bildiren uzmanlar, aile içi şiddete yönelik bir yasalaştırma sürecinin başında, bu yasa çalışmasının hedefinin ne olduğunun açık bir şekilde tanımlanması, kanunun amacının ise kadına karşı şiddetin önlenmesi, şiddet uygulayan kişilere yönelik soruşturma, kovuşturma ve cezalandırma yollarının güvence altına alınması, şiddetten kurtulanların korunması ve desteklenmesi olduğunu belirtilmesi gerektiğini savunmaktadırlar[316]. Buna göre, bir aile içi şiddet kanunu bu şiddetin kadına karşı bir ayrımcılık, insan hakları ihlali[317] ve toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet olduğunu kabul etmeli ve yasanın dili toplumsal cinsiyet belirleyicili şiddetten koruma noktasında anlaşılır ve açık olmalıdır[318]. Bu nedenle aile içi şiddet yasalarının cinsiyet açısından tarafsız bir şekilde düzenlenmesi uluslararası standartlara uygun değildir[319]. Örneğin, 2004 tarihli İngiltere Aile İçi Şiddet Suç ve Mağdurlar Kanunu hükümet tarafından son otuz yıldaki en radikal revizyon olarak tanımlanmasına rağmen, feminist aktivistler

[314] Specialist Domestic Violence Court Programme Resource Manual, Home Office, Londra, 2006, s. 29 http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/domesticviolence/domesticviolence59.htm 13.03.2010

[315] Family Violence Protection Act, Slovenya, 2008, Madde. 10 (5)

[316] Report of the expert group meeting, 2008, s.3

[317] Best Practices in domestic violence legislation and its implementation in the Asia-Pacific, 2009, s.2

[318] Coomaraswamy,1996

[319] Lawyers Collective Women's Rights Initiative, 2009, s. IX

ve sivil toplum kuruluşlarının kanuna yönelik endişelerinden biri, kanunda cinsiyet açısından tarafsız olan bir dil kullanılması olmuştur[320].

Kosta Rika Kadına Karşı Şiddetin Suç Haline Getirilmesi Kanunu'nun (2007) 1. Maddesi "Bu kanun, devletin Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Amerika Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi çerçevesi altında üstlenmeyi kabul ettiği yükümlülüklere uygun olarak, ayrımcılığa yönelik toplumsal cinsiyet temelli uygulamaları önlemek ve özellikle evlilik ilişkisi dahilinde şiddete uğrayan kadınların haklarını koruma altına alarak fiziksel, psikolojik, cinsel, mülkiyete dayalı ve miras ile ilgili şiddet şekillerini cezalandırmak için düzenlenmiştir" şeklindedir[321]. İspanya Toplumsal Cinsiyet Şiddetine Karşı Koruma Önlemleri Kanuna göre, toplumsal cinsiyet şiddeti toplumda var olan en acımasız eşitliksiz sembolüdür ve kadınlar üzerinde sırf kadın olmaları, özgürlük, saygı ve karar verme kapasitelerinden yoksun görülmeleri nedenleriyle uygulanmakta olan bir şiddettir. Kamu otoriteleri, özgürlük, eşitlik, yaşam, güvenlik gibi temel haklara en adaletsiz saldırıları oluşturan toplumsal cinsiyet şiddetine kayıtsız kalamaz. Bu bağlamda yasanın amacı; bir ayrımcılık gösterimi, eşitsizlik durumu ve erkeklerin kadınlar üzerindeki güç ilişkileri olarak şiddete karşı mücadele etmek, kadına yönelik şiddetin

---

[320] F. Johnson, **The Struggle for Justice: The State's Response to Violence against Women,** Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women, United Nations Office at Viyana, 2008, s. 4 http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/vaw_legislation_2008 24.04.2010

[321] Criminalization of Violence against Women Law, Costa Rica, 2007, aktaran, Report of the expert group**,** 2008, s.13

önüne geçmek, bu konuya yönelik yaptırımlar getirmek, bu şiddeti ortadan kaldırmak ve mağdurlarına destek sunmak olan bütüncül koruma önlemleri oluşturmaktır[322]. Brazilya Maria de Penha Kanunu, kadına yönelik aile içi şiddeti, kadının ölümü, yaralanması, fiziksel, cinsel veya psikolojik acı çekmesi veya manevi veya mülki zarar görmesine sebep olan toplumsal cinsiyete dayalı eylemler olarak tanımlamaktadır[323]. San Marino Kadına Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Şiddetini Önleme ve Ortadan Kaldırma Kanunu, kanunun hedefini açıklayan 1. Maddesine göre Kanun, aile içi şiddeti de içine alacak şekilde kadına yönelik ve toplumsal cinsiyet şiddetini önlemek ve mücadele etmeyi hedeflemektedir[324].

Bu örnekler göstermektedir ki, uluslararası standartlar ile uygun bir düzenlemeye ulaşılması için, aile içi şiddet kanunlarında amaçlar açık bir şekilde ifade edilmeli ve bu amaçların içerisine kadına yönelik şiddetin önlenmesi hedefinin eklenmesi gerekmektedir. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun maddeleri arasında aile içi şiddetin bir insan hakları ihlali olduğu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir göstergesi olarak kadınlara yönelik gerçekleştirildiğine yönelik ifadeler yer almamaktadır. Bununla birlikte, 4320 sayılı kanunun görüşülmesi sırasında Meclis Genel Kurulu'nda aile içi şiddetin önemli bir toplumsal sorun

---

[322] **Ley Orgánica de Medidas de Protección İntegral Contra La Violencıa de Genero**, İspanya, 2004, Kanunu gerekçelendiren giriş bölümü ve Kanunun 1. Maddesi) http://www.mjusticia.es/cs/Satellite?c=Page&cid=1.161.679.927.071&lang=es_es&menu_activo=1.057.821.035.222&pagename=Portal_del_ciudadano%2FPage%2FConferencias 24.04.2010

[323] Maria da Penha Law, Brazil, 2006, aktaran Report of the expert group, 2008, s.26

[324] Prevention and Elimination of Violence gainist Women and Gender Violence, San Marino, 2008, Madde.1

olduğu ve şiddet kurbanlarının genellikle kadınlar ve çocuklar olduğu vurgulanmıştır[325]. Kanunun ilk maddesinde göre yasa eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kalması halinde bu kişiler için koruma emri sağlanmaktır.

4320 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinde itibaren birçok araştırmacı tarafından, kanun ile asıl amaçlananın aile içinde şiddete maruz kalan bireylerin mi yoksa ailenin mi korunması olduğu tartışılmıştır. Tartışmanın temeli ise en başta yasanın adının Ailenin Korunması Kanunu olmasından kaynaklanmaktadır. Moroğlu, yasanın adı her ne kadar Ailenin Korunması olsa da, içeriğinde esas itibariyle kadının şiddetten korunmasının amaçlandığının görülmekte olduğunu düşünmektedir[326]. Doğan da benzer bir yaklaşım ile Anayasanın 41. Maddesinde geçen, "devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar" ifadesine gönderme yaparak, Aile Mahkemelerinin kuruluşunu ve Ailenin Korunmasına Dair Yasa'yı Anayasanın 41. Maddesi kapsamında değerlendirmek zorunlu olduğunu, bu nedenle Ailenin Korunmasına Dair Kanunun esas amacının öncelikle kadınları ve sonra da çocukları şiddetten korumak olduğunun düşünülmesi gerektiğini ayrıca 1999/35 Esas 2002/104 Karar sayılı Anayasa Mahkemesinin 4320 Sayılı Yasa ile ilgili iptal davasındaki: "Anayasa'nın Ailenin Korunması başlıklı 41. Maddesinde, ailenin Türk toplumunun temeli olduğu

[325] Karınca(b), 2008, s.6 (TBMM Genel Kurul Tutanağı, 13 Ağustos 1997)

[326] Moroğlu, 2003

vurgulandıktan sonra, devletin ailenin huzur ve refahı, özelikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alacağı öngörülmüş, devlete aileye yönelik bazı görevler yükleyerek aile kurumuna anayasal güvence sağlamak istemiştir. Devlete yüklenen tüm koruma görevlerinin aile içi koşulların düzeltilmesi, iyileştirilmesi ile ilgili olduğu açıktır. Amaç karı, koca ve çocuklardan oluşan ailenin birlik ve bütünlüğünü korumaktır. Bu nedenle 4320 Sayılı Yasa'yla kanun koyucu Anayasa'nın 41. Maddesinin emrettiği düzenlemelerden birini yerine getirmiştir." şeklindeki gerekçesinin bunu destekler nitelikte olduğunu savunmaktadır[327]. *Bilal Köseoğlu* kanunun kadına yönelik baskılar ve aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla çıkartıldığı ve dayanağının 20 Aralık 1993 tarihli Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Bildirge olduğu fikrindedir[328]. Ayan'a göre kanun, eşler ile aile bireylerinin şiddete maruz kalmalarını önlemek, dolayısıyla da evlilik birliğinin dağılmasını engellemek amacını taşımaktadır[329]. *Raluca Popa*'nın Güney Avrupa ve Türkiye'de aile içi şiddete yönelik sunulan yasal yanıtlar üzerine gerçekleştirdiği çalışmasına göre ise, bölgedeki birçok ülkede aile içi şiddete karşı mücadele aileyi koruma teşebbüsü olarak şekillenmiş ve Türkiye'de devletin aile içi şiddeti önleme çabaları toplumsal cinsiyet eşitliği veya kadının insan haklarını ilerletme altında değil aileyi koruma hedefi altında sınıflandırılacak şekilde düzenlenmiştir. Bundan dolayı, aile içi şiddetin kadın mağdurlarıyla doğrudan etkileşim halinde bulunan yasa yapıcılar, hakimler ve sosyal hizmet uzmanlarının

[327] Doğan, 2008, s.1223

[328] Köseoğlu, 2005, s.279

[329] Ayan, S. (2004), " Evlilik Birliğinin Korunması", aktaran Özel, Tatar, 2008,s. 67

öncelikleri mağdurların kendileri olmaktan ziyade ailenin korunması olarak gözükmektedir[330].

Bu çalışmalardan yola çıkarak kanunun asıl amacının aile içinde şiddete uğrayan bireylerin mi yoksa ailenin kendisinin mi korunması olduğu konusunda net bir sonuca varmak mümkün gözükmemekle birlikte, 4320 Sayılı Kanunu'nda evli olmaksızın birlikte yaşanan, flört aşamasında olan veya dini nikahla birlikte olunan kadın ve erkek ilişkilerinde meydana gelen şiddetin önlenmesine yönelik bir yaptırımının olmaması ve kanundan yararlanabilecek kişi kapsamının geniş tutulmaması Popa'nın açıklamasını destekler niteliktedir. Çünkü, evlilik gerçekleştirmeksizin birlikte yaşayan veya arkadaş ilişkisi halindeki çiftler arasında da şiddet görülmesine, yapılan araştırmaların kadına yönelik şiddetin sadece resmi evlilik içerisinde olmadığına, kadınların ayrıldıktan uzun zaman sonra da kocanın şiddetine maruz kalma riski altında[331] olduğuna, şiddet olaylarının bir çoğunun yasalara göre bir suç teşkil eden imam nikahlı eşler arasında oluştuğuna[332] ve hatta imam nikahlı olan kadına yönelik aile içi şiddetin görülme oranının daha yüksek olduğuna[333] işaret etmesine rağmen, 4320 sayılı Kanun gereğince yalnızca aile içerisindeki çiftler kanun kapsamına girdiğinden ve kanun sadece resmi evli kişilere

---

[330] Popa, 2007, s.23–24

[331] Füsun S. Akıncı, **Kriminoloji ve Viktimoloji Bağlamında Aile İçi Şiddete Genel Bir Bakış**, Suçla Mücadele Bağlamında Türkiye'de Aile İçi Şiddet Ülke Çapında Kriminolojik-Viktimolojik Alan Araştırma ve Değerlendirmesi, XIII. Dünya Kriminoloji Kongeresinde Sunulan Tebliğler, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003, s. 8

[332] Uluğ, 2003,455

[333] E.Turhan, A.Güraksın, T.İnandı, **Erzurum'da Kadına Yönelik Aile İçi şiddet,** Sağlık ve Toplum Dergisi, Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı, Ankara, 2006, 16(3), s.29

uygulanabildiği için, özellikle kırsal alanda yaşayan bir çok dini nikahlı kadın koruma altına alınamamaktadır[334].

Ali Akın, Türkiye'nin özellikle ortasında ve doğusunda birden çok kadın ile evlenme olgusu olduğunu ve genellikle kadınlardan birisinin resmi nikahlı, diğeri veya diğerlerinin ise kuma adı verilen nikahsız kadınlar olduğunu, kanun kapsamında nikahsızların koruma dışında kaldığı kabul edilecek olursa, bu durumda aynı adamla birlikte yaşayan kadınlardan resmî nikahlı olan kanundan yararlanabilecek, diğer(ler)inin yararlanamayacağını, başka bir deyişle erkeğin nikahlı karısına şiddet uygulaması kanunu ihlal ve suç olacak iken, kumayı dövmesi ise kanunu ihlal anlamına gelmeyeceğini, böylece nihai amaç, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi ve erkeklerle kadınların hukuk önündeki eşitliğinin günlük hayatta da gerçekleştirilmesi iken, kanunla kadınlar arasında bir eşitsizlik ihdas edilmiş ve başlangıç noktasına dönülmüş olunacağını, dolayısıyla korunmadan yararlanmak için sadece kadın olmak, yani insan olmak yeterli ve geçerli[335] olması gerektiğini savunmaktadır. Shin, bu noktaya net bir şekilde vurgu yaparak, iyi bir aile içi şiddet kanununun amacının ailenin devamını sağlamak değil kadının insan haklarını korumak ve kadını şiddetten korumak[336] olduğunu belirtmektedir.

---

[334] Popa, 2007, s. 18

[335] Akın, 2008, 274

[336] H.Shin, **Combating Domestic Violence from CEDAW Perspective,** slayt.10 http://unifem-eseasia.org/newsroom/UNIFEM_luanches_pub_bestpractices_on_domesv.html 03.02.2010

Çeşitli ülkelerdeki aile içi şiddet kanunlarında, koruma emrinden yararlanabilecek kişi kapsamının geniş tutulduğu örnekler görülmektedir. Örneğin Güney Afrika Cumhuriyeti Aile İçi Şiddet Kanunu'na (1998) göre;

- Yasal, geleneksel veya dini evlilikleri kapsayacak şekilde evli veya önceden evli olanlar
- Şu anda veya önceden evli olmasalar bile, evlilik doğasından olan bir ilişki içerisinde (aynı veya karşı cinsten olsa bile) olanlar veya evlenme imkanı bulunmayanlar
- Akrabalık, kan bağı veya evlat edinmeye dayalı bir ilişki içerisinde olanlar
- Çocuğun ebeveyni olanlar veya ebeveynlik sorumluğuna sahip kişiler veya olmuş olanlar
- Herhangi bir uzunlukta olan mevcut veya algılanabilir romantik, yakın ve veya cinsel ilişkileri de kapsayacak şekilde nişan, flört veya mutat bir ilişki halinde olmuş veya olanlar
- Aynı ikametgahı paylaşan veya yakın zamanda paylaşmış olanlar[337] kanundan yararlanabilecekler kapsamındadır.

Aile içi şiddet kanun kapsamında gerekli olduğu takdirde, çeşitli şekillerde ayrımcılıklara maruz kalan kadınlar için uygun ve hassas düzenlemeler yapılması uzmanlar tarafından tavsiye edilen diğer bir içeriksel özelliktir. Çünkü göçmen kadınlar gibi bazı grup kadınlar, olumsuz sonuç alınacağı korkusu, bilgi eksiklikleri

[337] Domestic Violence Act, Güney Afrika Cumhuriyeti, 1998, Tanımlar: 1 (vii) www.info.gov.za/view/DownloadFileAction?id=70651 24.04.2010

ve adalet sistemine olan güvensizlikleri nedenleriyle yasal imkanları kullanma konusunda daha fazla tereddüt yaşayabilmektedir[338]. Ayrıca farklılık, engelli olma ve konuşulan dilin ortaya çıkardığı marjinalleştirilmiş gruplara mensup aile içi şiddet mağdurlarının yardım ve adalet arayış imkanları daha da zayıflamaktadır[339]. Örneğin dil engeli, kadınların kendileri ve çocukları için güvenlik ararken karşılaştıkları öncelikli sorunlardan birisidir. Bu engele bir yanıt olarak, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de kovuşturma esnasında bir çevirmen tayin etme ve ücretini ödeme sorumluluğu vardır[340]. Amerika Birleşik Devletleri Aile İçi Şiddet Kanunu, aile içi şiddete uğrayan engelli kişiler hakkında da eğitim, danışmanlık, bilgi sağlama ve bu kişilere sunulan doğrudan hizmetleri iyileştirmeyi içeren iki başlık düzenlemiştir. Buna göre: Engelli kişilere karşı aile içi şiddete yönelik eleman, eğitimi, teknik destek, savunuculuk, müdahale, risk azaltma ve önleme sağlamak, aile içi şiddete uğrayan engelli kişilerin uygun yardımı aldığının kesinleştirmek için ulaşım faaliyetleri yürütmek, aile içi şiddetin önlenmesi, risk azaltma, müdahale hakkında engelli kişilere hizmet sunan mağdur hizmet örgütleri, hükümet organları, mahkemeler, yasa güçlendirme ve sivil toplum kuruluşları ile karşılıklı eğitimler sunmak, aile içi şiddetin mağduru olan engelli kişiler için savunuculuk ve müdahale hizmetleri sağlamak, engelli bireyler için mağdur hizmet örgütlerinin varolan politika, programlar, yöntemler ve eylemlerinin değişimi için teknik yardım sağlamak gibi konularda yapılan çalışmalarda kullanılmak üzere kurulan fondan destek yapılacak ve aile içi şiddete uğrayan engelli kişiler için hizmet sunan

[338] Report of the Expert Group Meeting, 2008, s. 14

[339] Popa, 2007, s. 22

[340] Report of the Expert Group Meeting, 2008, s.44–45

kurumların savunuculuk ve müdahale hizmetleri sağlayan model programlar geliştirmesi sağlanacaktır.[341].

e. Kanunda Belirtilen Şiddet Türleri

4320 sayılı Kanun metninde aile içi şiddet türleri ile ilgili herhangi bir madde yer almamakla birlikte, Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik kapsamında, aile içi şiddet çeşitleri konusunda uluslararası standartlara uygun bir açıklama getirilmiştir[342]. Bununla birlikte ne 4320 sayılı Kanun ne de uygulaması hakkındaki yönetmelik de bu şiddet türlerinin ne ifade ettiği ve hangi eylemleri içerisine aldığı konusunda bir açıklık yoktur.

Uluslararası çalışmalar, yasalarda bazı şiddet eylemlerinin dışarıda bırakılmasının yasanın yorumlanması ve takdir yetkisine bırakılması için bir ortam hazırlayabileceğini, aile içi şiddet yasasında aile içi şiddetin ayrıntılı bir şekilde tanımlanmasının ise yorumlama alanını daraltarak yargısal karar verme sürecinde ataerkil yönelimlerin etkisine karşı bir koruma oluşturacağını[343] göstermektedir.

---

[341] **Violence Against Women and Department of Justice Reauthorization Act of 2005**, Amerika Birleşik Devletleri, Title II: İmproving Services for Victims of Domestic Violnece, Dating Violence, Sexual Assualt, and Stalkind / Section 204: Training and Services to End Violence Againsit Women with Disabilties
http://www.ovw.usdoj.gov/regulations.htm 24.04.2010

[342] Kahdem, 2009

[343] Lawyers Collective Women's Rights InitiativeDomestic Violence Legislation and its İmplementation: An analysis for ASEAN countries based on international standards and good practices**,** 2009, s. IX-X

Dünyadaki birçok aile içi şiddet yasasında şiddet türleri belirtilmiş ve bu şiddet türlerinin açıklamaları sunulmuştur. Örneğin, Hırvatistan Aile İçi Şiddet Karşı Koruma Kanunu, fiziksel saldırının herhangi bir fiziksel zararla sonuçlanmasa dahi bunun bir şiddet davranışı olduğunu belirtmekte, bunun yanında hakaret, beddua etme, isim takma gibi sözel şiddet örneklerini, taciz dahil rahatsız etme şekillerini listelemekte, ekonomik şiddeti tanımlamakta ve üçüncü kişiler ile iletişim kurma, hareket özgürlüğünü kısıtlama gibi davranışlarında şiddet olduğunu ifade etmektedir[344]. Gürcistan Aile İçi Şiddetin Önlenmesi, Aile İçi Şiddet Mağdurlarının Korunması ve Desteklenmesi Kanunu'nda fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet ve zorlama terimlerinin ne anlama geldiği açıklanmaktadır[345]. Moldova Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Kanunu'nda fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet, ruhsal şiddet, ekonomik şiddet, manevi zarar terimleri tanımlanmıştır[346]. Trinidad ve Tobago Aile İçi Şiddet Kanunu benzer şekilde, duygusal ve fiziksel istismar, ekonomik istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar kavramlarının detaylı şekilde açıklamaktadır[347]. Güney Afrika Cumhuriyeti Aile İçi Şiddet Kanunu'nda ise, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet, duygusal şiddet, sözel şiddet, psikolojik şiddet korkutma, rahatsız etme ve taciz* kavramları açıklanmştır[348].

---

[344] Ristanović, Dokmanović**,** 2006, s. 84

[345] Law on the Prevention of Domestic Violence, Protection and Assistance of Victims of Domestic Violence, Gürcistan, 2007, Madde. 4

[346] Law on Preventing and Combating Family Violence, Moldova, 2008, Madde. 2

[347] The Domestic Violence Act, Trinidad ve Tobago Cumhuriyeti, 1999, Madde. 3

* Harassment / stalking

[348] Domestic Violence Act, Güney Afrika Cumhuriyeti, 1998, Madde.1, viii-xxiv arası.

2. Aile Mahkemeleri

a. Aile Temelli Yaklaşım ve Sulh Yoluna Teşvik

Aile mahkemeleri üzerine yapılan birçok çalışmada, aile içinde bireylerin yaşadıkları hak ihlallerinden ziyade aileyi temel alan[349] ve aile kurumunun toplum ve kamu düzeni için ifade ettiği değer ve öneme vurgu yaparak, aile mahkemelerinin kuruluşunun aile ve evlilik kurumunu daha etkin bir şekilde korumaya yönelik atılmış bir adım olarak değerlendirmeye eğilim gösteren ifadelere rastlamak mümkündür. 4787 sayılı Aile Mahkemeleri Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un ilgili bölümleri ve gerekçesinde eşitlik kelimesi[350], kadına yönelik şiddet konusu ve şiddet gören kadının gözetilmesine[351] ilişkin herhangi bir ifadelere yer verilmemesi ve yasa tasarısında ailenin korunması vurgusunun fazlasıyla yapılmasının[352] bu çalışmalarda ağırlık kazanan aile temelli bakış açısına etki yaptığı düşünülebilir. Toplumsal yapının temeli olan ailenin çözülmesi, toplumu da yakından ilgilendirdiği için, bu halin yalnızca bireysel çıkarları değil toplumsal çıkarları ve kamu düzenini de ilgilendirdiği[353], burada vuku bulacak çöküntünün tüm toplumu

---

[349] Bianet, 2003 http://bianet.org/bianet/kadin/16215-aile-mahkemeleri-yasasinda-esitlik-yok 13.03.2010

[350] İstanbul Barosu, 2003 http://www.istanbulbarosu.org.tr/Detail.asp?CatID=1&SubCatID=9&ID=383 13.03.2010

[351] Bianet, 2003

[352] İstanbul Barosu, 2003

[353] Petek, Hasan (2000), "Medeni Usul Hukukuna Hakim Olan İlkeler Işığında Boşanma Davaları", Ayan, Serkan (2004), " Evlilik Birliğinin Korunması", aktaran Aras, 2006, s.90–91

yıkıma götüreceği[354] bu çerçevede anayasa ile güvence altına alınan aileyi koruma, aile yapısını güçlendirme ve çözülmelerin önüne geçebilme yollarından biri olarak 4787 sayılı Aile Mahkemeleri Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun yürürlüğe konulduğu[355], bu kanunun ayrıca evlilik birliğinin korunması ilkesinin hayata geçirilmesinde büyük bir adım olacağında şüphe olmadığı[356] gibi ifadeler çok sayıda çalışmada yer almaktadır. Yargıtay kararları da bu görüşlerle paralellik göstermektedir. Örneğin 2004 tarihli bir Yargıtay kararı "Boşanma davalarında hakime geniş takdir hakkı tanınmıştır. Tarafların bu dava üzerinde serbestçe hareket etme hakkı yoktur. Yargıç evlenme sözleşmesiyle oluşan hukuki durumu mümkün olduğu ölçüde korumakla yükümlüdür. Toplumun en küçük birimini oluşturan ailenin korunması ön planda tutulur. Ancak evliliğin devamı toplumun düzenini zedeler hale gelmiş, toplum için sorun oluşturmaya başlamış ve evlilik, sosyal ve ahlaki yönden çökmüş toplum için sorun oluşturmaya başlamış ve bu durumda evliliğin korunmasında ise gerek eşler gerekse çocuklar yönünden yarar kalmamış demektir. Yargıcın böyle bir evliliği sona erdirmesi en uygun çözüm olacaktır"[357]. şeklinde düzenlenmiştir.

---

[354] A. Sezen, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete Türk Hukukunun Yaklaşımı,** Layiha, yıl.3 sayı.10 2005, s.26

[355] Okur, 2004, s.24

[356] Ayan, Serkan (2004), "Evlilik Birliğinin Korunması", Özuğur, Ali İhsan (2004), " Boşanma, Evlenme İptali, Ayrılık Davası, Ailenin Korunması ile İlgili Tedbirler, Tanıma, Tenfiz, Aile Mahkemesi İlişkisi", aktaran Aras(a), 2007, s. 84

[357] "2.HD, E: 2004/8447, K: 2004/9574,T:14.07.2007", kararı aktaran Aras(a), 2007. s. 129

4787 Sayılı Kanun'un 7. Maddesinin aile mahkemelerinin, "önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden önce, aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya kaldıkları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan yararlanarak teşvik eder" şeklinde düzenlenmiş olması ise aile temelli tartışmaların ikinci boyutunu oluşturmaktadır. Bir görüşe göre, sulh yoluyla çözüme teşvikle ilgili usul kuralı, aile mahkemelerinin görevine giren tüm dava ve işlerde geçerli olduğundan bu usul kuralına uyulmadan karar verilmiş olması yasaya aykırıdır ve bu nedenle yasa yoluna denetiminde bozma nedenidir[358]. *Ali Karagülmez* 'e göre, aile mahkemelerinde geçerli usul kurallarının ilki ve en önemlisi, dava ve işin, öncelikle aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunların tespit edilmeye çalışılarak, sulh yoluyla çözümünün mutlaka denenmesini sağlamaya yönelik olması gerekmektedir. Sulh yoluyla çözüme teşvikle ilgili usul kuralı, aile mahkemelerinin görevine giren tüm dava ve işlerde bulunmaktadır ve bu usul kuralına uyulmadan karar verilmesi, kanuna aykırılık nedeniyle kanun yolu denetiminde bir bozma nedeni olacaktır[359]. Köseoğlu'na göre günümüz toplumunun yaşamakta olduğu ekonomik ve sosyal buhranlar sebebiyle boşanma talep eden çiftlerin de uzmanlar tarafından incelenip alınacak rapor bilgilerine göre sulhe teşvik edilmesi idealdir[360]. *Ömer Uğur*

[358] Baktır, Selma (2003), " Aile Mahkemeleri", Özuğur, Ali İhsan (2004), " Boşanma, Evlenme İptali, Ayrılık Davası, Ailenin Korunması ile İlgili Tedbirler, Tanıma, Tenfiz, Aile Mahkemesi İlişkisi", aktaran B. Aras (b), **Aile Mahkemelerinde Yargılama Usulü**, Ankara Barosu Dergisi, Ankara, 2007, 65 (2) s.160

[359] Karagülmez, 2004, s. 207

[360] Köseoğlu, 2005, s.285

Gençcan'a göre ise, aile mahkemesi hakimi, eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları sulh yoluyla çözümünü sağlamaya çalışırken yargılama görevinin yanında toplumun temel taşı olan ailenin korunmasına yönelik, koruyucu, eğitici, sosyal önlemler alma gibi önemli işlevleri de yerine getirmiş olacaktır"[361]. Başka bir görüşe göre ise, kanun burada bir zorunluluk getirmemiş olup, mahkemeye gelen dava işlerin niteliğine göre hakime tanınmış bir takdir yetkisi söz konusudur. Aile Mahkemesi hakimi, bu kanundaki takdir yetkisini kullanırken önce araştırma ve incelemede bulunarak, tarafların sulh olma konusunda istekleri yoksa davayı sürüncemede bırakmamak için bu yola başvurmayabilecektir[362]. *Ali İhsan Özuğur*, bu maddenin her olayın özelliklerine göre olduğunu ve ilke kararı olarak, takdir hakkının hakime verildiğini ifade itmektedir[363]. *Muhammet Zeki Temel*, Aile Mahkemesi Kanunu'nun 7. Maddesinin lafzından, sulh yoluyla çözüme ilişkin olarak getirilen usul kuralının zorunlu olduğu, bu kurala uyulmamasının yaptırımının mutlak bir bozma sebebi olduğu şekilde bir anlam çıkartılabilir ise de, Aile Mahkemeleri Kanun'un anılan bu hükmünü, aile mahkemelerinde görülecek tüm davaları kapsayacak, zorunlu bir usul kuralı olarak değerlendirmemek gerektiği kanaatindedir[364]. Uzlaştırma ve ihtar tedbirinden başka, hakim, eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir ancak uzmanlara başvuru ancak eşlerin ortak rızası ile mümkündür ve bu bağlamda hakimin uzmana başvurma yetkisi yoktur. Bununla birlikte kanunun lafzından anlaşılacağı üzere, hakim uzmana başvuru

[361] Gençcan, 2004, s.22

[362] Özuğur, Ali İhsan (2004), aktaran Aras(b), 2007, s.160

[363] Özuğur, 2004, s.67

[364] Temel, 2007, s.89

yönünde girişimde bulunup bulunmama konusunda taktir hakkına sahiptir ve ancak eşler arasındaki problemin çözümüne yarar sağlayacağını düşündüğü hallerde hakim bu tedbire karar verebilir. Ancak uzmana başvuru için yönlendirme talebi eşlerin ortak rızasına dayanacağı için, bu konuda hakime, yerindelik açısından bir taktir hakkı tanınmaması, bu bağlamda da hakim tarafından, duruşma sırasında eşlere, istiyorlarsa uzman yardımını isteyebileceklerinin hatırlatılması gerektiği ileri sürülmüştür[365].

BM İnsan Hakları Birimleri kadına karşı şiddet konusundaki yasal düzenlemelerin etkin şekilde uygulanamamasının nedenlerinden biri olarak ceza davaları ve boşanma davalarında sulh sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmasını göstermektedir[366]. Bu süreç, uygulamada ailenin önüne boşanmayı uzatabilecek gereksiz bir aşama getirebilir[367]. Bu yüzden, hakimin, aile içi şiddet gibi aile bireylerinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü tehlike altında bırakan durumlarda sulh yoluyla çözümü teşvik etmemesi ve sulh yoluyla çözüme tarafların açık talebi halinde başvurması gerekmektedir[368]. Bu talep halinde ise sunulacak danışmanlığın,

[365] Öztan, Bilge (2004), "Aile Hukuku: Evliliğin Kurulması, Evliliğin Hükümleri, Evlilikte Mal Rejimleri, Evliliğin Sona Ermesi", Dural, Mustafa / Öğüz Tufan / Gümüş, Alper (2005), "Türk Özel Hukuku: Aile Hukuku", aktaran Temel, 2007, s.174

[366] United Nations (2006) "Ending Violence against Women: from words to action, Study of the Secretary- General", aktaran Report of the expert group meeting, 2008, s.7

[367] Bianet, 2003

[368] İstanbul Barosu, 2003

aile üyeleri arasındaki çatışmaların orta yolunu bulma olarak anlaşılmaması gerekir. Aksi halde, danışmanlık mekanizmasının anlamı ortadan kalkabilir[369].

b. Koruma Kararına Kısa Sürede Ulaşım

Çeşitli araştırmalar, şiddetten korunmak için doğrudan aile mahkemelerine dava açan kadınların başvurularının, tevzi bürosunda bekletilerek ertesi günü mahkemeye gönderilmesinden dolayı, zamanında ve etkin karar alınmasının önüne geçildiği ve koruma kararlarının derhal verilmesi ilkesinin ihlal edilmesine[370] neden olunduğunu ortaya koymaktadır.

Moroğlu uygulamada yaşanan sorunlar ile ilgili olarak, tedbir başvurusu üzerine mahkemenin acilen karar vermemesi, duruşma günü vererek tedbir kararını bir süre sonra vermesi gibi aksaklıklar söz konusu olduğunu ve bu durumun şiddete uğrayanın mahkemeye başvurusunda yeni bir şiddet sebebi olabileceği için yasanın gerekçesine ve amacına aykırı olduğunu belirtmektedir[371]. Aile içi şiddetten kurtulan kadınlar için öncelikli ihtiyacın acil koruma emirleri olduğu düşünüldüğünde[372], öncelikli olan şiddetin öğrenildiği gün bildirimin yapılması ve aynı gün tedbir kararının verilmesidir. Çalışmalarda, şahsen aile mahkemesine yapılan başvuruların hiç beklemeksizin, aynı gün ve saatte ilgili mahkemeye dağıtılması için gerekli düzenleme yapılmasının, koruma için başvuran kadının ve varsa tanığın hemen

[369] Lawyers Collective Women's Rights Initiative, 2009, s.XI

[370] Kahdem, 2009

[371] Moroğlu,2003

[372] Lawyers Collective Women's Rights Initiative, 2009, 1. Bölüm, s.23

dinlenmesine olanak sağlayacağı gibi, beklemeden oluşturulacak koruma kararının bir örneğinin kadına verilmesi ile kararın kapsamının kadın tarafından hemen öğrenilmesine olanak sağlayacağı[373], gözden kaçma nedeniyle veya başka sebeplerle savcılıktan aile mahkemesine geç intikal eden, hatta bazen aylar sonra soruşturma bitince iddianameyle dava açılırken bildirimde bulunulun evrakların[374] yol açtığı aksaklıkların ortadan kalkması için ise cumhuriyet savcılarının, dosyayı aile mahkemesi hakimine göndererek zaman kaybetmek yerine, kendilerinin de tedbir kararı verebilmeleri[375] gibi alternatif yöntemlerin uygulamaya konabileceği ifade edilmektedir. Mahkemenin verdiği koruma emirlerine ek olarak, mahkemeye gidilmeden başka makamlarca da koruma emri verilmesine imkan sağlayan düzenlemeler sunan bir çok ülke vardır. Örneğin Filipin yasası Panang Barangay'lara[*] 15 günlük bir dönemi kapsayan koruma emri çıkartma yetkisi vermektedir[376]. Avusturya, Almanya, Çek Cumhuriyeti, Hollanda ve Slovenya gibi Avrupa ülkelerinde polisin yaşam, sağlık ve veya özgürlüğün tehlike altında olması halinde kişiyi on gün süreyle ortak konuttan uzaklaştırma kararı alma yetkisi vardır[377]. Gürcistan'da ise polis kısıtlayıcı emir olarak adlandırılan acil koruma emirleri verebilmektedir[378].

---

[373] Kahdem, 2009

[374] Akın, 2008, s.277

[375] Filiz ve diğerleri, 2008, s.80

[*] Village official (köy muhtarı)

[376] "Filipinler Yasası Kısım: 14", aktaran Lawyers Collective Women's Rights Initiative, 2009, 1. Bölüm, s. 23

[377] Report of the expert group meeting, 2008, s. 53

[378] Law of Georgia on the Elimination of Domestic Violence, Protection and Support to its Victims (2006), art.10 (3), aktaran, Thomas, 2008, s.3

Bazı mahkemelerce delil toplama yoluna gidilmesi[379], tedbir kararı alınırken hakimlerin tedbir talebinde bulunan aile içi şiddet mağdurlarının beyanlarına tek başına itibar etmemesi ve beyanları destekleyici nitelikte başka delillerinde dilekçeye eklenip eklenmediğini gözetilmesi[380] araştırmalar tarafından ortaya konulan diğer aksaklıklardır. Karınca' ya göre, korunma için aile içi şiddetin belgelendirilmesinin istenmesi kanunun amacı ve kapsamına uygun değildir. Kanun'un 1. Maddesinin gerekçesinde belirtildiği üzere, başvurunun hemen ardından tanık ya da karşı tarafı dinlemeye gerek olmadan tedbirlere karar verilebileceğinden, duruşma yapılmaksızın ve delil toplanmaksızın koruma kararlarına hükmetmek gerekmektedir. İtiraz halinde ise deliller olabildiğince hızlı biçimde incelenmeli, duruşma gerekiyorsa, taraf teşkili hızla yapılıp tüm kanıtlar irdelenmelidir. Kusur, koruma kararının verilmesi için değil, koruma kararma aykırı davranılması durumunda, yani yaptırım uygulanması aşamasında araştırılacaktır[381].

Savcılık yoluyla gelen dosyalarda hakimlerin sadece dosya üzerinden inceleme yapmaları ve karar vermeleri[382] ve tedbir talebinde bulunanın tedbir kararının ihlal edildiği yönünde herhangi bir şikayeti bulunmadığı sürece kolluk, savcılık veya hakimin kararın uygulanıp uygulanmadığını re'sen takip etmesine imkan sağlayan bir sistem bulunmaması ise[383] kararın sağlıklı olup olmadığının

[379] Balo**,** 2003, s.24

[380] Filiz ve diğerleri, 2008, s.90

[381] Karınca(b), 2008,s.26–27

[382] Filiz ve diğerleri, 2008, s.120

[383] Filiz ve diğerleri, 2008, s.99

sorgulanmasını, tedbirlerin ne kadar uygulanabildiği ve ne türden bir getirisi olduğu anlaşılamamasını[384] gündeme getirmektedir. *Çağlar Özel ve Erol Tatar***,** bir mahkeme kararının yerine getirebilme gücü kadar etkili olduğu düşünülerek, aile mahkemesinin verdiği tedbir kararına aykırı davranılması durumunda, uygulamada görüldüğü gibi, ilgili ceza mahkemesinde kamu davası açılması, dosyaların mahkemeler arasında gidip gelmesine yargı sürecinin uzamasına neden olmasından dolayı, tedbir kararına aykırı davranılması halinde, cezalandırma yetkisinin aile hakimine bırakılması, kararların yerine getirilebilme kabiliyetini ve etkinliğini artırabileceğini düşünmektedir[385].

Şiddetin daha çok yaşanabildiği gece ve hafta sonlarında, koruma kararı verecek olan aile mahkemeleri kapalıdır. Yani mesai saatleri dışında kadınlar, şiddetten korunma olanağından yoksundur. Bu durum, şiddet uygulayan aile bireyi için suç işlemeye teşvik edici nitelikte olup, mağdurlar içinse yasa uygulayıcı tarafından şiddete maruz kalmaktan korunmanın mümkün olmaması ve mesai saatleri dışında şiddete boyun eğme ile sonuçlanmaktadır[386]. Aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların, ailenin ve çocuğun psikolojik durumları ile duyarlılıkları nedeniyle, biran önce çözümlenmesi gerektiği[387] düşünüldüğünde, sorunun çözümü için, mesai saatleri dışında, gece ve hafta sonu süresince koruma kararı verilmesini sağlayacak

[384] Filiz ve diğerleri, s.115–116

[385] Özel, Tatar, 2008, s. 85

[386] Kahdem, 2009

[387] Özel, Tatar, 2008,s. 61

bir yeni işleyiş planlanabilir[388]. Örneğin Kosova ve Bulgaristan'da mahkemelerin 24 saat acil koruma emri vermesine imkan verilmektedir[389].

c. Mahkemelerin Yaygınlığı ve Dosya Yükü

Kanun'a göre, aile mahkemeleri her ilde ve nüfusu yüz binin üzerinde olan ilçelerde kurulabilmektedir. Yani illerde aile mahkemesi kurulabilmesi için herhangi bir nüfus yoğunluğu aranmamıştır. Bu nedenle, merkez nüfusu yüz binin altında olan illerde de, aile mahkemeleri kurulması mümkündür. Zira kanunda "her ilde" denildiği için ifade mutlaktır. Bu açıdan, nüfusuna bakılmaksızın, her ilde aile mahkemesi kurulabilecektir[390]. Fakat şu anda halen bazı illerde aile mahkemesi yoktur[391]. Aile mahkemeleri oluşturulduğunda, yargı çevresi il ve ilçenin mülkü sınırları esas alınarak geniş tutulmuş ve aile mahkemesi kurulmayan ilçelerdeki aile davalarına mülki olarak bağlı olduğu il ve ilçenin aile mahkemesine gitmesi amaçlanmıştır. Buna göre örneğin nüfusu yüz bini aşmayan Bala ve Haymana gibi aile davalarının da mülki yönden bağlı olduğu Ankara iline gitmeleri öngörülmüştür. Fakat bu durum, ekonomik açıdan zor şartlar altında yaşayan kırsal kesimdeki kişiler için il merkezine gidip dava açmaları, bu davayı takip etmeleri noktalarında hem maddi hem manevi açıdan sıkıntılar yaşamalarına ve yeni kurulan bu mahkemelerin işin başında felç olması, işlerin tıkanması ve içinden çıkılmaz bir durumun ortaya

---

[388] Kahdem, 2009

[389] Protection Against Domestic Violence Act (2005) No. 27, art. 18, Regulation No. 2003/12 on Protection Against Domestic Violence (2003) (UNMIK), § 9., aktaran, Thomas, 2008, s.4

[390] Tercan, 2003, s.22

[391] Bilgi için bakınız. http://www.adalet.gov.tr/blink/birim.html 13.03.2010

çıkmasına neden olmuştur[392]. Bu doğrultuda kural olarak özel mahkemelerin olmadığı yerlerde o mahkemelerin konusu olan işlere genel mahkemelerce bakılması[393] olduğundan, adalet bakanlığı yargı çevresini buralardaki asliye hukuk mahkemelerinin yargı çevresi olarak belirlemiştir[394]. Sonuç olarak aile mahkemeleri olmayan yerlerde, aile mahkemelerinin davalarına, aile mahkemesi sıfatıyla asliye mahkemesince bakılması[395] kararlaştırılmıştır.

Bu hüküm, aile mahkemesi bulunmayan yerleşim merkezlerinde meydana gelen aile içi şiddet davalarının, aile mahkemeleri için kanunun öngördüğü biçimde örgütlenip örgütlenmeyeceği, bünyesinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı gibi uzmanların yer alıp almayacağı konusunda yasada bir açıklık olmayan[395] genel mahkemelere bırakılması anlamına gelmektedir. Şiddete uğrayan kadınların coğrafik olarak erişimin zor olduğu ve uzmanlaşmış personele sahip olmayan mahkemeler nedeniyle başvurusunda gecikmelerin olması muhtemeldir[396]. *Erdal Tercan*, aile içi şiddet dosyalarının önemi ve aciliyeti dikkate alındığında, aile mahkemelerinin tıpkı asliye hukuk mahkemeleri gibi her yerde kurulabilmesinin isabetli ve aile

[392] Özuğur, Ali İhsan (2004), " Boşanma, Evlenme Iptali, Ayrılık Davası, Ailenin Korunması ile İlgili Tedbirler, Tanıma, Tenfiz, Aile Mahkemesi İlişkisi", Kaçak, Nazif (2004), " Boşanma, Nafaka, Mal Rejimleri, Velayet", aktaran Aras 2006, s. 95–96

[393] Gençcan, 2004, s.22

[394] Aras, 2006, s. 96

[395] Gençcan, 2004. s.31

[395] Büyüktanır, 2003, s.34

[396] Report of the expert group meeting, UN, 2008, s. 48

mahkemelerinin kurulmasıyla takip edilen amaca uygun bir davranış olacağını[397] savunmaktadır.

Aile mahkemelerinin dosya yükü etkili uygulama önündeki diğer bir engel olarak gözükmektedir. Mevcut olarak pek çok dava ve iş, sulh hukuk mahkemesinin görev alanından çıkarılıp, aile mahkemelerine aktarılmıştır[398]. Medeni Kanun'un ikinci kitabı, 4722 sayılı Türk Medeni Kanun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler, 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi, 4320 sayılı Kanun konuları aile mahkemelerinin görev alanıdır[399]. Bu yüzden aile mahkemelerinde, nişanlılık, nişanının bozulması halinde istenen maddi ve manevi tazminat davaları, hediyelerin geri verilmesine ilişkin davalar, evlenmeye ilişkin talepler, evliliğin butlanına ilişkin davalar, boşanma ve ayrılık davaları, boşanma halinde tazminat ve nafaka istekleri, evlilik birliğinin korunmasına ilişkin önlemler, mal rejimine ilişkin uyuşmazlıklar, soy bağına ilişkin uyuşmazlıklar, babalık davası ve tanıma, evlat edinme, velayet ve vesayete ilişkin dava ve işler gibi[400] çok çeşitli davalar ile ilgilenilmektedir.

Gençcan'a göre aile mahkemelerinin görev alanı yasa koyucu tarafından gereğinden geniş tutulduğundan, bu yargılamayı yavaşlatmaktadır. Örneğin Ankara Adliyesi'nde iş yoğunluğundan dolayı artık aile hukukundan doğan davalar daha

[397] Tercan, 2003, s.22

[398] Tercan, 2003, s.37-38

[399] Gençcan, 2004, s 30-31

[400] Tercan, 2003, s.33-34

uzun sürede sonuçlanır duruma gelmiştir. Bu iş yoğunluğu öyle bir düzeye gelmektedir ki bazı dosyalarla yeterince ilgilenilmediği için, ayrı mahkeme açılması bile gündeme gelmektedir. Örneğin, mal rejimlerinin tesfiyesine ilişkin davalar tasfiye mahkemesi adı altında bir özel mahkemeyi gerektirecek ağırlık ve niteliktedir[401]. Dosyanın yüküne bağlı oluşan iş yoğunluğu, davaların nitelikleri ve ağırlıkları aile içi şiddet dosyalarını da etkilemektedir. Örneğin, 2008 yılında gerçekleştirilen 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma adlı çalışma göstermektedir ki, çoğu zaman büyük yerlerde özellikle iş yoğunluğu nedeni ile savcılar 4320 sayılı Kanun nedeni ile bir talepte bulunmamaktadır[402].

d. Aile Mahkemesi'nde Görevli Personel ve Kurumlararası İşbirliği

Mahkemeler, birçok insan için karmaşık ve caydırıcı yerler olabilir. Aile içi şiddetten kurtulanlar için ise hukuk yollarını aramak ürkütücü ve göz korkutucu bir sürece dönüşebilir[403]. Bu yüzden, aile mahkemelerinin koruyucu ve önleyici işlevleri açısından daha verimli hale gelmesi için bu mahkemelerde çalışan tüm personelin hizmet verilen hedef grubun özelliğine göre çeşitli eğitimlere tabi tutulması[404] ve kadınların gerek mahkeme içi destek servislerine ulaşması, gerekse mahkeme dışı kaynak ve hizmetlere yönlendirebilecek etkili bir sistemin kurulması önemlidir.

---

[401] Gençcan, 2004, s 24

[402] Filiz ve diğerleri, 2008, s.78

[403] A. Parmar ve diğerleri**, Tackling Domestic Violence: Providing Advocacy and Support to the Survivors of Domestic Violence,** Home Ofiice Development and Practice Report 34, Crown, 2006, Londra, s. 3 rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs05/dpr34.pdf 25.04.2010

[404] V.Aile Şurası**,** 2008, s.49

Karen Cole ve arkadaşlarının model bir aile mahkemesi sunmak için gerçekleştirdiği çalışma, bu mahkemelerin kaynaklarını düzenleyerek en üst seviyeye taşıması, topluluk kaynakları ile bağlantı kurması ve iyi eğitimli, yüksek düzeyde motive olmuş yargı ve yargı dışı personele sahip olması[405] gerektiğini göstermektedir. Bu oluşumda, personelin güvenilir tutumlar sergilemenin önemini anlaması ve topluluk kaynakları hakkında bilgi sahibi olması temel noktalardır[406].

1990'lar birçok batı ülkesinde yargılama süreçlerinde yoğun değişimlerin olduğu bir dönem olmuştur. Bu değişimlerin en önemlilerinden birisi toplumsal cinsiyet ile ilgili farkındalık yaratıcı eğitimler olmuş, hakimlerin bir ihtisaslaşma eğitiminden geçmelerinin gerektiği ve sürekli eğitimin yararları konusunda Avustralya, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere' de ortak bir düşünce oluşmaya başlamıştır[407]. Bu gelişmelerin etkisiyle, bazı ülkelerdeki, aile içi şiddet yasalarında, aile içi şiddet dosyalarının daha etkili bir şekilde takip edilmesi için, mahkemelerin ve mahkemelerde görevli personelin aile içi şiddet konusunda gelişimi için proje ve programlara vurgu yapılmaya başlanmıştır. İspanya Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Şiddeti Kanunu'na göre hükümet, hukuk genel konseyi ve yerel /

---

[405] K.Cole et al., **A Model Family Court for Florida**, Recommendations of the Florida Supreme Court's Family Court Steering Commitee**,** Florida, 2000, s.3–4 http://www.flcourts.org/gen_public/family/publications.shtml 25.04.2010

[406] J.Weber, **Domestic Violence Courts: Components and Considerations,** Journal of the Center for Families, Children & The Courts, Judicial Council of California, San Francisco, California, Cilt 2, 2000, s.31 http://www.courtinfo.ca.gov/programs/cfcc/resources/publications/journal/vol2.htm 07.05.2010

[407] L. Armytage, **Judicial Education on Equality: Gender Equality in the Courts- Leadership and the Role of Education,** 18th Biennial Conference of LAWASIA 2003, Tokyo, s. 1–2 www.educatingjudges.com/Hyperlinks/18thLAWASIA.pdf 13.03.2010

özerk topluluklar yetki alanlarında, hakimler ve savcılar, güvenlik güçleri ve organları, adli tıp alanındakilerin eğitimlerinde eşitlik, ve cinsiyete dayalı herhangi bir ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet şiddetiyle ilgili uzmanlığa dayalı bir eğitimi güvence altına almakla yükümlüdürler[408]. Amerika Birleşik Devletleri Kadına Yönelik Şiddet Kanunu aile içi şiddete yönelik mahkemenin sunduğu yanıtları geliştirmeye yönelik düzenlediği alt başlık maddelerinden biri olarak, mahkeme temelli ve mahkemeyle bağlantılı personelin emniyet, güvenlik, mahremiyet, ekonomik bağımsızlık gibi mağdur ihtiyaçları konularda eğitimi, failin davranışı ve failin işlediği suçtan dolayı sorumlu olarak görülmesi için örnek uygulamalar hakkında bilgi verilmesini[409] düzenlemektedir. İngiltere'de ise hakimlerin, yasal danışmanların ve görevli personelin aile içi şiddet alanında eğitim almaları ve hakimlerin konuyla ilgili olan yasal süreç hakkında yönlendirici kitap hazırlanması mahkeme tarafından güvence altına alınmalıdır[410].

Bir diğer önemli mahkeme bileşeni ise mahkeme içi ve mahkeme dışı mağdur destek programlarının varlığıdır. *İbrahim Cılga*, aile mahkemesinin, sosyal devlet ilkesinin gerekleri doğrultusunda oluşturulan sosyal kurumlar ağından yararlanacağı

---

[408] Ley Orgánica de Medidas de Protección İntegral Contra la Violencia de Genero**,** İspanya, 2004, Madde. 47

[409] **Violence Against Women and Department of Justice Reauthorization Act of 2005**, Amerika Birleişk Devletleri, 2005, Subtitle J – Violence Againist Women Act Court Training and İmprovemen, SEC. 41002. Purpose. (2)

[410] Protocol For The Specialized Domesctic Violence Court at West London Megistrates Court, Standing Together Against Domestic Violence, 2004, Londra, s.3 www.standingtogether.org.uk/**protocol**-sdvc.pdf 13. 03. 2010

düşüncesinedir[411]. 4787 sayılı Aile Mahkemeleri Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un, koruyucu, eğitici ve sosyal önlemler başlığı altında yer alan 6. Maddesi aile mahkemesinin, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda, yetişkinler hakkında: Evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak, gerektiğinde uzlaştırmaya, ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaya, resmî veya özel sağlık veya sosyal hizmet kurumlarına, huzur evlerine veya benzeri yerlere yerleştirmeye, bir meslek edinme kursuna veya uygun görülecek bir eğitim kurumuna vermeye karar verebilir ve aile mahkemesince verilen bu kararların takip ve yerine getirilmesinde 5. Maddeye göre atanan uzmanlardan biri veya birkaçı görevlendirilebilir şeklinde düzenlenmiştir. Bu madde içerisinde aile içi şiddet konusunda doğrudan bir atıfta bulunulmamış, kurumlararası ortak bir çalışma planına ve koordinasyonun nasıl olacağına da değinilmemiştir. Çeşitli ülkelerde mahkemelerin aile içi şiddeti önlemeye yönelik kurumlararası arası düzenlenen işbirliği yoluyla yanıt sunma politikaları gün geçtikçe yaygınlık kazanmaktadır. Farklı kurumlar arasında bağlantı, eşgüdüm, işbirliği ve anlayış olmaması, standart ve tutarlılığın az olması ve topluluğa düşen kurumsal sorumluluğun daha da az olması anlamına geldiğinden hareketle, bu eksikliklere karşılık olarak koordineli topluluk yanıtı gelişmiştir[412].

[411] Cılga, 2005, s.11

[412] Weber, 2000, s.25

Örneğin İngiltere'de kuruluşlararası ortak çalışma yoluyla aile içi şiddet dosyalarına etkin yanıt sunmak üzere oluşturulmuş protokollerde, mağdurların desteklenmesinin yalnızca duruşma esnasında değil, dosyaya hazırlık süreci ve mahkeme sonrası süreçte de çok önemli olduğu kabul edilmektedir. Yapılan protokole göre mahkeme, dosyanın seyrini takip etmesi için Dosya Takip Görevlisi atayacaktır ayrıca bazı kuruluşların* temsilcileri mahkemeye katılacaktır. Mahkeme faaliyete geçmesinin ardından üç ay sonra ve daha sonra belirlenen düzenli aralıklarla etkililiğini tam bir gözden geçirme yürütecek, ayrıntılı bir rapor her bir gözden geçirmenin ardından bir ay içerisinde tüm ilgili kuruluşlara gönderilecektir[413]. Amerika'da ise bazı mahkemeler, şiddete uğrayan davacının hemen bir tavsiye ve destek almasını sağlamak için, sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin duruşma salonuna davet etmektedir. Bu savunucular, mahkeme sürecinde mağdura destek olmaktadırlar. Mahkeme ve sivil toplum arasındaki bu tür hizmet bağlantıları karşılıklı olarak yapılan işleri anlama imkanı vermektedir[414]. Mahkeme ve adliyeler içerisinde de aile içi şiddete uğrayan ve yargı sürecine giren kadınlar için de destek hizmetleri sunulmaktadır. Amerika'da bazı mahkemeler, aile içi şiddet mağdur ve failleri ile çalışma konusunda deneyime sahip olan personelin görev yaptığı uzmanlık birimleri oluşturmuştur. Karşılama birimleri mağdur için ilk bağlantı yerleri olarak

---

* Örneğin Londra'da düzenlenen bir protokol örneğine göre ADVANCE ve Eave's Women's Aid gibi.

[413] Protocol for the Specialist Domestic Violence Court at West London Magistrate's Court**,** Standing Together Against Domestic, 2004, Londra, s. 1–6

[414] D. MacLeod, Julia F. Weber**, Domestic Violence Courts: A Descriptive Study, Judicial** Council of California Administrative Office of the Courts, San Francisco, California, 2000, s. 22 http://www.courtinfo.ca.gov/programs/collab/dv.htm 24.04.2010

görev yapmakta ve personel mağdurun mahkeme sürecini daha iyi bir şekilde anlamasına yardım etmektedir. Bu birimde, mağdurların başvurularının hazırlanması, yasal sisteme intibakı sağlanmakta ve kişiye duruşma salonuna kadar ve sonrasında eşlik edilmektedir[415].

aa. Aile Mahkemesi Hakimi

Aile mahkemesi hakimlerinin aile içi şiddet ile ilgili eğitim almaları aile içi şiddet dosyalarının etkili bir şekilde ele alınması için önemlidir. Bu eğitim mesleğin başlangıcında meydana gelen bir şey olarak görülmemeli, meslek yaşamı boyunca yenileyici bilgiler ve eğitimlerle birlikte devam eden bir süreç olarak anlaşılmalıdır[416]. *Robert Fall,* hakimlerin hukuki kariyerlerinin başlangıcında ve bununla birlikte tüm hakimler için yıllık olarak düzenli aile içi şiddet eğitimleri sunulmasının zorunlu olması gerektiğini[417], Cole ve arkadaşları aile mahkemesi hakimlerinin, aile içi şiddet konusunda disiplinler arası becerileri öğrenmek için motive olmaları gerektiğini[418] savunmaktadır. *Vesna Nikolić-Ristanović ve Mirjana Dokmanović*'e göre ise, devlet, hakimler için aile içi şiddetle mücadele konusunda eğitim ve bilinç artırma çalışmaları, CEDAW üzerine ise periyodik eğitim sunmalıdır[419].

---

[415] Weber, 2000, s.31

[416] Parmar ve diğerleri, 2006, s.5

[417] Robert A. Fall, **Domestic Violence Judicial Education – Components of an Effective Program, National Center on Domestic and Sexual violence,** New jersey, s. 1 http://www.ncdsv.org/images/Components%20of%20an%20Effective%20Prgrm%20for%20DV%20Judicial%20Education.pdf 13.03.2010

[418] Cole, Ortman, MacNeal, 2000, s. 20

[419] Ristanović, Dokmanović, 2006, s.234

Türkiye'de aile mahkemesi hakimlerinin aile hukuku alanında uzmanlık eğitim almaları gerekliliği hakkında görüş bildiren kaynaklara rastlamak mümkündür. *Temel*, aile mahkemesinin işlerliğini, beklenilen ölçüde sağlanması açısından, yargı sisteminde, hakimlerin uzmanlaşmasını öngören düzenlemeler yapılması gerektiğini savunmaktadır[420]. Bununla birlikte, sosyal bilimler enstitüsü bünyelerinde, münhasıran aile hukuku alanında yüksek lisans ve doktora programları açılmamaktadır. Kaldı ki, bu alandaki mevzuat lisans eğitimi ile öğrenilebilir niteliktedir. Ayrıca yargıtay emsal kararlarıyla, aile hukukunun gelişimine katkıda bulunarak hakime yol göstermektedir. Bu yüzden, aile mahkemesinde görev yapacak hakimin, hukuk bilgisinden çok empati kurabilme, tarafların psikolojisini anlayabilme yeteneğine sahip olması önemlidir. Bu nedenle aile hukuku alanında yüksek lisans yapmak koşulu aranmak yerine, psikoloji, psiko-drama gibi alanlarda lisansüstü eğitim yapmayı tercihen aramak daha yerinde olacaktır[421]. Diğer yandan, pek çok üniversitede kadın araştırma merkezleri olmasına, kadın ve erkek hukukçuların buralarda yüksek lisans yapmalarına ve kadın hakları hukuku konusunda uzmanlık kazanmalarına rağmen**,** aile mahkemeleriyle ilgili çıkarılan yasada görevlendirme yetersiz olduğundan**,** bu mahkemelerde kadın hakları konusunda uzmanlaşmış hukukçulara görev verilmemektedir[422]**.** Bu yüzden, aile mahkemeleri hakimlerinin nitelikleri ve atanmalarına ilişkin 3. Maddenin "...evli ve

[420] Temel, 2007, s.17

[421] Baktır, S. (2003), "Aile Mahkemeleri", Albayrak, H. (2005), "Türk Aile Mahkemeleri", aktaran Özel, Tatar, 2008, s. 58

[422] Bianet, 2003

çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve tercihen aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olan hakimler arasından" atamaların yapılacağı şeklinde düzenlemesinin ihtiyacı karşılayan bir düzenleme olmadığı[423] düşünülmektedir. Aile mahkemelerinde kadın araştırma merkezlerinde ihtisas yapmış hukukçuların da yer alması[424], ihtisas yapmamış olan hakimlerin ise kadın erkek eşitliği, kadının insan hakları, kadına ve çocuğa yönelik aile içi şiddet konularında ve Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi Türkiye'nin imzalamış olduğu tüm sözleşmelerin hayata geçmesini sağlayacak perspektiflerle düzenlenen meslek içi eğitimlere katılması[425] ve diğer yandan bu eğitimlerde kanunun etkili bir şekilde uygulaması, diğer topluluk aktörleri ile eşgüdüm oluşturulması ve aile içi şiddet konusunda anlayış kazanmalarının[426] sağlanması aile içi şiddet dosyalarının daha etkili bir şekilde ele alınmasına katkı sağlayabilir.

New Jersey'de, aile mahkemesi yönetiminin, aile içi şiddetle ilgili konuların ele alınması, incelenmesi ve yanıt sunma usullerine yönelik eğitim kursları ve müfredat geliştirilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak mahkeme yönetim müdürü, tüm hakim ve mahkeme personelinin atanmasının ve tayin edilmesinin ardından doksan gün içerisinde bir başlangıç eğitimi almalarını sağlamalıdır. Bu eğitim programına: Aile içi şiddetin toplum üzerindeki etkisi, aile içi şiddetin dinamikleri,

[423] İstanbul Barosu, 2003

[424] Bianet, 2003

[425] İstanbul Barosu, 2003

[426] Thomas, 2008, s.2

aile içi şiddetle ilgili yasal metinler, koruma emrinin gerekli bileşenleri, yargıtay tarafından yayınlanmış politika ve usuller, mevcut toplum kaynakları, destek hizmetlerinin kullanımı ve mevcut yaptırım ve tedavi seçenekleri hakkında bilgi edinmeyi içermektedir[427].

bb. Aile Mahkemesi Uzmanları

Psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı olmak üzere üç kişilik bir ekipten oluşan aile mahkemesi uzmanları, ihtisaslaşmış aile mahkemelerinin en önemli bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Uzmanlarının aldığı eğitimler gereği, uzmanlara dava öncesinde, dava sırasında veya dava sonrasında bilgisine yeterli düzeyde başvurulması, tedbirlerin sağlıklı ve etkin uygulanmasının sağlanması, gerekliliği halinde bununla ilgili yasal değişikliklere gidilerek[428], uzmanların aile içi şiddet sürecinin tamamında etkin bir rol almaları sistemin gelişimi açısından çok önemlidir. *Neşe Yüksel*, çalışmasında aile mahkemesi uzmanlarının görevleri ve kendilerine yönlendirilen dosyaları iki sınıfta toplamıştır. Buna göre aile mahkemesi uzmanlarının görevleri, Aile Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 5, 6. ve 7. maddelerinde yer alan, taraftar arasındaki uyuşmazlık nedenlerini tespit etme, yetişkinler hakkında evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak, gerektiğinde uzlaştırma, resmi veya özel sağlık veya sosyal hizmet kurumlarına, huzur evlerine veya benzeri yerlere yerleştirme, bir meslek edinme kursuna veya uygun görülecek bir eğitim kurumuna

[427] Fall, s.1

[428] V.Aile Şurası, 2008, s.48

verme kararlarının takip edilmesi ve yerine getirilmesinde görevlendirilme, küçükler hakkında; koruyucu, eğitici ve sosyal önlemler alma kararların takip edilmesi ve yerine getirilmesinde görevlendirilme, eş ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunların tespitinde ve sulh ile çözümün sağlanmasında görevlendirilmedir. Ayrıca, velayet, kişisel ilişki tesisi ve evlat edinme davalarında da görüşlerine başvurulabilmektedir. Uzmanlara yönlendirilen dosyalar ise şu şekildedir: Velayet, velayet'in nez' i, tedbiren velayet talebi, kişisel ilişki tesisi, şahsi münasebetin kaldırılması, evlilik birliğinin değerlendirilmesi, evlat edinme, daha önce verilen karara yönelik olarak çocuğun bulunduğu konulardaki durumunun periyodik aralıklarla değerlendirilmesi, tarafların müşterek çocukların bulunduğu koşullarda değerlendirilmesi ve ebeveynleri ile ilişkisinin tespit edilmesi[429]. Cılga'nın çalışmasına göre ise aile mahkemesinde görevli elemanların uzmanlıkları, öne çıkan dava konuları açısından; boşanma hukuku, nafaka hukuku, velayet hukuku ve evlat edinme hukuku alanlarını kapsamaktadır[430]. Bu çalışmalar, Aile Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un uzmanların görevleri ile ilgili bölümde aile içi şiddetle ilgili bir madde olmadığını ve uzmanların aile içi şiddet ile ilgili olarak etkin bir rol oynamadıklarını ortaya koymaktadır.

Uzmanların aile mahkemesindeki rol ve sorumlulukları hakkında bilgi sunan çeşitli çalışmalardan hareketle, uzmanların aile içi şiddet ile ilgili olarak etkin bir rol

---

[429] Neşe D.Yüksel**, Aile Destek Hizmetinde Aile Mahkemesi Uzmanlarının Rolü ve Karşılaştıkları Engeller,** V.Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri Bildirileri, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2008, s. 375, 376
http://www.asud.org.tr/yazilar.htm 13.03.2010

[430] Cılga, 2005, s. 26

almamasının, uzmanların taraflar arasında bir uzlaştırma mekanizması olarak görülmesi ve boşanma dosyaların kendilerine daha ziyade evlilik birliğinin sürdürülüp sürdürülemeyeceği ve taraflar arasında sulhun mümkün olup olmadığının anlaşılması için yönlendiriliyor olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Karagülmez'e göre, bu mahkemelerin kuruluş amacına uygun olarak, aile birliğinin öncelikle devamını sağlamaya yönelik yöntemlerin, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanılmak suretiyle kullanılması ve bunların başında sulh yolunun aranması zorunluluğu getirilmiştir[431]. Aile mahkemesi hakimi yalnız hukuk kurallarını uygulayan bir hakim olarak kalmayacak, bu uyuşmazlıkları çözerken aynı zamanda davanın taraflarına, örneğin öğütleriyle yardımcı olacaktır. Bunun için mahkemelerde görevlendirilen uzmanlardan yararlanacaktır. Böylece aile mahkemeleri, yargılama görevinin yanında topluluğun temel taşı olan ailenin korunmasına yönelik koruyucu eğitici, sosyal önlemler almasını sağlayacaktır[432]. Davanın açılmasından sonra, mahkemenin göreceği lüzum üzerine, taraflar arasındaki uyuşmazlığın ne olduğu, neden kaynaklandığı gibi konularda, uzmanların araştırma yapmaları, bu konular hakkında vardıkları sonuçlan hakime bildirmelerine ilişkindir. Hakim, uzmanların yardımıyla tespit ettiği uyuşmazlık nedenlerini değerlendirip, öncelikle tarafların uzlaşmalarını sağlamaya çalışacaktır, bu mümkün olmazsa, bu kez, uyuşmazlık nedenleri, dikkate alınarak, yargılama yapılıp ona göre bir karar verilmesi sağlanacaktır[433].

---

[431] Karagülmez, 2004, s.207

[432] Aras(a), 2007, s.92

[433] Tercan, 2003, s.31

Böylece, uzmanların aile içi şiddete ilişkin görüşleri ancak kendilerine yaygın olarak verilen çekişmeli boşanma ve sulhun sağlanıp sağlanamayacağına dair yönlendirilen dosyalarda yer alma imkanına sahip olmaktadır. Oysa ki aile mahkemesi hakimi, önüne gelen dava ve işlerde, mahkeme bünyesinde yer alan uzmanlardan, herhangi bir sınırlamaya tabi olmadan, tarafların içinde bulundukları sosyal ve psikolojik durumların tespiti ile, taraflar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların temeline inebilmesi açısından, her halde yararlanabilmeli[434], böylelikle uzmanların, yargılama öncesinde, yargılama sırasında ve yargılama sonrasında, aileye ve aile bireylerine, bilimsel, kurumsal yardım ve desteği sağlayacak bütüncül, sistemci, çok sektörlü, çoklu iletişime dayanan, bağlantılı çalışma için işbirliğine açık bir çaba içinde olmaları[435] sağlanmalıdır. *Alpa Parmar, Alice Simpson ve Alana Diomand*'a göre, savunuculuk ve destek, kadının yaşadığı karmaşık korkuları açığa çıkarılmasını sağlanması için güven ve duygusal destek, kadının bir dizi bilgi, danışma, hizmetler ve kaynaklara ulaşmasını sağlama, kadına yeni yaşam becerileri kazanmasında cesaretlendirme gibi uygulamalarla başarılı olabilir[436]. Bu yüzden uzmanların görev ve sorumluluklarının güçlendirilmesi, aile mahkemelerinin bir uzmanlık mahkemesine dönüşmesine yardımcı olacaktır[437]. Uzmanlar yapacakları bir ön görüşmeyle şiddet mağduru kadına gerekli yönlendirmeyi yapabilir ve mahkemeye geçici görüş bildirebilir. Uzmanların sıcağı

[434] Temel, 2007, s.33

[435] Osgood, N.J.(1989), " A System Approach to Suicide Prevention, Aging and Family Therapy", aktaran Cılga, 2005, s.29

[436] Parmar ve diğerleri, 2006, s.6

[437] Cılga, 2005, s.23

sıcağına düzenleyeceği rapor mahkemeye mağdurun genellikle yetersiz olan dilekçesinden öte bir fikir verebilecektir. Ayrıca uzmanlar mahkeme kararından sonra da aileye ilişkin sosyal hizmet konusunda tüm işlemleri gerçekleştirmekten sorumlu olabilirler[438]. New Jersey'de koruma emirlerinin dinlenmesi sırasında eğitimli aile içi şiddet dinleme görevlisi kullanılmaktadır. Hakim bu memurun tavsiyelerini gözden geçirmek zorundadır ve onayladığı takdirde karara eklemektedir[439]. Romanya Aile İçi Şiddeti Önleme ve Mücadele Etme Kanununa göre aile sosyal hizmet uzmanları muhtemel şiddet durumlarının meydana gelebileceği aileleri belirleme ve buradaki kişilerle irtibatı sürdürerek sorunun çözümünü belirlemeyi gerekmektedir[440]**.** İsrail aile mahkemelerinde, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, psikiyatrist ve avukattan oluşan sosyal servisin müdahaleleri, mahkemeler, avukatlar ve topluluk kaynakları ile işbirliği ve birlikte hareket etmeye dayanmaktadır ve servisin ilgilendiği aile konularından birisi aile içi şiddettir. Servis aile içi şiddet nedeniyle kendisine yönlendirilen dosyalarda uygun kaynakları bulmaya, danışmanlık ve çiftleri gerek birlikte gerekse tek olarak terapi ve koruma gibi hizmetler sunan topluluk kaynaklarına yönlendirmektedir[441].

---

[438] Nevin G.Erbatur'un 30. 06. 2009 tarih ve 6682 sayı ile TBMM Başkanlığı'na sunulan dilekçesi www2.tbmm.gov.tr/d23/7/7-8864s.pdf 13.03.2010

[439] Shelton, 2007, s. 20

[440] Law to Prevent and Fight against Domestic Violence (2003) art. 13(1) (unofficial translation, Luana Banu, trans.), aktaran Thomas, 2008, s. 8

[441] H. Laufer, **Managing Domestic Violence Cases in Family Court Social Services in İsrael,** İnternational Journal of Law, Policy an the Family, Oxford University Press, Oxford, UK, 2004, 18(1), s 39-45

Sezen, aile içi şiddete uğrayan ve her yönden çöküntü içerisine giren kadının ilk planda polis, savcılık, adliye gibi resmi mercilerle yüz yüze gelmeksizin doğrudan müracaat ederek ilgili tüm işlemlerini bir arada yürütebileceği, yasal değerlendirme ile birlikte, konusunda duyarlı ve özel eğitimli ekiplerin yer aldığı ilk müracaat birimlerinin oluşturulması[442] gerektiğini düşünmektedir. Aile içi şiddetin mağdurunun doğrudan mahkemeye gelmesinden önce, aile içi şiddet konusunda görevli personelin bulunacağı, şiddet gören kişinin ilk bağlantı kuracağı karşılama birimlerinde koruma emri hakkında yardım sunulabilir (formlar ve süreçler yönelik tavsiyeler), mahkeme içindeki ve dışında sunulan hizmetlere yönlendirmelerde bulunulabilir[443]. Örneğin, New York Aile İçi Şiddet Mahkemesinde, mağdurun ilk kez temasa geçtiği, emniyet planlarını hazırlayan, barınma imkanları hakkında danışmanlığı ve diğer sosyal hizmetleri yönlendiren ve mağduru cezai işlemler ve koruma emrinin özel koşulları hakkında bilgilendiren mağdur savunucusu görev almaktadır[444]. İngiltere'de, uzmanlaşmış destek birimlerinin varlığının, mahkemenin etkili bir şekilde çalışması ve mağdurun desteklenmesi açısından son derece önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Bu yüzden, her bir aile içi şiddet mahkemesinde, mağdura destek sağlanması amacıyla özel eğitim kurslarına katılmış, odaklarında mahkeme süreci öncesi ve sonrasında mağdurun bilgilendirilmesi, gerekli kuruluşlara yönlendirilmesi ve güvenliklerini sağlanması gibi rollere sahip olan bağımsız bir aile

[442] Sezen, 2004, s.81

[443] MacLeod, Feber**,** 2000, s.7

[444] **New York State Domestic Violence Courts Program Fact Sheet,** http://criminaljustice.state.ny.us/ofpa/domviolcrtfactsheet.htm, 18.02.2009

içi şiddet danışmanı bulundurulması tavsiye edilmektedir[445]. Avustralya Viktoria Aile İçi Şiddet Mahkemesi'nde, kişilere dosyalarıyla ilgili olarak yardımda bulunacak uzman destek hizmetleri birimi bulunmaktadır. Bu birimler, savunuculuk, yönlendirme, yasal hizmetler ve mahkeme ile aile içi şiddet alanındaki topluluk örgütleri arasında bağlantı kurma gibi hizmetler sunan aile içi şiddet konusunda özel bir eğitimden geçmişlerdir[446].

e. Farklı Uygulama Örnekleri: İhtisaslaşmış Aile İçi Şiddet Mahkemeleri ve Kadına Yönelik Şiddet Mahkemeleri

Aile içi şiddet davalarının başlı başına bir düzenleme ve uzmanlık gerektirdiği düşüncesi çeşitli üleklerin hukuk sistemleri içerisinde gün geçtikçe yaygınlık kazanmaktadır. Kadınların aile içi şiddetten korumasına yönelik geliştirilen ulusal ve yerel düzeydeki yasal reformların, adalet sistemi içerisinde başarısızlıkla sonuçlanmış olmasından hareketle, kadınlara yönelik aile içi şiddet davalarının tamamen bir ihtisaslaşma, donanım ve uzmanlık gerektiren mahkemelerde görülmesi fikri bu düşüncenin temelini oluşturmuştur. Bazı ülekelerde, aile içi şiddet suçlarının diğer suçlar ile aynı mahkeme düzenlemeleri içerisinde takip edilmesinden dolayı kedisine has doğasının ihmal edildiği, diğer suç dosyalarına göre daha az ciddiyetle ele alındığı, aile mahkemelerinin iş yükü sebebiyle konuyla yeterince

[445] Specialist Domestic Violence Court Programme Resource Manual, Home Office, 2006, Londra, s. 21–22

[446] http://www.magistratescourt.vic.gov.au/wps/wcm/connect/Magistrates+Court/Home/Specialist+Jurisdictions/Family+Violence+Programs/ 10.02.2010

ilgilenemedikleri, yeterli seviyede hızlı çözüm sunma konusunda eksiklikler yaşandığı, gerekli uzman kadrosuna sahip olunmadığı[447] gibi nedenlerle, adalet sisteminin tüm parçalarının görev ve işlevlerini aile içi şiddet sorununun çözümüne yönelik iş birliği halinde düzenlediği takdirde soruna yönelik en etkili yanıtların verilebileceği düşüncesi ortaya çıkmaya başlamış, vakaların son sorumluluk yeri olarak mahkemelerin bu sistem içerisindeki önemli yeri nedeniyle aile içi şiddet mahkemeleri oluşturulmasına karar verilmiştir[448].

İngiltere'de ilk İhtisaslaşmış Aile İçi Şiddet Mahkemesi 1999 yılında Leeds'de kurulmuştur. Bu mahkemeler, aile içi şiddet dosyalarının, aile içi şiddet konusunda özel eğitime sahip personel tarafından ele alındığı ceza mahkemeleridir[449]. İhtisaslaşmış Aile İçi Şiddet Mahkemeleri polis, savcılar, mahkeme elemanları, denetimli serbestlik birimleri ve mağdurlar için özel destek hizmeti sunan uzmanların işbirliğini içeren bir yaklaşım sunmaktadır. Bu mahkemelerdeki yargıçlar yaklaşımın tamamen farkındadırlar ve konuya yönelik ilave bir eğitim almaktadırlar. Mahkeme sistemi, aile içi şiddet dosyalarının ele alınmasında ihtisaslaşmış bir yol sunmakta ve basit bir mahkeme kurulumu veya

---

[447] R.B.Fritzler, Leonore M.J. Simon, **Creating a Domestic Violence Court: Combat ing The Tranches**, Court Review, American Judges Association, Williamsburg, 2000, s.28-32 aja.ncsc.dni.us/courtrv/cr37/cr37-1/CR9FritzlerSimon.pdf 13.03.2010

[448] E.Sack**, Creating a Domestic Violence Court; Guidelines and Best Practices**, Family Violence Prevention Fund, San Francisco, 2002, s.1 www.endabuse.org/userfiles/file/Judicial/FinalCourt_Guidelines.pdf 13.03.2010

[449] M.Hester ve diğerleri, **Early evaluation of the Integrated Domestic Violence Court, Croydon,** Ministry of Justice Research Series 18/08, Crown, Londra, 2008, s.1 www.justice.gov.uk/publications/docs/evaluation-court-croydon.pdf 13.03.2010

yargı sürecinden ziyade, bütün bir sisteme göndermede bulunmaktadır. Kuruluşlar aile içi şiddet dosyalarını tanımlamak, takip etmek, risk değerlendirmesi yapmak, aile içi şiddet mağdurlarını desteklemek ve daha çok suçlunun adalet önüne getirilmesini sağlamak için ortak çalışmaktadırlar[450]. Örneğin Batı Londra Aile İçi Şiddet Mahkemesi'ndeki duruşmalarda, çok kuruluşlu protokollerde belirlenen kuruluşlardan birinin temsilcisi[*], dosyaların gidişatının takibini yapar. Kuruluş, ayrıca uygulamanın iyi yönleri, eksiklikleri gibi konularda, süreçleri geliştirme amaçlı gözlemlerde bulunur ve daha sonra mahkeme yönetim işbirlikçilerine geri bildirimde bulunur[451].

İhtisaslaşmış aile içi şiddet mahkeme programı içerisinde, aile içi şiddete yönelik hem ceza hukuku müdahaleleri hem de ceza hukukuna dahil olmayan müdahaleleri bir araya getiren koordineli bir topluluk yanıtı sunulmakta olduğundan dolayı, daha fazla mağdur güvenliği ve daha fazla fail sorumluluğunu sağlayan kuruluşlar arası bir düzen ortaya konmaktadır. Program bir mahkeme sisteminin dikkate alması gereken her bir alanın oluşturduğu 12 temel bileşen tanımlamaktadır. Sistemin etkili bir şekilde çalışması için, tüm bu bileşenlerin yakın koordinasyonu, önemli bireylerin

---

[450] **Specialist Domestic Violence Court Rewiev 2007-2008**, Home Office, Londra, 2008, s.3 www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/dv/dv018a.pdf 13.03.2010

[*] Söz Konusu örnekte bu kuruluş Standing Together isimli kuruluştur.

[451] **The Domestic Violence Witness Support Group Briefing Sheet,** Standing Together Against DomesticViolence 2006, Londra, 2006, s.3 www.standingtogether.org.uk/dvwsg-briefing-sheet.pdf 13.03.2010

belirlenmesi ve hizmet sisteminin kendi bölünmelerindeki sunumundan sorumlu olmaları gerekmektedir. Bu bileşenler;

a. Protokoller yoluyla oluşturulan çok kuruluşlu ortaklıklar
b. Mağdur, fail ve çocuklar için çok kuruluşlu risk değerlendirme ve risk yönetimi uygulamaları
c. Dosyaların / vakaların tanımlanması
d. İhtisaslaşmış aile içi şiddet destek hizmetleri
e. Eğitim almış ve bu alana özel ceza hukuku personeli
f. Özel mahkeme listeleme sistemi
g. Eşitlik ve farklılık konuları
h. Performans yönetimi
i. Mahkeme ek olanakları
j. Çocuk servisi
k. Failin yönlendirilmesi
l. Diger hizmetler[452]

İngiltere'de ihtisaslaşmış aile içi şiddet mahkemelerinin işlevi ve verimliliği üzerine yapılan bazı araştırmalarda, güçlü çok kuruluşlu ortaklıklara, etkili vaka tanımlama sistemine, bağımsız aile içi şiddet danışmanlarının mahkemede mağduru daha fazla desteklediği bir yaklaşıma, iyi eğitim almış ve bu alanda yetkin personele, kümelenmiş mahkeme listeleme sistemi veya kümelenmiş ve hızlı takip mahkeme

[452] http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/domesticviolence/domesticviolence59.htm 13.03.2010

listeleme bileşenine ve suç-ceza sistemi alanında şiddet uygulayıcısına yönelik programlara sahip olan ihtisaslaşmış aile içi şiddet mahkemelerinin daha fazla sayıda faili adalet önüne götürme konusunda daha başarılı oldukları, genel anlamda şiddete uğrayan kişilerle ilgilenme üzerine odaklanan, güçlü çok kuruluşlu risk değerlendirme konferansları, bağımsız aile içi şiddet danışmanları ve güvenli mahkeme olanaklarına sahip olan ihtisaslaşmış aile mahkemelerinin ise mağdurun destek ve koruması konusunda daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır[453]. Ayrıca sistem;

- mağdur merkezli adalet anlamında iyi pratiklerin bir işaretçisi olarak hareket etmesi
- mağdur tatmin düzeyini artırması
- mağdura dinlenildiği mesajının gönderilmesi
- şiddet uygulayan kişiye, aile içi şiddet konusunun tolere edilemeyecek bir konu olduğu ve şiddetin ciddiyetle ele alınacağı mesajının verilmesi
- ceza - adalet sistemine kamuoyunun güveninin artması
- çok-kurumlu bir çalışma için kolaylaştırıcılık sağlaması
- mağdurun desteklenmesi için gösterilen çabaların koordinasyonunu ilerletmesi açılarından olumlu göstergelere sahiptir.

Şiddetin doğası ve şartları nedeniyle mağdurların başvurduktan sonra, davadan geri çekilmesi ihtisaslaşmış mahkemelerde de halen sorun olmaya devam

[453] Specialist Domestic Violence Court Programme Resource Manual, Home Office, Londra, 2008, s.5

etmektedir. Bununla birlikte son çalışmalar göstermektedir ki, kadınların uygun şekilde desteklenmeleri ve tam anlamıyla bilgilendirilmeleri halinde davadan geri çekilme sayısı azalmaktadır. Bu bakımdan aile içi şiddet konusunda ihtisaslaşmış olan mahkemelerde sağlanan odaklanma bu desteğin sağlanabileceği çerçeveye ve devamlılığa imkan vermektedir[454].

Diğer yandan, mahkemeye gelen tanıkların, bağımsız aile içi şiddet danışmanları tarafından desteklenmesinin mahkemenin başarılı olmasındaki temellerden biri olduğu kabul edilmektedir. Bağımsız aile içi şiddet danışmanlarına başvuru yolları kurulmasının, özellikle polisin bu noktadaki aktif rolünün, bağımsız aile içi şiddet danışmanlarının tanıklara ceza hukuku sürecinin başlangıcından itibaren destek olması olanağını artırdığı ortay çıkmıştır. Tanıklar bağımsız aile içi şiddet danışmanları tarafından destek gördükleri takdirde mahkemeye gelmeye daha yakın olmaktadırlar. Mahkeme işlerine odaklanmış bağımsız aile içi şiddet danışmanlarına sahip olan mahkemeler, olmayanlara oranla daha başarılı kovuşturmalara sahip olmuşlardır. Bağımsız aile içi şiddet danışmanları duruşmada tanık olan mağdur ile temas kurulmasında önemli bir role sahip olabilmektedir. Bağımsız aile içi şiddet danışmanlarının bağımsız doğalarından dolayı, müracaatçılar ile kriz noktasında çalışabilmektedir. Çünkü mahkeme süreci ve sonrası boyunca duruşmanın sonu sıklıkla istismarın veya rahatsızlık vermenin sonu anlamına gelmemekte ve risk düzeyi yükselebilmektedir. Bağımsız aile içi şiddet

[454] D.Cook ve Diğerleri, **Evaluation of Specialist Domestic Violence Courts/ Fast Track Systems**, Crown Prosecution Service and the Department for Constitutional Affairs, Londra, 2004, s.7 http://www.cps.gov.uk/Publications/agencies/dv/index.html 25.04.2010

danışmanlarının bir diğer önemli görevi tanık bakım birimleri ve servisleri ile birlikte, mağdurları yasa altındaki hakları konusunda bilgilendirmek ve yasal kuruluşların görevlerini yerine getirmediklerini düşündüklerinde şikayetçi olmaları noktasında onları desteklemektir[455]. *Vicky Grosser*'in çalışması, kadınların, kadını destekleyen ve koruyan bir savunuculuk hizmeti olmasını, kadınlara güvenilir bir model sunan, kadın savcı ve hakimlerin bulunmasını, personelin eğitimli olmasını ve aile içi şiddetin ciddiye alındığının gösterilmesini, çok iyi olarak değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır[456].

İngiltere'de, ceza mahkemeleri ve aile mahkemeleri arasında pahalı, kaynakları israf eden, zaman tüketen, aynı zamanda, mağdurların koruma ve tazminat elde etmeleri için bir mahkemeden diğerine taşınmasına ve yıpranmasına sebep olan bir yapı bulunduğunun[457] düşünülmesi ve esas itibariyle ceza mahkemeleri olan bu aile içi şiddet mahkemelerinin, hukuk mahkemeleri ile arasındaki bağlantı eksikliği ve bilgi paylaşımı sorunları tespit edilmesi sonrasında, bu mahkemeler gibi özel eğitim almış personele sahip olacak, aynı zamanda, aynı olay, taraf ve ailelerle ile ilgili hukuk ve ceza dosyalarının bir araya getirecek Bütünleştirilmiş Aile içi Şiddet Mahkemeleri oluşturulması gerekli görülmüş[*] ve

---

[455] Specialist Domestic Violence Court Programme Resource Manual, 2008, s.32 -33

[456] V.Grosser**, Heard and not Judged,** Consultation with survivors of domestic violence in the London Borough of Hammersmith & Fulham 2002–03**,** Standing Together Against Domestic Violence, Home Office, 2003, Londra, s.5 http://www.standingtogether.org.uk/publications.html 13.03.2010

[457] Lomas ve Parle (2003), "Family Courts Reports", aktaran Hester ve diğerleri, 2008, s.1

[*] İntegrated Domestic Violence Court

Craydon Bütünleştirilmiş Aile İçi Şiddet Mahkemesi pilot uygulama olarak 2006 yılının Ekim ayında faaliyetlerine başlamıştır[458]. İhtisaslaşmış Aile İçi Şiddet Mahkemeleri ile aynı prensiplere sahip olan Bütünleştirilmiş Aile İçi Şiddet Mahkemeleri, bir aile/bir hakim veya bir aile/ bir yargı ekibi yaklaşımını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur[459]. Bütünleştirilmiş Aile İçi Şiddet Mahkemeleri'nin ayırt edici özelliği, aynı aileye ait dosyaların tüm duruşmalarının bir yargı sürekliliği gerektiren bir aile/ bir hakim düşüncesidir[460]. Bu yaklaşım, hem ceza hem hukuk davalarını içeren dosyalarda, mağdurlar için süreci kolaylaştırma girşimi olarak görülmektedir[461].

Amerika Birleşik Devletlerinde, bazı şehir ve bölgeler – Philadelphia, Pennsylvania, Cook County, Illinois ve Quincy, Massachusets – 1980'li yıllarda aile içi şiddet mahkemeleri reformunun öncüleri olmuştur. Eyaletler ve bazı diğer bölgeler bu reformları 1990'lı yılların sonuna kadar sürdürmüş, *Susan Keilitz*'in değerlendirmesine göre, 2000 yılı itibariyle ülkede 300 mahkeme sisteminin aile içi şiddet davalarına bakacak uzman yapıları, süreçleri ve uygulamaları olmuştur[462]. *Keilitz*, 1990'lardan bu yana, mahkemelerdeki en önemli gelişmelerden birinin, aile içi şiddet dosyalarına yönelik ihtisaslaşmış yapılar, süreçler ve uygulamaların kurumsallaşması, bu dosyaların özel farklı doğalarının ve özel ilgiye ihtiyacı

[458] Hester ve diğerleri, 2008, s.1–5

[459] Hester ve diğerleri, s.39

[460] Hester ve diğerleri, s.13

[461] Hester ve diğerleri, s.6

[462] Keilitz, Susan (2000), "Specialization of Domestic Violence Case Management in the Courts: A National Survey", aktaran Littel, 2003, s.32

olduklarının kabul edilmesi olduğunu, bu ihtisaslaşmış yaklaşımların hep beraber aile içi şiddet mahkemelerini olarak ortaya çıkardığını[463] belirtmektedir.

Aile içi şiddet mahkemeleri, birçok bakımdan sosyal ve yasal stratejilerin bir araya getirilme çabasıdır. En azından, bu yeni deneyim adalet sistemi içerisinde karmaşık olduğu düşünülen aile içi şiddet sorununa koordineli bir profesyonel yaklaşım sunma isteğine karşılık vermeyi temsil etmektedir[464]. Her ne kadar tek bir ortak model bulmak zor olsa da birçok aile içi şiddet mahkemesi; aile içi şiddet dosyalarının etkili ve zamanında ele alınması, aile içi şiddet mağdurlarının güvenliğinin artırılmasına yönelik politika ve yöntemler yaratmak için beraber çalışılması, yerel mağdur hizmet örgütleri ve sosyal hizmet programları arasında işbirliğine dayalı ağ oluşturulması, aile içi şiddetin dinamikleri hakkında bilgi sahibi ve dosya bilgilerine tam ve hızlı ulaşımlı bir yargı düzeni oluşturularak bilgiye dayalı karar verilmesi, mahkeme kararlarına uymayan kişilere hızlı bir şekilde yanıt sunan politikalar yoluyla şiddet uygulayanın sorumluluğunun kabul edilmesi, şiddetin tekrar gerçekleşme oranının düşürülmesi[465], mağdurların hizmetlere ulaşımının kolaylaştırılması ve mağdurun mahkemenin adil bir uygulama yaptığı yönündeki algısınının artırılması[466] gibi ortak hedeflere sahiptirler. Mahkemelerde, mağdurlar

---

[463] Keilitz, Susan (2004) "Specialization of Domestic Violence Case Management in the Courts: A National Survey**",** aktaran, Shelton, 2007, s.6–7

[464] M. Rempel ve diğerleri, **, A National Portrait of Domestic Violence Courts,** Center for Court İnnovation, New York, 2009, s.79 www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/229659.pdf 13.03.2010

[465] S. Moore, **Two Decades of Specialized Domestic Violence Courts A Review of the Literature,** Center for Court İnnovation, New York, 2009, s.3 www.courtinnovation.org/_uploads/documents/DV_Court_Lit_Review.pdf 13.03.2010

[466] Rempel ve diğerleri, 2009, s.26

için güvenlik planlaması, danışmanlık, mahkeme süreci hakkında bilgilendirme, acil sığınak ve yiyecek, meslek eğitimi, göçmen hizmetleri, çocuk servisleri ve kendine yeterlilik anlamında programları içeren hizmetler sunulabilmektedir. Mahkeme ve hizmet sağlayıcılar arasındaki güçlü ilişkiler, şiddet uygulayıcısının ve hizmet sunan kuruluşların hakim tarafından sürekli olarak takip edilmesi, dosyalar için ayrı listeler, mağdurların güvenliği için şekillendirilmiş adliyeler ve tüm personel için özel aile içi şiddet eğitim ve öğretimleri diğer noktalardır[467].

Aile içi şiddet mahkemeleri arasındaki farklılıklardan birisi bazılarının ceza bazılarının ise hukuk mahkemeleri olmalarıdır. Çeşitli eyaletler, New York ve Florida gibi, aynı davacı veya ailenin hem ceza hem de hukuk davalarıyla ilgilenen ceza ve hukuk mahkemesi süreçlerini bir araya getiren bütünleştirilmiş aile içi şiddet mahkemeleri uygulamasını denemektedir[468]. Bütünleştirilmiş Aile İçi Şiddet Mahkemeleri, çatışma halindeki kararların sebep olabileceği riskleri azaltmak için tek hakimin tüm alanlara baktığı ve çeşitli mahkeme süreçlerini gerektirmeyen bir modele sahip olan duruşma temelli mahkemelerdir. Mahkeme tek bir hakime, bir aileyle ilgili temelinde aile içi şiddet konularının yer aldığı bir çok dosya türüyle ilgili- ceza, aile, miras- duruşma düzenleme imkanı vermektedir. Bütünleştirilmiş

---

[467] A. M. Hennessy, **Specialist Domestic and Family Violence Courts The Rockhampton Experiment,** 2008, s.2
archive.sclqld.org.au/judgepub/2008/Hennessy160608.pdf 13.03.2010

[468] Goldkamp, J.,Weiland D., Collins, M., and White, M. (1996), "The role of drug and alcohol abuse in domestic violence and its treatment: Court experiment", Sack, E. (2002), " Creatng a Domestic Violence Court: Guidelines and Best Practices", Steketee, M., Levey, L., and Keilitz (2000), "Implementing an integrated domestic violence court: Systemic change in the District of Columbia" aktaran Rempel ve diğerleri, 2009, s.5

Aile İçi Şiddet Mahkemeleri, aile içi şiddet davalarının hem mağdurları hem de failleri için gerekli olan çeşitli mahkemelerde hakim önüne bir çok defa çıkma gerekliliği gibi sorunları ve yetersizlikleri ciddi anlamda azaltmıştır[469].

Aile içi şiddet mahkemeleri, problem çözme odaklı olarak düşünülerek oluşturulmuş mahkemelerden bir adım daha ileri gitmektedir. Çünkü aile içi şiddet mahkemeleri, problem çözme veya terapatik yöntemli ve failin rehabilitasyonuna odaklanan yaklaşımdan farklı olarak odağına mağduru almaktadır. Öncelik mağdurun güvenliğine verilirken ve failin yan bir hizmet olarak rehabilitasyonuna gidilirken, esas olarak failin şiddet eylemenin nedenini ortaya çıkarmaktansa, şiddetten dolayı sorumluluğu üzerinde durulmaktadır[470]. Dosyalar, konusunda uzman hakim ve personel ile değerlendirilmekte, mağdur savunucu grupları gibi önemli ortaklarla bağlantı halinde mağdur güvenliğini artıran, şiddet uygulayan kişinin suç sorumluluğunu temin eden, bilgi ve eğitime dayalı karar vermeyi artıran süreçler kurumsallaştırmaktadır. Mahkeme ayrıca, aile içi şiddete tüm toplumun karşılık vermesini güçlendirmek amacıyla kurum ve kuruluşlarla geniş düzeyli bir işbirliği oluşturabilmektedir[471].

---

[469] Gerald Lebovits, Michael V. Gervasi, **The İntagrated Domestic Violence Court,** RCBA Journal, Richmond County Bar Association, 8(2), 2009, s.7 http://www.richmondcountybar.org/rcba/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=33 13.03.2010

[470] Shelton, 2008, s.10

[471] Sack**,** 2002, s.1–2

Mahkemelerin ayırt edici özelliklerinden birisi mağdura yasal süreçte hizmet sunulması ve emniyet planının mümkün olduğunca çabuk yapılmasıdır. Bu doğrultuda sığınak, danışma ve güvenlik planlaması gibi kriz desteği çalışmaları ve uzun dönem danışmanlığa yönlendirmeler yapılmakta, ulaşım masrafları gibi kısa dönem ve kişinin kendi kendine yeterli olması için iş eğitimi verilmesi gibi uzun döneme yönelik ekonomik ve yasal destek sunulmakta veya yasal destek yerleri ile bağlantı kurulmakta, barınak-konut sağlama için yönlendirmeler yapılmaktadır. Mahkeme içerisinde mağdur ve fail için ayrı giriş ve bekleme salonu, mahkeme salonuna girmeden önce güvenlik taraması, güvenlik memurlarının hazır olması, failin mağdurun ayrılışının ardından 20 dakika bekletilmesi, mağdura arabasına kadar güvenliğin eşlik etmesi sağlanmaktadır. Uzmanlaşmış dosya takibi, aile içi şiddet dosyalarıyla çalışan insanların aile içi şiddetle ilgili konularda daha bilgili olması, ilgili yasalarda, usullerde ve hizmetlerde daha eğitimli olması ve şiddet konusunda geleneksel mahkeme modellerinde olandan daha fazla hassasiyete sahip olması anlamına gelmektedir. Aile içi şiddeti önleme ve ilgili yasal konularla ile ilgili yeni bilgiler mevcut oldukça bu bilginin paylaşımı için süreklilik gösteren bir kurumsallaştırılmış eğitim sunulmaktadır[472]. Aile içi şiddet mahkemeleri, ayrıca, hakim, savcı ve mağdur avukatının dosya geçmişinden tamamen haberdar olmalarının sağlanması için bilgi ve hizmet işbirliğini, şiddetin tam anlamıyla anlaşılması ve doğru şekilde ele alınması için dosyaya dahil olan herkesin daha fazla uzmanlaşmasını, mağdurların yargılama sürecine katıldıkları andan itibaren hizmetlerle bağlantısının kurulmasını, mağdurun tüm süreçler ve mahkemede varolan

[472] Sack**,** 2002, s. 9–19

tüm imkanlar konusunda bilgilendirelerek kaynaklara ulaşmasında yardımcı olunmasını, şiddet failinin kurallara riayet edip etmediğinin yakından izlenmesi ve uymaması halinde hızlı ve kesin şekilde yanıt verilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bunun yanında, mahkemelerin etkililiğinin sağlanması için, hakimler ve sistemin diğer üyelerine yönelik güncel ve doğru bilginin sağlanması, işlem ve hizmetlerin kurumsallaşmış eşgüdüm yoluyla partnerlerle beraber çalışabilmek için resmileşmiş bir sistem oluşturulması, işbirliğinin kişilere değil yazılı protokol, prosedür ve meslek tanımlamalarına göre düzenlenmesi, işbirliğinin mahkemeden başlayarak, sığınaklar, okullar ve benzeri kaynaklara doğru sürdürülmesi, mahkeme süreçlerine katılanların tümünün, şiddetin dinamikleri ve sunulacak yanıt ve uygulamanın geliştirilmesi için etkili müdahaleler ve davanın üzerinde etkili bir işbirliği yapmak için rol ve sorumlulukları hakkında eğitim almaları, yargısal liderlik ve adil bir sistemin etkili kullanımı gibi temel değer ve ilkeleri ayakta tutmaya çalışmaktadır[473].

New York Aile İçi Şiddet Mahkemesinde, bilgisayar teknolojisi sayesinde failin mahkemenin verdiği koruma emrine uyup uymadığı hakim tarafından yakından izlenmekte, failin tekrar mahkemeye gelerek ifade vermesini sağlayan denetimli serbestlik programları, mağdura yönelik danışmanlık, güvenlik planlaması ve ev bulma gibi bir çok alanla ilgili geniş destek hizmetleri sunulmaktadır. Mahkeme ceza topluluğunun aile içi şiddete bakış açısını değiştirmek için bir kamuoyu eğitim kampanyası başlatmıştır. Eğitimsel programlar ve ortaklıklarla, mahkeme salonlarının çok daha ötesine uzanan aile içi şiddete daha eşgüdümlü bir yanıt

[473] Sack**,** 2002, s. 5–8

vermeyi teşvik etmektedir. Sonuçta mahkeme tarafından, aile içi şiddete karşı en etkili yolların bulunması konusunda fikir ve bilgi alışverişinde bulunmaya olanak vermeye yönelik olarak altı haftada bir içerisinde hakimlerin, mahkeme elemanlarının, mağdur avukatlarının, savcıların, davalı vekillerinin, denetimli serbestlik görevlilerinin, sosyal hizmet programları ve şiddet mağduru destekleyici kurumların temsilcilerinin bulunduğu mahkeme partnerleri toplantılarını düzenlenmektedir[474]. Mahkemede, ayrıca, fail ve mağdur bilgilerini mahkemeye hazırlayan, kuruluşların vaktinde ve tam olarak rapor hazırlama konusundaki sorumluluklarını kontrol eden, mahkeme bileşenleriyle ilgili sorunları belirleyen ve polisin, savcının ve diğer ilgililerin bilgilendirilmesi noktasında koordinasyonu sağlayan bir kaynak koordinatörü görev yapmaktadır[475].

Araştırmalar aile içi şiddet mahkemelerinin şiddet mağdurları için birçok olumlu yanlarının olduğunu ortaya koymaktadır. Mağdurlar süreci daha basit, daha hızlı, daha az yıpratıcı ve daha kolay ulaşılabilir olarak değerlendirmekte, baştan sona tüm bir aile içi şiddet dosyasına bir hakimin bakıyor olması hakim için daha kolaylaştırıcı olmakta, hem ceza hem de hukuk dosyalarının bir arada görülmesi mağdur için ilave bir fayda sağlamakta, mağdurun güvenliği artmakta ve süreç daha etkili bir şekilde işlemektedir. Ayrıca, personelin aile içi şiddet konusunda eğitimli olması, mağdur ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasını sağlamakta, mahkemenin aile içi

[474] Robert V. Wolf, Liberty Aldrich, Samantha Moore (2004), " Planning a Domestic Violence Court: The New York State Experience", Robyn Mazur ve Liberty Aldrich (2003)," What Makes a Domestic Violence Court Work? Lessons from New York", aktaran Maytal, 2008, s.209

[475] New York State Domestic Violence Courts Program Fact Sheet

şiddet üzerine odaklanması, şiddete uğrayanların ihtiyaçlarına göre kaynaklara ve hizmetlere yönlendirilmesini mümkün kılmaktadır[476]. *Michael Rempel ve arkadaşlarının* yaptığı araştırma bulgularına göre, mağdurlar davalarının aile içi şiddet mahkemelerinde görülmesi halinde, geleneksel mahkemelerdekilere oranla daha fazla tatmin olmakta ve hizmetlere daha rahat ulaşabilmektedir[477]. Bunun dışında ihtisaslaşmanın, mağdur için daha kolay ulaşılabilir olma, uzmanlık, sorumluluk, davaların işlenişinde süreklilik ve topluma konunun ciddiye alındığı mesajının verilmesi gibi olumlu yönlerinin olduğu ortaya çıkmaktadır[478]. Aile içi şiddet mahkemelerinin[*] gelişimi ayrıca, polis birimleri, savcılık ofisleri ve denetimli serbestlik dairelerinin de daha fazla uzmanlaşmasına ön ayak olmaktadır[479].

İspanya'da ise 2004 yılında Toplumsal Cinsiyet Şiddetine Karşı Bütüncül Koruma Önlemleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte 2005 yılından itibaren kadına karşı şiddet olgusuna bir yanıt olarak[480] Kadına Yönelik Şiddet Mahkemeleri adı altında özel mahkemeler oluşturulmaya başlanmıştır. Diğer yandan kanun kapsamında aile içi şiddet konularıyla ilgili denetim ve koordinasyonu sağlamakla

---

[476] MacLeod, Feber, 2000, s. 21-22

[477] Rempel ve diğerleri, 2009, s. 10

[478] J.A.Helling, **Specialized Criminal Domestic Violence Courts**, Violence Again Women Online Resources, Washington, 1993, http://www.vaw.umn.edu/documents/helling/helling.html

[*] Eserde değinilen mahkeme Dorchester Aile İçi Şiddet Mahkemesidir.

[479] Maytal, 2008, s.217

[480] C.J.A.Faulo, **Competencıas Juzgados de Vıolencıa Sobre la Mujer**, 2008, s.2 www.reicaz.es/sam/competencias.pdf 13.03.2010

görevli Kadına Yönelik Şiddet Savcılığı oluşturulmuştur[481]. Kadına yönelik toplumsal cinsiyet şiddeti yasasına göre hükümet, hukuk genel konseyi ve yerel / özerk topluluklar yetki alanlarında, hakimler, savcılar, güvenlik güçleri ve organları, ve adli tıp alanında görev yapanların eğitimlerinde eşitlik, cinsiyete dayalı ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet şiddetiyle ilgili uzmanlığa dayalı bir eğitim verilmesini sağlamakla yükümlüdürler[482].

Kadına Yönelik Şiddet Mahkemeleri'nin en önemli yanı kadının herhangi bir şekilde bağlantı halinde olduğu erkek tarafından gelen şiddet eylemlerine karşı hem medeni kanun hükümlerine hem de ceza kanunu hükümlerine haiz bir hakime sahip olması ve mahkemenin hem ceza hükümlerine hem de medeni kanun hükümlerine göre harekete etme yetkisinin olmasıdır[483]. Bunun amacı, şiddete uğrayan kişinin farklı mahkemeler arasında gidip gelmeden ve yasada belirtildiği gibi tüm kararların bir mahkemede toplandığı, farklı yargılama ve mahkeme süreçleri gerektirmeyen bütüncül bir korumayı güvence altına almaktır. Böylece mahkeme teknik nedenlerden çok politik nedenlere yanıt vererek, toplumsal cinsiyet şiddetine maruz kalan tüm kadınların probleminin tam bir takibinin yapılmasına izin verecek birçok fayda sağlamaktadır[484]. Toplumsal cinsiyet şiddet mağduruna hızlı, etkili, bütüncül ve

[481] Cursos de Habilitación de los Policías Locales de la Comunidad Valenciana Modificaciones Legislativas. Leyes Orgánicas 1, 2 y 3/2004 www.uv.es/ivasp/Modificaciones_legislativas.pdf 13.03.2010

[482] Ley Orgánica de Medidas de Protección İntegral Contra la Violencia de Genero, İspanya, 2004, Madde. 147

[483] Ley Orgánica de Medidas de Protecciόn İntegral Contra la Violencıa de Genero, İspanya, 2004, Madde. 57–58

[484] Faulo, 2008, s. 3–4

koordineli bir yanıt sunulması için, uzmanlaşmış kişilerce süreç öncesi danışmanlık, hukuki haklar konusunda yönlendirme, ihbar ve dilekçenin düzenlenmesinde yardımcı olma gibi başvuran için hemen sunulan yasal savunma önlemleri mevcuttur[485]. Böylece, Kadına Yönelik Şiddet Mahkemelerin'de, ikincil bir mağduriyete karşı etkili bir mücadele sunulması, kaynakların en üst düzeyde kullanılmasının sağlanması, toplumsal cinsiyet şiddeti ve sonuçlarına yönelik hızlı ve koordineli yanıtlar sunulması[486], mağdurun uzman meslek elemanlarınca dinlenmesi ve hizmet görmesi gibi birçok avantajın yer aldığı hızlı yargılamalar uygulanmaktadır[487].

Kadının kocası, eski kocası ve birlikte yaşamasa dahi yakın ilişki içerisinde olduğu herhangi bir erkek tarafından şiddet görmesi halinde[488], şiddet uygulayan kişi İspanya Ceza Kanunu'nun toplumsal cinsiyet şiddeti ile ilgili suç teşkil eden öldürme, yaralama, özgürlüğe yönelik suçlar, manevi bütünlüğe yönelik suçlar, cinsel özgürlüğe yönelik suçlar ve bunların dışında tehdit ve şiddete yönelik ve aileyle ilgili hakların ihlaline yönelik her tür suç hükümleri çerçevesinde yargılanacaktır[489]. Süreç şu şekilde işlemektedir: Şiddete uğrayan kadın ihbarda

---

[485] M.F. Lopez**, Los Juzgados de violencia sobre la mujer y las espacialidades procesales**, slayt 3 rua. ua. es/.../TEMA%201%20(JVM%20y%20especialidades%20procesales.ppt 13.03. 2010

[486] M.F. Lopez, slayt 3

[487] http://www.elmundo.es/elmundo/2005/10/18/sociedad/1129625090.html 13.03.2010

[488] Cursos de Habilitación de los Policías Locales de la Comunidad Valenciana Modificaciones Legislativas, Leyes Orgánicas 1, 2 y 3/2004

[489] İ. M. Huertas, **Reglas de Distrıbucion de la Competencıa: Creacion de los Juzgados de Violencıa de la Mujer: Modıfıcacıon lopj. art. 87 ter; Ley de Enjuıcıamıento Civil y Ley de**

bulunur ve eğer avukatı yoksa kendisine bir avukat temin edilir. Şiddet uyguladığı ihbar edilen zanlı ihbara karşılık herhangi bir şiddet uygulamaması için tutuklanır ve şiddet gören kadın psikolojik, sosyal ve tıbbi destek alır. Taraflar 72 saat içerisinde mahkeme önüne çıkartılır ve hakim ifadeleri dinler, polis ve adli raporları inceler. Daha sonra şiddet uygulayan kişi hapishaneye gönderilir veya hakkında evden uzaklaştırma veya koruma kararı çıkarılır[490].

Enjuıciamiento Criminal. Jueces de İnstrucción de Guardia y Jueces de Violencia, 2004, s.2–4 www.mujeresjuristasthemis.org/.../PONENCIA%20INMACULADA.pdf) 13.03.2010

[490] **La Tribuna Del Derecho,** Ocak 2008**,** s. 6 www.tribunadelderecho.com/doc/TD49–6.pdf 13.03.2010

SONUÇ

Uluslararası belgelerin altına imza atan devletler, imza attıkları belgelerle ilgili olan alanlarda çeşitli taahhütleri yerine getirmeyi kabul etmiş sayılmaktadırlar. Bu aşamadan sonra devletlerden beklenen, altına imza attıkları uluslararası belgelerin sunduğu standartlara ulaşmak için gerekli olan politikaları oluşturmaları ve bunları uygulamaya geçirecek çalışmaları yapmalarıdır. Kadına yönelik şiddet ile ilgili belgeleri imzalamış olan devletlerden de, bu doğrultuda, kadına yönelik şiddet konusunda etkili politika ve yasal mevzuat oluşturmaları beklenmektedir.

20. yüzyılın son çeyreğiyle birlikte, bir çok devlet, aile içinde kadına yönelik şiddet alanında çok hızlı değişim ve gelişmeleri içerisine alan bir süreç geçirmiştir. Bu süreç, konunun yasal boyutunu da etkilemiş ve kadına yönelik şiddeti önleyici, şiddete uğramış olan kadınların yasal kaynaklara kolay bir şekilde ulaşmalarını sağlayıcı, kadınların adli süreçte ikinci bir defa şiddet yaşamalarını engelleyici, gerekli olan hukuki, psikolojik, sosyal vb. destekleri örgütleyici ve şiddet uygulayan kişiler için etkin ceza uygulamalarını düzenleyici olan köklü değişimleri beraberinde getirmiştir. Şiddet yaşamış olan kadınların etkin bir şekilde korunması,

desteklenmesi ve şiddet uygulayan kişilerin uyguladıkları şiddet nedeniyle diğer suç eylemleriyle aynı şekilde sorumlu görülmesini sağlamayı amaçlayan bu yasal değişim trendinin merkezinde ise, aile içi şiddete yönelik özel kanunlar ve aile içi şiddet davalarının en etkin şekilde ele alınmasını hedefleyen mahkemelerin oluşturması yer almıştır.

Dünyada yaşanan bu değişim sürecinin Türkiye'deki yansıması ise 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un çıkarılması ve Aile Mahkemeleri'nin kurulması olmuştur. Bu gelişmeler gerek aile içi şiddetin özel alanın dinamikleri içerisinde çözülmesini öngören bakış açısının değişimine katkı sağlamaları, gerekse aile içi şiddet dosyalarının ihtisaslaşmış bir mahkemede ele alınması yoluyla daha etkin bir hukuki sürecin sağlanması açısından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, çalışmamız kapsamında incelenen araştırmalar, uluslararası belgeler, çeşitli ülkelerin aile içi şiddet kanunları ve aile içi şiddet mahkemeleri, küresel düzeyde aile içi şiddete yönelik etkin yanıt sunma ve alternatifler geliştirme sürecinin hızlı bir şekilde sürdüğünü, Türkiye'nin ise kat edilen olumlu mesafeye rağmen, hali hazırda, aile içi şiddetle etkin mücadele konusunda uluslararası standartların sunduğu hukuki çerçevenin gerisinde olduğunu ortaya koymuştur.

4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun incelenirken yararlanılan ulusal düzeydeki çalışma ve araştırmalar, Birleşmiş Milletler uzmanlarının aile içi şiddet kanunları konusundaki sunduğu görüşler ve çeşitli ülkelerin aile içi şiddet kanunları

göstermiştir ki, dört maddeden oluşan Ailenin Korunmasına Dair Kanun aile içi şiddete şiddeti önleme, kadınları koruma, destekleme ve şiddet faillerini cezalandırma açılarından kapsamlı bir yanıt sunamamaktadır. Çeşitli ülkelerin aile içi şiddet kanunlarında karşılaşılanın aksine, aile içi şiddetin kadına karşı bir ayrımcılık ve bir insan hakları ihlali olduğu yönünde bir açıklama Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da yer almamakta, uluslararası belgelere gönderme yapacak şekilde bir toplumsal cinsiyet bakış açısı sunulmamakta ve şiddete uğrayan kadınların gerekli sosyal, psikolojik, ekonomik vb. yardım hizmetleri alması öngörülmemektedir. Kanun metni içerisinde, kamuoyunda farkındalığın artırılması, aile içi şiddetin önlenmesi konusunda etkili politikalar geliştirilmesi ve uygulamalarının izlenmesi için gerekli mekanizmaların oluşturulması aşamalarında, devletin rolü ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği halinde çalışmasını düzenleyici bir madde yer almamakta, Kanun'un kapsam, amaç ve hedefleri uluslararası standartlara uygunluk göstermemektedir. Öyle ki Kanun sadece resmi olarak evli kişilere uygulanabildiği için, boşanmış, flört halinde olan, dini nikaha sahip veya başka bir ilişki içerisinde şiddete maruz kalabilecek çok sayıda kadının kanundan yararlanma imkanı yoktur. Kanun metninde aile içi şiddet türleri ile ilgili herhangi bir madde yer almamakla birlikte, Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik kapsamında, aile içi şiddet çeşitleri konusunda bir açıklama getirilmiş, fakat bu şiddet türlerinin kapsamı hakkında detaylı açıklamalar sunulmamıştır. Ayrıca, engelli, mülteci vb. gruplara mensup kadınlar gibi çeşitli şekillerde ayrımcılıklara maruz kalma ihtimali olan kadınlar için ekstra düzenlemelere yer verilmemiştir.

İçeriksel eksikliklerinin yanında, var olan hükümlerin etkili bir şekilde yerine getirilmemesinden kaynaklanan uygulamaya yönelik sorunların da olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmamız sırasında yararlandığımız araştırmalar, kadınların ekonomik bakımdan güçsüz olması, iddiasının ciddiye alınmayacağı korkusunu taşıması ve şiddetin tekrarlanacağı endişesi gibi nedenlerle kanundan istenilen düzeyde yararlanılamadığına işaret etmektedir. Bunun yanında, kolluk güçlerine başvurulduğunda gerekli duyarlılığın gösterilmemesi, adli makamların yasanın amacına uygun ivedi kararlar vermemeleri, polis memurları, sağlık, savunma ve yargı mensuplarının kendi toplumsal değerleri nedeniyle ya da kanunu henüz yeterince bilmemeleri nedeniyle kanunu gerektiği gibi uygulamamaları, şiddet gören kadınların süreç içerisinde ikinci bir mağduriyet yaşamasına neden olmaktadır. Bu yüzden Kanun'un uygulaması aşamasında yer alan tüm aktörlerin aile içi şiddet ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun hakkında eğitiminin daha yoğun bir şekilde eğitimlerinin sağlanması gerektiği düşünülmektedir.

Aile mahkemeleri incelenirken yararlanılan ulusal çalışmalar ve uluslararası alandan sunulan farklı uygulama örneklerinden hareketle, aile mahkemelerindeki aile temelli yaklaşım ve sulh yoluna teşvik**,** koruma kararına kısa sürede ulaşılamaması, mahkemelerin henüz her yerde olmaması ve dosya yükü, hakimlerin aile içi şiddet konusunda yeterli donanıma sahip olmaması, aile mahkemesi uzmanlarının aile içi şiddet dosyalarında etkin bir şekilde yer almaması gibi nedenlerle, aile içi şiddet konusunda etkin bir yanıt sunamadıklarını ortaya koymuştur.

Çeşitli ülkelerin Aile İçi Şiddet Mahkemeleri ve Kadına Karşı Şiddet Mahkemeleri'nin uygulamalarına yönelik olarak sunduğumuz örnekler, aile içi şiddet davalarının başlı başına bir düzenleme ve uzmanlık gerektirdiği, bu doğrultuda, aile içi şiddet dosyalarının görüldüğü mahkemelerde aile içi şiddetin tamamen farkında olan ve konuya yönelik ilave bir eğitim alan hakim ve personelin görev yapması, mahkeme sisteminin ise aile içi şiddet dosyalarının ele alınmasında ihtisaslaşmış bir yol sunması, basit bir mahkeme kurulumu veya yargı sürecinden ziyade, bütün bir sisteme göndermede bulunması, tüm toplumun aile içi şiddete karşılık vermesini güçlendirmek amacıyla kurum ve kuruluşlarla geniş düzeyli bir işbirliği oluşturulması, mağdurların yargılama sürecine katılmalarında hizmetlerle bağlantısının kurulması, mağdurun tüm süreçler ile ilgili olarak bilgilendirilerek kaynaklara ulaşmasında yardımcı olunması, şiddet failinin kurallara riayet edip etmediğinin yakından izlenmesi ve uymaması halinde hızlı ve kesin şekilde yanıt verilmesi gerektiğini göstermiştir.

KAYNAKÇA

ABREU, M. Luisa Maqueda, **Gènero, Acoso y Salud. Violencia Contra las Mujeres**, ArCibel Editores, Sevilla, 2006, s.10 2006, s.35.

ACOSTA, Miguel Lorente, **El Agresor en la Violencia de Genero. Consideracines sobre su Conducta y Etrategias**, II. Jornadas Universitarias de İgualdad , Oficina para igualdad Universidad de Extramadura, Badajoz, 2008, s. 21-22.

ACOSTA, Miguel Lorente, **El Agresor y la Victima de la Violencia de Genéro: Lo que Esconden los Perfiles**, Violencia y Genero Vol. 1, Congreso Interdisiplinar sobre violencia de Género Universidad de Malaga, 2003, s.343-344.

AKÇO, Seda ve KOYUNCUĞLU, Tennur, **Çocuk ve Kadınların Hak Arama Özgürlüğü ve Adli Yardım**, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul, 83 (4), 2009, s.1831.

AKIN, Ali, **Kadına Karşı Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun Açısından Konuya Bakış**, Adalet Dergisi, T.C. Adalet Bakanlığı, Ankara, 30. Sayı, Ocak 2008, s.273–277.

AKTAŞ, Aliye Mavili, **Aile İçi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması**, Elma Yayınevi, Ankara, 2006, s.34–37.

ALMEIDA, Cristina ve PATIÑO, Maria Gómez, **Las Huellas de la Violencia İnvisible**, Editorial Ariel, S.A, Barcelona 2005, s.68.

ALTINAY, Ayşe Gül ve ARAT, Yeşim, **Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet**, Metis Yayınları, İstanbul, 2008, s.10–96.

ARAS, Bahattin, **Aile Mahkemelerinde Yargılama Usulü**, Ankara Barosu Dergisi, Ankara, 2007(b) , 65 (2), s.159,160.

ARAS, Bahattin, **Karşılaştırmalı Hukukta Aile Mahkemeleri ve Türk Aile Mahkemelerinin Yapısı**, Ankara Barosu Dergisi, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2006/2, s.90–96.

ARAS, Bahattin, **Boşanma Davalarında Yargılama Usulü ve Aile Mahkemeleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007(a), s.16–324.

ARBEK, Ömer, **Boşanmanın Mali Sonuçları**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakaltesi, 2005, 54 (1), s. 133,139

ARIN, M.Canan**, Kadına Yönelik Şiddet,** 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998, s. 201.

ARMYTAGE, Livingston, **Judicial Education on Equality: Gender Equality in the Courts- Leadership and the Role of Education,** 18th Biennial Conference of LAWASIA 2003, Tokyo, s. 1–2
www.educatingjudges.com/Hyperlinks/18thLAWASIA.pdf 13.03.2010

ARRİAGA, Mercedes, **Cultura y Violencia Simbólica, Las Mujeres en la Cultura y los Medios de Comunicación**, ArCibel Editores, Sevilla, 2004, s.7–14.

ARRİAGA, Ximena B. ve OSKAMP, Stuart, **The Nature, Correlates, and Cosequences of Violence in İntimate Relationships**, Violence in İnitimate Relationships, Sage Publications, USA, 1999, s.4.

AVDEYEVA, Olga, **Global Activism and Intergovernmental Networks: Policy Change on Trafficking and Domestic Violence Against Women,** Amerika Politik Bilim Derneği yıllık toplantısında sunulan makale, Chicago 2007, s.10. http://www.allacademic.com/meta/p209438_index.html 03.02.2010.

AYAZ, Sultan ve YAMAN EFE, Şengül, **Ankara Kale Bölgesinde Yaşayan Kadınların Yeni Türk Mendi Kanunu, Yeni Türk Ceza Kanunu ve Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Kadın Sağlığı ile İlgili Bölümlerine İlişkin Bilgi Düzeyi**, Tıp Etiği Hukuku Tarihi Dergisi, Türkiye Klinikleri, Ortadoğu Reklam ve Yayıncılık, Ankara, 2007, 15 (2) s.69,70.

BADUR, Emel ve ERTEM, Burcu, **Evlilik İçi Şiddet Ve Aile Hukuku Yansımaları**, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Eğitim Merkezi, İkinci Uluslararası Kadın Araştırmaları Konferansı, Kıbrıs, Nisan 2006, s.1–14. http://cws.emu.edu.tr/en/conferences/2nd_int/pdf/Emel%20Badur%20&%20Burcu%20Erdem.pdf 27.02.2010.

BALO, Yusuf Solmaz, **Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Uygulanması**, Aile ve Toplum Dergisi, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2003, 2 (6), s. 24–29.

BAŞPINAR, Veysel, **Türk Medeni Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 2003, 52 (3) , s.79–99.

BENNHOLDT-THOMSEN, Veronika, **Neden Üçüncü Dünyada Halen Ev Kadınları Yaratılıyor**, Son Sömürge Kadınlar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008 s.245,246.

BERKTAY, Fatmagül, **Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye**, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferansı Yazıları No:7, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2004, s.2–27. http://stk.bilgi.edu.tr/docs/berktay_std_7.pdf / 03.02.2010

BERNETT, Ola W. et al.**, Family Violence Across The Lifespan**, Sage Publications, USA, 1997, s.7-10.

BROWNE, Angela, **Violence in Marriage: Until Death Do us Part?**, Violence and İntimacy: An Overview, Violence Between İntimate Partners: Patterns, Causes and Effects, Allyn & Bacon, Boston 1997, s. 59.

BURTON, Mandy, **Legal Responses to Domestic Violence**, Routledge-Cavendish, Abington, Oxon, 2008, s.3.

BÜYÜKTANIR, Tahir, **Türk Medeni Kanunu Değişiklikler ve Yeni Düzenlemelere İlişkin Açıklamalar,** Ankara Barosu Dergisi, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2002/2, s.69.

BÜYÜKTANIR, Tahir, **Aile Mahkemeleri**, Ankara Barosu Dergisi, Ankara Barosu Yayınları, 2003/1, s.34,39.

CAÑAVATE, Javier Ortega, La **soledad de Mae; Una Investigacion Antropologica sobre la Violencia Domestica**, Editorial Fundementos, Omograf S. L, Madrid, 2007, s. 10–181.

CANSUNAR, Nuray, **Aile İçi Şiddet**, Adli Tıp Dergisi, Türkiye Klinikleri Yayınları, Ankara, 2001, 2(1), İstanbul, s. 53–55.

CANTÜRK, Gürol ve diğerleri, **Aile İçi Şiddet ve Hukuki Düzenlemeler**, Adli Psikaytrı Dergisi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, 1 (4), s.18,22.

CARBALLO, Rosa Pastor et al.,**Violencia Sembolica: Aspectos diferenciales sobre el cuerpo y la identidad**, Violencia y Genero Vol.1 Congreso Interdisiplinar sobre Violencia de Género, Universidad de Malaga, Malaga, 2003, s.457-458.

CARDELLI, Albert P.,**Violence and İntimacy: An Overview,** Violence Between İntimate Partners: Patterns, Causes and Effects, Allyn & Bacon, Boston, 1997, s.5-167

CEBALLOS, Elena B. Marin de Espinosa**, La Violencia Domestica: Analisis Sociologico, Dogmatico y de Derecho Comparado**, Editorial Comares, S.L, Granada 2001, s.10,15.

CENTEL, Nur, **Kadını Şiddete Karşı Korumaya Yönelik Yasa Hükümlerine Eleştirel Yaklaşım**, İstanbul Ticaret Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku ve Kadın Paneli, 2003. s.4. http://www.nurcentel.com/makaleler/kadinakarsisiddet.pdf 07.05.2010

CILGA, İbrahim, **Aile Mahkemesi Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme**, Aile ve Toplum Dergisi, T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2 (5), 2002, s. 51–54.

CILGA, İbrahim, **Aile Mahkemelerinin İşleyişi ve Uygulama Sorunları Konusunda Ankara'daki Aile Mahkemelerinde Görevli Hakim ve Uzmanların**

Görüşleri, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü, Ankara, 2005, 16 (2), s.9–29.

COLLİNS, Mary, **Unveiling the Hidden Data on Domestic Violence in the European Union**, Euorepean Women's Lobby Study, Brüksel, 1999**,** s.15. http://www.womenlobby.org/SiteResources/data/MediaArchive/Publications/Unveiling%20the%20hidden%20data.pdf 02.03.2010

COOK, Dee ve Diğerleri, **Evaluation of Specialist Domestic Violence Courts/ Fast Track Systems**, Crown Prosecution Service and the Department for Constitutional Affairs,Londra,2004, s.7 http://www.cps.gov.uk/Publications/agencies/dv/index.html 25.04.2010

COOMARASWAMY, Radhika, **A Framework for Model Legislation on Domestic Violence**, United Nations Economic and Social Council, 1996 http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/0/0a7aa1c3f8de6f9a802566d700530914?OpenDocument 24.04.2010

CORRİN, Chris, **Women in a Violent World: Feminist Analyses and Resistanse Across** Europe, Edinburgh University Press, Scotland, 1996, s.2-6.

ÇİFTÇİ, Ali, BİÇİCİ, İbrahim, **Aile Rehberi**, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005, s.46 http://www.aile.gov.tr/sabit/AileRehberi.pdf 04.03.201

DALOĞLU, Hayriye ve diğerleri, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Yasal Açıdan Değerlendirilmesi**, Adli Tıp Bülteni, Adli Tıp Uzmanları Derneği, İstanbul, 2000, 5(3), s.229.

DIEZ, Pilar Lopez, **Como Tratan la Violencia de Genero los Medios de Comunicación**, Jornadas Unıversıtarıas de Igualdad; Oficina para Igualdad, Universidad de Extramadura, Badajoz, 2008,s.110-208.

DOMİNGO, Paloma Andres, "**Violencia Contra las Mujeres, Violencia de Genero**", C. Ruiz- J. Quemada, P. B. Prieto, **"La Violencia Contra Las Mujeres. Prevencion y Deteccion. Como Promover Desde los Servicios Sanitarios Relaciones Autonomos Solidarios y Gozosos"** içerisinde Ediciones Diaza de Santos, Madrid 2004, s.25

DONOVON, Josephine, **Feminist Teori,** İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s.97.

DUTTON, Donald G.,**The Domestic Assault of Women. Psyhcological and Criminal Justice Perspectives**, UBC Pres, Vancouver, 1995 s.19,21.

DOĞAN, İzzet, **Kadına Yönelik Şiddet Uluslararası Belgeler, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına İlişkin Yasa ve Bu Yasada Yapılan Değişiklikler Üzerine Bir İnceleme**, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 82(3), 2008, s.1223–1234.

DOĞAN, Murat, **Türk Medenî Kanunu'nun Evliliğin Genel Hükümleri Bakımından Getirdiği Yenilikler**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 52 (4), 2003,s.95- 119.

ERMAN, Barış, **Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Türk Hukukuna Etkisi**, Suçla Mücadele Bağlamında Türkiye'de Aile İçi Şiddet Ülke Çapında Kriminolojik-Viktimolojik Alan Araştırma ve Değerlendirmesi, XIII. Dünya Kriminoloji Kongeresinde Sunulan Tebliğler, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003, s. 89–93.

ERTÜRK,Yakın, **Intersections Between Culture and Violence Against Women,** İmplementatıon of General Assembly Resolutıon 60/251 of 15 march 2006 entitled "Human Rights Councıl, Birleşmiş Milletler Genel Meclisi, 2007, s. 11-12. http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G07/103/04/PDF/G0710304.pdf?OpenElement 03.02.2010

FABİAN, Katalin, **Against Domestic Violence: The Interaction of Global Networks with Local Activism in Central Europe,** Politik Bilim Derneği'nin yıllık toplantısında sunulan makale, Philadelphia 2006, s.5 dipnot, s.9. http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/1/5/2/1/5/pages152154/p152154-1.php 02.03.2010

FALL, Robert A., **Domestic Violence Judicial Education – Components of an Effective Program, National Center on Domestic and Sexual violence,** New jersey, s.1. http://www.ncdsv.org/images/Components%20of%20an%20Effective%20Prgrm%20for%20DV%20Judicial%20Education.pdf 13.03.2010

FAULO, Carlos Jesus Artal, **Competencias Juzgados de Vıolencia Sobre la Mujer**, 2008, s. 2–4. www.reicaz.es/sam/competencias.pdf 13.03.2010

FEDER, Lynetee, **Woman and Domestic Violence, An İnterdisciplinary Approach**, The Haworth Press Inc., New York, 1999,s.1-3.

FİLİZ, Orhan ve diğerleri**, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma**, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008,s.20–147.

FIOL, Esperenza Bosch ve PEREZ, V. A. Ferrer**, Los Feminismos como Herramientas de Cambio Social (ii) : De la Violencia Contra las Mujeres a la**

Construccion del Pensamiento Feminista, Universitat de les llles Balears, 2007,s. 175.

FIOL, Esperenza Bosch ve diğerleri, **El Laberinto Patriarcal: Reflexiones Teórica-Prácticas sobre la Violencia Contra las Mujeres,** Anthropos Editorial, Barcelona 2006, s.27-30.

FIOL, Esperenza Bosch**, La Violencia de Género:Algunas Cuestiones Basicas**, Tres Impresores Sur, Formacion Alcala, Jaen, 2007 s.20-85.

FLANDERS, Wilson Bezerra, **Latin America: Brazil**, İnternaitonal Perspectives on Family Violence and Abuse, A Cognitive Ecological Approach, Lawrance Erlbaum Associates inc. Publishers, Manwah New Jersey 2004, s. 410.

FRİTZLER, Randal B. ve SİMON, Leonore M.J., **Creating a Domestic Violence Court: Combat in The Tranches**, Court Review, American Judges Association, Williamsburg, 2000, s. 28-32
aja.ncsc.dni.us/courtrv/cr37/cr37-1/CR9FritzlerSimon.pdf 13.03.2010

GARCIA, Teresa ve HERNANDEZ,Berrio, **Medidas de Proteccion de la Mujer ante la Violencia de Genero**, Editorial Tirant Lo Blanch, Madrid, 2008, s.15,139.

GENÇCAN, Ömer Uğur, **Aile Mahkemelerine İlişkin Yasal Çerçeve,** Aile Mahkemesi Yasal Çerçevesi ve Uygulamadaki Sorunlar**,** İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2004 s.21–31.

GOLDFARB**,** Sally F., **The Legal Response to Violence against Women in the United States of America: Recent Reforms and Continuing Challenges**, Expert Paper, Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women, UnitedNations, Viyana,2008,s.5,6

http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/expertpapers/EGMGPLVAW%20Paper%20(Sally%20Goldfarb).pdf 13.04.2010

GREGORY, Ada ve diğerleri, **Domestic Violence: Best Practices for Law Enforcement Response: A Model Policy Manuel Prepared Under The Violence Againist Women Act,** North Carolina Governor's Crime Commission Violence Against Women Committee, North Carolina, 1998, s.V–VI www.ncgccd.org/pubs/dvproto.pdf 24.04.2010

GROSSER,Vicky, **Heard and not Judged:** Consultation with survivors of domestic violence in the London Borough of Hammersmith & Fulham 2002–03**,** Standing Together Against Domestic Violence, Home Office, 2003, Londra, s.5. http://www.standingtogether.org.uk/publications.html 13.03.2010

GÜLÇÜR, Leyla, **A Study on Domestic Violence and Sexual Abuse in Ankara, Turkey**, Women for Women's Human Right Reprot No:4, 1999, s.2 http://www.wwhr.org/files/3_7.pdf 27.02.2010

GÜRKAN, Şeref ve UĞUZ, Ahmet, **Yeni Ceza Yasamızda Cinsel Suçlar**, Adalet Dergisi, T.C Adalet Bakanlığı, Ankara, Ocak 2007, 27. Sayı, s. 245.

GÜVEN, Kudret, **4320 Sayılı "Ailenin Korunmasına Dair Kanun"un Getirdiği Hukuki Tedbirler**, Prof.Dr. İhsan Tarakçıoğlu'na Armağan, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, 2 (1), 1998, s.6–20.

HACIOĞLU, Burhan Caner, **4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunla İhdas Edilen Ailenin Korunmasına Dair Kanun'a Muhalefet Suçu Üzerine Bir Araştırma**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Erzincan, 1999, 3(1), s. 40-43.

HEİSE, Lori L. et al., Violence **Againist Women: The Hidden Health Burden**, World Bank Discussion Papers No: 255, The International Bank for Reconstruction and Development The World Bank, Washington, 1994, s.3. www-wds.worldbank.org/external/default/.../WDSP/.../multi0page.pdf 14.02.2010

HENDERSON, Frances, **Rights Claims and Transitional Governments: Domestic Violence in Mozambique**, MPSA Yıllık Ulusal Konferansı'nda sunulan makale, Chicago, 2008, s.9. http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/2/6/7/4/1/pages267412/p267412-1.php 01.03.2010

HESTER, Marianne ve diğerleri, **Early evaluation of the Integrated Domestic Violence Court, Croydon,** Ministry of Justice Research Series 18/08, Crown, Londra, 2008, s. 1-39. www.justice.gov.uk/publications/docs/evaluation-court-croydon.pdf 13.03.2010

HUNT, Kate ve KİTZİNGER, **Jenny, Public Place, Private İssue? The Public's Reaction to the Zero Tolerance Campaign Againist Violence Againist Women**, Defining Violence: Understanding Causes and Effects of Violence, Aldershot, Avebury, 1996, s.54,96.

IŞIK, Mehmet Şirin, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Cinsel Taciz Suçu**, Adalet Dergisi, T.C. Adalet Bakanlığı, Ankara, Mayıs 2007, 28. Sayı, s. 213,218.

İBRAHİM, Abeer, **An Overview of Domestic Violence Against Women in Rural Egypt,** Amerika Sosyoloji Derneği yıllık toplantısında sunulan makale, 2005, Philadelphia, s.2–6. http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/0/2/0/2/8/pages20284/p20284-1.php 03.02.2010

İLKKARACAN, Pınar ve AMADO, Liz E., **Good Practices in Legislation on Violence against Women in Turkey and Problems of Implementation,** Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women United Nations, Viyana, 2008, s.1, 6.
http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/expertpapers/EGMGPLVAW%20Paper%20_Pinar%20Ilkkaracan%20and%20Liz%20Ercevik%20Amado_.pdf 03.03.2010

İLKKARACAN, Pınar ve diğerleri**,** Sıcak **Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz**, Metis Yayınları, İstanbul, 1996, s.21–28.

ISLAM, Akm Saiful, **Spotlight on the Organized Resistance towards Ending Domestic Violence İn Bangladesh,** Amerika Sosyoloji Derneği yıllık toplantısında sunulan makale, Philadelphia, 2005, s.3
http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/0/2/2/8/1/pages22816/p22816-1.php 03.02.2010

İNAL, Nihat, **Örnek Dilekçe ve Kararlarla Açıklamalı Aile Mahkemeleri Davaları**, Legal Yayıncılık, Ankara, 2004, s.123–896.

IZQUIERDO, Maria Jesus, **Los Ordenes de la Violencia: Especie, Sexo y Género**, El Sexo de la Violencia: Genero y Cultura de la Violencia, Icaria Editorial, Barcelona, 2004, s.84

JANSEN, A.F.M.Henrica ve Diğerleri, **Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor**, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009(a), s.6–23.

JANSEN, A.F.M.Henrica ve Diğerleri, **Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009(b) , s.176.

JOHNSON, Funmi, **The Struggle for Justice: The State's Response to Violence against Women,** Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women United Nations Office at Viyana, 2008, s. 4 http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/vaw_legislation_2008 24.04.2010

JOHNSON, Norman, **Domestic Violence An Overview**, Family Violence and The Caring Professions, Palgrave Macmillan, Houndmills, 1995, s. 103,111.

KALAN, İlknur, **Ailede Kadına Yönelik Şiddet ve Hukuk Düzeni**, 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, TODAİE Yayınları, Ankara, 1998,s. 103.

KANGAL, Zeynep T., **Türk Toplumunun Aile İçi Şiddete Bakışı**, Suçla Mücadele Bağlamında Türkiye'de Aile İçi Şiddet Ülke Çapında Kriminolojik-Viktimolojik Alan Araştırma ve Değerlendirmesi, XIII. Dünya Kriminoloji Kongeresinde Sunulan Tebliğler, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003, s. 17-18.

KARAGÜLMEZ, Ali, **Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s.59–207.

KARAKAŞ, Fatma Tülay, **Bedensel Bütünlüğü İhlal Edilen Ev Kadınının Çalışma Gücünün Kaybı Nedeniyle Tanzim Talebi**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 2006, 55(2), s.144–154.

KAREN, Cole et al., **A Model Family Court for Florida,** Recommendations of the Florida Supreme Court's Family Court Steering Commitee**,** Florida, 2000, s.3-20. http://www.flcourts.org/gen_public/family/publications.shtml 25.04.2010

KARINCA, Eray, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete Yönelik Hukuksal Durum ve Uygulama Örnekleri**, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008(a), s.9-32.

KARINCA, Eray**, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler**, T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara 2008(b), s.6, 12–35.

KAVAS, Sahra Mutlu, **4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasanın Getirdikleri**, Eskişehir Barosu Dergisi, Eskişehir, 2003/2, s.33.

KELLY, Liz ve REGAN, Linda, **Violence Againist Women A Briefing Document On İnternational İssues and Reponses**, British Council, Manchester, 1999, s.3.

KICALIOĞLU, Mustafa, **4721 Sayılı Yeni Türk Medeni Kanunu'na Göre Boşanma Halinde Maddi ve Manevi Tazminat**, Ankara Barosu Dergisi, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2002/2, s.39–40

KILIÇOĞLU, Ahmet, **Kadın ve Çocuk Hakları Bakımından Yeni Türk Medeni Kanunu**, T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara, 2003, s.21–70.

KİTİŞ, Yeter ve ŞANLIĞOLU BİLGİCİ, Sema, **Bir Aile İçi Şiddet Olgusu; Sır Tutma İlkesi ile Şiddeti İhbar Etme Yükümlülüğü Arasındaki Etik İkilem**, Aile ve Toplum Dergisi, T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 3 (11), 2007, s. 9.

KOÇHİSARLOĞLU, Cengiz, **Aile Hukukunda Eşlerin Eşitliği**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakultesi Dergisi, Ankara, 40 (1-4) 1988, s.251.

KÖNEZOĞLU, Bilge, **Aile ve Ailenin Korunması**, Yüksek Lisans Tezi, T.C Ankara Üniversitesi Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara, 2006, s.96 http://tez2.yok.gov.tr/ 29.04.2010

KÖSEOĞLU, Bilal, **Aile Mahkemelerinin İşleyişi: Bilimsel Görüşler, Yargı İçtihatları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005, s.35–285.

KRUG, Etienne G. et al., **World Report on Violence and Health**, World Health Organization, Geneva, 2002, s. 5,89.

KÜTÜK, Halil İbrahim, **Tedbir Nafakası**, Adalet Dergisi, T.C. Adalet Bakanlığı, Ankara, 26. Sayı, Eylül 2006, s.222-223.

LABRADOR, Francisco Javier et al., **Mujeres Victimas de la Violencia Domestica**, Ediciones Piramide, Madrid, 2004, s.25.

LAUFER, Hanna, **Managing Domestic Violence Cases in Family Court Social Services in İsrael**, İnternational Journal of Law, Policy an the Family, Oxford University Press, Oxford, UK, 2004, 18(1), s 39–45.

LEBOVİTS, Gerald ve GERVASİ, Michael V., **The İntagrated Domestic Violence Court,** RCBA Journal, Richmond County Bar Association, 8(2), 2009, s. 7 http://www.richmondcountybar.org/rcba/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=33 13.03.2010

LİTTEL, Kristin, **Specialized Courts and Domestic Violence**, The Changing Face of U.S Courts, An Electronic Journal of the U.S. Department of State – Issues of Democracy, May 2003, 8 (1), s. 3–27.

http://italy.usembassy.gov/pdf/ej/ijde0503.pdf

LOGAR, Rosa, **Good Practices and Challenges in Legislation on Violence against Women**, Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women, United Nations, Viyana, 2008, s. 11-12 http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/vaw_legislation_2008.htm 24.04.2010

MACKİNNON, Catherine. A., **Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru**, Metis Kitaevi, İstanbul, 2003, s.271,272.

MACLEOD, Dag ve WEBER**,** Julia F., **Domestic Violence Courts: A Descriptive Study ,** Judicial Council of California Administrative Office of the Courts, San Francisco, California, 2000, s. 7- 22 http://www.courtinfo.ca.gov/programs/collab/dv.htm 24.04.2010

MARQUEZ, Evelina Zurita, **Del Limbo al İnfierno: La Construccion Social de la Violencia en las Parejas**, Diputacion de Huelva, Imprenta Provincial , Huelva, 2008, s.26-111.

MAYTAL, Anat, **Specıalızed Domestıc Vıolence Courts: Are They Worth The Trouble İn Massachusetts?,** The Boston University Public İnterest Law Journal, Boston University Scholl of Law, Boston**,** 2008- Sonbahar, 18 (1), s.199-217. www.bu.edu/law/central/jd/organizations/journals/.../18-1MaytalNote.pdf 02.03.2010

MAZUR Robyn, ALDRİCH, Liberty, **What makes a Domestic Violence Court Work? Lessons From Newyork**, American Bar Association, Chicago, 2003, 42(2), s.5.www.courtinnovation.org/_uploads/documents/whatmakesdvcourtwork.pdf 24.04.2010

MİTCHELL, Brown, **The Politics of Faith in Domestic Violence Programs,** MPSA Yıllık Ulusal Konferans'ında sunulan makale, Chicago, 2008, s.6 http://www.allacademic.com/meta/p266730_index.html 03.02.2010

MELLOR, Mary, **Sınırları Yıkmak, Feminist,Yeşil bir Sosyalizme Doğru**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1993, s.167.

MOORE, Samantha, **Two Decades of Specialized Domestic Violence Courts: A Review of the Literature,** Center for Court İnnovation, New York, 2009, s.3 www.courtinnovation.org/_uploads/documents/DV_Court_Lit_Review.pdf 13.03.2010

MOROĞLU, Nazan, **Kadına Yönelik Şiddet ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun**, Aile Mahkemesi Yasal Çerçevesi ve Uygulamadaki Sorunlar, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, , 2004, s.98.

NİKOLİC-RİSTANOVİĆ, Vesna ve DOKMANOVİĆ, Mirjana, **International Standards on Domestic Violence and Their Implementation in the Western Balkans**, Prometej, Belgrade, 2006, s.84–234. stopvaw.org/.../Intl_**Standards**_on_DV_and_**Implementation**_in_**Western_Balkans**.pdf 24.10.2010

OF, Emine Serin, **Boşanmada Maddi Tazminat**, Adalet Dergisi, T.C. Adalet Bakanlığı, Ankara, 33. Sayı, Ocak 2009, s.66-67.

OKUR, İbrahim, **Aile Mahkemeleri ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar**, Hukuk ve Demokrasi Dergisi, Hukuk ve Demokrasi Kurumu, Ankara, 2003, s.24.

OWEN, Fidan Korkut ve OWEN, Dean W., **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008, s.6,17,

ÖZEL, Çağlar ve TATAR, Erol, **Aile Mahkemesinin Yapısı ve Kararları Üzerine Genel Bir Değerlendirme**, Sosyo-Ekonomi Dergisi, Hacettepe Üniversitesi Piyasa Ekonomisi ve Girişimciliği Geliştirme Merkezi, Ankara, 2008/1, s.49–85.

ÖZUĞUR, Ali İhsan, **Aile Mahkemelerine İlişkin Uygulama Sorunları**, Aile Mahkemesi Yasal Çerçevesi ve Uygulamadaki Sorunlar, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2004, s. 62–69.

PARADINE, Kate ve WILKINSON, Jo, **Protection and Accoutability;The Reporting, Investigation and Prosecution of Domestic Violence Cases**, HMIC, HMCPSI, Londra, 2004, s.4-17 www.hmcpsi.gov.uk

PARMAR, Alpa ve diğerleri, **Tackling Domestic Violence: Providing Advocacy and Support to the Survivors of Domestic Violence,** Home Ofiice Development and Practice Report 34, Crown, 2006, Londra, s. 3-6. rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs05/dpr34.pdf 25.04.2010

PAZ, Juan İgnacio, **Fuente del Proceso de la Violencia**, Gènero, Acoso y Salud. Violencia Contra las Mujeres, ArCibel Editores, Sevilla, 2006, s.40.

PATEMAN**,** Carole, **The Sexual Contract**, Standford University Press, Standford, 1988, s.1-19

PATTERSON, Marcus D., **Contextualizing Human Rights: A Response to İnternational Family Violence**, İnternational Perspectives: Family Violence and Abuse a Cognitive Ecological Approach, Lawrance Erlbaum Associates inc. Publishers, Manwah New Jersey, 2004, s.274-489.

PLUMWOOD, Val, **Feminizm ve Doğaya Hükmetmek**, Metis Yayınları, İstanbul, 2004, s.75–76.

POPA, Raluca M., **Ending Domestic Violence in Southeast Europe and Turkey: Towards a Regional Strategy for ActionAn analysis of responses to domestic violence in Southeast Europe and Turkey,** UNİFEM, Central and Eastern Euorope, Bratislava, 2007, s. 13–24. www.stopvaw.org/.../Ending_DV_in_SEE_and_Turkey__UNIFEM_.pdf 01.05.2010

REMPEL, Michael ve diğerleri, **A National Portrait of Domestic Violence Courts,** Center for Court İnnovation, New York, 2009, s. 5–79 www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/229659.pdf 13.03.2010

RİTTERSBERGER-TILIÇ, Helga, **Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım**, 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, TODAİE Yayınları, Ankara, 1998, s. 120.

RIVERA, Alicia Herrera, **La Violencia Contra Las Mujeres y Los Derechos Humanos,** XVII Congreso De La Federacion Internacional de Mujeres de Carreras Juridicas, El Ejerecicio del poder politico y los derechos de las mujeres**,** Federacion Internacional de Mujeres de Carreras Juridicas, Madrid, 2002, s.185,188.

RUHİ, Ahmet Cemal, **Ailenin Korunmasına Dair Kanun Çerçevesinde Eş ve Çocukların Aile İçi Şiddete Karşı Korunması**, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Erzincan, 2004, 8(1–2), s. 561–562.

RYAN, Tricia **"Our Women are Really very Patient": Construction of Domestic Violence as a Problem in Krygyzstan**, Amerika Sosyoloji Derneği Yıllık Toplantısında Sunulan Makale, New York, 2007, s.4

http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/1/8/4/1/8/pages184186/p184186-1.php 03.02.2010

QUEMADA, Consue Ruiz-Jarabi ve PRİETO, Blanco Pilar**, La Violencia Contra Las Mujeres. Prevencion y Deteccion. Como Promover desde los Servicios Sanitarios Relaciones Autonomos Solidarios y Gozosos**, Ediciones Diaza de Santos, Madrid, 2004, s.24, 25.

SACK**,** Emily, **Creating a Domestic Violence Court; Guidelines and Best Practices**, Family Violence Prevention Fund, San Francisco, 2002, s. 1–19. www.endabuse.org/userfiles/file/Judicial/FinalCourt_Guidelines.pdf 13.03.2010

SANCAR, Serpil, **Türkiye'de Kadınların Hak Mücadelesini Belirleyen Bağlamlar,** Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, Ankara, 2006, s.3 www.stgm.org.tr/.../1194972787Kadin%20Hareketi-Serpil%20Sancar.doc 11.04.2010

SANTERO, Elena Rodriguez*,* **Perspectiva Juridica de la Violencia de Genero**, Gènero, Acoso y Salud. Violencia Contra las Mujeres, ArCibel Editores, Sevilla, 2006, s.8–11.

SANTIAGO, Perdo Fernandes, **Violencia Familiar; La vision de la Mujer en Casas de Acogida**, Colleccion ciencia politica, Editorial Tirant lo Blanch, Valencia, 2007, s.19-32.

SEZEN, Alev, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Boşanma Davalarına Yansıması**, Layiha, 2 (8-9), 2004, s.65-81.

SEZEN, Alev, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete Türk Hukukunun Yaklaşımı**, Layiha, yıl.3 sayı.10 2005, s.26.

SHARPS, Phyllis W. ve CAMPBELL, **Jacquelyn, Health Consequences for Victims of Violence in İntimate Relationships**, Violence in İntimate Relationships, Sage Publications, USA, 1999,s,167.

SHELTON, Donald. E. **The Current State of Domestic Violence Courts in the United States**, National Center for State Courts White Paper Series, Michigan, 2007, s.6,20.
http://contentdm.ncsconline.org/cgibin/showfile.exe?CISOROOT=/famct&CISOPTR=173 24.04.2010

SHOPE, Janet Hinson **The Right to be Free from Harm: Rural Women, Citizenship And Domestic Violenve in South Africa**, Amerika Sosyoloji Derneği yıllık toplantısında sunulan makale, San Francisco, 2004, s.3
http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/1/0/9/8/9/pages109897/p109897-1.php 11.04.2010

SOKULLU AKINCI, Füsun, **Kriminoloji ve Viktimoloji Bağlamında Aile İçi Şiddete Genel Bir Bakış**, Suçla Mücadele Bağlamında Türkiye'de Aile İçi Şiddet Ülke Çapında Kriminolojik-Viktimolojik Alan Araştırma ve Değerlendirmesi, XIII. Dünya Kriminoloji Kongeresinde Sunulan Tebliğler, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003, s. 8.

STARK, Evan ve FLITCRAFT,Anne, **Women at risk Domestic Violence and Women's Health**, Sage Publications, USA, 1996, s.60.

SUMMERS, Randal.W. ve HOFMANN, Alan M., **Domestic Violence: A Global View**, Greenwood Press, Westport, 2002, s.13-32.

TEMEL, Muhammet Zeki **Aile Mahkemelerinin Kururluşu ve Yargılama Usulü**, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk

Ana Bilim Dalı Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku, 2007, Ankara, s. 17, 33, 52,89, 174, http://tez2.yok.gov.tr/ 11.04.2010

TERCAN, Erdal, **Türk Aile Mahkemeleri**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara,2003, 52 (3), s. 19-37.

THOMAS, Cheryl A., **Legal Reform on Domestic Violence in Central and Eastern Europe and the Former Soviet Union,** Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women, United Nations, Viyana, 2008, s. 2-8.
http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/vaw_legislation_2008.htm 24.04.2010

TOPAL, Esin, **Aile Mahkemelerinde Uzman Raporuyla Çözümlenecek Sorunlar ve Usul**, Mevzuat Dergisi, İstanbul, 10 (24), 2008 http://www.mevzuatdergisi.com/2008/04a/02.htm 11.04.2010

TUKSAN, Aydeniz Alisbah, **İnsan Hakları Bağlamında Kadın Hakları**, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul, 2009, 83 (2), s.757.

TURHAN, Ebru ve diğerleri, **Erzurum'da Kadına Yönelik Aile İçi şiddet**, Sağlık ve Toplum Dergisi, Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı, Ankara, 2006, 16(3), s.29

UÇAR, Mehmet Ali, **Aile İçi Şiddet ve Aile Koruma Yasası**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2003 s.148–158.

ULUĞ, İlknur, **Ailenin Korunmasına Dair Kanun Çerçevesinde Aile İçi Şiddetin Önlenmesi,** Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, Akademik Araştırma ve Dayanışma Derneği, Diyarbakır, (3) 6, 2005 s.438–456.

WAREHİME, Mary N., **Gender Inequality and Domestic Violence: National and Global Explanations**, Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, Atlanta, 2003, s.1-17 http://www.allacademic.com/meta/p107239_index.html 02.03.2010

WEBER, Julia, **Domestic Violence Courts: Components and Considerations,** Journal of the Center for Families, Children & The Courts, Judicial Council of California, San Francisco, California, Cilt 2, 2000, s.25,31 http://www.courtinfo.ca.gov/programs/cfcc/resources/publications/journal/vol2.htm 07.05.2010

WİEHE, Vernan R., **Understanding Family Violence: Treating And Preventing Partner, Child, Sibling And Elder Abuse**, Sage Publications, USA, 1998, s.75-86.

WOLF, Kristen, **A History of Violence: Direct and Structural Violence in Uganda's Past and its Current Capitalization by the LRA**, Midwest Politik Bilim Derneği 67. Yıllık Ulusal Konferans'ında sunulan makale, Chicago, 2009, s,7-8 http://www.allacademic.com/meta/p362930_index.html 01.03.2010

YANIKKEREM, Emre ve SARUHAN, Aynur, **15–49 Yaş Arası Evli Kadınların Aile İçi Şiddet Konusunda Görüşlerinin ve Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi**, MN Klinik Bilimler ve Doktor, Medical Network Yayıncılık, Ankara, 2005, 11(2), s. 201.

YILDIZ, Ali. Kemal, **Aile İçi Şiddete İlişkin Ceza Muhakemesi ve İnfaz Hukuku Sorunları**, Suçla Mücadele Bağlamında Türkiye'de Aile İçi Şiddet Ülke Çapında Kriminolojik-Viktimolojik Alan Araştırma ve Değerlendirmesi, XIII. Dünya Kriminoloji Kongeresinde Sunulan Tebliğler, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003, s. 73–83.

YÜKSEL**,** Neşe D., **Aile Destek Hizmetinde Aile Mahkemesi Uzmanlarının Rolü ve Karşılaştıkları Engeller,** V.Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri Bildirileri, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2008, s. 375, 376 http://www.asud.org.tr/yazilar.htm 13.03.2010

YARARLANILAN DİĞER KAYNAKLAR

Aile içinde Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı, Kadın Dayanışma Vakfı, Ankara, 2005, s.11.

Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, 2005, s.2-30.

Aile Mahkemeleri, T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2003, s. 17,26.

V.Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri Komisyon Kararları", T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008, s. 48,49. http://www.aile.gov.tr/index/index/konu/10 24.04.2010

Beijing Declaration and Platform for Action, United Nations, 1995, Madde. 113

Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirisi, 1993, Madde. 2

Ceza Mevzuatı, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Birimi, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları No:14, İstanbul, 2009, s.264

Committe on the Elimination of Discrimination againist Women General Recommedations No: 19, United Nations, 1992

Helling, Julia A., Specialized Criminal Domestic Violence Courts, Violence Again Women Online Resources,Washington,1993
http://www.vaw.umn.edu/documents/helling/helling.html

Hennessy, A. M., Specialist Domestic and Family Violence Courts The Rockhampton Experiment, 2008, s.2
archive.sclqld.org.au/judgepub/2008/Hennessy160608.pdf 13.03.2010

Huertas, İ. M. Reglas de Distrıbucion de la Competencıa: Creacion de los Juzgados de Violencıa de la Mujer: Modıficacıon lopj. art. 87 ter; Ley de Enjuıcıamıento Civil y Ley de Enjuiciamiento Criminal. Jueces de İnstrucción de Guardia y Jueces de Vİolencia, 2004, s. 2–4.
www.mujeresjuristasthemis.org/.../PONENCIA%20INMACULADA.pdf 13.03.2010

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Madde.1,2

İnsan Hakları ve Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme, Madde. 3,5

İstanbul Barosu Kadın Hakları Çalışma Grubu Rapor No.1, Boşanma Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Aile Mahkemesi Yasal Çerçevesi ve Uygulamadaki Sorunlar, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2004, s. 117,118.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi, Madde. 1,5,17

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007–2010, T.C Başbakanlık KSGM Genel Müdürlüğü, Ankara, s.10–15.

Lawyers Collective Women's Rights Initiative, Domestic Violence Legislation and its İmplementation: An analysis for ASEAN Countries Based on International Standards and Good Practices, United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), Bangkok, 2009, s. IX,XI, 10-33. http://cedaw-seasia.org/docs/DomesticViolenceLegislation.pdf 27.04.2010

Moroğlu, Nazan, Kadına Yönelik Şiddet ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 2003 http://www.istanbulbarosu.org.tr/Detail.asp?CatID=1&ID=351&SubCatID=4 07.03.2010

Report of the Ad Hoc Committee of the Whole of the twenty-third special session of the General Assembly, United Nations, 2000, Madde: 14,69,96

Specialist Domestic Violence Court Programme Resource Manual, Home Office, Londra, 2006, s. 3–29. http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/domesticviolence/domesticviolence59.htm 13.03.2010

Specialist Domestic Violence Court Rewiev 2007–2008, Home Office, Londra, 2008, s.3–5. www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/dv/dv018a.pdf 13.03.2010

TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan, T.C Başbakanlık KSGM, Ankara, 2006, s. 91–112,

Toplumsal Cinsiyet Eşitlliği Ulusal Eylem Planı, T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara, 2008, s. 18

Türkiye'de Kadının Durumu, T.C. Başbakanlık KSGM, Ankara, 2009, s..3,4,5, 6-7,30, www.ksgm.gov.tr 03.03.2010
Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

An Act Defining Domestic Violence and Providing Penalties Therfor, Filipinler Cumhuriyeti, 1998, Bölüm 6,7,8.
http://erbl.pids.gov.ph/listbills.phtml?id=186 31.03.2010

Domestic Violence Act, Güney Afrika Cumhuriyeti, 1998, Tanımlar:1 (vii), Madde.1, viii-xxiv arası.
www.info.gov.za/view/DownloadFileAction?id=70651 24.04.2010

Domestic Violence Act, Malta, 2005, Madde. 4
http://docs.justice.gov.mt/lom/Legislation/English/Leg/VOL_15/Chapt481.pdf 30.03.2010

Domestic Violence and Protection Orders Act, Australian Capital Territory, 2008, Madde.55. http://www.legislation.act.gov.au/a/2008-46/default.asp 24.04.2010

Family Violence Protection Act, Slovenya, 2008, Madde. 10 (5), 17.
http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/slovenia.domesticviol.05.pdf 30.03.2010

Law on the Prevention of Domestic Violence, Protection and Assistance of Victims of Domestic Violence, Gürcistan, 2007, Madde. 2,4.
http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/DV%20law%20changes%20saved.pdf 30.03.2010

Law on Measures Against Violence ın Family Relations, Arnavutluk, 2006, Madde.2, 5-8,17.

http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/Albanian%20DV%20law.pdf 30.03.2010

Law on Preventing and Combating Family Violence, Moldova, 2008, Unofficıal Translatıon Prepared by the osce Mıssıon to Moldova, 2008, Madde.2, 5, 8. http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/Moldovan%20law%20on%20family%20violence%20_EN.pdf 30.03.2010

Law on Protection against Domestic Violence, Bulgaristan, 2005, Kısım 3, Bölüm 3, Son Hükümler No:2 www.stopvaw.org/.../Protection_Against_Domestic_Violence_Act_BG.doc 24.04.2010

Law on Protection from Domestic Violence, Bosna Hersek Federasyonu, 2005, Madde. 13. http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/bosnia.domesticviol.05.pdf 21.04.2010

Law which Provides for the Prevention of Violence in the Family and Protection of Victims, Kıbrıs, 2000, Madde. 7. http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/cypus.domviolence.00.pdf 30.03.2010

Ley Contra la Violencia Domestica, Paraguay, 2000, Madde. 9. http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/paraguay.dv.00.htm 18.04.2010

Ley General de Acceso de las Mujeres a Una Vida Libre de Violencia, Meksika, 2007, Madde. 8 (1) (Kanun'un 20.01.2009 yılında yeniden düzenlenme yapılmış olan hali) www.cddhcu.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LGAMVLV.pdf 24.04.2010

Ley sobre la violencia contra la mujer y la familia, Venezuela, 1998, Madde. 8–9–12. http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/venezuela.dv.98.htm 30.03.2010

Ley No. 17.514: Domestica Violencia, Uruguay, 2002, Madde. 22–29. http://sip.parlamento.gub.uy/leyes/AccesoTextoLey.asp?Ley=17514&Anchor= 24.04.2010

Ley Orgánıca de Medidas de Protecclón İntegral Contra La Violencıa de Genero, İspanya, 2004, Kanunu gerekçelendiren giriş bölümü ve Kanunun 1. Maddesi) , Madde. 47, 57, 58, 147. http://www.mjusticia.es/cs/Satellite?c=Page&cid=1161679927071&lang=es_es&menu_activo=1057821035222&pagename=Portal_del_ciudadano%2FPage%2FConferencias 24.04.2010

Loi renforçant la prévention et la répression des violences au sein du couple ou commises contre les mineurs, Fransa, 2006, Madde.13. http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000422042&dateTexte= 21.04.2010

Loi sur la violence domestique, Grand-Duché de Luxembourg, 2003, Madde. 4 http://www.legilux.public.lu/leg/a/archives/2003/0148/a148.pdf 18.04.2010

Prevention and Elimination of Violence Againist Women and Gender Violence Law, San Marino, 2008, Madde.1,4,27. http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/Legge%20violenza%20donne%20ENGLISH.pdf 21.04.2010

The Domestic Violence Act, Trinidad ve Tobago Cumhuriyeti, 1999, Madde.3. http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/trinidad.dv.99.pdf 21.04.2010

Violence Against Women and Department of Justice Reauthorization Act of 2005, Amerika Birleşik Devletleri, Title II: İmproving Services for Victims of Domestic Violnece, Dating Violence, Sexual Assualt, and Stalkind / Section 204: Training and Services to End Violence Againsit Women with Disabilties, Subtitle J – Violence Againist Women Act Court Training and İmprovemen, SEC. 41002. Purpose. (2) http://www.ovw.usdoj.gov/regulations.htm 24.04.2010

www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2293/unite01.pdf 07.05.2010

http://bianet.org/bianet/kadin/16215-aile-mahkemeleri-yasasinda-esitlik-yok 13.03.2010

http://www.courts.state.ny.us/courts/5jd/onondaga/family/ 27.02.2010

http://www.courts.state.ny.us/history/family_ct/History_Fam_Ct.htm 27.02.2010

http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/domesticviolence/domesticviolence59.htm 13.03.2010

http://criminaljustice.state.ny.us/ofpa/domviolcrtfactsheet.htm 18.02.2009

http://www.elmundo.es/elmundo/2005/10/18/sociedad/1129625090.html 13.03.2010

http://www.feminisite.net/news.php?act=details&nid=450 03.02.2010

http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/domesticviolence.htm

http://www.istanbulbarosu.org.tr/Detail.asp?CatID=1&SubCatID=9&ID=383 13.03.2010

http://www.justice.gouv.fr/ 28.02.2010

http://www.kahdem.org.tr/?p=271 27.02.2010

http://www.magistratescourt.vic.gov.au/wps/wcm/connect/Magistrates+Court/Home/Specialist+Jurisdictions/Family+Violence+Programs/ 10.02.2010

rua.ua.es/.../TEMA%201%20(JVM%20y%20especialidades%20procesales).ppt 13.03. 2010
http://www.sabancivakfi.org/tr/programlar/birlesmis.../Urfa_YEEP.pdf 03.02.2010

www.standingtogether.org.uk/dvwsg-briefing-sheet.pdf 13.03.2010

www.standingtogether.org.uk/protocol-sdvc.pdf 13. 03. 2010

www2.tbmm.gov.tr/d23/7/7-8864s.pdf 13.03.2010

www.tribunadelderecho.com/doc/TD49-6.pdf 13.03.2010

http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=15299

http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/ 03.02.2010

http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/Report%20EGMG

PLVAW%20(final%2011.11.08).pdf 12.04.2010

http://unifemeseasia.org/newsroom/UNIFEM_luanches_pub_bestpractices_on_domesv.html 03.02.2010

http://www.unifemeseasia.org/docs/summary_report_Best_Practices_DVLaw_and_its_implementation_asia-pacifi.pdf 14.04.2010

www.uv.es/ivasp/Modificaciones_legislativas.pdf 13.03.2010

ÖZET

En yaygın fakat en az tanınan insan haklarından biri olarak kadınlara yönelik aile içi şiddet, hukuk sistemi içerisinde yakın döneme kadar göz ardı edilen suçlardan birisi olmuştur. Bununla birlikte, son yıllarda uluslararası kamuoyu, aile içi şiddet ile mücadele konusunda köklü değişimlere tanık olmuştur. Bu süreçte, devletler aile içi şiddeti önlemek için politikalar oluşturmuş ve birçok yasal düzenleme yapmıştır.

Bu bağlamda, Türk Hukuk Sistemi içerisindeki temel kanun metinleri de değişikliklere uğramış, ayrıca 1998 yılında aile içi şiddete yönelik ilk özel düzenleme olan 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yasalaştırılmış ve 2003 yılında 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun gereğince Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulamasının yapıldığı ihtisaslaşmış Aile Mahkemeleri kurulmuştur.

Yasal anlamda gerçekleşen bu olumlu gelişmelere rağmen, gerek 4320 Sayılı Kanun ve Aile Mahkemeleri Kanunu'nun aile içi şiddetin ele alınışı bakımından içeriksel anlamda yetersiz olmaları, gerekse mevcut maddelerin uygulamasında

yaşanılan sorunlar, aile içi şiddetin önlenmesi, şiddetten kurtulanların korunması ve şiddet uygulayanların cezalandırılması noktalarında uluslararası standartlara ve çeşitli ülkelerin iyi uygulama örneklerine uygun yeni ve daha etkili hukuk yollarının sunulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

ABSTRACT

Domesic violence againist women, as one of the most widespread yet least recognized human rights violations, has been ignored in legal system until recent past. International public opinion, however, has witnessed groudbreaking changes on the fight againist domestic violence for last decades. States have enacted efficient legislations and formulated effective policies to tackle domestic violence in the course of this process.

In this regard, Turkish legal system, as well, has experienced many amendments in it's basic codes. Besides, a specific law, "Law No. 4320 on Protection of the Family (1998)", was adopted to address domestic violence, and related cases started to be handled in specialized family courts established pursuant to "Law No. 4787 On the Establishment, Functions and Proceedings of the Family Courts (2003)".

Despite the aforementioned progresses made in legislation, contextual inadequacy of both laws and implementation problems of existing provisions lead to consider that more should still be done in compliance with international standarts and

in accordance with best practices of various countries to provide more efficient and effective legal remedies to prevent domestic violence, protect survivors and punish perpetrators.